

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ
ด้วยยุทธกรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทาง
สันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ
ด้านความมั่นคง

โดย

พันเอก ดิเรก ดีประเสริฐ
รองผู้บัญชาการ
โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐด้วยยุทธวิธีเปลี่ยนผ่านเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง” ลักษณะวิทยุยุทธศาสตร์ ของพันเอก ดิเรก ดีประเสริฐ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 61 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561-2562

พลโท

(ขจรฤทธิ์ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สมองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

ผู้วิจัย พันเอก ดิเรก ดีประเสริฐ

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง 2) เพื่อสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สถานะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ 3) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สมองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงมีขอบเขตของการวิจัยคือ 1) ขอบเขตด้านเนื้อหาศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางอาทิ ยุทธศาสตร์พระราชทานในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดการสร้างการมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงแนวคิดการอบรมบ่มเพาะแนวคิดยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน 2) ขอบเขตด้านประชากร เป็นผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคงในพื้นที่รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และนักการทหารที่มีความรู้และประสบการณ์ในพื้นที่โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการวิจัย ที่ต่อบัณฑิตประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ต้องกำหนดเจตนากรณีในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์สนับสนุนการแก้ไขปัญหา ซึ่งให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ว่าเจ้าหน้าที่รัฐมุ่งแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าสามารถรักษาความปลอดภัย ทำให้ประชาชนใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติ รวมทั้งจำกัดเสรีในการปฏิบัติของกลุ่มผู้ก่อเหตุเหตุรุนแรงส่วนที่ต่อบัณฑิตประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าต้องวางแผนในการปฏิบัติการที่ชัดเจน การศึกษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่อย่างรอบด้านในทุกมิติเป็นลำดับแรก โดยต้องมุ่งสู่ผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐ และครอบครัว เพื่อเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมของรัฐอย่างถูกต้องส่วนต่อบัณฑิตประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐในภาพรวม ได้แก่ 1) สานสัมพันธ์ 2) มุ่งมั่นจริงใจ 3) ระเบิดจากข้างใน 4) ให้ความกระจ่าง 5) ร่วมสร้างสันติสุข โดยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ รัฐบาลควรนำข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ ไปกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนในการสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ และครอบครัวเพื่อให้หน่วยระดับพื้นที่สามารถมีแนวทางที่ชัดเจน เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง

Abstract

Title : The creation of political participation process for the dissenting population through transitional justice system for peaceful local development in the 3 southernmost provinces supporting National Security Strategy

Field : Strategy

Name : Col Direk Deeprasert **Course (61) NDC Class (61)**

This research has three objectives: 1) to analyze how to make former dissenters, especially inmates and those convicted for national security charges, to accept government justice processes, 2) to strengthen trust on government in order to create enabling environment suitable for the population's cooperation with the state, and 3) to enable participation mechanism through transitional justice system that can be used to develop Thailand 3 southernmost provinces. The research extensively analyzes various concepts and theories including the royal guidance, concepts of political participation, national security strategy, incubation and transitional justice processes. The population of this research includes inmates, dissenters, convicted persons, scholars, and also experienced military strategists. The research employs qualitative methods. It is found that the intents of strategic communication need to be more specified. This to ensure that the targeted audiences can understand the officials' intention to solve the conflict without using the means of coercion, also trying to ensure safety for the population and limiting the freedom of the perpetrators. It is also found that there has to be a thorough analysis of strategic environment and strategic planning aiming at former dissenters and their families in order for them to understand and accept the government justice processes. The findings suggest that the political participation should include the elements of 1) partnership 2) sincerity 3) explosion from within 4, transparency, and 5 peace

building. It is suggested that insights from this research should be applied to formulate national policies so that former dissenters accept government justice processes and also the local authorities can have clear, systematic and sustainable policy guidance.

คำนำ

การวิจัยเรื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรม เปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธีในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สนองตอบ ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงครั้งนี้ เป็นความต้องการของนักวิจัย ที่มีความประสงค์จะนำเสนอ สุกกลับคืนมายังพื้นที่แห่งนี้ ด้วยการสร้างโอกาสในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็น ต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธีในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สิ่งที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ กระทรวงกลาโหมและหน่วยงานด้านความมั่นคง โดยเฉพาะการนำสันติสุขกลับคืนมาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีแนวทางในการสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตาม กระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดี ความมั่นคง เสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษ แล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐรวมทั้งจะได้นำข้อค้นพบที่สำคัญยิ่งคือ การ สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่น ตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ อันเป็นการสนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงให้เป็นรูปธรรม มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยหวังว่าการค้นพบดังกล่าวจะช่วยเติมเต็มความเข้าใจอันดีระหว่างพี่น้องไทยใน พื้นที่โดยเฉพาะผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐกับหน่วยงานภาครัฐ โดยใช้ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เป็นช่องทางในการเสริมสร้างทัศนคติให้พี่น้องประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ตลอดจนครอบครัว ของคนเหล่านี้ โดยเฉพาะผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่พ้นโทษแล้ว ให้มีความเข้าใจและ ยอมรับในกระบวนการยุติธรรมของรัฐมากขึ้น อันจะนำไปสู่เป้าหมายปลายทางสุดท้ายที่ต้องการคือ การนำประชาชนทุกภาคส่วน แม้กระทั่งผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐเหล่านั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาท้องถิ่นของตนเองเพื่อความมั่นคงของชาติ ตามแนวทางสันติวิธี และแนวคิดของยุทธศาสตร์ พระราชทาน เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ได้อย่างเป็นรูปธรรม

พ.อ.

(ดิเรก ดีประเสริฐ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรวปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรม เปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธีในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สนองตอบ ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง ฉบับนี้ สำเร็จลงด้วยความอนุเคราะห์ และให้การสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐหลายฝ่าย ทั้งพลเรือน ตำรวจ ทหาร ภายใต้การอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก กอ.รมน. ภาค 4 สน. โดย หน่วยเฉพาะกิจสันติสุข ตลอดจนผู้บริหารของกรมราชทัณฑ์ รวมทั้งผู้บัญชาการ และบุคลากรของเรือนจำกลางในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่ ศึกษา ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การอำนวยความสะดวกในการเดินทางลง พื้นที่ ตลอดจนการรักษาความปลอดภัยให้แก่วิจัยลงพื้นที่ด้วยความอบอุ่นใจ ด้วยความคาดหวังว่า ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถสนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง สู่การนำสันติสุขกลับคืนมายังพื้นที่แห่งนี้โดยเร็ว ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่าน และทุกหน่วยงาน เป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้โอกาสและการสนับสนุน ตลอดจนการชี้แนะแนวทางการทำเอกสารวิจัยเป็นอย่างดี จาก ผอ.วปอ. ที่ปรึกษา ตลอดจน คณาจารย์ของ วปอ.ทุกท่าน จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ดีที่สุด ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะทำให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทราบถึงแนวทางการสร้าง การมีส่วนร่วมของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่อยู่ในเรือนจำ และที่พ้นโทษแล้ว ตลอดจนครอบครัวของเขาเหล่านั้น ในการร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตน อันจะนำสันติสุขกลับคืนมายังพื้นที่แห่งนี้ได้มากที่สุด หากว่าหน่วยงานภาครัฐ ตระหนักถึงกลุ่มคนซึ่งอยู่ในเรือนจำที่อาจถูกมองข้ามไปแล้ว ก็เชื่อได้ว่า จะสามารถนำศักยภาพเชิงบวกของบุคลากรเหล่านั้นมาร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น นำสันติสุขให้เกิดขึ้นได้ ในพื้นที่แห่งนี้อย่างยิ่งยวด อย่างไรก็ตาม ความบกพร่องในการวิจัยที่อาจมีขึ้นในครั้งนี้ กระผม ในฐานะนักวิจัย ขอน้อมรับทุกประการ

พ.อ.

(ดิเรก ดีประเสริฐ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรวปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ของการวิจัย	5
ข้อจำกัดของการวิจัย	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
ยุทธศาสตร์พระราชทานในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	9
ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง	10
แนวคิดการสร้างการมีส่วนร่วม	21
แนวคิดการอบรมปมพะาะ	27
ทฤษฎีแรงจูงใจ	33
ทฤษฎีความคาดหวัง (Victor Vroom)	37
ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์	38
ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism)	41
ทฤษฎีวิวัฒนาการและบุคลิกภาพ (Culture and Personality)	42
ทฤษฎีข่ายใยชีวิต (The Web of Life)	43
แนวคิดยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน	45
แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skill Development)	48
แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ (Social Sciences Concept and Theory)	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58

กรอบความคิดในการวิจัย	60
สรุป	61

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 การสร้างภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ เพื่อพัฒนา ท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธีในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	
สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง	66
ยุทธศาสตร์พระราชทานในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	66
การวิพากษ์ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีของรัฐบาล	72
สรุป	84
บริบทโดยทั่วไปในพื้นที่ จชต.	86
แนวความคิดในการระดมเพาะของขบวนการแบ่งแยกดินแดน	87
สภาพโดยทั่วไปของสถานศึกษา ในพื้นที่ 3 จชต.	89
รูปแบบการสกัดกั้นการระดมเพาะ ในสถานศึกษา ในพื้นที่ ๓ จชต.	100
สภาพแนวคิดและปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง	108
การดำเนินการของรัฐ โดยเฉพาะการดำเนินการต่อผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็น ผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง ที่ผ่านมาจนถึง ปัจจุบัน	109
สรุป	110
บทที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้	112
การสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง	112
การสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และ เมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ	124

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธวิธีเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง	130
สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธวิธีเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	140
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	145
สรุป	145
ข้อเสนอแนะ	155
บรรณานุกรม	157

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	160
ประวัติย่อผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4-1	วัตถุประสงค์ของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์	120
4-2	การกำหนดสภาวะแวดล้อม	121

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
3-1 ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ	73
3-2 ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ	80
3-3 กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านบริบทแวดล้อม(Context)	93
3-4 กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านปัจจัยนำเข้า(Input)	94
3-5 กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านการดำเนินการ(Process)	97
3-6 กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านผลผลิต(Output)	98
3-7 กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านผลกระทบ(Outcome)	100
3-8 รูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดฯ ที่องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงานหลัก	105
3-9 รูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดฯ ที่องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงาน	108
4-1 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม	139
5-1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม	155

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
3-1 ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ	73
3-2 ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ	80
3-3 กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านบริบทแวดล้อม(Context)	93
3-4 กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านปัจจัยนำเข้า(Input)	94
3-5 กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านการดำเนินการ(Process)	97
3-6 กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านผลผลิต(Output)	98
3-7 กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านผลกระทบ(Outcome)	100
3-8 รูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดฯ ที่องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงานหลัก	105
3-9 รูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดฯ ที่องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงาน	108
4-1 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม	139
5-1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม	155

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการพิสูจน์ทราบอย่างแน่ชัดว่า เป็นการกระทำอย่างเป็นกระบวนการ มียุทธศาสตร์ และแผนงานการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จึงส่งผลให้การต่อสู้กับรัฐสามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่อง ยาวนาน การขับเคลื่อนการต่อสู้ของ ขบวนการแห่งนี้ ให้ยังคงดำรงความต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายสิบปี โดยเน้นยุทธศาสตร์การยึดครอง ประชาชนในหมู่บ้านเป็นฐาน และอาศัยการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบให้กับ ประชาชนเป้าหมายในพื้นที่ โดยอาศัยรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ เป็นเงื่อนไขสำคัญ ร่วมกับการใช้ความเป็นตัวตนเฉพาะถิ่นในพื้นที่ และหลักความเชื่อ เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญเพื่อให้ ไปสู่เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ตั้งไว้ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การสร้างความรู้สึกรักหวงแหนให้ ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเป็นต่างจากรัฐ เพื่อนำประชาชนเหล่านั้น มาเป็นแนวร่วมขบวนการ แบ่งแยกดินแดนในพื้นที่แห่งนี้ในที่สุด ซึ่งรัฐได้ใช้ความพยายามอย่างแรงกล้าที่จะลดและขจัด เงื่อนไขต่างๆ ดังกล่าว โดยเฉพาะเงื่อนไขที่แกนนำขบวนการฯ มักจะแอบอ้างว่า ไม่ได้รับความเป็น ธรรมจากรัฐ ซึ่งไม่เป็นความจริงแม้แต่น้อย ด้วยการที่รัฐได้พิสูจน์ให้ประชาชนในพื้นที่และประชาคม โลก เห็นเชิงประจักษ์ว่า รัฐได้ใช้กระบวนการยุติธรรม ตามระบบกลไกทางกฎหมายของรัฐ เพื่อนำมาซึ่งการให้โอกาส และสร้างความเป็นธรรมให้ผู้ถูกกล่าวหาในคดีความมั่นคงในพื้นที่แห่งนี้จนถึง ที่สุด ซึ่งการดำเนินการของรัฐต่อจำเลยได้นำมาซึ่งความไว้วางใจของประชาชนต่อรัฐมากขึ้น ด้วยหากพิสูจน์ชัดจากพยานหลักฐานได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา ก็ จะถูกพิจารณาให้รับโทษทัณฑ์ตามกฎหมายต่อไป

อย่างไรก็ตาม ระบบยุติธรรมที่ผ่านมาของรัฐ ยังไม่สามารถสร้างหลักประกันความ เชื่อมั่นให้กับผู้เห็นต่างจากรัฐในระบบยุติธรรมได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะผู้ที่เป็นจำเลยในความผิดใน คดีความมั่นคง ซึ่งถูกควบคุมตัวในเรือนจำ ระหว่างการพิจารณาคดี และผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องขังใน เรือนจำในคดีความมั่นคงเป็นที่สิ้นสุดแล้ว รวมทั้งคำถามสำคัญที่สงสัยว่า การที่ผู้ต้องขังทั้งในฐานะ จำเลยและที่เป็นผู้ที่เป็นผู้ต้องขังเด็ดขาดแล้วเหล่านั้น มีการสื่อสารถ่ายทอดความคิดและความเชื่อ ของการแบ่งแยกดินแดนหรือไม่ อย่างไร ตลอดจนการใช้โอกาสที่บุคคลที่อยู่ในความควบคุมของรัฐ (เรือนจำ) เหล่านั้น ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความร่วมมือ สร้างความเข้าใจอันดีกับรัฐ เพื่อ

เป็นพลังในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ที่ได้โดยสมบูรณ์ ด้วยความยุติธรรมเปลี่ยนผ่านเป็นหลักความยุติธรรมที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดจากการกระทำที่ร้ายแรง โดยพยายามทำความเข้าใจผู้ที่ตกเป็นเหยื่อและการส่งเสริมกลไกและความร่วมมือที่จะนำพาคนที่ตกเป็นเหยื่อหรือหลงผิดในสังคมไปสู่สันติภาพและการส่งเสริมกลไกและความร่วมมือที่จะนำพาคนที่ตกเป็นเหยื่อหรือหลงผิดในสังคมไปสู่สันติภาพ สันติสุข ด้วยกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้สังคมได้เดินหน้าต่อไปในทางสร้างสรรค์และไม่ให้ผู้คนที่ได้รับโทษทัณฑ์เหล่านั้น หวนกลับมาใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาสังคมอีกครั้ง

ด้วยบริบทของคำว่า ยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เป็นเรื่องที่ใหม่สำหรับประเทศไทย ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่มีความคุ้นเคยในเรื่องนี้ เนื่องจาก ประเทศส่วนใหญ่ที่มีการใช้ความยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน จะเป็นประเทศที่เกิดสงครามทางการเมือง ซึ่งแม้จะมีความแตกต่างจากประเทศไทย หากแต่สามารถใช้แนวทางยุติธรรมเปลี่ยนผ่านนี้ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาคความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ซึ่งหากต้องการความสำเร็จ จำเป็นที่ต้องมีการดำเนินงานที่เข้มแข็ง เป็นระบบ มีการไปพูดคุยกับผู้คนที่เกี่ยวข้อง ด้วยการเข้าไปรับฟัง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และค้นหาความจริง ทั้งนี้ อาจจะเป็นในรูปแบบของการทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ได้ความรู้ที่เป็นองค์รวม ทั้งนี้ กระบวนการทางยุติธรรม สามารถหล่อหลอมให้ประชาชนผู้หลงผิด และเคยเห็นต่างจากรัฐให้เปลี่ยนความคิด ปรับทัศนคติในการมองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่อีกแง่มุมหนึ่ง และรอบด้านมากขึ้น เพื่อให้เกิดการคิดเชิงบวก (Positive Thinking) มากขึ้น ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ และเคยหลงผิด เห็นต่างจากรัฐ ไม่ให้สร้างและขยายเครือข่ายแบ่งแยกดินแดน ตลอดจนไม่ให้กลับมากระทำความผิดซ้ำ อันเป็นการตัดวงจรขบวนการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่แห่งนี้ได้อย่างแท้จริง ด้วยยุติธรรมเปลี่ยนผ่านเพื่อการร่วมมือกันแก้ปัญหาและร่วมพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี (Peaceful Way) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำความสงบสุขมาสู่พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อีกครั้งหนึ่ง

แม้กระบวนการในเรือนจำที่มีในปัจจุบัน จะดำเนินการด้วยการเคารพในสิทธิความเชื่อและวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอย่างมากแล้วก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหารฮาลาล ที่ประกอบอาหารด้วยผู้ต้องขังชาวมุสลิมเอง หรือการละหมาดตามห้วงเวลาที่กำหนดในหลักศาสนาอิสลาม การปรับห้วงเวลารับทานอาหารของพี่น้องผู้ต้องขังชาวมุสลิมให้เหมาะสมในห้วงถือศีลอด ตลอดจนการถ่ายทอดคำสอนตามหลักศาสนา ก็ตาม หากแต่สภาพของความคิดที่ยังเป็นปัญหาคับข้องใจของผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงก็คือ การที่พวกเขาไม่ได้รับความยุติธรรมเท่าที่ควร เหล่านี้คือเงื่อนไขสำคัญที่อาจส่งผลให้แนวโน้มในอนาคต เมื่อผู้ต้องขังได้พ้นโทษและออกไปจากเรือนจำไปแล้ว ตลอดจนญาติพี่น้อง คู่สมรส บุตร หลาน มีโอกาสความเป็นไปได้สูงที่จะมีความหวาดระแวง การดำเนินการของรัฐอยู่ต่อไป ซึ่งล่อแหลมต่อการตกเป็นเป้าหมายในการขยายแนวร่วมของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งอย่างน้อย บุคคลเหล่านี้ ก็จะเป็นกลุ่มที่สืบทอดและ

ร่วมขยายแนวความคิดเห็นต่างจากรัฐในรูปแบบต่างๆ ไปได้ เพราะความคิดของการไม่ยอมรับในกระบวนการยุติธรรมเหล่านั้น ได้ถูกถ่ายทอดไปยังกลุ่มผู้ต้องขังรายอื่นๆ โดยเฉพาะผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงฯ ด้วยกันในเรือนจำ ตลอดจนญาติพี่น้อง และบุคคลในครอบครัว ที่มาเยี่ยมในเรือนจำ อันจะเป็นการขยายต่อความเห็นต่างจากรัฐให้กว้างขวางออกไป ด้วยไม่เชื่อมั่นในระบบของรัฐตามที่กล่าวอ้าง

นอกจากนั้น ในสภาพของความคิดในปัจจุบันของผู้ต้องขัง ที่สืบเนื่องจากการไม่ยอมรับในกระบวนการพิจารณาคดีที่ผ่านมาข้างต้น ยังส่งผลให้กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านั้น มีความคิดที่ขุ่นเคืองรัฐ ด้วยคิดว่า รัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้นเหตุที่ทำให้คนในครอบครัวของเขาต้องใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ด้วยความยากลำบาก ด้วยผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นหลักฐานสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเมื่อคนเหล่านี้ ถูกพิจารณาว่ามีความผิดในคดีความมั่นคงฯ ตามที่ถูกกล่าวหา จึงทำให้ถูกจำขังในเรือนจำ อันส่งผลให้คนอันเป็นที่รักของคนเหล่านี้ ต้องลำบากในการใช้ชีวิต ความรู้สึกเหล่านี้ ยิ่งตอกย้ำความคับข้องใจของผู้ต้องขังเหล่านี้ ให้มีความเห็นต่างจากรัฐมากขึ้นเรื่อยๆ และมีแนวโน้มของความคับข้องใจจนเป็นชนวนเหตุของความคิดแปลกแยกแตกต่างจากรัฐมากขึ้นๆ ในขณะที่ความหวังกังวลของผู้ต้องขังเหล่านี้ ที่เกือบทุกคน จะมีความคิดว่า เมื่อออกไปจากเรือนจำในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าได้แล้ว พวกเขาจะดำรงชีวิต หาเลี้ยงชีพอย่างไร พวกเขาจะยังคงใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ในท้องถิ่นเดิมของตนอยู่หรือไม่ ด้วยมูลเหตุจากการที่ส่วนใหญ่คิดว่าที่ตนเองต้องมาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำในขณะนั้นๆ มีการคุกคามหรือมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐส่วนหนึ่งมาก่อน ตลอดจนบางส่วนเคยคิดว่าถูกหลอกจากเจ้าหน้าที่รัฐให้รับสารภาพ หรือถูกหลอกให้เข้าร่วมโครงการพาคนกลับบ้าน แล้วถูกจับกุมดำเนินคดีในภายหลัง จนแพ็คดีกลายเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งรวมทั้งสมาชิกในสมาชิกครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังคงรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นเดิมของตน ด้วยหวาดระแวงจากการสืบทอดความคิดต่อๆ กัน และคิดไปเองว่า อาจถูกเจ้าหน้าที่รัฐเพ่งเล็ง ตรวจสอบพฤติกรรมเป็นพิเศษ จนถึงขั้นคิดไปว่าอาจถูกยึดเยียดข้อหาความมั่นคง หากเกิดเหตุร้ายในพื้นที่ในอนาคตได้ เหล่านี้คือต้นตอของความเห็นต่างจากรัฐ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ล่อแหลมต่อการขยายแนวคิดแปลกแยกจากขบวนการแบ่งแยกดินแดน ให้เกิดแนวร่วมขบวนการฯ ได้โดยง่าย บนพื้นฐานของการไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ซึ่งนั่น จะเป็นมูลเหตุสำคัญในการขยายความคิดคับข้องใจ ออกห่างจากรัฐ และมีแนวโน้มในการปลื้มตัวออกห่างจากรัฐมากขึ้น ทั้งตัวผู้ต้องขังเอง ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว และมีตรสหายในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ล่อแหลมต่อการปลุกกระตม ชี้นำ ขยายความคิดให้ออกห่างจากรัฐ และมีโอกาสเข้าเป็นแนวร่วมอย่างใดอย่างหนึ่งในขบวนการแบ่งแยกดินแดน 3 จขต. ได้ในที่สุด

จากการศึกษาปัญหาของการถ่ายทอดความคิดต่างจากรัฐและการดำเนินการของรัฐที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พบว่า สภาพปัญหาอันเกิดจากแนวคิดอันแปลกแยกแตกต่างจากรัฐ ของผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงฯ ที่อยู่ในเรือนจำ ยังมีความคุกรุ่นอยู่ในใจตลอดมา และมีแนวโน้มที่จะมี

ความคับข้องใจมากขึ้นๆ ตามกาลเวลาที่ผ่านไป แม้ผู้ต้องขังเกือบทั้งหมดในคดีความมั่นคง จะสามารถผ่อนคลายความอึดอัดใจในการถูกจองจำไปบ้าง แต่ก็ด้วยการผ่อนคลายความเครียดด้วยหลักคำสอนทางศาสนาที่ตนเองเคารพนับถือ โดยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดตามคำสอนว่า ทุกสิ่งที่เกิดกับตนเอง แม้แต่การถูกจองจำในเรือนจำนั้น ก็เป็นประสงค์ของพระเจ้า ซึ่งได้ลิขิตไว้แล้ว หากแต่นั้นไม่ได้ทำให้ความคิดแปลกแยก แตกต่างจากรัฐลดน้อยถอยลงแต่อย่างใด ในขณะที่การเข้าใจรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้ต้องขังโดยรัฐนั้น ยังไม่มีการดำเนินการเท่าที่ควร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพการดำรงอยู่ทางความคิดคับข้องใจของผู้ต้องขังและครอบครัวในกระบวนการพิจารณาคดีของรัฐ ยังคงมีอยู่ต่อไป โดยรัฐ ยังไม่ให้ความสำคัญของการแก้ไขปัญหาเหล่านี้เท่าที่ควร ด้วยเหตุที่หน่วยงานรัฐส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อกระบวนการยุติธรรม ถึงที่สุดแล้ว ทุกอย่างก็เป็นอันจบไป และหมดสิ้นการดำเนินการใดๆ ของรัฐอีกต่อไป รวมทั้งระบบและกระบวนการบริหารจัดการของเรือนจำของรัฐนั้น เปรียบเสมือนพื้นที่ปิด จึงไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายความมั่นคงของรัฐ นักวิชาการ เข้าไปศึกษาข้อมูลเชิงลึกในอีกแง่มุมหนึ่งในเรือนจำได้เท่าที่ควร จึงขาดโอกาสในการเข้าใจรับรู้ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนรูปแบบการส่งต่อความคิดที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคง ซึ่งอาจทำให้เกิดการพลิกฟื้นของความขัดแย้งในพื้นที่ในรูปแบบอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการต่อสู้กับรัฐของขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้ในอนาคต นอกจากนี้ รัฐเองยังไม่มีกระบวนการในการสานต่อกระบวนการแก้ปัญหาในลักษณะดังกล่าวอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ทั้งกลุ่มคนที่เป็นผู้ต้องขัง ตลอดจนญาติพี่น้อง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังขาดการดูแล ให้แนวคิดและความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสมเท่าที่ควร ด้วยรัฐ ยังขาดหน่วยงานเจ้าภาพที่จะเป็นหน่วยงานในการบูรณาการการแก้ปัญหาด้านนี้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการบูรณาการการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบระหว่างกระทรวงยุติธรรม โดยเรือนจำ กับหน่วยงานความมั่นคง และกระทรวงหรือหน่วยงานในการศึกษานอกระบบ การพัฒนาอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งหน่วยงานส่วนใหญ่ ยังไม่ตระหนักถึงภัยอันตรายที่กำลังก่อตัวขึ้นเรื่อยๆ ประดุจดังกำลังก่อตัวของคลื่นใต้น้ำ ที่พร้อมจะถาโถมเข้าหาฝั่งเมื่อโอกาสอำนวย

ดังนั้น การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธีในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเป็นคำตอบสำคัญ อีกด้านหนึ่งที่จะส่งเสริมสนับสนุนการเติมเต็มกระบวนการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ที่นอกจากการสกัดกั้นแนวคิดการส่งต่อความเห็นต่างจากรัฐของขบวนการในพื้นที่ชุมชนและสถานศึกษาในพื้นที่แล้ว ยังช่วยในการสกัดกั้นการส่งต่อขยายแนวคิดความเห็นต่างจากรัฐและสร้างความคับข้องใจต่อรัฐ ตลอดจนใช้กระบวนการในการศึกษาวิจัยในการสร้างองค์ความรู้เพื่อการสร้างการเข้าใจรับรู้และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งการเสริมสร้างความไว้วางใจต่อรัฐของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐในเรือนจำ และที่พ้นโทษแล้วเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือ

กับรัฐ ในการพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นการดำเนินการตามแนวทางสันติวิธีที่สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงในที่สุดอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง
2. เพื่อสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สถานะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ
3. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สอนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรได้แก่

ประชากรในการวิจัย เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1.1 ผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.2 ข้าราชการของหน่วยงานภาครัฐ ที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลของผู้ต้องขังในเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.3 ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และนักการทหารระดับสูง ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการแก้ปัญหาความไม่สงบ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาได้แก่

- 2.1 สภาพของแนวคิดและปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2.2 การดำเนินการของรัฐ โดยเฉพาะการดำเนินการต่อผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน
- 2.3 เป็นการศึกษา เฉพาะประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำและผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาจากเอกสารต่างๆ

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่กำหนด รวมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) จากปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) โดยดำเนินการศึกษาวิจัยจากปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้น เป็นการสร้างองค์ความรู้จากฐานราก โดยการเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้วยตนเอง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตีความจากบุคคลในพื้นที่จริงด้วยตัวของผู้ให้ข้อมูลเองอันเป็นการสร้างองค์ความรู้จากความคิดเห็นของฐานรากของพื้นที่ที่ศึกษาเอง

3. การนำเสนอข้อมูล

สรุปรวบรวมข้อค้นพบที่ได้ มานำเสนอในรูปแบบของรายงานการวิจัยตามที่ตั้งสถาบันกำหนด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวทางการสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง ผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ตลอดจนครอบครัว

2. ทำให้ทราบแนวทางการสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่อุสภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ ตลอดจนครอบครัวเพื่อตอบสนองงานด้านความมั่นคง

3. ทำให้ทราบแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง

คำจำกัดความ

การสร้างการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความเต็มใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น

ชุมชน ร่วมลงมือการปฏิบัติ และรับประโยชน์ร่วมกัน

โดยรัฐ เป็นเพียงผู้สนับสนุน

ประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ หมายถึง ผู้ที่เคยเข้าร่วมหรือเป็นแนวร่วมฝ่ายเห็นต่างจากรัฐ ซึ่งเคลื่อนไหวในพื้นที่ 3 จชต. โดยเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ ทั้งที่อยู่ในระหว่างพิจารณาคดี และที่คดีถึงที่สุดแล้ว หรือเคยต้องโทษในคดีความมั่นคง ในพื้นที่ 3 จชต.

ยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน หมายถึง กระบวนการดำเนินการต่อผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคงในพื้นที่ 3 จชต. ที่อยู่ในระหว่างการจำขังในเรือนจำ ทั้งที่อยู่ในระหว่างพิจารณาคดี และที่คดีถึงที่สุดแล้ว โดยได้รับการหล่อหลอมกลมกล่อมเกลา จนมีทัศนคติที่ดีต่อรัฐ เพื่อไม่ให้มีการกระทำผิดซ้ำ และสามารถกลับคืนสู่สังคมรวมทั้งสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคน

ในชุมชนได้อย่างปกติสุข

เรือนจำ หมายถึง ทัณฑสถานที่อยู่ในสังกัดของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งได้แก่ เรือนจำกลาง จว.สงขลา จว.ยะลา จว.นราธิวาส และ

จว.ปัตตานี

การพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง การเข้าร่วมสร้างสรรค์ความเจริญ ความอยู่ดีมีสุขให้กับชุมชนท้องถิ่นที่เป็นแหล่งพักอาศัยของตนเอง ในพื้นที่ 3 จชต.

แนวทางสันติวิธี หมายถึง การดำเนินการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ โดยปราศจากความรุนแรงใดๆ โดยเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมแสวงหาทางออกของความขัดแย้งจนเป็นที่พึงพอใจของทั้งสองฝ่าย

พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง พื้นที่ของ จว.ยะลา จว.นราธิวาส จว.ปัตตานี และ 4 อำเภอ ใน จว.สงขลา

ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง หมายถึง ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก

เมื่อ 13 ตุลาคม 2561 โดยเฉพาะที่เป็นยุทธศาสตร์ชาติ

ด้านความมั่นคง

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัยเรื่องการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สมองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง ครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูล ทั้งแบบทฤษฎีจากเอกสารต่างๆและแบบปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่กำหนด รวมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) จากปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) โดยดำเนินการศึกษาวิจัยจากปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้น เป็นการสร้างองค์ความรู้จากฐานราก โดยการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตีความจากบุคคลในพื้นที่จริงด้วยตัวของผู้ให้ข้อมูลเอง อันเป็นการสร้างองค์ความรู้จากความคิดเห็นของฐานรากของพื้นที่ที่ศึกษาเองซึ่งทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์พระราชทานในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง
3. แนวคิดการสร้างการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดการอบรมบ่มเพาะ
5. ทฤษฎีแรงจูงใจ
6. ทฤษฎีความคาดหวัง (Victor Vroom)
7. ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์
8. ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism)
9. ทฤษฎีวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ (Culture and Personality)
10. ทฤษฎีข่ายใยชีวิต (The Web of Life)
11. แนวคิดยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน
12. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skill Development)
13. แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ (Social Sciences Concept and Theory)
14. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
15. กรอบความคิดในการวิจัย

16. สรุป

โดยจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

ยุทธศาสตร์พระราชทานในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้พระราชทานยุทธศาสตร์สำคัญคือ การเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา สันติวิธีไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่การไม่ใช้อาวุธเข้าตอบโต้หรือจัดการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองเพื่อขจัดรากเหง้าของความรุนแรง หรือเพื่อสลายกำลังของขบวนการที่ก่อความไม่สงบ รวมไปถึงการชนะใจบุคคลในขบวนการดังกล่าว จะทำเช่นนั้นได้จะต้องเริ่มต้นจากการเข้าใจอย่างชัดเจนว่า อะไรคือเงื่อนไขที่ผลักดันและดึงดูดให้ผู้คนก่อความไม่สงบหรือสนับสนุนการกระทำดังกล่าว เงื่อนไขนั้นมีหลายอย่าง แต่หนึ่งในนั้นที่ปฏิเสธไม่ได้ก็คือ ความอยุติธรรม และการไม่เคารพในความเป็นมนุษย์ของเขา พร้อมกันนั้นก็มีความจำเป็นที่เราจะต้องเข้าใจวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีและวิถีคิดของเขาซึ่งในกรณี สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นที่เขายึดถือ การทำความเข้าใจดังกล่าว จะช่วยให้เราเข้าถึงจิตใจของเขาได้มากขึ้น แต่จะเข้าถึงจนชนะใจเขาได้ก็ต้องเริ่มจากการเข้าหาเขาด้วยความเป็นมิตร ไม่ใช่ในฐานะที่เหนือกว่าหรือมีอำนาจมากกว่า แต่เข้าหาในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความคิดของกันและกัน สิ่งที่ขาดไม่ได้ในกระบวนการดังกล่าว ก็คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษาหารือ ไม่ใช่การพูดฝ่ายเดียวหรือสั่งมาจากเบื้องบน ปัญหาประการหนึ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็คือ กระบวนการดังกล่าวมีน้อยมาก นโยบายและมาตรการต่างๆ ของรัฐที่สั่งลงมาจึงมักไม่สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้าน และบ่อยครั้งกลับสร้างปัญหาและความไม่เข้าใจให้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นถ้าจะเข้าถึงชาวบ้านอย่างแท้จริง หน่วยงานรัฐจะต้องสร้างกลไกหรือเวทีสำหรับการปรึกษาหารือกับชาวบ้าน เช่น จัดตั้งสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประจำจังหวัด โดยมีผู้นำศาสนา และผู้นำชาวบ้านมาร่วมด้วย ตลอดจนมีคณะกรรมการสันติสุขในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของชุมชนของรัฐมาทำงานร่วมกัน เป็นต้น

สิ่งสำคัญลำดับสุดท้ายก็คือ การพัฒนา การพัฒนาที่มีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจในวัฒนธรรมและความเป็นจริงในท้องถิ่นโดยมีการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เป็นกุญแจสำคัญในการลดทอนความรุนแรงและนำความสงบมาสู่ 3 จังหวัดชายแดน ทุกวันนี้วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวกำลังถูกบั่นทอนอย่างหนัก เนื่องจาก

ทรัพยากรสาธารณะในท้องถิ่นซึ่งถูกคุกคามจากนายทุนและอิทธิพลท้องถิ่น นโยบายการพัฒนาที่อัดฉีดเงินเข้าหมู่บ้านแต่ปล่อยให้ทรัพยากรสาธารณะถูกทำลายย่อมไม่ใช่คำตอบที่ถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม นอกจากการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนแล้ว สิ่งที่ต้องมีควบคู่กันก็คือ การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างสันติยุทธศาสตร์พระราชทาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา นั้นสามารถทำเป็นจริงได้โดยไม่ต้องใช้อาวุธ และไม่ได้อาศัยงบประมาณมหาศาล สิ่งที่ต้องการ คือ สติปัญญา ความจริงใจ ความใจกว้าง ความกล้าหาญ รวมทั้งความเสียสละ สิ่งเหล่านี้ทรงพลังยิ่งกว่าอาวุธ แต่หากปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้ว แม้มีกองทัพมหาศาล มีอาวุธทำลายล้างสูงเพียงใดก็ตาม ก็ยากที่จะนำชัยชนะและความสงบกลับคืนมาได้ ตรงกันข้ามมันกลับกลายเป็นการฉีดยาน้ำมันจำนวนมหาศาลเข้าใส่กองเพลิงนั่นเอง

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้ความหมายของคำว่า การเข้าถึง หมายถึง การเข้าใจอย่างซาบซึ้ง การเข้าใจใกล้ชิดสนิทสนม เพื่อจะได้รู้ซึ่งถึงชีวิตจิตใจ และความต้องการของผู้หรือกลุ่มที่เป็นเป้าหมาย เช่น การเข้าถึงประชาชน เป็นต้น นอกจากนั้น การเข้าถึงจนชนะใจเขาได้ก็ต้องเริ่มจากการเข้าหาเขาด้วยความเป็นมิตร ไม่ใช่ในฐานะที่เหนือกว่าหรือมีอำนาจมากกว่า แต่เข้าหาชาวบ้านในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความคิดของกันและกัน สิ่งที่เขาไม่ได้ในกระบวนการดังกล่าว ก็คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปรึกษาหารือ ไม่ใช่การพูดฝ่ายเดียวหรือสั่งมาจากเบื้องบน ปัญหาประการหนึ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ กระบวนการการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการปรึกษาหารือมีน้อยมาก นโยบายและมาตรการต่างๆ ของรัฐที่ส่งลงมาจึงมักไม่สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้าน และบ่อยครั้งกลับสร้างปัญหาและความไม่เข้าใจให้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นถ้าจะเข้าถึงชาวบ้านอย่างแท้จริง หน่วยงานรัฐต้องสร้างกลไก หรือเวทีสำหรับการปรึกษาหารือกับชาวบ้าน เช่น จัดตั้งสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประจำจังหวัด โดยมีผู้นำศาสนาและผู้นำชาวบ้านมาร่วมด้วย ตลอดจนมีคณะกรรมการสันติสุขในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของชุมชนของรัฐมาทำงานร่วมกัน เป็นต้น (นภาพค์ คงเศรษฐกิจ, 2548) ในขณะที่ อุทัยวรรณกาญจนกมล (2008) กล่าวถึง การเข้าถึงชุมชนเชิงบวก ในเวทีชุมชนเสวนา (Community Dialogue) เพื่อสร้างพลังชุมชน ว่า มีแนวทางสำคัญคือ 1.การปรับสุข ด้วยการสนทนา สอบถามสารทุกข์สุขดิบ สภาพโดยทั่วไปของการดำรงชีวิตของประชาชน 2.การผูกมิตร ด้วยการสานใจให้ความจริงใจ ใช้กริยาท่าทีที่เป็นมิตรกับประชาชน 3.การเกาะติด ด้วยการสอบถามถึงสถานการณ์ สภาพในปัจจุบัน รวมถึงชุมพลังในหมู่บ้าน 4.คิดดี ด้วยการสอบถามสำรวจความต้องการของประชาชนที่แท้จริง กระตุ้นให้เกิดการร่วมสร้างวิสัยทัศน์ (เป้าหมาย) ของชุมชน 5.จับจุด ด้วยการชักนำให้ประชาชนร่วมสร้างอนาคต จากความสามารถ ความชำนาญพิเศษของคนในชุมชน 6.จ่อไป ด้วยการพิจารณาสิ่งที่ชุมชนมีติดอยู่แล้ว และช่วยชี้เห็นแนวทางเสริมต่อให้ดียิ่งขึ้น หรือลองปรับแนวทางเพื่อให้กิจกรรมที่ดีของชุมชนนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น 7.ใส่เชื้อ ด้วยการแนะนำบทบาท จัดระบบ สร้างพันธมิตร 8.แก้กุก ด้วยการชี้แนะถึงการ

สร้างเครือข่าย สร้างแนวร่วม ภาคีในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น 9. หนูนครีธา ด้วยการเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้นำ และสมาชิกในชุมชนว่าสามารถดำรงกิจกรรมอยู่ได้ด้วย ความ ศร ี ธ า ก ล ้า แ ช้ ง (ก า ร เ ข้ า ถึ ง ชุ ม ช น เ ชี ง บ ว ก , (อ อ น ไ ล น์) . www.scribd.com/doc/4615299.2008) ส่วน ดิเรก ดิประเสริฐ (2554) กล่าวถึง การเข้าถึงว่า การทำความเข้าใจฝ่ายก่อความไม่สงบไม่ว่าจะเป็นบุคคลใด หรือเป็นการก่อเหตุในที่ใด ล้วนแล้วแต่หนีหลักการทางธรรมชาติไปไม่ได้ นั่นก็คือการต้องเข้าใจธรรมชาติของฝ่ายก่อความไม่สงบทั้ง เป็นกลุ่มคนเล็กๆ จนถึงขบวนการใหญ่ๆ ให้ชัดเจนเสียก่อนว่า กลุ่มหรือขบวนการก่อความไม่สงบ นั้น มีธรรมชาติอย่างไร เพื่อที่เราจะได้หาทางเข้าถึงฝ่ายเขา และมวลชนได้อย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำ แผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และต่อมาได้มีการตรา พระราชบัญญัติ การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560 โดย กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อรับผิดชอบในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดวิธีการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ ในการติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผล รวมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุก ภาคส่วนดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

เพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ รวม 6 คณะ อันประกอบด้วย คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง คณะกรรมการ จัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้าน การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้าง การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้าน การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำร่าง ยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ตลอดจนได้จัดให้มีการรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางเพื่อประกอบการ พิจารณาจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ภายในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน ด้วยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีพลวัตสูง และมีความซับซ้อนหลากหลายมิติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออนาคตการพัฒนาประเทศอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติและทุกด้านการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง มีความร่วมมือในลักษณะประชารัฐจากภาคส่วนต่าง ๆ ในรูปแบบของหุ้นส่วนการพัฒนาที่เป็นการดำเนินงานอย่างบูรณาการ เนื่องจากทุกมิติการพัฒนามีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน โดยประเทศไทยจำเป็นต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ สมรรถนะ และทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สามารถรู้เท่าทันและปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีอาชีพที่มั่นคง สร้างรายได้ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์และกติกาใหม่ ๆ และมาตรฐานที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบและปัจจัยส่งเสริมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกัน ทั้งในส่วนของระบบการเรียนการสอน และการพัฒนาทักษะฝีมือที่สอดคล้องกันกับการพัฒนาของคนในแต่ละช่วงวัย ระบบบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับเป็นเจ้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมก้าวทันโลก จากการต่อยอดการพัฒนาบนพื้นฐานนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ส่งผลให้เกิดการสร้างห่วงโซ่มูลค่าทางเศรษฐกิจในทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรและภาคบริการ กระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วน

นอกจากนี้ ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายเชิงนิเวศ การส่งเสริมการดำเนินชีวิตและธุรกิจ และการพัฒนาและขยายความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่องที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการมีข้อกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับลักษณะการใช้พื้นที่ที่ชัดเจน ขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ กฎหมาย ระบบภาษีต้องมีกลยุทธ์การพัฒนาที่สามารถอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ประเทศมีศักยภาพการแข่งขันที่สูงขึ้น และสามารถใช้จุดแข็งในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญของการรวมกลุ่มความร่วมมือกับนานาชาติในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อกระชับและสร้างสัมพันธ์มิตร เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างพลังทางเศรษฐกิจและรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยจำเป็นต้องสร้างความพร้อมในการที่จะยกระดับมาตรฐานและมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกติกาสากลในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกันประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งให้มีการปฏิรูประบบราชการและการเมืองเพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่ดีและมี

เสถียรภาพทางการเมือง มีการส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี และลดความขัดแย้งภายในประเทศ โดยที่นโยบายการพัฒนาต่าง ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับโครงสร้างและลักษณะพฤติกรรมของประชากรที่อาจจะมี ความแตกต่างจากปัจจุบันมากขึ้นดั่งนั้น ภายใต้เงื่อนไขโครงสร้างประชากร โครงสร้างเศรษฐกิจ สภาพสังคม สภาพภูมิอากาศสิ่งแวดล้อม และปัจจัยการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผนการพัฒนาที่รอบคอบและครอบคลุม อย่างไรก็ตาม หลายประเด็น พัฒนาเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการปรับตัวซึ่งจะต้องหยั่งรากลึกกลง ไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปในอนาคตจึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวที่ต้องบรรลุ พร้อมทั้งแนวยุทธศาสตร์หลักในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างบูรณาการบนพื้นฐานประชารัฐเพื่อยกระดับ จุดแข็งและจุดเด่นของประเทศ และปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนและจุดด้อยต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดย ยุทธศาสตร์ชาติจะเป็นเป้าหมายใหญ่ในการขับเคลื่อนประเทศ และถ่ายทอดไปสู่แผนในระดับอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ภารกิจ และพื้นที่ ซึ่งรวมถึงพื้นที่พิเศษต่าง ๆ อาทิ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศสามารถ ดำเนินการได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ประเทศระยะยาวที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ ภาค เกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการของประเทศได้รับการพัฒนายกระดับไปสู่การใช้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาโลกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ใหม่ที่จะสร้างและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ เพื่อยกระดับฐานรายได้ของประชาชนใน ภาพรวมและกระจายผลประโยชน์ไปสู่ภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม คนไทยได้รับการพัฒนาให้ เป็นคนดี เก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สามารถ “รู้ รับ ปรับใช้” เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐาน ระบบสวัสดิการ และ กระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุล ระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในรูปแบบ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทาง

สังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบน คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยแต่ละยุทธศาสตร์ มีเป้าหมายและประเด็นการพัฒนา ในประเด็นของ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคงประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อม ของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราชอธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาด้าน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูล ขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับ ความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะ เกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชา สังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลัก ธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถ ขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

ความมั่นคงถือเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุดของทุกสังคมในทุกยุคทุกสมัย โดยกรอบ แนวคิดความมั่นคงให้น้ำหนักความสำคัญกับมิติที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ การทหารแตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อมของแต่ละช่วงเวลา ปัจจุบันในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ส่งผลให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าว กระโดดและพลิกผันได้ทำให้มิติทั้งปวงถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างไม่อาจแบ่งแยกได้ ด้วยเหตุนี้ กรอบแนวคิดความมั่นคงแบบเดิมจึงถูกปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม เป็นกรอบแนวคิดใหม่ที่เรียกว่า “ความมั่นคงแบบองค์รวม” ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงจึงมีเป้าหมายสำคัญเพื่อบริหารจัดการ สภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกๆระดับ ตั้งแต่ ระดับชาติ สังคม ชุมชน ไปจนถึงระดับความมั่นคงของมนุษย์ และทุกมิติ ให้มีความพร้อมสามารถ รับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไข ปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึง ประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลก บนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อมุ่งที่จะเอื้ออำนวย ประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทาง และเป้าหมายที่กำหนด

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงจึงได้กำหนด ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อปรับสภาพแวดล้อม ด้านความมั่นคงให้ประเทศมีความสงบเรียบร้อยและสันติสุข ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องมีการป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้า มนุษย์ ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ปัญหาความไม่สงบในบางพื้นที่ รวมทั้งป้องกันไม่

เกิดปัญหาใหม่เช่น ปัญหาที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบพลิกผัน ปัญหาการแข่งขันทางการค้าและการย้ายถิ่นของทุนข้ามชาติ นอกจากนี้ เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวสามารถบรรลุผลที่เป็นรูปธรรมทั้งปัจจุบันและในอนาคต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ ด้วยการยกระดับขีดความสามารถของกองทัพหน่วยงานด้านความมั่นคง รวมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ให้มีความพร้อมและเพียงพอในการป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ รวมทั้งสามารถติดตาม ป้องกัน แก้ไข และรับมือกับปัญหาความมั่นคงและภัยพิบัติทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับ อย่างบูรณาการทั้งภายในประเทศ ตลอดจนบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความสงบ สันติสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติ ภูมิภาค และโลกอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนดอย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงมีเป้าหมายสำคัญในภาพรวมระยะ 20 ปีที่เป็นรูปธรรมชัดเจนคือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข” โดยเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งและความรักความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ ตลอดถึงการปลูกจิตสำนึกด้านความมั่นคงให้เกิดขึ้นในประชาชนทุกระดับการพัฒนาาระบบงานด้านการข่าวให้มุ่งเน้นการบูรณาการข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงอย่างเป็นระบบการพัฒนาปรับปรุงกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงให้มีเอกภาพ มีประสิทธิภาพ และมีการบูรณาการการดำเนินงานอย่างแท้จริง โดยปัญหาความมั่นคงเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการแก้ไขประกอบด้วย ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหายาเสพติด ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปัญหาอาชญากรรมทางไซเบอร์ และปัญหาการทุจริตในระบบราชการ

เป้าหมาย

1. ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข
2. บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ
3. กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคง
4. ประเทศไทยมีบทบาทด้านความมั่นคงเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ
5. การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด

1. ความสุขของประชากรไทย
2. ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ
3. ความพร้อมของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง และการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคง
4. บทบาทและการยอมรับในด้านความมั่นคงของไทยในประชาคมระหว่างประเทศ
5. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม

ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

1. การรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อสร้างเสริมความสงบเรียบร้อยและสันติสุข ให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง ให้สถาบันหลักมีความมั่นคง เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจอย่างยั่งยืน ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความเข้มแข็ง สามัคคี ประองตอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันพร้อมที่จะร่วมแก้ไขปัญหาของชาติ

1.1 การพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อม ตระหนักในเรื่องความมั่นคง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วน มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีอาชีพการงานและรายได้ที่เพียงพอ ได้รับโอกาสและความเสมอภาคอย่างเท่าเทียม มีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ มีจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจปัญหาสำคัญของสังคม มีความรักความสามัคคี ตระหนักและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติ และพร้อมเข้ามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ ตลอดจนช่วยเหลือประชาชน โดยการอำนวยความสะดวกอย่างกว้างขวางและครอบคลุม ปลูกฝังจิตสำนึกและคุณสมบัติพื้นฐานคนไทยที่ดีให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม สร้างเสริมความรักความสามัคคี ความตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงและพัฒนาประเทศ ให้กับทุกภาคส่วนทั้งประชาชน ตำรวจ ทหาร และหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่น ๆ ผ่านทางโครงการ กิจกรรม และการรณรงค์ต่าง ๆ ตลอดไปจนถึงการดำเนินการอื่นทุกวิถีทางที่เหมาะสม อย่างต่อเนื่องและจริงจังจนประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจน

1.2 การพัฒนาและเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ เพื่อให้คนในชาติมีจิตสำนึกรักและหวงแหน มุ่งจงรักภักดี พร้อมธำรงรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวและศูนย์รวมจิตใจหนึ่งเดียวกันของคนทั้งชาติ โดยปลูกฝังและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันหลักของชาติ รณรงค์เสริมสร้างความรักและภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยและชาติไทย ผ่านทางกลไกต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ในเชิงสร้างสรรค์น้อมนำและเผยแพร่ศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงแนวทางพระราชดำริต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และนำไปประยุกต์ปฏิบัติใช้อย่างกว้างขวาง จัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติและพระราชกรณียกิจอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนส่งเสริมให้

ยึดถือหลักคำสอนซึ่งเป็นแก่นแท้หรือคำสอนที่ถูกต้องของศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อนุรักษนิยมและคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่จะช่วยพัฒนาทั้งจิตใจและปัญญา รวมทั้งต้องจัดให้มีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด การส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนิน มาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วยตลอดจนอนุรักษนิยมคำจูนศาสนาอื่นให้มุ่งเน้นการสั่งสอนคนให้เป็นคน ดี รักความสงบสันติสุข พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติบ้านเมือง และ ช่วยเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของคนต่างศาสนาอย่างปรองดอง ไม่ให้เกิดการแบ่งแยกแตกต่าง

1.3 การพัฒนาและเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพและมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติ มากกว่าประโยชน์ ส่วนตน เพื่อให้การบริหารจัดการบ้านเมืองและการปกครองประเทศตาม ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขที่สอดคล้องกับบริบทของไทย เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืนตามเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งได้ ผู้นำและนักการเมืองที่เป็นคนดีคนเก่ง มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมสูง และกล้าตัดสินใจ โดย ปลุกฝังให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องกับการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในบริบทของไทย ส่งเสริมให้นักการเมืองมี คุณภาพ เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ เห็นประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่า ประโยชน์ส่วนตัวและของพรรคพวกเพื่อนพ้อง เสริมสร้างพรรคการเมืองและสถาบันต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้อง ให้มีนโยบาย แนวคิด และการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล สากล ไปจนถึงพัฒนาปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพ สามารถจัดการเลือกตั้งได้อย่าง สุจริตและเที่ยงธรรม มีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีปรองดองจนสามารถ คัดกรองคนดี คนเก่ง มีความรู้ความสามารถ และกล้าตัดสินใจ เข้ามาบริหารประเทศให้มุ่งไปสู่การ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่าง แท้จริงและสอดคล้องเหมาะสมกับสังคมไทย

1.4 การพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของประเด็น ปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ เพื่อให้ประเทศชาติมีกลไกเฉพาะเจาะจงที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไข ต้นเหตุที่เป็นรากเหง้าของปัญหาภายในประเทศทั้งปวงให้หมดไป มีการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริตประพฤติกมิชอบอย่างจริงจัง และทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม โดยพัฒนา ปรับปรุงกลไกและหน่วยงานด้านความมั่นคงที่มีอยู่เดิม เช่น กองอำนวยการรักษาความมั่นคง ภายในราชอาณาจักร ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เป็นต้น หรือที่ต้องออกแบบใหม่ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมรองรับปัญหาความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและ รูปแบบใหม่ได้ทุกมิติกำหนดและเสริมสร้างบทบาทของหน่วยงาน องค์กร หรือคณะกรรมการที่

รับผิดชอบอย่างชัดเจนสามารถตรวจสอบวิธีการดำเนินงาน การบูรณาการการปฏิบัติให้สอดคล้อง
เกื้อกูล และต่อเนื่องกันตลอดไปจนถึงสามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่สาเหตุได้อย่างแท้จริง

2. การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง เพื่อแก้ไขปัญหาเดิมที่มี
อยู่อย่างตรงประเด็นจนหมดไปอย่างรวดเร็ว และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่เกิดขึ้นอันจะส่งผลให้การ
บริหารจัดการและการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่นตาม
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่
ยั่งยืน

2.1 การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบัน เพื่อให้ปัญหาเดิมที่มีอยู่ได้รับการแก้ไข
อย่างจริงจัง จนยุติลง หรือไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ รวมทั้งให้การบริหารและการพัฒนา
บ้านเมืองเดินหน้าไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยผลักดันการวิเคราะห์หาสาเหตุที่
แท้จริงของปัญหาทุกภาคส่วนในทุกประเด็นอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการหารือ วางแผน และ
ยกระดับวิธีการแก้ไขปัญหาที่อาศัยการผนึกกำลังคนและทรัพยากรให้มีส่วนร่วมแบบบูรณาการ
อย่างแท้จริง เสริมสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานหลักและรองในการป้องกัน แก้ไขปัญหา
และช่วยเหลือประชาชน ทั้งจากภัยคุกคามและปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงต่าง ๆ เช่น การก่อการร้าย
อาชญากรรมทางไซเบอร์การฟอกเงิน การค้ามนุษย์ การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การ
ลักลอบค้าสินค้าเถื่อน การค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติด การขยายอำนาจหรือแข่งขันกันทาง
เศรษฐกิจอย่างรุนแรง รวมไปถึงปัญหาการรุกเข้ามาอย่างรวดเร็วของทุนขนาดใหญ่ เทคโนโลยียุค
ใหม่ การย้ายถิ่นของทุนและแรงงานข้ามชาติ ที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและความ
มั่นคงของมนุษย์ ปัญหาภัยพิบัติสำคัญที่ทำให้จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการความมั่นคง รวมไปถึง
การส่งเสริมผลักดันหลักการ นโยบายยุทธศาสตร์ ตลอดจนถึงโครงการสำคัญของประเทศให้บรรลุผล
สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

2.2 การติดตาม ฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่อาจอุบัติขึ้นใหม่ เพื่อให้
ทราบสถานการณ์ล่วงหน้า และสามารถแก้ไขปัญหาและภัยคุกคามในอนาคตได้ทัน่วงทีก่อนที่จะ
ลุกลามต่อไปรวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารและพัฒนาประเทศ โดยเสริมสร้าง
ศักยภาพและความพร้อมในทุกด้าน ทั้งคน เครื่องมือ ยุทธโศปกรณ์ แผน งบประมาณ ระบบควบคุม
บังคับบัญชา ระบบงานด้านการข่าวกรอง เทคโนโลยี ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบเฝ้าตรวจและแจ้งเตือน
ต่าง ๆ ของหน่วยงานหลักและหน่วยงานรอง ตั้งแต่ขั้นการติดตาม ฝ้าระวัง แจ้งเตือน วิเคราะห์
กำหนดแนวทางป้องกัน ไปจนถึงขั้นการลงมือแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่สำคัญต่าง ๆ รวมทั้งการ
ติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน เสริมสร้างพลังของประชาชนและชุมชน
ให้ร่วมกับกำลังตำรวจ ทหาร และหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่น ๆ ในการฝ้าระวัง ป้องกัน และ
แก้ไขปัญหาสำคัญต่าง ๆ อาทิ ภัยคุกคามทางไซเบอร์การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ การ
แผ่อิทธิพลทางเศรษฐกิจของมหาอำนาจ และการย้ายถิ่นของทุนข้ามชาติที่อาจกระทบต่อความ

มั่นคง ไปจนถึงติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปตามเป้าหมายการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศที่กำหนดอย่างราบรื่น

2.3 การสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไขจนเกิดความสงบและสันติสุขอย่างยั่งยืน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม รวมทั้งได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันกับภาคอื่น ๆ โดยยกระดับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างมีเอกภาพ ครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มเป้าหมาย มีการบูรณาการ ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่ แผนการดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติ ตลอดถึงการติดตาม ประเมิน และรายงานผลอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันทุกระดับ ส่งเสริมและอำนวยความสะดวก ประสิทธิภาพในการเข้าแก้ไขปัญหา สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการลดความรุนแรง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสม มุ่งเน้นการจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวร ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไป พร้อมเสริมสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเห็นต่างตามแนวทางสันติวิธี ผ่านกลไกต่าง ๆ รวมไปถึงการพูดคุยกันอย่างเป็นมิตรผลักดันให้มีการยึดถือคำสอนที่ถูกต้องของศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พร้อมดูแลและป้องกันมิให้มีการบิดเบือนคำสอนของศาสนาไปในทางที่ไม่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ มีการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่อย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง และสอดคล้องกับความต้องการของทุกกลุ่มประชาชนโดยเฉพาะเยาวชน ตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งศาสตร์พระราชา รวมถึงการสร้างเสริมโอกาสในการเข้าถึงการบริการต่าง ๆ ของรัฐให้ทัดเทียมกับภูมิภาคอื่น ๆ

2.4 การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้ง ทางบกและทางทะเล เพื่อให้ผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล สามารถดำรงอยู่ได้ มีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน สังคม รวมถึงประเทศชาติอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งของกองทัพหน่วยงานเกี่ยวข้อง และภาคประชาชน ให้สามารถพัฒนาสมรรถภาพของประเทศ ควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการสมุทราภิบาลในการบริหารจัดการ ปกป้อง และดูแลรักษาผลประโยชน์ทั้งมวลของชาติ เสริมสร้างและบริหารจัดการความมั่นคงทั้งชายแดนทางบก ทะเล อาณาเขต และเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยอย่างบูรณาการและเป็นระบบ รวมไปถึงการพัฒนา ระบบเฝ้าตรวจติดตาม ระบบตรวจคนเข้าเมือง การสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก และการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาเขตแดนทางทะเลสร้างเสริมให้เจ้าหน้าที่รัฐมีบทบาทและขีดความสามารถที่เหมาะสม มีการดำเนินการต่าง ๆ และสอดส่องดูแลอย่างต่อเนื่อง กำหนดพื้นที่อนุรักษ์อย่างถูกต้อง

และเป็นระบบ สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนในเรื่องการให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ตลอดถึงแนวพระราชดำริในการอนุรักษ์ พัฒนา พื้นฟู ป้องกัน และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ จนเกิดความรัก ห่วงแหน และมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งยั่งยืน

3. การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ เพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งระบบของประเทศให้มีความพร้อมในการป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ รวมทั้งสามารถติดตาม ป้องกัน แก้ไขและรับมือกับปัญหาความมั่นคงทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับแบบบูรณาการให้มีความพร้อมและเพียงพอต่อการป้องกันภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง

3.1 การพัฒนาระบบงานข่าวกรองแห่งชาติแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถติดตาม แจ้งเตือน ระวังภัยภัย และป้องกันปัญหาและภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถประเมินสถานการณ์ได้ถูกต้อง แม่นยำ และทันเวลา โดยเสริมสร้าง พัฒนา และบูรณาการขีดความสามารถของระบบงานข่าวกรอง หน่วยงานข่าวกรอง และประชาคมข่าวกรองในประเทศให้ทันสมัย ทันสถานการณ์ ทั้งด้านศักยภาพของบุคลากร ยุทธโธปกรณ์ เทคโนโลยี และระบบข้อมูลขนาดใหญ่ สามารถครอบคลุมการใช้งานได้อย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง มีการบูรณาการข้อมูลและนำผลผลิตด้านข่าวกรองไปใช้ในการบริหารจัดการปัญหาและความมั่นคงของชาติในทุกมิติและทุกด้าน รวมทั้งให้มีการเสริมสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชนในรูปแบบประชารัฐ และประชาคมข่าวกรองต่างประเทศอย่างแน่นแฟ้น

3.2 การพัฒนาและฝึกพลังอำนาจแห่งชาติ กองทัพและหน่วยงานความมั่นคง รวมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ให้พร้อมป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ และเผชิญภัยคุกคามได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ เพื่อให้ทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็นทั้งปวงของกองทัพ และหน่วยงานความมั่นคง ได้รับการพัฒนา เสริมสร้างศักยภาพ ให้มีความพร้อม เพียงพอ และเป็นรูปธรรมทั้งคน เครื่องมือ ยุทธโธปกรณ์ รวมทั้งระบบบริหารจัดการในการป้องกันประเทศ และการป้องกันภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ตลอดจนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สามารถระดมทรัพยากรได้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน ส่งผลให้สามารถป้องอธิปไตยและแก้ไขปัญหาความมั่นคงได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ โดยการจัดทำแผนพัฒนา และฝึกกำลังทรัพยากรรวมถึงขีดความสามารถทั้งปวงของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีประสิทธิภาพเป็นรูปธรรมชัดเจน มีการประเมินขีดความสามารถของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง พร้อมพัฒนาคน โครงสร้างกำลังรบและยุทธโธปกรณ์ให้เหมาะสมเพียงพอ และเป็นรูปธรรมสามารถรับมือกับภัยคุกคามได้ทุกมิติทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ยกย่องการฝึกร่วมให้เป็นแบบบูรณาการที่ทันสมัย มีความสมบูรณ์พร้อมนำไปปฏิบัติได้กับสถานการณ์จริง เสริมสร้างความสัมพันธ์ในการปฏิบัติการร่วมและการ

ป้องกันภัยคุกคามด้านความมั่นคงกับเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ มิให้เกิดข้อขัดแย้งหรือปัญหาเกี่ยวกับเขตแดนทางบกและอาณาเขตทางทะเล พร้อมทั้งมีกลไกแก้ไขปัญหาความเห็นต่างหรือความขัดแย้ง ผ่านทางการเจรจาและมาตรการทางการทูต ตลอดไปจนถึงการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีป้องกันประเทศ การพลังงานทหาร กิจการอวกาศเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างหลักประกันให้ประเทศไทยก้าวไปสู่การมีอุตสาหกรรมป้องกันประเทศแบบอัจฉริยะในอนาคต มีเทคโนโลยีเป็นของตนเอง สามารถแข่งขันและลดการพึ่งพาหรือนำเข้าจากต่างประเทศได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถสนับสนุนนโยบายและยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศได้

3.3 การพัฒนาระบบเตรียมพร้อมแห่งชาติและการบริหารจัดการภัยคุกคามให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีความพร้อมเผชิญกับสภาวะไม่ปกติ ภัยคุกคามทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ รวมทั้งภัยพิบัติและภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง โดยพัฒนาปรับปรุงนโยบาย แนวทางระบบกลไกการบริหารจัดการ ตลอดถึงแผนการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทั้งปวงให้ชัดเจน มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมและพร้อมรองรับภัยทุกประเภททั้งในปัจจุบันและอนาคต ผลักดันให้ทุกภาคส่วนมีการฝึกซ้อมกันในทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่องจริงจังจนสามารถปฏิบัติได้จริง เสริมสร้างความร่วมมือกันอย่างบูรณาการของทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ให้มีประสิทธิภาพชัดเจนเป็นรูปธรรม ยกกระดานการแบ่งปันข้อมูล ทรัพยากร การพัฒนาเทคโนโลยี และการฝึกอบรมให้ทุกส่วนรู้จักและเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ อย่างแท้จริง สามารถสนับสนุนการบริหารจัดการได้ทุกรูปแบบ ตั้งแต่ในระดับชาติไปจนถึงระดับท้องถิ่น ตลอดถึงพัฒนาปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการที่เกี่ยวข้องให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

4. การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์การภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อสร้างเสริมความสงบ สันติสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติ ภูมิภาค และโลก อย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะรองรับปัญหาร่วมกันได้

4.1 การเสริมสร้างและรักษาคุณภาพสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดความสันติสุข มั่นคง และสมดุลสำหรับทุกฝ่าย ให้ทุกประเทศพร้อมเข้ามีส่วนร่วมในการประสานและปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมุ่งแบ่งปันและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างราบรื่นและยั่งยืน โดยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ในทุกระดับและทุกด้านกับนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจและประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในมิติต่าง ๆ อย่างสมดุล พัฒนาและเสริมสร้างระบบ กลไก มาตรการตลอดถึงความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นประโยชน์กับประเทศไทยให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงร่วมกันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ผลักดันการหารือทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีในทุก

ระดับอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ไปจนถึงความตระหนักรู้ ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้งลดความหวาดระแวงระหว่างกัน โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนการ เยื่อนในระดับต่าง ๆ และการจัดเวทีสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนทำให้บรรยากาศการดำ เนินการระหว่างประเทศในทุกเรื่องทุกชั้นตอน ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพ อย่างแท้จริง

4.2 การเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค เพื่อให้ ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้อย่างสันติวิธี และร่วมมือ กันเพื่อการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของ ประชาคมอาเซียน และความเป็นแกนกลางของอาเซียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สร้างความสัมพันธ์ ที่ดีในระหว่างประชาชนในทุกมิติและทุกระดับ ทำการแลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง กันอย่างแน่นแฟ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับมิตรประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด ประเทศสำคัญในภูมิภาค และนานาประเทศทั่วโลก รวมทั้งกรอบ ความร่วมมือด้านความมั่นคงระดับภูมิภาคอื่น ๆ ที่จะช่วยสร้างเสริมเสถียรภาพในภูมิภาค ตลอดจน ผลักดันและเผยแพร่การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชา ให้เป็น ที่เข้าใจและมีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องในภูมิภาค อันจะนำไปสู่การบรรลุ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกันต่อไป

4.3 การร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก รวมถึงองค์กร ภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ เพื่อให้ความมั่นคงในภาพรวมทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และโลก มีการ พัฒนาไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริง เป็นรูปธรรม และยั่งยืน โดยผลักดันส่งเสริมให้การดำเนินการและ ความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นไปตามหลักการปฏิบัติสากล กฎหมาย และความตกลงระหว่าง ประเทศ พร้อมคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างรัฐต่อรัฐ เอกชนต่อเอกชน และประชาชนต่อ ประชาชน สร้างเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันและระงับภัยคุกคามทุกรูปแบบ พร้อม พัฒนาความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกระดับของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง อาเซียน รวมถึง ระหว่างมิตรประเทศในกรณีเกิดวิกฤตการณ์สำคัญ อาทิ ความอดอยาก ภัยพิบัติขนาดใหญ่ ฯลฯ ส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีความมั่นคงระหว่างประเทศและการรักษาสันติภาพของ สหประชาชาติให้นานาประเทศตระหนักและให้การยอมรับถึงความสำคัญ รวมไปถึงการเสริมสร้าง พลังบวกหรืออำนาจแบบนุ่มนวลของไทย โดยอาศัยการส่งเสริมและเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีและ วัฒนธรรมประเพณีไทย หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชาความนิยมวิถีไทย สีนค้ำไทย ฯลฯ ผ่านความสัมพันธ์ทุกรูปแบบทุกระดับและทุกช่องทาง

5. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม เพื่อให้กลไกสำคัญต่าง ๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารและพัฒนาประเทศได้

อย่างแท้จริง เป็นรูปธรรม มีการใช้หลักธรรมาภิบาล และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพ สามารถจัดปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจัง เกิดความมั่นใจได้ว่าหน่วยงานรับผิดชอบทั้งหลักและรองพร้อมรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคต

5.1 การพัฒนาโลกให้พร้อมสำหรับการติดตาม เฝ้าระวัง แจ้งเตือน ป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงแบบองค์รวมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความพร้อมรองรับปัญหาได้ทุกรูปแบบทุกระดับและทุกช่วงเวลาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีเอกภาพ โดยเสริมสร้างพร้อมทั้งยกระดับกลไก หน่วยงาน เช่น กองทัพไทย กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เป็นต้น และกฎหมายที่มีอยู่เดิมหรือที่พัฒนาขึ้นใหม่ ผ่านทางการบูรณาการความร่วมมือและการปฏิบัติกับทุกภาคส่วน มีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม พัฒนาการวางแผนและเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน กำหนดหน่วยงานและผู้รับผิดชอบในทุกระดับ พร้อมฝึกกรองรับปัญหา สัมมนาระดมความคิดเห็น ตลอดจนให้การสนับสนุนในทุกด้าน อย่างต่อเนื่องจริงจังตั้งแต่นโยบายหรือยุทธศาสตร์ มีการตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่องตามหลักธรรมาภิบาลที่สอดคล้องกับบริบทและความก้าวหน้าของยุคสมัย พร้อมทั้งสามารถสร้างความเชื่อมโยงกันทั้งระบบ รวมไปถึงความเชื่อมโยงกับทุกภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

5.2 การบริหารจัดการความมั่นคงให้อำนาจต่อการพัฒนาประเทศในมิติอื่น ๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติสามารถขับเคลื่อนไปได้ตามแผน อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นรูปธรรม และไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ โดยพัฒนาส่งเสริมการวางแผนคู่ขนานแบบบูรณาการให้สอดคล้องรองรับยุทธศาสตร์ชาติในทุก ๆ ด้าน รวมไปถึงการพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้องในทุกมิติอย่างครบถ้วนสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างผลักดันการบริหารจัดการตลอดถึงการบูรณาการการดำเนินการในทุกด้านให้ประสานสอดคล้องและสามารถปฏิบัติร่วมกันได้อย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งครอบคลุมการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติในทุกมิติอย่างยั่งยืน

5.3 การพัฒนาโลกและองค์กรขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงเพื่อให้การดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เอกภาพและเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายที่กำหนด โดยให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติพัฒนาและเสริมสร้างหน่วยงาน บุคลากร เครื่องมือ ระบบการบริหาร และการจัดสรรงบประมาณในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน รวมทั้งมีความพร้อม มีขีดความสามารถที่ทันสมัย เหมาะสม เพียงพอ และคล่องตัวมีเอกภาพในการบริหารจัดการที่ชัดเจน ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบดูแลปัญหาความมั่นคงทุกมิติในระดับนโยบาย พร้อมรองรับบริบทที่จะเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดอย่างแท้จริง

แนวคิดการสร้างการมีส่วนร่วม

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน นับเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสื่อสารเพื่อการพัฒนา เพราะในการสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศ สังคม และชุมชนนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการนำข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดของการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐบาลหรือหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนานั้น และสิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่เหมาะสมนั้น ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัย กระบวนการที่หนึ่งซึ่งขาดเสียมิได้ในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย นั่นคือ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Approach) เพราะถือว่าเป็นกระบวนการที่มีส่วนช่วยให้การสื่อสารหรือการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในชุมชนเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้ หากสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสาร พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนภายในชุมชนนี้เอง จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพลังภายในชุมชนให้กลายเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ได้ กล่าวคือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา ชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาของชุมชนของตนเอง

เมื่อกล่าวถึงการสื่อสารเพื่อการพัฒนา แนวคิดนี้ได้มีพัฒนาการมาเป็นระยะๆ โดยทั่วไป การสื่อสาร (Communication) หมายถึง การกระทำที่มีสิ่งเร้าและมีการโต้ตอบต่อสิ่งเร้า โดยบุคคลหนึ่งตั้งใจหรืออาจไม่ตั้งใจส่งสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นการตอบสนองจากอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นเหตุการณ์ที่ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 5 อย่างคือ 1) ผู้ส่งสาร 2) สิ่งเร้าหรือสาร 3) ช่องทาง 4) ผู้รับสาร และ 5) การตอบสนอง นอกจากนี้ Rogers (1995) ได้กล่าวถึงความหมายของการสื่อสารว่า เป็นกระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร โดยมีเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้รับสาร

ส่วนการพัฒนา (Development) นั้นหมายถึง การทำหรือแก้ไขปัญหา (Problem Solving) เพื่อให้สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมดีขึ้น (Melkote, 2011) หรือเป็นการนำความคิดใหม่เข้าสู่ระบบสังคม เพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น (Rogers, 1995) โดยสรุปแล้ว การพัฒนา หมายถึง แนวความคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีแผน โดยผ่านเข้าไปในกลไกของรัฐ ซึ่งรัฐจะกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาจากปัญหาและความต้องการของประชาชน

ในยุคแรกของการนำการสื่อสารมาใช้เพื่อการพัฒนา กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการสื่อสารที่ใช้กลยุทธ์สื่อมวลชนมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อสร้างความทันสมัยและสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนา ต่อมาได้เริ่มเน้นลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ของคนในชุมชน (Community-based) และท้องถิ่น (Local-based) ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อสารที่ยึดการตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นเป้าหมายหลัก จึงมีการผสมผสานการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงและเป็นที่เข้าใจยอมรับจากคนในชุมชนและท้องถิ่น ในยุคปัจจุบันนี้ได้เริ่มใช้แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation) ที่บ่งบอกถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เช่น ชุมชนต้องการอะไร ใช้วิธีการและช่องทางการสื่อสารใดที่เหมาะสมกับชุมชน และมีส่วนกระตุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา จึงไม่ได้เน้นการใช้เพียงแค่สื่อมวลชนเหมือนที่ผ่านมา แต่เป็นการสื่อสารในรูปแบบใดก็ได้ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาจใช้ทั้งสื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อชุมชน เพื่อโน้มน้าวให้คนได้รับรู้ และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น

การพัฒนาชุมชนโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วม เป็นหลักการที่เน้นความสำคัญของประชาชน ชาวบ้าน หรือสมาชิกชุมชนในการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินการตามแผน การติดตามประเมินผล และการรับประโยชน์จากการพัฒนานั้น ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อหมู่บ้านหรือชุมชนของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานั้นโดยตรง การกระทำในลักษณะนี้จำเป็นต้องเริ่มโดยการรวมกลุ่มประชาชนตามความสนใจหรือความถนัดในกิจกรรมการพัฒนาที่จัดขึ้น และค่อย ๆ เพิ่มขีดความสามารถและความรับผิดชอบในการดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาให้แก่ประชาชน จนในที่สุดประชาชนสามารถดำเนินงานด้วยตนเองตามลำพังได้

ดังนั้น เรื่องราวของการประยุกต์ใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนนี้ จึงเป็นการวิเคราะห์และสกัดบทเรียนจากชุมชนของหมู่บ้านแห่งหนึ่ง อันได้แก่ ชุมชนบ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นชุมชนที่ยึดมั่นในการใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมาโดยตลอด แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่สามารถทำให้ชุมชนบ้านจำรุงก้าวเข้าสู่กระบวนการทัศน์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ และยังสามารถปรับใช้กับชุมชนแห่งอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียง กันได้ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

1. ความสำคัญของหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (The Significant of Public Participation)

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 87 ซึ่งเป็นแนวนโยบายที่สำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น การมี

ส่วนร่วมจึงมีความหมายที่กว้างและเกี่ยวข้องกับบุคคลในทุกระดับทุกส่วน ดังที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดความหมายไว้เพื่อการดำเนินงานขององค์การว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมเล็ก หรือสังคมขนาดใหญ่ ได้มีส่วนช่วยเหลืออย่างเต็มที่ต่อสังคมนั้น ๆ อันได้แก่ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เช่น การพิจารณาปัญหา การตั้งนโยบาย การตัดสินใจประเด็นสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาประชาชาติ และการประเมินความต้องการของสังคมนั้น ๆ

ในที่ประชุมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ณ องค์การสหประชาชาติเมื่อ ค.ศ. 1975 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายของการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็ตาม ดังนั้น การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองหนึ่ง ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าครอบคลุมประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

ประเด็นที่ 2 การมีส่วนร่วมสะท้อนให้เห็นถึงการเกี่ยวข้องโดยสมัครใจ และเป็นประชาธิปไตยในกรณีของการเอื้อให้เกิดการพัฒนา การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย นโยบายและการวางแผนดำเนินการโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

ประเด็นที่ 3 การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและทรัพยากรเพื่อพัฒนาับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติจะช่วยก่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ได้รับ

ประเด็นที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

ตามนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะในบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาในการกำหนดชีวิตของตน ในการจัดการควบคุม

การใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชน จัดเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจึงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของตนเอง ก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนเอง มิใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายกว้างซึ่งมักจะคาบเกี่ยวกับการพัฒนานั้น ก็คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน/ชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็น และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ได้

2. รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน (Forms of Public Participation)

การที่ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ซึ่งสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา นั้น จำเป็นต้องมีความร่วมมือในการทำพร้อม ๆ กันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

3. รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไป สามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าว จะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชน และฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่

Cohen (1996) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในงานพัฒนา สามารถกระทำได้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในเชิงการกระทำ โดยที่สมาชิกในชุมชนได้อุทิศแรงกายในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. การมีส่วนร่วมในเชิงเงินงบประมาณ โดยที่สมาชิกในชุมชนได้อุทิศเงินในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

3. การมีส่วนร่วมในเชิงความรับผิดชอบ โดยมีการกระจายภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกในชุมชน

4. การมีส่วนร่วมในเชิงการตัดสินใจ โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับสมาชิกในชุมชนอีกด้วย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาระดับของการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับกล่าวคือ

ระดับที่ 1 มีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารหรือผู้ฟัง

ระดับที่ 2 มีส่วนร่วมในการผลิต

ระดับที่ 3 มีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดนโยบาย

นอกจากนี้ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ยังได้ถูกนำเสนอผ่านหลักการ 6 Cs ประกอบไปด้วย

1. Co-operation การร่วมมือของคนในท้องถิ่น หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนก็ตาม ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกคนในท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาจึงจะประสบความสำเร็จ

2. Complianceการยินยอมทำงานเพื่อคนในท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายภารกิจหรือหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นต้องยินยอมที่จะทำงานเพื่อท้องถิ่นของตนอย่างเต็มใจ

3. Consultationการให้คำปรึกษา หมายถึง การสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้คำปรึกษาอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งการปรึกษาหารือถือเป็นกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยกระบวนการดังกล่าวนี้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารสองทาง (Two-wayCommunication)และการสื่อสารในแนวนอน(Horizontal Communication)

4. Cooperationการให้ความร่วมมือ หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกทำงานร่วมกันเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาอย่างเหมาะสม

5. Co-learningการเรียนรู้ร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การทำงานเป็นทีม

6. Collective Action การลงมือกระทำร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนเองและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติด้วยตนเอง

กล่าวได้ว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมนั้นเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งภาคประชาชนนั้นมีบทบาทหน้าที่ที่พึงปฏิบัติในกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. ต้องรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม และกลวิธีกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิต จนสามารถปฏิบัติในชุมชนของตนเองได้

2. สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนไปสู่ชุมชนอื่น รวมทั้งติดตามช่วยเหลือให้ชุมชนอื่นปฏิบัติได้เช่นกัน

3. ระดมทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ทั้งเรื่องกำลังคน เงิน และวัสดุอุปกรณ์

4. ช่วยเหลือกันเองในปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ภายในชุมชน หรือร้องขอให้ภาคอื่น มาช่วยหากเห็นว่าจำเป็น

5. พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอยู่เป็นประจำ โดยช่วยเหลือกันเองหรือ ร่วมกับภาคอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม แนวทางในการพัฒนาชุมชนนั้น จำเป็นต้องมีการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง การที่ประชาชนหรือสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการตัดสินใจร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนเองในทุกระดับขั้นตอน

ดังนั้น ผู้ประยุกต์ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงจำเป็นต้องผสมผสานทั้งความเป็นศาสตร์และศิลป์ในตัวเอง ซึ่งมีรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ที่ควรคำนึงถึงในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมและบริบทของแต่ละชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามที่กำหนดไว้อย่างเต็มที่

แนวคิดการอบรมบ่มเพาะ

สำนักทฤษฎีการอบรมบ่มเพาะ (Cultivation Theory) มองสื่อในมุมที่เป็นตัวสร้างและวางรูปแบบของวัฒนธรรม มากกว่าที่จะเป็นเพียงภาพสะท้อนของวัฒนธรรมในสังคม ด้วยแนวคิดเรื่อง การสร้างความเป็นจริงในสังคม (Social Construction of Reality) (www.commarts.chula.ac.th/cic/thai, เข้าถึงเมื่อ 27 มิ.ย.2557) แนวคิดนี้มองว่าโลกที่แวดล้อมตัวบุคคลมีอยู่ 2 โลก โลกแรก เป็นโลกกายภาพ ซึ่งได้แก่ บุคคล วัตถุ สิ่งของ บรรยากาศด้านกายภาพทั้งหลายที่แวดล้อมตัวบุคคล ซึ่งเป็นโลกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ส่วนอีกโลกหนึ่ง มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น โลกทางสังคม (Social World) สิ่งแวดล้อมเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Environment) หรือความเป็นจริงทางสังคมนั่นเอง ซึ่งโลกนี้จะเกิดขึ้นจากการทำงานของสถาบันต่างๆในสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา ที่ทำงาน รัฐ และสื่อมวลชน ทำให้การรับรู้และพฤติกรรมของบุคคลแตกต่างกัน แม้การมองเห็นโลกทางกายภาพจะเหมือนกัน เด็กจะสัมผัสโลกที่เป็นจริง หรือโลกทางกายภาพได้ จากการมีประสบการณ์ตรง จากสภาวะแวดล้อมรอบตัว

ทฤษฎีการอบรมบ่มเพาะ (Cultivation Theory) (<http://thaimisc.pukpik.com/>, เข้าถึงเมื่อ 27 มิ.ย.57) เป็นทฤษฎีตามกระบวนทัศน์เชิงวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Study) ที่มุ่งศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนในการหล่อหลอมการรับรู้และการตอบสนองของผู้รับสารต่อตนเองและต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับทฤษฎีการปลูกฝังความเป็นจริง อธิบายถึงผลกระทบของสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ ที่เกิดขึ้นในระยะยาวและเป็นผลมาจากการสั่งสม มิใช่ผลกระทบระยะสั้น

อย่างทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Theory) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ผลในการสร้างวัฒนธรรมด้านความคิด ความจริง และนำไปสู่พฤติกรรมโดยเฉพาะอิทธิพลจากสื่อโทรทัศน์ที่มีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวัน ทฤษฎีการปลูกฝังความเป็นจริงเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960-1970 ในบรรยากาศที่สื่อมวลชนในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะโทรทัศน์ที่แพร่หลายในหมู่ประชาชนทุกเพศทุกวัยและทุกชั้นเติมไปด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง อาชญากรรม และความขัดแย้ง จนเกิดความวิตกกังวลว่าเนื้อหาเหล่านั้นจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรม

ทฤษฎีการอบรมบ่มเพาะ (ปลูกฝังความเป็นจริง) (เกิร์บเนอร์และคณะ, 1980 อ้างใน Severin, W.J. & Tankard J.W., 1988:313) มีสมมติฐานว่า สื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์ได้ปลูกฝังบ่มเพาะความคิดของผู้รับสารเกี่ยวกับความเป็นจริงของโลก สมมติฐานนี้พัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับเนื้อหาทางโทรทัศน์และการรับรู้ของประชาชนต่อภัยอาชญากรรมในสังคมอเมริกัน โดยเปรียบเทียบว่าผู้ที่เปิดรับโทรทัศน์มาก (heavy viewer) จะรับรู้ว่สังคมมีภัยอาชญากรรมมากเหมือนเช่นที่นำเสนอในโทรทัศน์หรือไม่ และผู้ที่เปิดรับน้อย (light viewer) จะรับรู้ว่สังคมมีภัยอาชญากรรมน้อยกว่าหรือไม่ หรือผู้ดูโทรทัศน์น้อยจะรับรู้ภัยอาชญากรรมตรงตามสถิติของหน่วยงานราชการได้มากกว่าผู้ดูโทรทัศน์มากหรือไม่ เนื่องจากว่าโทรทัศน์มักนำเสนอภาพของภัยอาชญากรรมอย่างโดดเด่นมาก ปรากฏว่าได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือผู้ที่เปิดรับโทรทัศน์น้อย จะรับรู้ภัยอาชญากรรมได้ตรงตามสถิติของหน่วยงานราชการมากกว่าผู้ที่เปิดรับโทรทัศน์มาก ในขณะที่ผู้ที่เปิดรับโทรทัศน์มากจะรับรู้ว่สังคมมีภัยอาชญากรรมมากเกินไปกว่าความเป็นจริง ทั้งนี้เพราะโทรทัศน์มักนำเสนอภัยอาชญากรรมอย่างโดดเด่นเข้มข้นจนดูมากเกินไปกว่าความเป็นจริง จากการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่าโทรทัศน์มีอิทธิพลในการ “ปลูกฝัง” หรือ “สร้างโลก” หรือสร้างทัศนคติของบุคคลต่อโลกรอบตัว ซึ่งบางครั้งอาจจะเป็นทัศนคติที่เบี่ยงเบนผิดเพี้ยนหรือไม่ตรงกับ “โลกแห่งความเป็นจริง”

ความสามารถในการเข้าถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และสถาบันศึกษาปอเนาะในพื้นที่ จขต.ของ ศปม.กอ.รมน.ภาค 4 สน.

กอ.รมน.ภาค 4 สน. เป็นหน่วยงานพิเศษที่รับผิดชอบในการป้องกันและเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่ จขต. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและนำสันติสุขกลับสู่ จขต. อย่างยั่งยืนภายใต้อัตลักษณ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากสภาพแวดล้อมด้านการศึกษาประชาชน ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามนิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และสถาบันศึกษาปอเนาะมากกว่า ที่จะศึกษาในโรงเรียนของรัฐ กิจกรรมทางด้านการศึกษาดังกล่าวเป็นช่องทางให้ ผกร. เข้ามาแสวงประโยชน์ในการขยายมวลชนและเป็นแหล่งบ่มเพาะ โดยอาศัยผลทางจิตวิทยาวัยเด็ก, จิตวิทยาวัยรุ่น, จิตวิทยาวัยเจริญพันธุ์ (พ่อ/แม่/ผู้ปกครอง) และจิตวิทยาต่อชุมชนเพื่อสร้างการยอมรับ อย่างไรก็ตาม สถาบันศึกษาปอเนาะเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาททั้งด้านศาสนาและทางการศึกษา โดยวิวัฒนาการมาจาก

สถาบันการศึกษาบ้านของผู้รู้ (เจาะจง) กล่าวคือ เมื่อปรากฏมีผู้รู้ก็จะมีผู้คนมาศึกษาหาความรู้จากผู้รู้ นั้น สำหรับโรงเรียนสอนศาสนาเอกชนเป็นสถาบันศึกษาปอเนาะที่ได้พัฒนาปรับหลักสูตรการเรียน การสอนให้ได้มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ และขึ้นทะเบียนเป็นโรงเรียน ที่ถูกต้องตาม กฎหมาย ซึ่งทำให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลในรูปแบบการจัดสรรงบประมาณเป็น รายหัวตามจำนวนนักเรียน ในขณะที่สถาบันศึกษาปอเนาะแบบดั้งเดิมยังขาดการสนับสนุนที่เป็น รูปธรรมการสกัดกั้นการขยายตัวของ ผกร. ในสถานศึกษา/ชุมชน/หมู่บ้าน และการเสริมสร้างความ เข้าใจเป็นกลยุทธ์ส่วนหนึ่งของแผนเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่ จชต.ประจำปี 2556 โดยการสกัด กั้นในสถานศึกษานั้นต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้บริหาร ครูสอนศาสนา และนักเรียนให้ รับทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสถานการณ์ ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีของ ผกร., นโยบายและ การดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐและชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา, การเสริมสร้างให้ มีทัศนคติความเป็นมิตร และทัศนคติในเชิงบวกต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายเรา รวมถึงการเปิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ให้เยาวชนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา อันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นในนโยบายการแก้ไข ปัญหาของรัฐ และปฏิเสธการใช้ความรุนแรง รวมถึงการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีมิให้ถูกชักจูงและตก เป็นเครื่องมือของ ผกร. ทัศนคติของครู ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา ที่มีต่อหน่วยงานและ นโยบายภาครัฐในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการขจัดความขัดแย้ง โดยรวม พบว่า สถาบันศึกษาปอเนาะและโรงเรียนเอกชน สอนศาสนามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการผลิตผู้นำทางศาสนาและคนดีในสังคม เจ้าหน้าที่รัฐ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและยอมรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน เจ้าหน้าที่รัฐมีความเข้าใจวัฒนธรรม ประเพณีที่ถูกต้องของศาสนาอิสลาม และเจ้าหน้าที่รัฐยังมีทัศนคติในแง่ลบต่อสถาบันศึกษาปอเนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา

ด้านการเสริมสร้างอุดมการณ์ พบว่า การเสียความสะอาดกสบายบางส่วน เช่น มีการ ตรวจค้นก็เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นโยบายและกฎหมายที่ใช้อยู่มุ่งต่อการสร้างสันติ สุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่ และนโยบายและกฎหมายที่มีอยู่สามารถนำไปสู่การลดความขัดแย้งเพื่อสร้าง สันติสุขให้เกิดขึ้นในภาคใต้ โดยเจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีอยู่ในทางที่ผิด เช่น ละเมิด สิทธิของประชาชน และพบว่า ครูมีทัศนคติทางลบในประเด็นเจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจตามกฎหมายที่มี อยู่ในทางที่ผิด เช่น ละเมิดสิทธิของประชาชน อย่างไรก็ตาม แสดงให้เห็นว่า ครูยังมีทัศนคติที่ดีต่อ การปฏิบัติงานของรัฐด้านการเสริมสร้างอุดมการณ์ทัศนคติของนักเรียน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และสถาบันศึกษาปอเนาะ ที่มีต่อหน่วยงานและนโยบายภาครัฐ

ด้านการขจัดความขัดแย้ง พบว่า เรื่อง สถาบันศึกษาปอเนาะและโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการผลิตผู้นำทางศาสนาและคนดีในสังคม เรื่องเจ้าหน้าที่รัฐ ยังมีทัศนคติในแง่ลบต่อสถาบันศึกษาปอเนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และเจ้าหน้าที่รัฐ ชอบใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา และการมีการจัดลานเสวนาเพื่อรับทราบข้อเท็จจริงและร่วมใน

การแก้ไขปัญหา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากพบว่า นักเรียนมีทัศนคติทางลบใน 3 ประเด็น ประกอบด้วย ประเด็นเจ้าหน้าที่รัฐยังเป็นที่ไม่น่าไว้วางใจ ประเด็นเจ้าหน้าที่รัฐชอบใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา และประเด็นเจ้าหน้าที่รัฐยังมีทัศนคติในแง่ลบต่อสถาบันศึกษาปอเนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อย่างไรก็ตาม แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานของรัฐด้านการจัดความขัดแย้ง

ด้านการเสริมสร้างอุดมการณ์ พบว่า เรื่องนโยบายและกฎหมายที่มีอยู่สามารถนำไปสู่การลดความขัดแย้งเพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในภาคใต้ เรื่องการเสียความสะดวกสบายบางส่วน เช่น มีการตรวจค้นก็เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเรื่องเจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีอยู่ในทางที่ผิด เช่น ละเมิดสิทธิของประชาชน สำหรับเรื่อง นโยบายและกฎหมายที่ใช้ อยู่มุ่งต่อการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่ เมื่อพิจารณา พบว่า นักเรียนมีทัศนคติทางลบใน 2 ประเด็น ประกอบด้วย ประเด็นนโยบายและกฎหมายที่มีอยู่สามารถนำไปสู่การลดความขัดแย้งเพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในภาคใต้ และประเด็นเจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีอยู่ในทางที่ผิด เช่น ละเมิดสิทธิของประชาชน อย่างไรก็ตาม แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานของรัฐด้านการเสริมสร้างอุดมการณ์

ด้านการเสริมสร้างอุดมการณ์ ความเชื่อเป็นที่มาของความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณีของประชาชนได้ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเป็นสาเหตุหนึ่งของความหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจ ที่มีต่อภาครัฐ ครู/ผู้สอน/บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และสถาบันศึกษาปอเนาะ ยังคงมีทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่รัฐไม่ดีเท่าที่ควรในการนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ ภาครัฐจะต้องส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายตามหลักนิติธรรมทั้งในการปฏิบัติการปราบปรามต่อผู้กระทำความผิดและในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมไม่ให้ย้อนกลับมาเป็นเงื่อนไขและข้ออ้างในการใช้ความรุนแรง รวมถึงการยึดมั่นในหลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา เป็นแนวทางในการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือของทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในพื้นที่ จขต.

การเข้าถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และสถาบันศึกษาปอเนาะ ในพื้นที่ จขต. หน่วยงานของรัฐที่ได้รับความไว้วางใจจากครู/ผู้สอน/บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน คือ หน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงาน ฝ่ายปกครอง หน่วยงานฝ่ายพลเรือน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ประจำและใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานดังกล่าวควรเป็นหน่วยงานหลักในการเข้าถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และสถาบันศึกษาปอเนาะ ทั้งนี้ การเสริมสร้างความสัมพันธ์และอุดมการณ์ให้กับครู/ผู้สอน/บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน ควรดำเนินการโดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจให้ร่วมสนับสนุนนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงาน รวมถึงขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

การส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและช่วยเหลือให้เกิดการพัฒนาทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ สังคม ศาสนา วัฒนธรรมที่หลากหลายของท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาด้านอาชีพเพื่อยกระดับการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และการดำรงอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานการยอมรับความแตกต่างอย่างสมานฉันท์และสันติ

การส่งเสริมและพัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมด้านกายภาพหรือด้านสาธารณูปโภค ควบคู่ไปกับการส่งเสริมวิชาชีพ ทั้งนี้ การดำเนินการจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อตารางการศึกษา และวิถีชีวิตทางการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ รวมถึงการนำเสนอในสิ่งที่ดีของสถาบันศึกษาปอเนาะ เพื่อลดความหวาดระแวงต่อสาธารณชนและสังคมทั้งภายในและนอกพื้นที่ จขต.

สภาพความต้องการของครู/ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา ปัจจัยด้านงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนกลไกทางการศึกษา เป็นความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐเพิ่มมากขึ้น เพื่อใช้ในการปรับปรุงด้านกายภาพ ระบบสาธารณูปโภค การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการส่งเสริมด้านสวัสดิการและค่าตอบแทนเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครู/ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาภาคเอกชน

สภาพความต้องการของนักเรียน เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ จขต. ส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางและค่อนข้างยากจน หน่วยงานภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือนักเรียนและนักศึกษา โดยการให้เงินทุนหรือเงินยืมเพื่อการศึกษา การสอนเสริม/การแนะแนวทางการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การแนะนำด้านวิชาชีพเพื่อให้สามารถนำไปประกอบอาชีพได้เมื่อจบการศึกษา รวมถึงการเข้ามาพบปะและรับฟังปัญหาทางการศึกษา และการแก้ไขปัญหาเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาภาคเอกชน ทั้งนี้ การให้เงินยืมกับนักเรียน

การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนในภูมิภาคดังกล่าวโดยเฉพาะสังคมไทยมุสลิมต้องมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมและปัจจัยองค์ประกอบด้านอื่นๆ ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549: 10) กล่าวว่า “การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องยึดหลักการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนที่มีลักษณะเฉพาะบนพื้นฐานของหลักศาสนา” เช่นเดียวกับ พงษ์พัชรินทร์ พุทธิวัฒน์ (2550: 121) ที่มีแนวคิดว่าการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันจึงเป็นประเด็นที่ท้าทายสำหรับนักการศึกษาโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐบาลในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการ และวิถีชีวิตของผู้คนที่ประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนาและระดับของศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มี

ความแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้อำนวยการสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพที่สอดคล้องและสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม ศักยภาพของผู้เรียนรวมถึงบุคคลในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มาจากพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นักการศึกษาโดยเฉพาะ

Kavanaugh (2005) กล่าวว่าบทบาทที่สำคัญดังกล่าวขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ความเปลี่ยนแปลงของโลกและความต้องการของชุมชนและผู้ปกครอง

Portin และ Shen (2005) Gardiner และ Enomoto (2006) มีมุมมองว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องมีความตระหนักเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียนซึ่งค่อนข้างมีความอ่อนไหวต่อระบบและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาเช่นเดียวกับ Riehl (2000) ที่เห็นว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนและต้องสามารถแสดงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural leadership) ต่อภาวะการณ์ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ Sungtong (2007) ที่เสนอว่าผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจต้องพิจารณาหรือคำนึงถึงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความซับซ้อนและอ่อนไหวในแง่ของกลวิธีและบริบทการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้คนชุมชนและท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากบริบทและผู้คนในพื้นที่มีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ประกอบกับมีแรงเสียดทานที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งได้แก่เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่เกิดขึ้นหลังเดือน มกราคม พ.ศ. 2547 ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนโดยเฉพาะผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และนักเรียนตกเป็นเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ มีครู นักเรียน รวมถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวนไม่น้อยที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในพื้นที่ นอกจากนี้เหตุการณ์ความไม่สงบนำไปสู่ความหวาดกลัว และความไม่ไว้วางใจต่อกันของผู้คนทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม

ปัจจัยประการที่สองเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้บริหารต้องมีการเรียนรู้ และพัฒนาให้สอดคล้องในขณะเดียวกันต้องส่งเสริมการจัดการศึกษาที่สร้างให้เกิดการยอมรับระหว่างกัน ตลอดจนถึงบริหารจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้คนในพื้นที่โดยเฉพาะผู้เรียนที่ยังคงมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ต่ำกว่านักเรียนในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเหล่านั้นสามารถแข่งขันและประกอบอาชีพได้ หลักการพหุนิยมทางการปกครองและวัฒนธรรมที่เรียกว่า “หลักรัฐประศาสนนโยบาย 6 ประการถูกพัฒนาขึ้นเป็นครั้งแรกในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสมัยรัชกาลที่ 6

เมื่อปี พ.ศ. 2465 มีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งเน้นให้ข้าราชการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรู้ความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและปฏิบัติต่อชาวมาลายูในพื้นที่อย่างเท่าเทียมเพื่อความกินดีอยู่ดีและความสามัคคีของผู้คนในพื้นที่ แต่ล้มเหลวในแง่ของการปฏิบัติในเวลาต่อมาหลักจากรัฐไทยได้นำเสนอเสนอนโยบายผสมกลมกลืนในสมัยปี พ.ศ. 2475 (พรรณงาม เก้าธรรมสาร, 2552) ทำให้นโยบายดังกล่าวขาดความต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ มีการศึกษาเกี่ยวกับมิติของการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย (บรรจง ฟ้ารุ่งแสงและคณะ, 2551) โดยเน้นหนักไปทางด้านมิติทางสังคมและเศรษฐกิจและนโยบาย และส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับมิติทางการศึกษา เช่นนโยบายทางการศึกษา (Arphattananon, 2010) แต่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยน้อยมาก ทั้งๆ ที่พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความพิเศษและจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ทางด้านพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนที่สามารถเสริมสร้างการจัดการศึกษาในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับอัตลักษณ์กับผู้คนในพื้นที่ จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะนักการศึกษาซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะผู้อำนวยการสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำสถานศึกษาและมีบทบาทที่สำคัญในการกำหนดนโยบาย รูปแบบการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน การวิจัยดังกล่าวนี้มุ่งเน้นศึกษามุมมอง (Perspectives) ของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) และการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural education) ว่าผู้บริหารมีแนวคิดหรือมุมมองอย่างไร การแสดงออกทางความคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมและการศึกษาพหุวัฒนธรรมจะช่วยให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษา การมีมุมมองที่กว้างและลึกซึ้งเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมและพหุวัฒนธรรมศึกษาจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้คนในพื้นที่ นอกเหนือจากการศึกษาเกี่ยวกับมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษาแล้วผู้วิจัยยังศึกษาถึงปัญหาที่ยากลำบาก (Dilemmas) ของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม การศึกษาความยากลำบากที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรมนี้จะทำให้ทราบถึงปัญหาหรืออุปสรรคต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้ายผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำของโรงเรียนโดยมุ่งศึกษาการแสดงออกหรือการกระทำ (Action) กลยุทธ์ หรือวิธีการต่างๆ ที่ผู้บริหารดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน การ

แสดงออกทางด้านภาวะผู้นำจะช่วยให้เข้าใจนวัตกรรม ตัวแบบ หรือ วิธีการต่างๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษา นอกจากนี้ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาหรือกระทรวงศึกษาธิการในการเข้าใจเกี่ยวกับบริบทในการจัดการศึกษาในภาคใต้รวมถึงรูปแบบของภาวะผู้นำ กลวิธีต่างๆ ที่ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้อำนวยการโรงเรียนใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอนในสังคมพหุวัฒนธรรม ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะมีส่วนช่วยส่งเสริมทางการกำหนดนโยบายของผู้บริหารระดับสูงในระดับกระทรวงหรือเขตพื้นที่ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการบริหารและจัดการสถานศึกษาในยุคความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสภาพสิ่งแวดล้อมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทฤษฎีแรงจูงใจ

ความหมายของแรงจูงใจ ได้มีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้ ชูบ กาญจนปกร (2506) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง การกระตุ้นหรือเร้าให้การกระทำลุล่วงไป ชม ภูมิภาค (2516) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นสภาวะที่เกิดในบุคคลเพื่อควบคุมพฤติกรรมที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมาย วิภาพร ลากสมบุรณ์ (2522) กล่าวว่า แรงจูงใจมีความหมายอยู่ 3 ประการ คือ

1. แรงจูงใจ คือ สภาวะที่บุคคลถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางที่วางไว้
2. แรงจูงใจ คือ พฤติกรรมที่สนองความต้องการของมนุษย์ และเป็นพฤติกรรมที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่วางไว้
3. แรงจูงใจ คือ พฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นด้วยแรงขับของแต่ละบุคคล มีแนวทางไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่ง และร่างกายจะสมประสงค์ในความต้องการนั้น

Hull (1943) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นมูลฐานของการเรียนรู้และถือว่ามีค่าสำคัญมาก การที่จะทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจนั้น ต้องอาศัยแรงขับภายในของบุคคลนั้นที่มีต่อเครื่องล่อ (Incentives) และจะนำไปสู่การเรียนรู้ตามเป้าหมาย

Seidenberg (1976) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจคือ ความต้องการภายในของบุคคลด้านชีววิทยา ที่แสดงออกมาโดยทางพฤติกรรม เพื่อสนองความต้องการ เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ เป็นความต้องการพื้นฐานเพื่อให้อยู่รอด เมื่อมนุษย์มีการเรียนรู้จาก สังคมจะมีความต้องการในสิ่งอื่นๆ อีก เช่น ความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นต้น

กระบวนการจูงใจ กระบวนการจูงใจซึ่งเป็นภาวะที่อินทรีย์ได้รับการกระตุ้นชักนำ ให้แสดงพฤติกรรมไปในแนวทางใดๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. เงื่อนไข (Antecedent Condition) การที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นชักนำ ให้แสดงพฤติกรรมออกมานั้นเนื่องมาจากมีความต้องการ (Need) เกิดขึ้นภายในร่างกายหรือตัวของอินทรีย์เอง หรือเป็นเพราะได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก

2. ความต้องการ (Need) คือสภาพหรือภาวะที่ร่างกายขาดหรือเสียสมดุลของสิ่งที่จำเป็นต่อการที่อินทรีย์จะดำรงอยู่ในสภาพปกติได้ เช่น เมื่อร่างกายขาดอาหารบุคคลก็เกิดความหิว และต้องการอาหารมาชดเชยเพื่อทำให้เกิดความสมดุลขึ้น จะเป็นแรงผลักดันให้คนเรากระทำพฤติกรรมต่างๆ เพื่อบำบัดความต้องการดังกล่าว หรือคนที่ไม่ได้รับความสนใจเอาใจใส่จากญาติพี่น้อง หรือคนใกล้เคียง ย่อมต้องการความรัก ต้องการความสนใจจากคนอื่นๆ จึงต้องแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา เป็นการไขว่คว้าความรักความสนใจจากคนอื่นๆ จึงต้องแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา เป็นการไขว่คว้าความรักความสนใจมาทดแทนสิ่งที่ขาดไป เพื่อทำให้เกิดความสมดุลขึ้น เราอาจแบ่งความต้องการตามพื้นฐานของมนุษย์ออกเป็น 2 อย่างคือ

1. ความต้องการทางกาย ซึ่งเป็นความต้องการที่มีรากฐานมาจากสรีระ เช่น ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ การขับถ่ายของเสีย การพักผ่อน ความต้องการทางเพศ ความต้องการเหล่านี้จะมีพลังต่างกัน และหากไม่ได้รับการตอบสนอง ก็จะมีผลต่างกันไปตามสภาพ เช่น หากขาดอาหารและน้ำอาจทำให้บุคคลนั้นถึงแก่ความตายได้ แต่หากไม่ได้รับการตอบสนองทางเพศ ก็จะไม่มีการผลรุนแรงถึงตาย เหมือนขาดน้ำ ขาดอาหารเป็นต้น

2. ความต้องการทางใจและสังคม ซึ่งเป็นความต้องการที่คนเรียนรู้จากประสบการณ์ของตน เช่น ความต้องการความรักความอบอุ่นปลอดภัย ได้รับความสำเร็จหรือการยกย่องจากสังคม เป็นต้น

สิ่งเร้า (Stimulus) สิ่งเร้าได้แก่ บุคคล สิ่งของหรือสถานการณ์ต่างๆ ที่มาเร้าหรือกระตุ้นให้อินทรีย์เกิดความต้องการ อันเป็นแรงกระตุ้น หรือ แรงขับให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าออกไป ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิดคือ

1. สิ่งเร้าภายนอก ได้แก่ สิ่งเร้าที่อยู่ภายนอกกายของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมทุกสิ่ง อันมีผลกระตุ้นให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมออกมา

2. สิ่งเร้าภายใน เป็นผลจากการทำงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกายของมนุษย์อันเป็นแรงขับ หรือตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เช่น การขับน้ำย่อยของกระเพาะอาหาร การเต้นของหัวใจ ฯลฯ

แรงจูงใจและแรงขับ (Drive and Motive) การขาดสมดุลของอินทรีย์หรือการถูกกระตุ้นภายในอันเป็นภาวะที่ร่างกายต้องการแสดงพฤติกรรม หรือกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อบำบัดความต้องการนั้น หรือเพื่อให้ร่างกายกลับเข้าสู่ภาวะสมดุลตามปกติ ภาวะเช่นนี้ทำให้เกิดแรงขับและแรงจูงใจขึ้น เป็นเหตุให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการ

พฤติกรรมกรรมการกระทำ (Instrumental Behavior) แรงขับหรือแรงจูงใจที่เกิดขึ้นเมื่อมีพลังมากพอก็จะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมออกมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เช่น ความหิวหรือความกระหายมากๆ จะผลักดันให้คนต้องพยายามหาอาหาร หรือน้ำมาบำบัดความต้องการด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งจนได้ เป็นต้น

การลดแรงขับดัน (Drive Reduction) เมื่อร่างกายได้รับการตอบสนองจากการกระทำพฤติกรรมเป็นผลให้อินทรีย์กลับเข้าสู่สภาพสมดุล หรือภาวะความเครียดลดลงหรือหายไป แรงขับหรือแรงจูงใจก็จะถูกขจัดให้หมดไปด้วยซึ่งเป็นการครบถ้วนกระบวนการของการจูงใจจะเห็นว่า กระบวนการแรงจูงใจที่จะเกิดขึ้นต่ออินทรีย์จะมีลำดับ และมีขั้นตอนการเกิดตามลำดับทั้ง 4 ขั้นที่กล่าวมานี้

องค์ประกอบของแรงจูงใจ อาจแยกองค์ประกอบออกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

1. แรงจูงใจ (Motivation) ได้แก่ ความปรารถนาหรือสิ่งกระตุ้นให้อินทรีย์กระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอย่างมีจุดมุ่งหมายปลายทาง ซึ่งบุคคลถือว่ามีคุณค่าต่อตนเองโดยผ่านการเรียนรู้ แรงจูงใจนี้อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือภายนอกก็ได้

2. สิ่งจูงใจ (Incentive) คือสิ่งเร้าที่จะชักนำหรือจูงใจ และกำหนดทิศทางให้บุคคลพฤติกรรมออกมา สิ่งจูงใจอาจจะเป็นทางบวก เช่น รางวัลค่าชมเชย การปรบมือ เป็นต้น หรือองค์ประกอบทั้งสองนี้จะเป็นตัวกำหนดว่าการจูงใจจะมากหรือน้อย เช่น ถ้าคนหิวมาก ก็แสดงว่ามีแรงจูงใจสูง และถ้าอาหารย่อยแสดงว่าสิ่งจูงใจมีแรงดึงดูดสูง ก็จะทำให้การจูงใจมากทำให้ทานอาหารได้มาก เป็นต้น

ประเภทแรงจูงใจ

ประสาท อิศรปริดา (2521) แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจอันเนื่องมาจากความต้องการทางสรีระ เป็นแรงจูงใจที่จะเกิดขึ้นพร้อมกับการมีวุฒิภาวะของคน ได้แก่ การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย เป็นต้น

2. แรงจูงใจอันเนื่องมาจากความต้องการของสังคม เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้หรือฝึกอบรมภายหลัง เช่น ความต้องการความปลอดภัย และ ความรัก หรือการยอมรับนับถือ

กิติ ตยัคคานนท์ (2533) ได้แบ่งแรงจูงใจออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. แรงจูงใจที่เกิดจากสิ่งเร้าภายในร่างกาย เช่น ความหิวกระหาย ความรักใคร่ เป็นต้น

2. แรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากสิ่งเร้าภายนอกร่างกาย เช่น การได้รับรางวัลค่าตอบแทนไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน ยศถาบรรดาศักดิ์ การได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่นๆ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะพอสรุปได้ว่า ประเภทของแรงจูงใจ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ตามธรรมชาติและลักษณะของการเกิดสิ่งจูงใจ คือ

1. แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการพื้นฐานภายในร่างกาย ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่มีมาแต่กำเนิด และเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตเพื่อให้อินทรีย์อยู่ในสภาพปกติหรือมีความสมดุลได้แก่ แรงขับหรือการกระตุ้นจากร่างกาย ในร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ฯลฯ

2. แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการที่ถูกกระตุ้น จาภายนอกร่างกายแรงจูงใจลักษณะนี้เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสังคม และได้เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ รวมทั้ง การถูกล่อลอมด้วยวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของคนในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นความต้องการที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และแสวงหาความต้องการทางสังคมขึ้น เช่น การต้องการความรักความสำเร็จ การยกย่องจากคนอื่น อำนาจเกียรติยศชื่อเสียง เป็นต้น

แรงจูงใจของมนุษย์ พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจหลายอย่างประกอบกัน เช่น ความจำเป็นทางด้านร่างกาย ความต้องการทางสังคม และบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลอีกด้วยดังนั้น การที่จะสามารถที่จะบอกได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจสิ่งใด โดยเฉพาะจึงเป็นการยากอย่างยิ่ง ในขณะที่พฤติกรรมบางอย่างของมนุษย์อาจเป็นผลมาจากการกระตุ้นหรือการจูงใจของสิ่งเร้าหรือความต้องการหลายๆ ชนิดพร้อมกัน นอกเหนือจากนี้ยังมี พฤติกรรมบางอย่างของมนุษย์ยังแตกต่างกันไปตามสภาพของวัฒนธรรม และค่านิยมของสังคมของแต่ละคน และแม้คนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ที่มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ก็ยังแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือมีแรงจูงใจในสิ่งเดียวกันแตกต่างกันออกไปตามแต่ความเชื่อความต้องการ ความสนใจ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันอีกด้วยดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นผลจากการจูงใจมีระบบหรือกระบวนการของแรงจูงใจที่สลับซับซ้อน ซึ่งเป็นผลกระทบจากแรงจูงใจหลายๆ อย่าง ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งก่อนที่จะตัดสินใจลงไปว่าพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมานั้นเป็นผลมาจากแรงจูงใจอย่างใดแน่

องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการจูงใจ

การที่มนุษย์จะเต็มใจ หรือมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลเต็มที่หรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติหรือบุคลิกส่วนตัวของเขาเองหลายๆ ประการ นอกเหนือจากสิ่งจูงใจหรือองค์ประกอบจากร่างกายนอกต่างๆ แล้ว สิ่งต่อไปนี้ถือว่ามีความสำคัญต่อการที่บุคคลจะเกิดแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงาน หรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง คือ

1. ความสนใจ คนที่มีความสนใจในงานของคนจะมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจต่องานที่คนต้องปฏิบัติอยู่ ย่อมต้องการที่จะเข้าใจถึงลักษณะของงาน ความชำนาญหรือความรู้ที่ต้องใช้ และย่อมจะหาทางปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับงานอย่างดีที่สุด ขณะเดียวกันก็รู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนานกับงานโดยอาจคาดหวังถึงผลที่จะได้รับ หรือสนุกกับการทำงานนั้นๆ โดยไม่คำนึงถึงผลตอบแทนมากนัก

2. ความต้องการ คนที่มีความต้องการ หมายถึง บุคคลนั้นขาดบางสิ่งบางอย่างที่จำเป็นต่อเขา และการได้ทำงานหรือกิจกรรมบางอย่างเป็นผลสำเร็จจะช่วยให้เขาได้รับการตอบสนองความ

ต้องการนั้นๆ ดังนั้น จึงมีความทุ่มเทให้กับกิจกรรมที่ทำเพื่อให้ผลประสบความสำเร็จตามที่ตนต้องการให้ได้

3. ค่านิยม เป็นสิ่งหรือเป้าหมายที่บุคคลถือว่ามีคุณค่า หรือสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตมีส่วนในการชักจูงใจให้เกิดพลัง และกำหนดทิศทางในการทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่เขาเชื่อถือได้ ค่านิยมมีส่วนในการสร้างแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างมาก เช่น ค่านิยมทางด้านการเมืองหรืออำนาจ ผู้นำในแทบทุกวงการพยายาม

4. ทศนคติ ทศนคติบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หมายถึง ความเชื่ออารมณ์หรือความรู้สึกที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้นๆ ถ้าบุคคลใดชอบงานที่ตนทำ หรือชอบหัวหน้างาน ก็ยอมทำให้เขาได้รับความพอใจในการทำงาน ย่อมทำให้มีแรงจูงใจต่อการทำงานในสถานที่นั้นๆ บุคคลยอมเสาะหากิจกรรมหรือสิ่งต่างๆ ที่ตนเองมีทศนคติในทางบวกต่อสิ่งนั้น

5. ความปรารถนาหรือความทะเยอทะยาน ได้แก่ ความมุ่งหวังหรือความต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ความสำเร็จ เงิน ชื่อเสียง เป็นต้น ที่เห็นว่ามีคุณค่าสำหรับเขาและเป็นสิ่งที่เขาต้องการ หากบุคคลใดที่มีความทะเยอทะยานหรือความปรารถนาในระดับสูง บุคคลก็พยายามเป็นพิเศษในการที่จะทำกิจกรรมต่างๆ อย่างดีและเต็มความสามารถ

6. สิ่งล่อใจ ได้แก่ สิ่งที่บุคคลเห็นว่ามีความสามารถที่จะทำให้แรงขับหรือแรงจูงใจที่ตื่นตัวของเขาได้รับการตอบสนองที่เป็นที่พึงพอใจ สิ่งล่อใจจึงเป็นสิ่งซึ่งดึงดูดให้บุคคลนั้นกระทำการต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้รับสิ่งล่อใจนั้น ๆ สิ่งล่อใจจึงเป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรม หรือแสดงพฤติกรรมต่างๆ ไปในทิศทางที่พึงปรารถนาได้เป็นอย่างดียิ่งสิ่งหนึ่งจากองค์ประกอบที่กล่าวมาทั้ง 6 ประการ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการใช้ประกอบในการศึกษาแรงจูงใจของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่จะต้องตระหนักและนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานอย่างยิ่งในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับบุคคล หรือหน่วยงานของตน

สรุปได้ว่า แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการพื้นฐานภายในร่างกาย ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่มีมาแต่กำเนิด และเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตเพื่อให้อินทรีย์อยู่ในสภาพปกติหรือมีความสมดุล ได้แก่ แรงขับหรือการกระตุ้นจากร่างกาย ในร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ และ แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการที่ถูกกระตุ้น จากร่างกายนอกร่างกายแรงจูงใจลักษณะนี้เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสังคม และได้เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ รวมทั้งการถูกล่อล่อมด้วยวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของคนในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นความต้องการที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และแสวงหาความต้องการทางสังคมขึ้น ประกอบกับทศนคติบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หมายถึง ความเชื่ออารมณ์หรือความรู้สึกที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้นๆ ดังนั้น หากขบวนการนำแนวคิดตามทฤษฎีการจูงใจดังกล่าว มาเป็นแนวทางในการบ่มเพาะความคิดในการก่อความไม่สงบให้เยาวชนในพื้นที่ ก็จะมีโอกาสมากขึ้นในการบรรลุเป้าหมายของการขยายแนวร่วม

ทฤษฎีความคาดหวัง (Victor Vroom)

ทฤษฎีความคาดหวังถูกนำเสนอโดย Victor Vroom (1964) ได้เสนอรูปแบบของความคาดหวังในการทำงานซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในการอธิบายกระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการทำงานโดยVroomมีความเห็นว่าการที่จะจูงใจให้พนักงานทำงานเพิ่มขึ้นนั้นจะต้องเข้าใจกระบวนการทางความคิดและการรับรู้ของบุคคลก่อนโดยปกติเมื่อคนจะทำงานเพิ่มขึ้นจากระดับปกติเขาจะคิดว่าเขาจะได้อะไรจากการกระทำนั้นหรือการคาดคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นเมื่อเขาได้แสดงพฤติกรรมบางอย่างในกรณีของการทำงานพนักงานจะเพิ่มความพยายามมากขึ้นเมื่อเขาคิดว่าการกระทำนั้นนำไปสู่ผลลัพธ์บางประการที่เขามีความพึงพอใจ เช่นเมื่อทำงานหนักขึ้นผลการปฏิบัติงานของเขาอยู่ในเกณฑ์ที่ดีขึ้น จะทำให้เขาได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งและได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้นค่าจ้างกับตำแหน่งเป็นผลของการทำงานหนักและเป็นรางวัลที่เขาต้องการเพราะทำให้เขารู้สึกว่าได้รับการยกย่องจากผู้อื่นมากขึ้นแต่ถ้าเขาคิดว่าแม้เขาจะทำงานหนักขึ้นเท่าไรก็ตามหัวหน้าของเขาจะไม่เคยสนใจดูแลยกย่องเขาจึงเป็นไปได้ที่เขาจะได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง เขาก็จะไม่เห็นความจำเป็นของการทำงานเพิ่มขึ้นความรุนแรงของพฤติกรรมที่จะทำงานขึ้นอยู่กับ การคาดหวังที่จะกระทำตามความคาดหวังนั้นรวมถึงความดึงดูดใจของผลลัพธ์ที่จะได้รับซึ่งจะมีเรื่องของ การดึงดูดใจการเชื่อมโยงรางวัลกับผลงานและการเชื่อมโยงระหว่างผลงานกับความพยายามโดย ทฤษฎีนี้จะเน้นเรื่องของการจ่ายและการให้รางวัลตอบแทนเน้นในเรื่องพฤติกรรมที่คาดหวังเอาไว้ต่อ เรื่องผลงานผลรางวัลและผลลัพธ์ของความพึงพอใจต่อเป้าหมายจะเป็นตัวกำหนดระดับของความ พยายามของพนักงาน

Vroom ได้เสนอรูปแบบของความคาดหวังในการทำงานเรียกว่า VIE Theory ซึ่ง ได้รับความนิยมอย่างมากในการอธิบายกระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการทำงาน

$V = \text{Valance}$ หมายถึงระดับความรุนแรงของความต้องการของบุคคลในเป้าหมาย รางวัลคือคุณค่าหรือความสำคัญของรางวัลที่บุคคลให้กับรางวัลนั้น

$I = \text{Instrumentality}$ หมายถึงความเป็นเครื่องมือของผลลัพธ์ (Outcomes) หรือ รางวัลระดับที่ 1 ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ 2 หรือรางวัลอีกอย่างหนึ่งคือเป็นการรับรู้ในความสัมพันธ์ ของผลลัพธ์ที่ได้(เชื่อมโยงรางวัลกับผลงาน)

$E = \text{Expectancy}$ ได้แก่ความคาดหวังถึงความเป็นไปได้ของการได้ซึ่งผลลัพธ์หรือ รางวัลที่ต้องการเมื่อแสดงพฤติกรรมบางอย่าง (การเชื่อมโยงระหว่างผลงานกับความพยายาม)

ตามหลักทฤษฎีความคาดหวังจะเห็นว่าผู้บริหารจะต้องพยายามเข้าไปแทรกแซงใน สถานการณ์การทำงานเพื่อให้บุคคลเกิดความคาดหวังในการทำงาน คุณลักษณะที่ใช้เป็นเครื่องมือ และคุณค่าจากผลลัพธ์สูงสุดซึ่งจะสนับสนุนต่อวัตถุประสงค์ขององค์การด้วยโดย

1. สร้างความคาดหวังโดยมีแรงดึงดูดซึ่งผู้บริหารจะต้องคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถให้การอบรมพวกเขาให้การสนับสนุนพวกเขาด้วยทรัพยากรที่จำเป็นและระบุเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน
2. ให้เกิดความเชื่อมโยงรางวัลกับผลงานโดยผู้บริหารควรกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผลการปฏิบัติงานกับรางวัลให้ชัดเจนและเน้นย้ำในความสัมพันธ์เหล่านี้โดยการให้รางวัลเมื่อบุคคลสามารถบรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน
3. ให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างผลงานกับความพยายามซึ่งเป็นคุณค่าจากผลลัพธ์ที่เขาได้รับ ผู้บริหารควรทราบถึงความต้องการของแต่ละบุคคลและพยายามปรับการให้รางวัลเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของพนักงานเพื่อเขาจะได้รู้สึกถึงคุณค่าของผลลัพธ์ที่เขาได้รับจากความพยายามของเขา

ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์

พจนานุกรมในไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 :323) กล่าวถึง ความต้องการว่าหมายถึงอาการอยากได้ ใครได้ หรือประสงค์จะได้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว อาการดังกล่าว เนื่องมาจากมีสิ่งเร้ามากระตุ้น จะทำให้ผู้นั้นรู้สึกว่าจะขาดสมดุลจึงส่งผลให้เกิดแรงขับภายในเกิดขึ้น ทำให้ผู้นั้นต้องพยายามดิ้นรนแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งการตอบสนองต่อความต้องการนั้นเพื่อให้ตัวเขากลับสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาการความรู้สึกอยากได้ ใครได้ดังกล่าวจะวนเวียนเกิดขึ้นมา วนเวียนอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด

ดังที่ Samuelson (1917อ้างในภุชญา ศักดิ์ศรี , 2534 : 159) กล่าวว่ามนุษย์นั้นเพียรพยายามทุกวิถีทางในอันที่จะให้บรรลุความต้องการที่ละชั้นเมื่อความต้องการชั้นแรกได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการชั้นนั้นก็ลดความสำคัญลงจนหมดความสำคัญไปไม่เป็นแรงกระตุ้นอีกต่อไปแต่จะเกิดความสนใจและความต้องการสิ่งใหม่อีกต่อไปแต่ความต้องการขั้นต้นๆที่ได้รับการตอบสนองไปเรียบร้อยแล้วนั้นอาจกลับมาเป็นความจำเป็นหรือความต้องการครั้งใหม่อีกได้เมื่อการตอบสนองความต้องการครั้งแรกได้สูญเสียหรือขาดหายไปและความต้องการที่เคยมีความสำคัญจะลดความสำคัญลงเมื่อมีความต้องการใหม่ๆเข้ามาแทนที่นอกจากนั้นแล้ว Gilmer กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น อาหารอากาศ น้ำที่อยู่อาศัยรวมทั้งสิ่งอื่นๆ ด้วย เช่น การยอมรับนับถือสถานภาพการเป็นเจ้าของ ฯลฯแต่อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปความต้องการเหล่านี้ยากที่จะได้รับการตอบสนองจนอิ่มและพอใจทั้งๆที่ก็ได้รับอยู่แล้ว ทุกวันนี้คนเราพยายามทำงานก็เพื่อจะสนองความต้องการของตนทำงานเพื่อเงินเพราะเงินเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆตามต้องการแต่ถ้ามองให้ลึกลงไปแล้วการทำงานไม่ใช่เพื่อเงินแต่อย่างเดียวเสมอไปเศรษฐีมีเงินมหาศาลก็ยังทำงานทั้งๆที่ทำงานแล้วได้เงินเป็นค่าตอบแทนเพียงเล็กๆ น้อยๆการทำงานเพื่อเงินเป็นเพียง

เหตุผลประการหนึ่งเท่านั้นยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกมากที่คนต้องการได้รับจากการทำงานซึ่งบางครั้งเงินไม่สามารถซื้อความต้องการบางอย่างได้เพราะความต้องการของมนุษย์มีอยู่ 3 ประการ (เสถียร เหลืองอร่าม, 2525 และ นิพนธ์ คันธเสวี, 2528)

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย หรือความต้องการทางสรีระ (Physical or Physiological Needs) หรือ ความต้องการปฐมภูมิ (Primary Needs) หรือความต้องการทางด้านชีววิทยา (Biological Needs) หรือความต้องการปฐมภูมิ (Primary) เป็นความต้องการทางชีววิทยา หรือความต้องการทางกายภาพเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานอันดับแรกหรือขั้นต่ำสุดของมนุษย์ซึ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตเป็นความต้องการที่จำเป็นสำหรับชีวิตเป็นความต้องการเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์เพื่อการมีชีวิตอยู่เป็นความต้องการที่มีมาตั้งแต่กำเนิด ในฐานะที่เป็นอินทรีย์ทางกายภาพเป็นแรงขับ (Drive) ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเป็นแรงขับดันทางกายภาพเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตเพื่อความอยู่รอดจึงเป็นความต้องการพื้นฐานที่จะขาดเสียมิได้ความต้องการชนิดนี้หากไม่ได้รับการตอบสนองจะมีความรู้สึกดิ้นรนอยู่ตลอดเวลาและมีความกระวนกระวาย เช่น ความต้องการอากาศหายใจ อาหาร ความอบอุ่นน้ำ ยารักษาโรคคุณสมบัติที่เหมาะสม เครื่องนุ่งห่มการเคลื่อนไหวทางร่างกาย การขับถ่าย ความต้องการเรื่องเพศการพักผ่อนนอนหลับที่อยู่อาศัยถ้าขาดความต้องการประเภทนี้เพียงประการใดประการหนึ่งชีวิตจะต้องมีอันเป็นไปเพราะความต้องการนี้เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับมนุษย์ทุกคนจะขาดเสียมิได้การแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาเพื่อตอบสนองความต้องการในทางกายของมนุษย์นี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสังคมวัฒนธรรม การฝึกอบรม สิ่งแวดล้อม ศาสนา เศรษฐกิจ ฯลฯ

2. ความต้องการทางด้านจิตใจหรือ ความต้องการในระดับสูงหรือ ความต้องการทางด้านจิตวิทยาหรือความต้องการทุติยภูมิหรือความต้องการที่เกิดใหม่ (Psychological Needs or Secondary Needs or Acquired Needs) เป็นความต้องการที่ส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายหลังหลังจากความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองแล้วบางครั้งจึงเรียกความต้องการทางจิตใจว่า "ความต้องการที่เกิดขึ้นใหม่" (Acquired Needs) เพราะเป็นความต้องการที่เกิดจากความรู้ และการเรียนรู้ประสบการณ์ การสนองตอบต่างๆ ก็เพื่อให้เกิดความพึงพอใจเป็นแรงขับ (Drive) ชนิดหนึ่งที่ไม่หยุดอยู่กับที่ (Dynamic) ไม่มีรากฐานจากความต้องการทางร่างกายแต่อาศัยกลไกทางสมองที่สั่งสมจากประสบการณ์ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ซึ่งแต่ละบุคคลอาจเหมือนกันหรือต่างกันได้เนื่องจากแต่ละคนมีระดับความต้องการแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้และประสบการณ์ความต้องการทางจิตใจเป็นความต้องการที่สลับซับซ้อนและมีความแตกต่างกันมากระหว่างบุคคล

3. ความต้องการทางสังคมเป็นความต้องการทางจิตใจนั่นเองแต่นั่นหนักในด้านความต้องการที่จะดำรงชีวิตให้เป็นที่ยอมรับนับถือของคนอื่นหรือมีความเป็นอยู่ดีกว่าบุคคลอื่น เช่น

ต้องการความปลอดภัยต้องการได้รับการยกย่องนับถือต้องการความยอมรับในสังคมต้องการความก้าวหน้า เป็นต้น

ตามธรรมชาติแล้วมนุษย์มีความต้องการมากมายหลายอย่าง จนไม่มีขอบเขตจำกัดซึ่งทั้งความต้องการที่เกิดจากความคิดคำนึงหรือความต้องการด้านจิตใจหรือความต้องการทางกายซึ่งเป็นความต้องการที่ขาดมิได้และในบรรดาความต้องการต่างๆของมนุษย์นั้นยากที่จะได้รับการสนองตอบจนเป็นที่พอใจเพราะเป็นเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล

ทฤษฎีความต้องการ ตามแนวความคิดของ เมอร์เรย์ (Murray)

เมอร์เรย์มีความคิดเห็นว่าความต้องการเป็นสิ่งที่บุคคลได้สร้างขึ้นก่อให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้งซึ่งความต้องการนี้บางครั้งเกิดขึ้นเนื่องจากแรงกระตุ้นภายในของบุคคลและบางครั้งอาจเกิดความต้องการเนื่องจากสภาพสังคมก็ได้หรืออาจกล่าวได้ว่าความต้องการเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากสภาพทางร่างกายและสภาพทางจิตใจนั่นเองทฤษฎีความต้องการตามหลักการของเมอร์เรย์สามารถสรุปได้ดังนี้(โยธิน ศันสนยุทธ, 2530 : 36 อ้างใน <http://www.spicydog.org/board/index.php?topic=332.0>)

1. ความต้องการที่จะเอาชนะด้วยการแสดงออกความก้าวร้าว (Need for Aggression) ความต้องการที่จะเอาชนะผู้อื่นเอาชนะต่อสิ่งขัดขวางทั้งปวงด้วยความรุนแรงมีการต่อสู้ การแก้แค้น การทำร้ายร่างกายหรือฆ่าฟันกัน เช่นการพุดจากระทบกระแทกกับบุคคลที่ไม่ชอบกัน หรือมี ปัญหา กัน เป็นต้น

2. ความต้องการที่จะเอาชนะฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ (Need for Counteraction) ความต้องการที่จะเอาชนะนี้เป็นความต้องการที่จะฟันฝ่าอุปสรรคความล้มเหลวต่างๆด้วยการสร้างความพยายามขึ้นมา เช่น เมื่อได้รับคำดูถูกดูหมิ่นผู้ได้รับจะเกิดความพากเพียรพยายามเพื่อเอาชนะ คำสบประมาทจนประสบความสำเร็จ เป็นต้น

3. ความต้องการที่จะยอมแพ้ (Need for Abasement) ความต้องการชนิดนี้เป็น ความต้องการที่จะยอมแพ้ ยอมรับผิดยอมรับคำวิจารณ์หรือยอมรับการถูกลงโทษ เช่นการเผาตัว ตายเพื่อประท้วงระบบการปกครองพันท้ายนรสิ่งที่ไม่ยอมรับภัยโทษต้องการจะรับโทษตาม กฎเกณฑ์ เป็นต้น

4. ความต้องการที่จะป้องกันตนเอง (Need for Defendant) เป็นความต้องการที่จะ ป้องกันตนเองจากคำวิพากษ์วิจารณ์การตำหนิติเตียนซึ่งเป็นการป้องกันทางด้านจิตใจพยายามหา เหตุผลมาอธิบายการกระทำของตนมีการป้องกันตนเองเพื่อให้พ้นผิดจากการกระทำต่างๆเช่นให้ เหตุผลว่าสอบตกเพราะครูสอนไม่ดี ครูอาจารย์ที่ไม่มีวิญญูณครูชี้เกียจบรมสั่งสอนศิษย์

5. ความต้องการเป็นอิสระ (Need for Autonomy) ความต้องการชนิดนี้เป็นความ ต้องการที่ปรารถนาจะเป็นอิสระจากสิ่งกีดขวางทั้งปวงต้องการที่จะต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเป็นตัวของตัวเอง

6. ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) คือความต้องการที่จะกระทำสิ่งต่างๆที่ยากลำบากให้ประสบความสำเร็จจากการศึกษาพบว่าเพศชายจะมีระดับความต้องการความสำเร็จมากกว่าเพศหญิง

7. ความต้องการสร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่น (Need for Affiliation) เป็นความต้องการที่จะทำให้ผู้อื่นรักใคร่ต้องการรู้จักหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นต้องการเอาอกเอาใจมีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูงพยายามสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลอื่น

8. ความต้องการความสนุกสนาน (Need for Play) เป็นความต้องการที่จะแสดงความสนุกสนานต้องการหัวเราะเพื่อการผ่อนคลายความตึงเครียดมีการสร้างหรือเล่าเรื่องตลกขบขัน เช่นมีการพักผ่อนหย่อนใจมีส่วนร่วมในเกมกีฬา เป็นต้น

9. ความต้องการแยกตนเองออกจากผู้อื่น (Need for Rejection) บุคคลมักจะมี ความปรารถนาในการที่จะแยกตนเองออกจากผู้อื่นไม่มีความรู้สึกยินดียินดีร้ายกับบุคคลอื่นต้องการเมินเฉยจากผู้อื่นไม่สนใจผู้อื่น

10. ความต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น (Need for Succorance) ความต้องการประเภทนี้จะเป็นความต้องการให้บุคคลอื่นมีความสนใจเห็นอกเห็นใจมีความสงสารในตนเอง ต้องการได้รับความช่วยเหลือการดูแลให้คำแนะนำดูแลจากบุคคลอื่นนั่นเอง

11. ความต้องการที่จะให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลอื่น (Need for Nurture) เป็นความต้องการที่จะเข้าร่วมในการทำกิจกรรมในการทำกิจกรรมกับบุคคลอื่นโดยการให้ความช่วยเหลือให้บุคคลอื่นพ้นจากภัยอันตรายต่างๆ

12. ความต้องการที่จะสร้างความประทับใจให้กับผู้อื่น (Need for Exhibition) เป็นความต้องการที่จะให้บุคคลอื่นได้เห็นได้ยินเกี่ยวกับเรื่องราวของตนเองต้องการให้ผู้อื่นมีความสนใจสนุกสนานแปลกใจ หรือตกใจในเรื่องราวของตนเอง เช่นเล่าเรื่องตลกขบขันให้บุคคลอื่นฟังเพื่อ บุคคลอื่นจะเกิดความประทับใจในตนเอง เป็นต้น

13. ความต้องการมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น (Need for Dominance) เป็นความต้องการที่จะให้บุคคลอื่นมีการกระทำตามคำสั่งหรือความคิดความต้องการของตนทำให้เกิด ความรู้สึกว่าคุณมีอิทธิพลเหนือกว่าบุคคลอื่น

14. ความต้องการที่จะยอมรับนับถือผู้อาวุโสกว่า (Need for Deference) เป็นความต้องการที่ยอมรับนับถือผู้ที่อาวุโสกว่าด้วยความยินดีรวมทั้งนิยมชมชื่นในบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือกับบุคคลดังกล่าวด้วยความยินดี

15. ความต้องการหลีกเลี่ยงความรู้สึกล้มเหลว (Need for Avoidance of Inferiority) ความต้องการจะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความอับอายทั้งหลายต้องการหลีกเลี่ยงการดูถูกหรือการกระทำต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความละอายใจรู้สึกอับอายล้มเหลว พ่ายแพ้

16. ความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงจากอันตราย(Need for Avoidance Harm)ความต้องการนี้เป็นความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทางด้านร่างกายต้องการได้รับความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง

17. ความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงจากการถูกตำหนิหรือถูกลงโทษ (Need for Avoidance of Blame)เป็นความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการลงโทษด้วยการคล้อยตามกลุ่มหรือยอมรับคำสั่งหรือปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของกลุ่มกฎเกณฑ์เพราะกลัวถูกลงโทษ

18. ความต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อย (Need for Orderliness)เป็นความต้องการที่จะจัดสิ่งของต่างๆให้อยู่ในสภาพที่เป็นระเบียบเรียบร้อยมีความประณีตงดงาม

19. ความต้องการที่จะรักษาชื่อเสียงเป็นความต้องการที่จะรักษาชื่อเสียงของตนที่มีอยู่ไว้จนสุดความสามารถเช่นการไม่ยอมขโมยแม้ว่าตนเองจะหิวหรือไม่ยอมทำความผิดไม่คดโกงผู้ใดเพื่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูล เป็นต้น

20. ความต้องการให้ตนเองมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น (Need for Contrariness)เป็นความต้องการที่อยากจะเด่น นำสมัยไม่เหมือนใคร

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism)

ทฤษฎีนี้กล่าวถึงหลักของการแพร่กระจายว่า วัฒนธรรมหนึ่งๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่นๆ ได้ ต้องยึดหลักว่า วัฒนธรรม คือความคิด และพฤติกรรมที่ติดตัวบุคคล บุคคลไปถึงที่ใด วัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่น ดังนั้น การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จะขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้ (นิยพรธณ วรณศิริ,2550)

1. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ กล่าวคือ ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น เช่นไม่มีภูเขาสูง ทะเลกว้าง ทะเลทราย ป่าทึบ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้ เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางไปมาหาสู่ของคนที่มีวัฒนธรรมติดตัวไปด้วย

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ การที่ผู้คนที่เดินทางไปมาหาสู่ ติดต่อกัน ส่วนมากเนื่องด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ บ้างก็ต้องการเดินทางไปค้าขาย หรือแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า บ้างก็ต้องการไปแสวงหาสิ่งใหม่ๆ แต่ก็ต้องมีเงินทองจึงจะสามารถเดินทางไปยังถิ่นอื่นๆ ได้ ซึ่งคนที่มีเศรษฐกิจที่ดีจึงมีโอกาสเดินทางและนำวัฒนธรรมติดตัวไปในท้องถิ่นอื่น

3. ปัจจัยทางสังคม กล่าวคือ การเกิดการแลกเปลี่ยนทัศนคติ วิธีคิดใหม่ พฤติกรรมใหม่และความรู้ใหม่ จากการไปศึกษายังถิ่นอื่นการรู้จัก รักใคร่ แต่งงาน กับคนต่างวัฒนธรรมจึงเป็นการแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรง ดังนั้นการอพยพ หรือการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเพราะความต้องการทางสังคม จึงเป็นปัจจัยให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมขึ้น

4. ปัจจัยทางคมนาคม กล่าวคือ เส้นทางเดินทางไปมาหาสู่กันที่ดี เป็นปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เช่นระบบถนนหนทาง โครงข่ายการคมนาคม ระบบขนส่งสาธารณะ ทำให้การเชื่อมต่อของคนในสังคม สามารถทำได้สะดวก รวดเร็วขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอัตราเร่งการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่ดีขึ้น

ทฤษฎีวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ (Culture and Personality)

วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่คนสร้างขึ้นมาจากความคิดของตน เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตน ถ้าคนส่วนใหญ่คิดในสิ่งเดียวกัน หรือยอมรับพฤติกรรมแบบเดียวกันไป ประพฤติปฏิบัติ พฤติกรรมนั้น ก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคมไป ซึ่งผู้ใดสังกัดสังคมใดก็จะประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่างที่สังคมนั้นกำหนดไว้ และจะเป็นแบบเดียวกันหมด เป็นวัฒนธรรมในสังคมนั้น ใครเกิดมาในสังคมนั้น ก็จะได้รับปลูกฝัง สั่งสอนให้รับรู้ ปฏิบัติตามวัฒนธรรมนั้น

องค์ประกอบของวัฒนธรรม แบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน ด้านหนึ่งเป็นนามธรรม ที่ผลักดันพฤติกรรมของบุคคล ได้แก่ บุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ความคิด ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ โลกทัศน์ และอุดมคติ ภาพพจน์ แบบฉบับ(Stereotype) และลักษณะการ (Traits) องค์ประกอบดังกล่าวนี้ เป็นตัวผลักดันพฤติกรรม ให้บุคคล มีการกระทำ หรือแสดงออก อย่างใดอย่างหนึ่งต่อสถานการณ์ที่บุคคลนั้นเผชิญอยู่ หรือที่เรียกว่า บุคลิกภาพ

บุคลิกภาพของบุคคล จะเป็นเช่นไร ขึ้นอยู่กับการได้รับการปลูกฝัง ให้ความรู้ ให้การอบรมมาแต่เยาว์วัย(Mead,1998) บุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ดังนั้น วัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบเป็นระเบียบ ประเพณี กฎเกณฑ์ ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ และ โลกทัศน์ จึงเป็นตัวสร้างบุคลิกภาพของคนในสังคมหนึ่งๆ นั่นเอง

บุคคลที่ได้รับการปลูกฝังบุคลิกภาพในวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้น ก็จะแสดงออกถึงบุคลิกภาพตามวัฒนธรรมนั้นๆ มองโดยภาพรวมจากคนส่วนมากในสังคมนั้นๆ ก็จะสามารถเห็นบุคลิกภาพอย่างเป็นรูปธรรมของสังคมนั้นๆ ได้ชัดเจน รวมทั้งการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Ruth Benedict,1948) เขาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ (Personality) วิถีแห่งการเรียนรู้ (Art) ภาษา (Language) และวัฒนธรรม(Culture) ซึ่งพบว่า ทุกอย่างดังกล่าวนี้ ล้วนมีความสัมพันธ์กัน โดยไม่มีตัวหนึ่งตัวใดดังกล่าวสามารถแยกอยู่โดดเดี่ยวอย่างเป็นอิสระได้ นอกจากนั้นเขายังเรียกวัฒนธรรมรวมของสังคมนั้นว่า วัฒนธรรมประจำชาติ(National Characteristic) หรือ แบบฉบับของวัฒนธรรม(Patterns of Culture) และวัฒนธรรมรูปแบบ (Model Personality) ซึ่งเมื่อบุคคลเหล่านี้เป็นเช่นไร ลูกหลานก็จะกลายเป็นหน่วยถ่ายทอด อบรม ปลูกฝัง สั่งสอนบุคลิกภาพตามวัฒนธรรมของสังคม ให้แก่สมาชิกผู้เยาว์ของสังคม เป็นวัฏจักรวงจร

ของวัฒนธรรมและบุคลิกภาพไม่รู้จัก และนี่คือความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ
นั่นเอง

ทฤษฎีข่ายใยชีวิต (The Web of Life)

คาปรั้าได้พัฒนาทฤษฎีของเขาต่อเนื่องเรื่อยมานับ 10 ปี ด้วยการศึกษาทฤษฎีจำนวนมากในทางวิทยาศาสตร์อื่นๆ โดยเฉพาะการศึกษาทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ของลูตวิก ฟอน แบลันโทรพี นักชีววิทยาผู้ริเริ่มความคิดว่าระบบเป็นองค์รวมและเป็นระบบเปิด (Open System) ทฤษฎีไซเบอร์เนติกส์ (Cybernetics) ที่ค้นพบปัจจัยป้อนกลับ (Feedback Loops) เป็นต้นรวมกับความรู้ในกระบวนการทัศน์ของศาสนธรรมตะวันออก คาปรั้าได้เสนอแนวคิดทฤษฎีข่ายใยชีวิต (The Web of Life, Capra, 1997) ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ ที่ถูกใช้เป็นรากฐานของการพัฒนาระบบชีวิตทุกระดับ และสามารถแก้วิกฤติการณ์ที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่ได้ หัวใจสำคัญตามแนวคิดหลักของกระบวนการทัศน์ใหม่นี้คือ ชีวิตทั้งหลายในระดับต่างๆ ล้วนดำรงอยู่อย่างเป็นระบบในลักษณะของระบบชีวิตที่โยงใยอยู่ด้วยกันอย่างเป็นข่ายใยที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ต่อกัน โดยมีระบบนิเวศน์เป็นระบบใหญ่และสำคัญมากที่สุด มนุษย์ในฐานะระบบชีวิตหนึ่งของระบบใหญ่จึงต้องจัดแบบแผนชีวิตและระเบียบสังคมให้สอดคล้องกับแบบแผนของระบบนิเวศน์ ซึ่งระบบนิเวศน์ในทัศนะของเขาก็คือชุมชน (Community) (Capra, 1997)

วิกฤติทั้งหลายในสังคมมนุษย์เกิดจากกระบวนการจัดการที่ขัดแย้งกับระบบใหญ่ที่ตนเองเชื่อมโยงอยู่ ปัญหาทั้งหลายจึงไม่อาจแก้ไขได้อย่างยั่งยืนหากมนุษย์ไม่ทำความเข้าใจและจัดแบบแผนของระบบมนุษย์ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็ระบบชีวิตของปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร หรือสังคมโดยรวม ให้สอดคล้องกับระบบใหญ่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อบุคคลและสังคม คาปรั้า เชื่อว่า ทฤษฎีข่ายใยชีวิตจะนำไปสู่การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ ที่จะเปลี่ยนระบบคิดใหม่ วิธีคิดใหม่ที่สามารถแก้ไขวิกฤติการณ์ทั้งหลายได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) ทฤษฎีข่ายใยชีวิตนี้ มีส่วนประกอบหลัก คือ สัมพันธภาพ (Relationship) เครือข่าย (Network) แบบแผน (Pattern) โครงสร้างกระจาย (Dissipative Structure) กระบวนการ (Process) วงจรป้อนกลับ (Feedback Loop) การจัดการตนเอง (Self Organization) การเรียนรู้และการสร้างสรรค์ (Learning and Creativity) โดยทั้งหมดนี้เป็นองค์รวม (Holistic) ของคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของระบบชีวิตทุกระดับ มีความเชื่อมโยงกันทำให้มีความเข้าใจในระบบชีวิตทั้งหลายว่า ระบบชีวิตทั้งหลายมีสัมพันธภาพระหว่างองค์ประกอบย่อยๆ ทั้งหมดที่อยู่ในระบบ และมีความสัมพันธ์ภาพระหว่างระบบนั้นกับระบบใหญ่กว่าที่แวดล้อมอยู่ ซึ่งคาปรั้า เรียกสัมพันธภาพระหว่างตัวระบบกับสิ่งแวดล้อมว่า บริบท (Context) ซึ่งมาจากภาษาละติน แปลว่า ถักทอเข้าด้วยกัน โดยบริบทเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะการถักทอเข้าด้วยกันนี้ ทำให้เกิดระบบ

สัมพันธ์แบบเครือข่าย ที่เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันทั้งหมด ดังนั้นสัมพันธ์ภาพแบบเครือข่ายจึงเป็นหัวใจสำคัญของทฤษฎีข่ายใยชีวิต เพราะเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เป็นเส้นตรง (Nonlinear) หากแต่เป็นสัมพันธ์ภาพแบบทุกทิศทาง ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และพัฒนาขึ้น การจัดรูปของสัมพันธ์ภาพที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ทำให้เกิด แบบแผน (Pattern) ที่เป็นทั้งส่วนของสัมพันธ์ภาพระหว่างรูปธรรมและนามธรรมด้วย และทฤษฎีข่ายใยชีวิต คาปราเห็นว่าโครงสร้างของระบบชีวิตว่าเป็นโครงสร้างกระจาย (Dissipative Structures) ซึ่งมีความเอื้อต่อการไหลของความสัมพันธ์กับระบบอื่น แต่ก็รักษาความสมดุลของระบบตนเองไว้ด้วย มีการปรับตัวเพื่อให้มีเสถียรภาพที่อาจนำไปสู่การปรับโครงสร้างใหม่ แบบแผนใหม่พฤติกรรมใหม่ที่แตกต่างจากเดิม ที่เขาเรียกว่า เป็นความสร้างสรรค์ (Creativity) ของระบบชีวิต ซึ่งเป็นการจัดองค์กรด้วยตนเองที่ทำให้มีการเรียนรู้และการพัฒนา (Capra, Online, 2000c)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ระบบชีวิตมีการเคลื่อนไหว แปรเปลี่ยนตลอดเวลา จึงมีลักษณะที่เป็น กระบวนการ (Process) ดังนั้น โครงสร้าง แบบแผน กระบวนการ จึงแยกกันไม่ออก และเมื่อรวมกับทฤษฎีซานติเอโกว่าด้วยพุทธิภาวะ (The Santiago Theory of Cognition) ซึ่งช่วยทำให้เกิดแนวคิดใหม่ ความเข้าใจใหม่ในเรื่องจิตใจรวมทั้งการรับรู้ (Perception) อารมณ์ความรู้สึก (Emotion) และพฤติกรรม (Behavior) ด้วย นอกจากนั้น ระบบชีวิตยังมีกระบวนการที่เคลื่อนไหวเป็นวงจรหรือวัฏจักร มีวงจรป้อนกลับ (Feedback) อยู่ในเครือข่าย แบบแผนโครงสร้าง ทำให้เกิดการจัดการด้วยตนเอง (Self Organization) และ ควบคุมตนเอง (Self Regulation) ซึ่งการจัดการด้วยตนเองเกิดขึ้นได้ เพราะสัมพันธ์ภาพที่เป็นองค์รวมทั้งภายในระบบเองและกับระบบอื่นทั้งหมด ดังนั้น ระบบทั้งหลายจึงเป็นระบบเปิด (Open Systems) มีการเรียนรู้ (Learning) ที่สะสมจากประสบการณ์ในระบบชีวิต ทำให้เกิดการพัฒนา (Development) สัมพันธ์แบบเครือข่าย ทำให้เกิดความร่วมมือ (Cooperation) การเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ความเป็นหมู่คณะ (Collective) ในองค์กร ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญยิ่ง คุณสมบัติดังกล่าวทำให้คาปราเห็นว่าการทำความเข้าใจกับสิ่งต่างๆ ไม่อาจเข้าถึงได้ด้วยการใช้เพียงเหตุผล (Rational) เป็นเส้นตรง (Linearity) หากแต่การเข้าถึงความจริงของระบบชีวิต ต้องอาศัยประสบการณ์ที่เป็นญาณทัศนะ (Intuition) ซึ่งเป็นการหยั่งรู้ที่เชื่อมโยงสรรพสิ่งเข้าด้วยกัน เชื่อมความรู้ภายในเข้ากับภายนอก จากความรู้นี้ทำให้เห็นระบบชีวิตในทุกระดับ มีความยืดหยุ่น (Flexibility) และความหลากหลาย (Diversity) กระบวนการเป็นพลวัต โดยคาปราเห็นว่าสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จะได้ประโยชน์จากความหลากหลาย ต่อเมื่อมีการพึ่งพาอาศัยกัน มีการแลกเปลี่ยนและไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ (Capra, 1997)

อย่างไรก็ตาม คาปราเห็นว่าสรรพสิ่งไม่ได้สัมพันธ์กันในแบบเดียวกันและในระดับเท่ากันหมด หากแต่ระบบชีวิตทุกระดับที่มีมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องด้วยนั้น โดยเฉพาะในระบบสังคมนั้น (Social Systems) มีความสัมพันธ์ 3 ระดับ คือระดับวัตถุ (Material) ระดับชีววิทยา คือชีวิตและ

จิตใจ (Life and Mind) และระดับจิตสำนึก คือการให้ความหมาย ค่านิยม จริยธรรม ซึ่งคาปรา เห็นว่าต้องมีความรู้และดำเนินการให้ครบทั้ง 3 ระดับ จึงจะพัฒนาองค์กรที่มีมนุษย์เกี่ยวข้องอยู่ได้ สำเร็จ (Capra, 1997) นอกจากนี้ มนุษย์ยังเป็นระบบชีวิตที่มีจุดมุ่งหมาย (Purpose) ซึ่งสร้างขึ้น จากความสามารถในการสร้างภาพของจิต (Mental Images) (Capra, Online, 2000i) ซึ่งเป็นสิ่ง สำคัญในกระบวนการของระบบชีวิตมนุษย์

จากที่กล่าวมา คาปราเห็นว่า ในทุกระบบชีวิต มีระบบคิดทั้ง 2 แบบซึ่งทำหน้าที่ แตกต่างกันเพื่อรักษาสัมพันธ์ภาพทั้งภายในและภายนอกระบบให้เกิดความสมดุล ปัญหาจึงเกิดจาก ความไม่สมดุลในระบบคิด ซึ่งเสียดุลไปทางระบบคิดเชิงเดี่ยวตามกระบวนการทัศน์แบบกลไก เขายัง เห็นว่าการสร้างเครือข่าย จะเป็นหนทางสำคัญของการปรับสมดุลของระบบคิดทั้งสองแบบได้ นอกจากนี้ยังเชื่อว่า ทฤษฎีข่ายใยชีวิตเป็นทฤษฎีที่จะเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ ในการมองโลก สังคม องค์กร มนุษย์ และสร้างระบบคิดแบบใหม่ที่มีขอบเขตการใช้ได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่ยึดติดอยู่กับ ศาสตร์ สาขา เนื้อหา หรือระดับ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร และสังคมดังนั้น การศึกษาปัญหาใหญ่ๆ ทั้งหลายในโลกปัจจุบัน จึงไม่อาจเข้าใจได้โดยการแยกส่วน (Isolation) เพราะเป็นปัญหาเชิงระบบ ที่เชื่อมโยงกันกับส่วนอื่นๆ

ซึ่งการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่นี้ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ และจะนำไปสู่ การจัดการที่เป็นรูปธรรม (Capra, 1997) และนำกรอบความคิดตามทฤษฎีดังกล่าวไปวิเคราะห์ ระบบชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงปัญหาการดำรงอยู่ของระบบชุมชน สาเหตุของวิกฤตการณ์ รวมทั้ง ทางออกของการแก้ปัญหา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Capra, 1997) สอดคล้องกับชุมชนหรือ สังคมด้วย (Capra, 1997) ซึ่งทุกระบบชีวิตที่มนุษย์เกี่ยวข้องอยู่ จะมีกระบวนการทัศน์ ระบบคิดแต่ละ แบบที่ชุมชนหรือกลุ่มคนยึดถือร่วมกัน และถือเป็นแนวทางปฏิบัติ (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2549)

แนวคิดยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน

ยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เป็นหลักความยุทธธรรมที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดจากการกระทำที่ร้ายแรง โดยพยายามทำความเข้าใจผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ และการส่งเสริมกลไกและความร่วมมือที่จะนำพาคนที่ ตกเป็นเหยื่อหรือหลงผิดในสังคมไปสู่สันติภาพ สันติสุข ด้วยกระบวนการยุทธธรรม เพื่อให้สังคมได้ เดินหน้าต่อไปในทางสร้างสรรค์และไม่ให้ผู้คนที่ได้รับโทษทัณฑ์เหล่านั้น หวนกลับมาใช้ความรุนแรง ในการแก้ปัญหาสังคมอีกครั้ง ด้วยบริบทของคำว่า ยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เป็นเรื่องที่ใหม่สำหรับ ประเทศไทย ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่มี

ความคุ้นเคยในเรื่องนี้ เนื่องจาก ประเทศส่วนใหญ่ที่มีการใช้ความยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน จะเป็นประเทศที่เกิดสงครามทางการเมือง ซึ่งแม้จะมีความแตกต่างจากประเทศไทย หากแต่ สามารถใช้แนวทางยุทธธรรมเปลี่ยนผ่านนี้ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3

จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ซึ่งหากต้องการความสำเร็จ จำเป็นที่ต้องมีการดำเนินงานที่เข้มแข็ง เป็นระบบ มีการไปพูดคุยกับผู้คนที่เกี่ยวข้อง ด้วยการเข้าไปรับฟัง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และค้นหาความจริง ทั้งนี้ อาจจะเป็นในรูปแบบของการทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ได้ความรู้ที่เป็นองค์รวม ทั้งนี้ กระบวนการทางยุติธรรม สามารถหล่อหลอมให้ประชาชนผู้หลงผิด และเคยเห็นต่างจากรัฐให้เปลี่ยนความคิด ปรับทัศนคติในการมองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่อีกแง่มุมหนึ่ง และรอบด้านมากขึ้น เพื่อให้เกิดการคิดเชิงบวก (Positive Thinking) มากขึ้น ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ และเคยหลงผิด เห็นต่างจากรัฐ ไม่ให้สร้างและขยายเครือข่ายแบ่งแยกดินแดน ตลอดจนไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ อันเป็นการตัดวงจรขบวนการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่แห่งนี้ได้อย่างแท้จริง ด้วยยุติธรรมเปลี่ยนผ่านเพื่อการร่วมมือกันแก้ปัญหาและร่วมพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี (Peaceful Way) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำความสงบสุขมาสู่พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อีกครั้งหนึ่ง

เงื่อนไขที่แกนนำขบวนการฯ มักจะแอบอ้างว่า ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ ซึ่งไม่เป็นความจริงแม้แต่น้อย ด้วยการที่รัฐได้พิสูจน์ให้ประชาชนในพื้นที่และประชาคมโลก เห็นเชิงประจักษ์ว่า รัฐได้ใช้กระบวนการยุติธรรม ตามระบบกลไกทางกฎหมายของรัฐ เพื่อนำมาซึ่งการให้อโอกาส และสร้างความเป็นธรรมให้ผู้ถูกกล่าวหาในคดีความมั่นคงในพื้นที่แห่งนี้จนถึงที่สุด ซึ่งการดำเนินการของรัฐต่อจำเลยได้นำมาซึ่งความไว้วางใจของประชาชนต่อรัฐมากขึ้น ด้วยหากพิสูจน์ชัดจากพยานหลักฐานได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา ก็จะถูกพิจารณาให้รับโทษทัณฑ์ตามกฎหมายต่อไป อย่างไรก็ตาม ระบบยุติธรรมที่ผ่านมาของรัฐ ยังไม่สามารถสร้างหลักประกันความเชื่อมั่นให้กับผู้เห็นต่างจากรัฐในระบบยุติธรรมได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะผู้ที่เป็นจำเลยในความผิดในคดีความมั่นคง ซึ่งถูกควบคุมตัวในเรือนจำ ระหว่างการพิจารณาคดี และผู้ตกเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำในคดีความมั่นคงเป็นที่สิ้นสุดแล้ว รวมทั้งคำถามสำคัญที่สงสัยว่า การที่ผู้ต้องขังทั้งในฐานะจำเลยและที่เป็นผู้ที่เป็นผู้ต้องขังเด็ดขาดแล้วเหล่านั้น มีการสื่อสารถ่ายทอดความคิดและความเชื่อของการแบ่งแยกดินแดนหรือไม่ อย่างไร ตลอดจนการใช้โอกาสที่บุคคลที่อยู่ในความควบคุมของรัฐ (เรือนจำ) เหล่านั้น ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความร่วมมือ สร้างความเข้าใจอันดีกับรัฐ เพื่อเป็นพลังในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ได้โดยสมบูรณ์ ด้วยความยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เป็นหลักความยุติธรรมที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดจากการกระทำที่ร้ายแรง โดยพยายามทำความเข้าใจกับผู้ตกเป็นเหยื่อ และการส่งเสริมกลไกและความร่วมมือที่จะนำพาคนที่ตกเป็นเหยื่อหรือหลงผิดในสังคมไปสู่สันติภาพ สันติสุข ด้วยกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้สังคมได้เดินหน้าต่อไปในทางสร้างสรรค์และไม่ให้ผู้คนที่ได้รับโทษทัณฑ์เหล่านั้น หวนกลับมาใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาสังคมอีกครั้ง

ด้วยบริบทของคำว่า ยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่มีคามคุ้นเคยในเรื่องนี้ เนื่องจาก ประเทศส่วนใหญ่ที่มีการใช้ความยุติธรรมเปลี่ยน

ผ่าน จะเป็นประเทศที่เกิดสงครามทางการเมือง ซึ่งแม้จะมีความแตกต่างจากประเทศไทย หากแต่สามารถใช้แนวทางยุทธธรรมเปลี่ยนผ่านนี้ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ซึ่งหากต้องการความสำเร็จ จำเป็นที่ต้องมีการดำเนินงานที่เข้มแข็ง เป็นระบบ มีการไปพูดคุยกับผู้คนที่เกี่ยวข้อง ด้วยการเข้าไปรับฟัง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และค้นหาความจริง ทั้งนี้ อาจจะเป็นในรูปแบบของการทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ได้ความรู้ที่เป็นองค์รวม โดยกระบวนการทางยุทธธรรม สามารถหล่อหลอมให้ประชาชนผู้หลงผิด และเคยเห็นต่างจากรัฐให้เปลี่ยนความคิด ปรับทัศนคติในการมองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่อีกแง่มุมหนึ่ง และรอบด้านมากขึ้น เพื่อให้เกิดการคิดเชิงบวก (Positive Thinking) มากขึ้น ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ และเคยหลงผิด เห็นต่างจากรัฐ ไม่ให้สร้างและขยายเครือข่ายแบ่งแยกดินแดน ตลอดจนไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ อันเป็นการตัดวงจรขบวนการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่แห่งนี้ได้อย่างแท้จริง ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่านเพื่อการร่วมมือกันแก้ปัญหาและร่วมพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี (Peaceful Way) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำความสงบสุขมาสู่พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อีกครั้งหนึ่ง

แม้กระบวนการในเรื่องจำที่มีในปัจจุบัน จะดำเนินการด้วยการเคารพในสิทธิความเชื่อ และวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอย่างมากแล้วก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหารฮาลาล ที่ประกอบอาหารด้วยผู้ต้องขังชาวมุสลิมเอง หรือการรำมาดตามห้วงเวลาที่กำหนดในหลักศาสนาอิสลาม การปรับห้วงเวลารับทานอาหารของพี่น้องผู้ต้องขังชาวมุสลิมให้เหมาะสมในห้วงถือศีลอด ตลอดจนการถ่ายทอดคำสอนตามหลักศาสนา ก็ตาม หากแต่สภาพของความคิดที่ยังเป็นปัญหาคับข้องใจของผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงก็คือ การที่พวกเขาไม่ได้รับความยุติธรรมเท่าที่ควร เหล่านี้คือเงื่อนไขสำคัญที่อาจส่งผลให้แนวโน้มในอนาคต เมื่อผู้ต้องขังได้พ้นโทษและออกไปจากเรือนจำไปแล้ว ตลอดจนญาติพี่น้อง คู่สมรส บุตร หลาน มีโอกาสความเป็นไปได้สูงที่จะมีความหวาดระแวง การดำเนินการของรัฐอยู่ต่อไป ซึ่งล่อแหลมต่อการตกเป็นเป้าหมายในการขยายแนวร่วมของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งอย่างน้อย บุคคลเหล่านี้ ก็จะเป็นกลุ่มที่สืบทอดและร่วมขยายแนวคิดการเห็นต่างจากรัฐในรูปแบบต่างๆ ไปได้ เพราะความคิดของการไม่ยอมรับในกระบวนการยุติธรรมเหล่านั้น ได้ถูกถ่ายทอดไปยังกลุ่มผู้ต้องขังรายอื่นๆ โดยเฉพาะผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงฯ ด้วยกันในเรือนจำ ตลอดจนญาติพี่น้อง และบุคคลในครอบครัว ที่มาเยี่ยมในเรือนจำ อันจะเป็นการขยายต่อความเห็นต่างจากรัฐให้กว้างขวางออกไป ด้วยไม่เชื่อมั่นในระบบของรัฐตามที่กล่าวอ้าง

นอกจากนั้น ในสภาพของความคิดในปัจจุบันของผู้ต้องขัง ที่สืบเนื่องจากการไม่ยอมรับในกระบวนการพิจารณาคดีที่ผ่านมาข้างต้น ยังส่งผลให้กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านั้น มีความคิดที่ขุ่นเคืองรัฐ ด้วยคิดว่า รัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้นเหตุที่ทำให้คนในครอบครัวของเขาต้องใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ด้วยความยากลำบาก ด้วยผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นหลักสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเมื่อ

คนเหล่านี้ ถูกพิจารณาว่ามีความผิดในคดีความมั่นคงฯ ตามที่ถูกกล่าวหา จึงทำให้ถูกจำขังในเรือนจำ อันส่งผลให้คนอันเป็นที่รักของคนเหล่านี้ ต้องลำบากในการใช้ชีวิต ความรู้สึกเหล่านี้ ยิ่งตอกย้ำความคับข้องใจของผู้ต้องขังเหล่านี้ ให้มีความเห็นต่างจากรัฐมากขึ้นเรื่อยๆ และมีแนวโน้มของความคับข้องใจจนเป็นชนวนเหตุของความคิดแปลกแยกแตกต่างจากรัฐมากขึ้นๆ ในขณะที่ความหวงกัวลขของผู้ต้องขังเหล่านี้ ที่เกือบทุกคน จะมีความคิดว่า เมื่อออกไปจากเรือนจำในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าได้แล้ว พวกเขาจะดำรงชีวิต หาเลี้ยงชีพอย่างไร พวกเขาจะยังคงใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ในท้องถิ่นเดิมของตนอยู่หรือไม่ ด้วยมูลเหตุจากการที่ส่วนใหญ่คิดว่าที่ตนเองต้องมาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำในขณะนั้นๆ มีการคุกคามหรือมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐส่วนหนึ่งมาก่อน ตลอดจนบางส่วนเคยคิดว่าถูกหลอกจากเจ้าหน้าที่รัฐให้รับสารภาพ หรือถูกหลอกให้เข้าร่วมโครงการพาคนกลับบ้าน แล้วถูกจับกุมดำเนินคดีในภายหลัง จนแพ็คคดีกลายเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งรวมทั้งสมาชิกในสมาชิกครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังคงรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นเดิมของตน ด้วยหวาดระแวงจากการสืบทอดความคิดต่อๆ กัน และคิดไปเองว่า อาจถูกเจ้าหน้าที่รัฐเพ่งเล็ง ตรวจสอบพฤติกรรมเป็นพิเศษ จนถึงขั้นคิดไปว่าอาจถูกยึดเยียดข้อหาความมั่นคง หากเกิดเหตุร้ายในพื้นที่ในอนาคตได้ เหล่านี้คือต้นตอของความเห็นต่างจากรัฐ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่หล่อหลอมต่อการขยายแนวคิดแปลกแยกจากขบวนการแบ่งแยกดินแดน ให้เกิดแนวร่วมขบวนการฯ ได้โดยง่าย บนพื้นฐานของการไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ซึ่งนั่น จะเป็มูลเหตุสำคัญในการขยายความคิดคับข้องใจ ออกจากจากรัฐ และมีแนวโน้มในการปลุกตัวออกห่างจากรัฐมากขึ้น ทั้งตัวผู้ต้องขังเอง ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว และมีตรสหายในพื้นที่ ซึ่งจะเป็กลุ่มเป้าหมายที่หล่อหลอมต่อการปลุกระดม ชี้นำ ขยายความคิดให้ออกห่างจากรัฐ และมีโอกาสเข้าเป็นแนวร่วมอย่างใดอย่างหนึ่งในขบวนการแบ่งแยกดินแดน 3 จขต. ได้ในที่สุด

แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skill Development)

ความหมายของทักษะชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2551) เป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่อยู่รอบตัวในปัจจุบัน และความสามารถในการเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ทักษะชีวิต ตามความหมายในศาสตร์สาขาจิตวิทยาสังคม องค์กรซึ่งเกี่ยวกับการดูแลและสุขภาพของมนุษย์ชาติและการศึกษาแก่มวลมนุษย ซึ่งได้แก่ องค์กรอนามัยโลก (WHO) องค์กรศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

1. องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้ความหมายทักษะชีวิตว่า เป็นความสามารถในการปรับตัว และการมีพฤติกรรมที่ถูกต้องเมื่อเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นสิ่งที่จรรโลงให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งสภาวะสุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับตัวและมีพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องในขณะที่เผชิญแรงกดดัน หรือกระทบกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว ความสามารถนี้ประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและทักษะในการจัดการกับปัญหาที่อยู่รอบตัวภายใต้สังคมปัจจุบัน

2. องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ให้ความหมายไว้ว่า ทักษะชีวิต คือ ความสามารถในการปรับตัวและพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมกับการเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

ทักษะชีวิต จากนิยามขององค์กรต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทักษะชีวิต เป็นความสามารถเชิงจิตสังคม จิตวิทยา (Psychosocial Competency) ซึ่งเป็นความสามารถที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพกายและจิต เพื่อการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างปกติสุขเมื่อเกิดปัญหาทางด้านพฤติกรรม ความเครียด และแรงกดดันที่เกิดขึ้นในชีวิต จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความสามารถเชิงจิตวิทยาสังคม อันจะนำไปสู่การส่งเสริมสุขภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงการส่งเสริมให้บุคคลมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม

องค์ประกอบของทักษะชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิตสำคัญ ในการสร้าง และพัฒนาภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตไว้ 4 ประการ พร้อมทั้งพฤติกรรมที่คาดหวังของเยาวชน ในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นซึ่งหมายถึง การรู้ความถนัด และความสามารถ รู้จักจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายของชีวิต และมีความรับผิดชอบต่อบุคคล พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง คือ การรู้ความถนัด และความสามารถ รู้จักจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง ยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคล มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก เชื่อมมั่นในตนเองและผู้อื่น รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่นเคารพในตนเองและผู้อื่น

2. การคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึง การแยกแยะข้อมูลข่าวสารปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผล รับรู้ปัญหา และสาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง คือ มีทักษะในการเลือกรับข้อมูลข่าวสาร

ไตร่ตรองและรู้เท่าทันสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ อย่างรอบคอบ เป็นระบบ มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด ซึ่งหมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีหลีกเลี่ยงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง คือ สามารถประเมินและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง การจัดการกับความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม รู้วิธีคลายเครียดที่สร้างสรรค์ รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น

4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งหมายถึง การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น การใช้ภาษากาย และภาษาพูดที่สื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น การวางตัวที่เหมาะสม การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สร้างความร่วมมือและการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง คือ รู้จักการปฏิเสธเพื่อนในสถานการณ์ที่เสี่ยง และรู้จักเตือนเพื่อนให้หลีกเลี่ยงความเสี่ยง ในการแสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ทำงานด้วยจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักหลักการประชาธิปไตย เข้าใจและเคารพกติกาของสังคม คิดเชิงบวก ให้คำปรึกษาผู้อื่นได้

นอกจากนั้น องค์ประกอบของทักษะชีวิต (องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ : UNESCO,2001 อ้างใน เทพ สงวนกิตติพันธุ์.2545) ประกอบด้วย

1. ทักษะการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์
2. ทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเองในสถานการณ์เฉพาะหน้า
3. ทักษะในการคิดหาทางเลือกและวิเคราะห์จัดลำดับ
4. ทักษะในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการเลือกหนทางที่เหมาะสมที่สุด
5. ทักษะในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดและการตัดสินใจ
6. ทักษะในการปฏิเสธการเจรจาต่อรองเพื่อรักษาหัวใจและเพื่อประโยชน์อันชอบธรรมของตนเอง

7. ทักษะการควบคุมอารมณ์ ความคิดเห็นและพฤติกรรมภายใต้แรงกดดัน
8. ทักษะการพัฒนาและปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง
9. ทักษะการใช้เหตุผลโน้มน้าวใจผู้อื่นให้คล้อยตามและสนับสนุนแนวคิดและการกระทำที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกทักษะพื้นฐานในการพัฒนาคนใน 3 มิติ ประกอบด้วย

1. ทักษะการพัฒนาคคน หมายถึง ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต ประกอบด้วยพัฒนาบุคคลให้มีทักษะการเรียนรู้-คิด-สื่อสาร
2. ทักษะพัฒนางาน หมายถึง ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน ประกอบด้วย การจัดการมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ขยัน อดทน อดออม และประหยัด

3. ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย การควบคุมตนเองได้ มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง ช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่นพัฒนา

การพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิต เป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้เด็กและเยาวชน สามารถเผชิญกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และยังเป็นการเสริมทักษะการเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต ให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชน และพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงเป็นภารกิจสำคัญของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ที่จะต้องบริหารจัดการ ดำเนินโครงการ กิจกรรมที่สามารถพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับเยาวชนของชาติสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงได้ทุกรูปแบบของสังคมใหม่ในอนาคต

แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์(Social Sciences Concept and Theory)

1. ทฤษฎีการศึกษาชุมชนเชิงนิเวศวิทยา

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สามารถกระทำได้ในหลายมุมมอง การใช้หลักทางนิเวศวิทยาในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ของชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจ โดยเฉพาะการเริ่มต้นจากมุมมองที่ว่าชุมชนมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา ซึ่งการเคลื่อนไหวเหล่านั้นเป็นผลจากการเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยที่ในช่วงของการเคลื่อนไหวเหล่านี้ ยังไม่อาจระบุได้ว่าทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลง (Community Change) หรือไม่ ดังนั้นแทนการกล่าวว่าชุมชนเปลี่ยนแปลง จึงมีการใช้คำว่า ชุมชนเคลื่อนไหวหรือพลวัตของชุมชน (Community Dynamics) เพื่อแสดงถึงความแตกต่างจากการเปลี่ยนแปลงของชุมชน (สุรพลพยอมแย้ม, 2556)

2. พลวัตของชุมชน (Community Dynamics)

การเคลื่อนไหวของชุมชนในรูปแบบพลวัตชุมชนนั้น จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1.การมีดุลยภาพ (Equilibrium) 2.การผสมผสานสัมพันธ์หรือการบูรณาการ (Integration)การมีดุลยภาพเป็นการเคลื่อนไหวที่มีเป้าหมายทำให้เกิดความสมดุล ระหว่างพลังสังคมที่มีอยู่ในชุมชนนั้นๆ ส่วนการบูรณาการเป็นการเคลื่อนไหว ที่ยังคงสภาพของการทำหน้าที่ภายในของแต่ละระบบ (the Inner Workings of the System) ไปพร้อมๆ กับการเชื่อมโยงกับระบบสังคมอื่นๆ (It's Boundaries with other System) อันอาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยรวมในระยะต่อไป สาเหตุที่ทำให้ชุมชนมีพลวัตเกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะเงื่อนไข ต่อไปนี้ 1.ชุมชนต้องมีความสมดุลเสมอ (Equilibrium)ขอบเขตของความสมดุล มาจากการที่แต่ละชุมชน มีพลังทางสังคมอย่างหลากหลาย รวมทั้งพลังที่เกิดขึ้นใหม่ และพลังที่สูญหายไป อันเป็นวัฏจักรที่พบเจออยู่เสมอ ซึ่งวิถีของชุมชนจะดำเนินไปได้ด้วยดีนั้นจำเป็นต้องทำให้กระบวนการพลังงานต่างๆ มีความสมดุลระหว่างกัน 2. ชุมชนต้องมีความผสมผสานหรือบูรณาการระบบ (Integration)เนื่องจากส่วนประกอบต่างๆ ใน

ระบบสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ การเคลื่อนไหวเกิดขึ้นเนื่องด้วยผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบในระบบ ซึ่งอาจเป็นผลกระทบในแต่ละส่วนโดยตรงและผลกระทบทุกส่วนในรูปของกระบวนการก็ได้ ดังนั้นการจัดการให้มีบูรณาการที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นของทุกชุมชน

ทั้งสองกระแสนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในสังคม ซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์ของระบบสังคมในชุมชนนั้นกับระบบสังคมในชุมชนแวดล้อมอื่นๆ เป้าหมายในการศึกษาพลวัตชุมชน คือ การทำให้ระบบภายในสังคมดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม พร้อมๆ กับการดำรงวิถีแห่งชุมชนนั้นไว้อย่างต่อเนื่องเมื่อเกี่ยวข้องกับระบบสังคมภายนอกชุมชน และนี่คือที่มาของการศึกษาชุมชนในเชิงนิเวศวิทยา(สุรพลพยอมแย้ม, 2556)

3. ความสำคัญของนิเวศวิทยา

แรกเริ่มนิเวศวิทยา เป็นการศึกษาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตนานาชนิด และจัดเป็นแขนงวิชาหนึ่งของสาขาชีววิทยา ต่อมาเมื่อนักวิชาการเน้นความสำคัญของสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์มากขึ้น จึงขยายออกไปที่นิเวศวิทยาของมนุษย์ด้วย โดยเน้นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น นิเวศวิทยาจึงเริ่มเป็นการศึกษาทางสังคมศาสตร์มากกว่าเดิม ดังนั้น ปัจจุบันศาสตร์ทางนิเวศวิทยาจึงครอบคลุมถึงการศึกษารื่องราวทั้งหมดของความสัมพัทธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสัมพันธ์นั้นอาจส่งผลอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในเรื่องต่อไปนี้

- 1.ความสมดุลทางธรรมชาติ (Equilibrium)
- 2.การเสี่ยงภัยและการเกิดอันตรายในด้านต่างๆ (Risk & Danger)
- 3.ภาวะการปนเปื้อนของมลสาร (Pollutant)
- 4.การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ (Resource Destruction)
- 5.การพัฒนาในแต่ละด้าน (Development)

จากนิยามที่นักวิชาการหลายๆ ท่านกล่าวถึงคำว่านิเวศวิทยาสรุปได้ว่า นิเวศวิทยา (Ecology) คือศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาระบบธรรมชาติ โดยที่การศึกษาเหล่านั้น จะมุ่งหาคำอธิบายอย่างน้อยใน 2 ด้าน ต่อไปนี้

1.ด้านโครงสร้าง (Structure) ซึ่งเป็นการศึกษาความเป็นอยู่ตามสภาพธรรมชาติว่า บรรดาสิ่งมีชีวิตทั้งหลายนั้นมีการกระจายตัว (Distribution) ของสกุลประเภท (Species) ในแต่ละพื้นที่อย่างไรและมากน้อยเพียงไร(Abundance) มีสิ่งใดบ้างเป็นตัวกำหนดการกระจายตัวนั้นๆ

2.ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อมที่สิ่งมีชีวิตเหล่านั้นสัมผัสอยู่ (Interrelation Components) รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตด้วยตนเอง

4. การสร้างความเชื่อมั่นต่อกัน

การประสานสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าไปทำงานในชุมชนกับชาวชุมชนที่เป็นเจ้าของสถานที่ สิ่งที่จะช่วยให้กิจกรรมตามภารกิจได้สะดวกหรือได้รับความมือด้วยดีนั้น ความไว้วางใจและความเชื่อมั่นจากชาวชุมชนจะเป็นพลังสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในงาน แต่การไว้วางใจนั้นมิใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ทันทีที่เกี่ยวข้องกัน ผู้เข้าไปทำงานในชุมชนจะต้องกระทำบางสิ่งบางอย่างหรือหลายๆ สิ่งที่สร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในจิตใจของชาวชุมชน ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะได้รับอย่างทั่วถึงและรวดเร็วตั้งใจ แนวทางการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ ที่อาจช่วยลดปัญหาหรือความหวาดระแวงจากผู้เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย อาจเริ่มจากการทำความเข้าใจเป็นขั้นตอนตามลำดับ (สุรพลพยอมแย้ม, 2556)ดังนี้

4.1 ธรรมชาติของความเชื่อมั่นหรือความไว้วางใจ

เมื่อใดที่บุคคลสองฝ่ายได้พบหรือรู้จักกันเป็นครั้งแรก ความคิดที่เกิดขึ้นเป็นลำดับแรกคือ เขาเป็นผู้น่าเชื่อถือหรือไว้วางใจต่อการปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างกันได้หรือไม่พร้อมกันนั้นแต่ละฝ่ายก็จะสรรหา ข้อสังเกตที่เป็นความรู้สึกด้านลบ หรือที่เรียกว่าความระแวง มาประเมินความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ ดังนั้น ผู้ทำงานในชุมชนต้องปฏิบัติตน ให้ผู้อื่นหวาดระแวงน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ มีบทสรุปว่า เมื่อใดที่เราไม่มีจิตใจระแวงต่อสิ่งที่เกี่ยวข้อง ใจเราก็สงบ และความสุขก็จะเกิดขึ้น ที่สำคัญคือมีผละกำลังที่จะทำงานและเพิ่มความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานด้วยกัน แน่แน่นอนว่าในช่วงแรกที่เป็นคนแปลกหน้าระหว่างกัน ความหวาดระแวงย่อมมีอยู่ ซึ่งเราจะต้องพยายามลดความระแวงนั้นโดยเร็ว เพราะตราบไต่ที่ยังระแวงกันอยู่การทุ่มเทให้กับงานย่อมยังไม่ถึงที่สุดอย่างแน่นอน

4.2 ความไว้วางใจคืออะไร

ความไว้วางใจ เป็นสภาวะอารมณ์หรือความรู้สึกของบุคคลหรือของกลุ่มบุคคล ที่มีความเชื่อมั่นต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ที่จะปฏิบัติหรือแสดงออกในทิศทางที่ตนเองคาดหวัง ความไว้วางใจไม่สามารถซื้อได้ ความไว้วางใจไม่สามารถร้องขอได้ ความไว้วางใจไม่สามารถบังคับได้ แต่ความไว้วางใจ ได้จากการสร้างขึ้น เพื่อให้เกิดการยอมรับจากอีกฝ่ายหนึ่ง การจะเปลี่ยนแปลงบุคคลอื่นหรือองค์กรจะต้องเริ่มต้นจากการสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นให้ได้ก่อน เพราะสิ่งนี้จะเป็รากฐานที่สำคัญของสัมพันธภาพระหว่างกัน และที่สำคัญผู้ที่เข้าไปทำงานในชุมชน จำเป็นต้องทำให้ชาวชุมชนเกิดความไว้วางใจตัวของเราก่อนเป็นลำดับแรก

4.3 ขั้นตอนการเกิดความไว้วางใจ

ขั้นที่ 1 การมีคุณค่าควรแก่การไว้วางใจ (Trustworthiness) การที่บุคคลหนึ่ง จะได้รับการยอมรับหรือไว้วางใจได้ จะต้องเกิดจากตัวของเขาได้แสดงออก ให้ผู้อื่นเห็นว่ามีคุณสมบัติเพียงพอที่จะให้ความไว้วางใจ ซึ่งต้องใช้เวลาและมีสถานการณ์ที่เหมาะสมในการประเมินเพื่อการยอมรับนั้นๆ

ขั้นที่ 2 การเกิดความไว้วางใจต่อกัน (Mutual Trust) เมื่อบุคคลหนึ่งได้ทำให้ผู้อื่นเห็นว่า เขามีคุณค่า มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะให้ความไว้วางใจ ก็จะเกิดสิ่งที่เรียกว่า การเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นฐานรากให้กับความไว้วางใจที่จะแผ่ขยายออกไป

ขั้นที่ 3 การเกิดความไว้วางใจระหว่างกันในวงกว้าง (Inter Trust) จากความไว้วางใจต่อกันหรือระหว่างบุคคล เมื่อเวลาผ่านไป และยังคงมีความรู้สึก และมีการปฏิบัติที่ดีต่อกัน ย่อมสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ ให้แผ่ขยายกว้างขวางขึ้น จากความไว้วางใจระหว่างคน 2 คนเป็นความไว้วางใจในกลุ่ม ในหน่วยงาน และทั่วทั้งชุมชน ชุมชนที่มีบรรยากาศของความเชื่อมั่น และไว้วางใจระหว่างกัน ย่อมเป็นชุมชนที่มีพลังและความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลง และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นได้มากกว่าชุมชนที่ขาดความไว้วางใจระหว่างกัน

4.4 คุณสมบัติในการสร้างความไว้วางใจ

ผู้ที่สามารถสร้างความไว้วางใจจากผู้อื่นได้ดี หรือเร็วกว่าบุคคลทั่วไป ล้วนมีคุณสมบัติหลัก ดังนี้

1. มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในงานหลักที่ตนรับผิดชอบ และรู้กว้างในเรื่องที่เกี่ยวข้องอื่นๆ โดยเฉพาะข้อมูลของชุมชน เช่น อาชีพหลักในชุมชน การผลิตและการจัดจำหน่าย การบริการในด้านต่างๆ การจัดกิจกรรมหลักในชุมชน เป็นต้น ความรู้ความสามารถเหล่านี้ทำให้โอกาสของการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนมีมากขึ้น ซึ่งหมายถึงการมีโอกาสสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นด้วยนั่นเอง

2. เป็นผู้ที่พร้อมอาสาเข้ารับงาน หรือที่เรียกกันว่า มีจิตอาสามากกว่ารอให้ผู้อื่นร้องขอ โดยเฉพาะหากประเมินได้ว่าตนเองมีความสามารถพอที่จะปฏิบัติงานนั้นได้

3. เมื่ออาสาหรือรับมอบงานใดแล้ว ควรกำหนดเป้าหมาย และให้คำมั่นสัญญาที่จะทำงานนั้นจนสำเร็จ การกำหนดเป้าหมายเป็นการสร้างความเชื่อมั่นเบื้องต้นให้กับชุมชนและผู้เกี่ยวข้องในงานนั้น

4. เมื่อให้คำมั่นสัญญาไปแล้ว จะต้องยึดมั่นต่อสัญญา และดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หากไม่สามารถทำได้ก็ควรแจ้งให้ทราบถึงเหตุผลหรือปัญหาและอุปสรรคให้ชัดเจนโดยทันที การที่จะสร้างความไว้วางใจ (Building Trust) นั้นต้องใช้เวลาและต้องกระทำด้วยเทคนิคการสร้างความไว้วางใจที่มีการนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางคือเทคนิคการถอดรหัสอักษร 5 ตัว ได้แก่ T.R.U.S.T.

T = Truth (ความจริง) : ต้องเปิดเผย ซัดแจ้ง ตรงไปตรงมา และเป็นความจริง ไม่ว่าข้อมูลที่น่ามาเสนอนั้น จะเป็นไปในทางบวกหรือในทางลบก็ตาม การสนทนา หรือสื่อสารระหว่างกันด้วยความจริงเสมอนั้น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในระยะยาว และจะได้รับ ความไว้วางใจกลับมา ที่สำคัญคือห้ามสื่อข้อมูลด้วยความเท็จอย่างเด็ดขาด เพราะเมื่อใดก็ตามที่มีการโกหกหรือพูดเท็จต่อกัน บุคคลที่ถูกโกหกนั้นจะเกิดความรู้สึกว่าตนถูกหลอกลวง อันถือว่าเป็นการดู

หมิ่นกัน และเป็นการทำลายความรู้สึกดีๆ และความสัมพันธ์ที่เคยมีต่อกัน ส่งผลให้เกิดความไม่ไว้วางใจ

R = Reliability(ความน่าเชื่อถือ) : การแสดงออกในเรื่องเดียวกัน ทั้งทางวาจา หรือการกระทำอื่นๆ และในทุกสถานที่ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันเสมอ และการแสดงออกนั้นจะต้องสื่อถึงความเที่ยงตรง มีคุณธรรม แน่นอนไม่โลเล ตรงไปตรงมา และมีเป้าหมายชัดเจน เมื่อตกลงหรือสัญญาอะไรไว้จะต้องทำตามสัญญาไว้เสมอ หากปฏิบัติไม่ได้ต้องสื่อให้อีกฝ่ายรับรู้ และยอมรับในปัญหาที่เกิดขึ้น

U = Understanding (ความเข้าใจ) : การแสดงออกถึงความเข้าใจผู้อื่นในทุกด้าน โดยเฉพาะเรื่องที่ต้องติดต่อประสานงานหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ต้องพยายามเข้าใจผู้อื่นให้มากที่สุด เข้าใจถึงความต้องการของแต่ละคน พร้อมกันนั้นควรแสดงความรู้สึก หรือสื่ออารมณ์ของเราออกมาบ้าง โดยเฉพาะการแสดงออกอย่างเหมาะสมถึงความสนใจของเราที่มีต่อตัวเขา

S = Support (การสนับสนุน / การบริการ) : การสนับสนุน การช่วยเหลือ การให้คำแนะนำหรือคำปรึกษา การปกป้อง และพร้อมที่จะบริการแก่ทุกคน โดยเฉพาะเรื่องที่มีความเชี่ยวชาญ หรือเป็นมืออาชีพ ขณะเดียวกันต้องให้เกียรติ และยอมรับนับถือในความสามารถของผู้อื่นด้วย จัดเป็นส่วนช่วยในการสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นระหว่างกันได้เป็นอย่างดี

T = Take Your Time (การให้เวลา) : การให้เวลาเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง บุคคลไม่ได้ไว้วางใจผู้อื่นทันทีหรือโดยง่าย แต่ละเรื่องแต่ละคนต้องใช้เวลาในการพิสูจน์และสร้างความมั่นใจ ดังนั้นถ้าใจร้อนหรือให้เวลาไม่มากพอ ความไว้วางใจก็ไม่เกิดขึ้น การปฏิบัติที่ต่อเนื่องสม่ำเสมอเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน

4.5 การสร้างความไว้วางใจหรือความเชื่อมั่นกับทีมงานชาวชุมชน

การทำงานในชุมชนเป็นรูปแบบการทำงานเป็นทีมแทบทุกเรื่อง และนับวันการทำงานเป็นทีม จะเพิ่มพูนความสำคัญในการบริหารจัดการชุมชนในทุกๆระดับ ซึ่งการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพนั้น สมาชิกของทีมต้องมีความไว้วางใจ หรือมีความเชื่อถือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะระหว่างผู้ที่มีบทบาทเป็นหัวหน้าทีมกับผู้ที่ป็นสมาชิกของทีม และแน่นอนว่าผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่แต่ละคน จำเป็นต้องแสดงบทบาทให้เหมาะสมกับสถานภาพในขณะนั้น งานของทีมจึงจะบรรลุเป้าหมายด้วยดีมีคุณภาพ คงยอมรับกันได้ว่าเมื่อทำงานร่วมกันความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หรือมีความขัดแย้งในการกระทำ ย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้เสมอ แต่มีข้อสังเกตที่ชัดเจนประการหนึ่งว่า การรับฟังระหว่างกันหรือการลดความขัดแย้งลงได้มาก จะเริ่มจากความเชื่อถือไว้วางใจระหว่างกัน ทั้งในด้านของผู้ที่มีบทบาทเป็นหัวหน้าทีม และในด้านของผู้ป็นสมาชิกของทีมงาน ดังนั้นการแสดงให้เห็นที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบทบาทและภาระงาน จึงเป็นเงื่อนไขที่เชื่อมโยงกับการสร้างความเชื่อถือไว้วางใจระหว่างผู้อยู่ในทีมงานเดียวกันแนวทางต่อไปนี้เป็นเครื่องช่วยให้ความไว้วางใจเกิดขึ้นได้ในทีมงาน

4.5.1 แสดงออกอย่างมีเหตุผลเมื่อไม่เห็นด้วย

เมื่อสมาชิกทีมไม่เห็นด้วยกับหัวหน้า ในเรื่องแนวความคิด คำสั่ง ข้อมูล รายละเอียด วิธีปฏิบัติ ฯลฯ สมาชิกควรแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาว่าไม่เห็นด้วย ทั้งนี้การแสดงออกจะต้องเป็นไปอย่างสุภาพและมีเหตุผลที่เหมาะสม ในทำนองเดียวกันเมื่อสมาชิกในทีมผู้ใดได้สัญญาหรือรับปากที่จะปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วไม่สามารถดำเนินการได้ตามสัญญาโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ย่อมทำให้หัวหน้ารวมทั้งสมาชิกอื่นๆ ในทีมลดความไว้วางใจ และการที่จะได้รับความไว้วางใจกลับคืนมาดังเดิมนั้น ก็จะต้องทำงานหนักและใช้เวลาอีกไม่น้อย ดังนั้นก่อนจะรับปากทำอะไรหรืออย่างไร จงไตร่ตรองซักถาม รวมทั้งซักค้านให้แน่ใจเสียก่อน

4.5.2 ถ้าไม่รู้ต้องถาม

หัวหน้าที่จะต้องไม่โกรธหรือหงุดหงิด เมื่อสมาชิกในทีมซักถาม อันเนื่องมาจากไม่รู้หรือไม่เข้าใจ (ยกเว้นประเภทคำถามของคนที่สักแต่จะถามหรือไม่ปรารถนาดีเป็นการส่วนตัว) หัวหน้าควรพอใจด้วยซ้ำไปเมื่อลูกทีมมีคำถาม เพราะการถามของลูกทีมแสดงถึงความเอาใจใส่และการแสวงหาความรู้ บ่อยครั้งที่เหตุที่ไม่ถามก็เนื่องมาจากการกลัวเสียหน้าว่าตนเองขาดความรู้หรือไม่ฉลาดพอ ซึ่งแท้จริงแล้วการยอมเสียหน้านั้นยังดีกว่าการสูญเสียความไว้วางใจหรือสูญเสียตำแหน่งงาน การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไม่รู้หรือไม่เข้าใจอย่างถูกต้องเป็นการกระทำที่เสี่ยงต่อความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ง่ายๆ ดังนั้นการถามเรื่องงานที่ปฏิบัติย่อมเป็นผลดีที่เพิ่มความเชื่อมั่นต่อตนเองและต่อทีมงาน

4.5.3 ยอมรับผิดเมื่อเกิดความผิดพลาด

เมื่อเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน หลายคนมักจะปกปิดไม่ให้ผู้อื่นรู้โดยเฉพาะกับหัวหน้าทีม ทั้งที่หากรีบแจ้งให้หัวหน้าทราบโดยเร็วแล้ว โอกาสที่จะแก้ไขความผิดพลาดนั้นจะกระทำได้ง่ายขึ้นในทางตรงข้ามการปกปิดไว้ อาจส่งผลให้ความผิดพลาดนั้นมีความรุนแรงขึ้นและยากต่อการแก้ไข การยอมรับผิดอาจทำให้หัวหน้าและผู้ร่วมทีมเสียความรู้สึกที่ดีไป แต่การไม่ยอมรับผิดหรือไม่แจ้งให้ทีมงานทราบถึงข้อผิดพลาดโดยเร็ว มีโอกาสทำให้ผู้ร่วมทีมและหัวหน้าโกรธมากกว่าหลายเท่าและอาจเกิดความเสียหายในงานอย่างคาดไม่ถึง

4.5.4 สื่อสารให้ตรงประเด็น

บางครั้งเป็นการยากที่จะพูดถึงปัญหาหรืออุปสรรคบางประการอย่างตรงไปตรงมา แต่การพูดแบบอ้อมค้อมไม่ตรงประเด็นก็จะเป็นผลให้ผู้ฟังเกิดความสับสนหรือเข้าใจผิดได้ เมื่อใดก็ตามที่คู่สนทนาถามกลับมาว่า ที่คุณพูดนั้นหมายถึงอะไร และถูกถามทำนองนี้หลายครั้ง แสดงว่าการสื่อสารนั้นไม่ชัดเจนหรือตรงประเด็นพอ การเตรียมตัวก่อนการสื่อสารออกไปนั้นนับเป็นเรื่องสำคัญ การจัดลำดับเรื่องราวที่จะพูด ตั้งแต่ สภาพแวดล้อมปัญหา เหตุของปัญหา ทางเลือกในการแก้ปัญหา ตลอดจนข้อเสนอแนะ เป็นแนวทางที่ผู้ปฏิบัติงานในทีมทุกคนควร

ตระหนักอยู่เสมอ ที่สำคัญก็คือการฝึกฝนพัฒนาตนเอง ทั้งการวิเคราะห์ การรายงาน การแก้ปัญหา การสืบหาข้อมูล และอื่นๆ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับผู้ร่วมทีม

4.5.5 รายงานความคืบหน้าเป็นระยะๆ

ผู้นำและเพื่อนร่วมทีมส่วนใหญ่ต้องการทราบถึงความคืบหน้าของงานที่แต่ละคนรับผิดชอบ ดังนั้น หากผู้ปฏิบัติรายงานความคืบหน้าของงานให้ผู้นำกลุ่มได้รับทราบเป็นระยะๆ ย่อมทำให้บรรยากาศในการทำงานร่วมกันราบรื่นและดีขึ้นอย่างคาดไม่ถึง ซึ่งการรายงานดังกล่าว จะทำโดยวิธีนั้น ขึ้นอยู่กับความสะดวก ความเหมาะสม ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ยิ่งกว่านั้น การได้รับรู้ความก้าวหน้าของงานจะเป็นแรงเสริม หรือเป็นพลังใจที่จะปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

ทั้งหมดที่เป็นรายละเอียดข้างต้น จัดเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผู้ที่เข้าไปทำงานร่วมกับชุมชนพึงคำนึงและปฏิบัติให้เกิดจริงโดยเร็ว

5. วิถีชีวิต (Lifestyle)

ความหมายของวิถีชีวิตจากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า วิถีชีวิต ได้แก่ แบบแผนชีวิต การดำเนินชีวิต รูปแบบชีวิต ซึ่งสามารถสรุปคำสำคัญของวิถีชีวิต ได้ดังนี้

สารานุกรมเว็บสเตอร์ (Webster's New World Dictionary.1994:781,อ้างใน www.chumphontrip.com, สืบค้นเมื่อ11 ต.ค.56) ให้ความหมายว่า วิถีชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตโดยภาพรวมของบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะ และค่านิยมของบุคคลนั้น ในขณะที่ โอไบรอน (O'Brien. 1976: 39-40 อ้างใน www.chumphontrip.com, สืบค้นเมื่อ11 ต.ค.56) เห็นว่า วิถีชีวิต เป็นแบบแผนชีวิตที่เป็นนิสัยที่แสดงออกถึงพฤติกรรมการดำรงชีวิตเช่น การออกกำลังกาย การประกอบอาชีพ การดูแลสุขภาพ การช่วยเหลือสังคม เป็นต้น และ องค์การอนามัยโลก (WHO. 1986 : 118) ให้ความหมายของวิถีชีวิตว่า หมายถึง แบบแผนของการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามสภาพของสังคม และเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่ ในขณะเดียวกัน ซิงเกอร์ (Walker, Schrist& Pender. 1987: 76 citing Singer. 1982: 303-315) เห็นว่า วิถีชีวิต หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิต หรือแบบแผนของการปฏิบัติของประชาชนในแต่ละวัน นอกจากนั้น คูลบอก; เอิร์นส์; มงโกเมอรี (Kulbok, Earls, Montgomery. 1988: 25) กล่าวว่า วิถีชีวิต หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกถึงพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ซึ่งบุคคลนั้นได้เลือกแล้ว โดยมีผลกระทบต่อสุขภาพของคนนั้นในด้านดีหรือไม่ดีก็ได้

จากความหมายต่างๆ ที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ล้วนมีทิศทางของการให้ความหมายไปในทางเดียวกัน ซึ่งพอจะสรุปเป็นความหมายในภาพรวมได้ว่า วิถีชีวิต เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ที่แสดงออกอย่างเป็นพฤติกรรมประจำตัวของแต่ละบุคคลเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เป็นแบบแผน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะสะท้อนถึง ทักษะคติ ค่านิยม ของแต่ละบุคคล หลอมรวมกันขึ้นเป็นวิถี

ชีวิตของคนในชุมชน และสังคมนั้น ซึ่งวิถีชีวิตนี้จะเป็นอย่างไรนั้น จะขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ห้อมล้อมบุคคล และสังคมนั้นอยู่

6. ทักษะ (Attitude)

ทักษะเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งซึ่งได้ทำการศึกษาทั้งในด้านประเด็นสำคัญและด้านคำจำกัดความ โดยนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่เกี่ยวกับทักษะ ดังนี้

6.1 ด้านประเด็นสำคัญ

จากการศึกษาทบทวน พบว่า ทักษะ เป็นประเด็นหลักที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ได้รับความสนใจศึกษากันอย่างกว้างขวางมากขึ้น เพราะทักษะ มีความสำคัญในแง่ความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลและแนวโน้มพฤติกรรมของบุคคลที่จะแสดงออกในองค์กร ที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ที่ศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้ให้ความสนใจทั้งในด้านประเด็นสำคัญของทักษะ และในด้านความหมายของทักษะไว้อย่างหลากหลายในแง่มุมต่างๆ มากมาย ซึ่งขอนำเสนอดังต่อไปนี้

ทิตยา สุวรรณชฎ (2521: 598 – 615) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของทักษะที่ว่า ทักษะมีความสำคัญในแง่ที่เป็นแรงจูงใจต่อพฤติกรรมของบุคคลให้แสดงออกในเชิงบวกหรือเชิงลบ อันมีผลกระทบโดยตรงต่อการปฏิบัติของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ สุชา จันทน์เอม (2522 :80) ที่เห็นว่า ทักษะ มีความสำคัญในแง่ของความรู้สึก หรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุประสงค์ของ หรือสถานการณ์ต่างๆ ความรู้สึก หรือท่าทีนี้จะนำไปในทำนองที่พึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยก็ได้ นอกจากนั้น วิชुरย์ สิมะโชคดี (2538 : 11) เห็นว่า บุคคลจะมีทักษะ ที่เป็นระดับของความรู้สึกทั้งในแง่บวกหรือลบที่มีต่อสิ่งใดๆ เมื่อเราพูดถึงทักษะที่ดีในงาน จะส่งผลให้บุคคลผู้นั้นมีความรู้สึกที่ดีต่องานของเขา แม้ว่างานแต่ละอย่างจะให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันในทางตรงข้ามหากบุคคลมีทักษะที่ไม่ดีในงาน ก็ส่งผลให้บุคคลผู้นั้นมีความรู้สึกที่ไม่ดีในงาน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการทำงานได้ ส่วน ถวิล ธาราโภชน (2532 : 78) กล่าวถึง ทักษะที่ว่า เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจก็ได้ ทักษะนี้นั้นจะมีผลต่อความสำเร็จของงาน เพราะทักษะมีส่วนกระตุ้นและกำหนดจุดมุ่งหมายของงานเช่นเดียวกับแรงจูงใจสอดคล้องกับ วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ (2546 : 82) ที่เห็นความสำคัญของทักษะ สรุปได้ว่า ทักษะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หากมีทักษะที่ดีต่อการทำงาน มีความรู้สึกผูกพันเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรก็จะทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคคลสูงขึ้นตามไปด้วยรวมทั้ง เชอเมอร์ฮอน (Schermerhorn. 1999 : G – 1) ที่แสดงความเห็นว่า ทักษะ (Attitude) เป็นทักษะที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลทางพฤติกรรมที่เป็นแนวโน้มในการตอบสนองด้วยวิธีการเชิงบวกหรือเชิงลบที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งของในสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น

6.2 ด้านความหมาย

ในส่วนของความหมายของทัศนคตินั้น ได้มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง ทั้ง นักวิชาการในประเทศและต่างประเทศ ที่น่าสนใจ ดังนี้

วาสนา ประवालพฤกษ์ (2524 : 5) กล่าวว่า ทัศนคติ เป็นสภาวะทางจิตใจที่มี อิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และเป็นตัวกำหนดแนวทางในการแสดงออกของพฤติกรรมและทัศนคติ เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ส่วน ทิตยา สุวรรณชฎ (2520 : 598 – 615) กล่าวถึง ทัศนคติ ว่า เป็นสภาวะของจิตใจที่มีความโน้มเอียง ในการมองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะ แสดงออกทางพฤติกรรมในการตอบสนองต่อเหตุการณ์หรือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ ทัศนคตินี้ มีความคงตัวอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งแต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ในขณะที่ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 1) เห็นว่า ทัศนคติ เป็นความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ เช่น บุคคล สิ่งของ การกระทำ สภาพการณ์อื่นๆ รวมทั้งท่าทีที่แสดงออก ที่บ่งบอกถึงสภาพจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สอดคล้องกับ พรรณราย ทรรศย์ประภา (2529 : 76) กล่าวว่า ทัศนคติ คือ ความพร้อมที่จะ แสดงออกในทางใดทางหนึ่ง ในส่วนที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบเฉพาะบางประการเกี่ยวกับ งานรวมทั้ง โพลิน เชื้อท้าว (2538 : 29) เห็นว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกภายในของบุคคลที่มี ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นและความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลนั้น แสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มของการตอบสนองต่อสิ่งนั้นในทิศทางใด ทิศทางหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ สอดคล้องกับสมพร สุทัศนีย์ (2538 : 68) ที่กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่บุคคลจะตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งได้แก่ บุคคล สิ่งของ สถานการณ์ แนวโน้ม พฤติกรรม หรืออื่นๆ ในทางบวกหรือทางลบ บุคคลจะมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดี ต่อสิ่งใดนั้น เขาจะเชื่อว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี มีประโยชน์หรือไม่ ต่อมาจึงรู้สึกชอบหรือไม่ชอบพอใจ หรือไม่พอใจแล้วจึงแสดงพฤติกรรมหรือมีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ นั้น ส่วนสุพิศวง ธรรมพันทา (2540 : 26) ให้ความหมายของ ทัศนคติว่า เป็นความรู้สึกเฉพาะบุคคลต่อ สิ่งต่างๆ ในสังคมในขณะที่ลักษณะเงินค่า (2546 : 15) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง ความพร้อมที่จะ แสดงในทางใดทางหนึ่ง ซึ่งความพร้อมทางด้านจิตใจนี้จะเป็นตัวกำหนดทิศทางการแสดงออกของ บุคคลที่มีต่อสถานการณ์ ต่อบุคคล ซึ่งอาจจะไปในทิศทางบวกหรือลบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ขึ้นอยู่กับระดับของความพร้อมทางด้านจิตใจ

นอกจากนั้นอัลพอร์ต (Allport. 1953 : 810) เห็นว่าทัศนคติ หมายถึงสภาวะ ของความพร้อมทางด้านจิตที่เกิดจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้จะเป็แรงที่จะกำหนด ทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคล ที่จะมีต่อบุคคล สิ่งของหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับ เซอร์โต (Certo. 2000 :550)กล่าวว่า ทัศนคติ (Attitude) เป็นความโน้มเอียงที่มีปฏิกิริยากับ สถานการณ์ บุคคลหรือความคิด ด้วยการตอบสนองในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

จากการศึกษาทบทวนข้างต้น จะเห็นได้ว่าทัศนคติ (Attitude) ในด้าน ประเด็นสำคัญนั้นทัศนคติจึงมีความสำคัญในแง่ความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลและ

แนวโน้มพฤติกรรมของบุคคลที่จะแสดงออกในองค์กร การมีทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงาน จะทำให้บุคคลคิดและปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองอยู่เสมอ ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ มุ่งมั่นในความสำเร็จ อันจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ส่วนในด้านของคำจำกัดความ จะเห็นได้ว่า ทัศนคติ จะมีความหมายในเชิงที่เป็นความรู้สึกนึกคิดเฉพาะบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสังคมนั้น และแสดงหรือมีแนวโน้มที่จะแสดงของพฤติกรรมที่จะตอบสนองด้วยวิธีการเชิงบวกหรือเชิงลบต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ในสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น

6.3 จิตสำนึก

จิตสำนึก เป็นภาวะการณ์ รู้สึกตัว มีความระมัดระวัง มีการเตรียมตัวและตื่นตัว มีความคล่องแคล่วและกระฉับกระเฉง หรือการที่มนุษย์มีความรู้สึกตื่นตัว และพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้ารอบๆ ตัวในขณะนั้น (สงคราม เขาวนศิลป์, 2535 : 152-154)

ระดับของจิตสำนึกสามารถจำแนกออกได้ เป็น 3 ระดับ คือสภาวะจิตไม่รู้สำนึก สภาวะจิตก่อนสำนึก และสภาวะจิตไร้สำนึก ซึ่งสภาวะทั้ง 3 นี้จะเกิดขึ้นในกระบวนการของจิตสำนึก ซึ่งเป็นความรู้สึกตัวของบุคคลต่อสิ่งเร้า ตลอดเวลา ดังนี้

1. กระบวนการของจิตไม่รู้สำนึก คือ ปรากฏการณ์ที่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ไม่ได้จัดเข้าสู่ในเรื่องของการรู้สำนึก เช่นการผลิตฮอร์โมนของร่างกาย

2. กระบวนการของจิตก่อนสำนึก พรอยด์ ได้อธิบายว่าเป็นเรื่องของความจำที่อาจนำไปสู่สภาวะรู้สำนึกได้ แต่ไม่ได้หมายถึงสภาวะการรู้สำนึกที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด เช่น เราไม่สามารถบอกเรื่องราวในอดีตได้ทันทีเมื่อถูกถาม แต่เราจะสามารถบอกได้เมื่อมีการระลึกก่อน

3. กระบวนการของสภาวะจิตไร้สำนึก เป็นกระบวนการที่สามารถนำมาใช้อธิบายพฤติกรรม หรือการกระทำที่ประจักษ์ชัด ในเรื่องอารมณ์ การลืมความจำ เช่น การเปิดเผยความลับที่อยู่ในส่วนของสภาวะไร้จิตสำนึกออกมา โดยไม่รู้ตัว

ในทางจิตวิทยา ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสภาวะจิตใต้สำนึกนี้ว่า เป็นการรับรู้ภายใต้อาณาจักรแห่งจิตสำนึก(Subliminal Perception)ในการสำรวจเกี่ยวกับสภาวะจิตสำนึก จะเริ่มพิจารณาเรื่อง สภาวะการตื่นตัว(waking) และความสนใจ(attention) ก่อน เนื่องจากเป็นหลักใหญ่ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ (<http://eu.lib.kmutt.ac.th>)

ซึ่งหากศึกษาความหมายของจิตสำนึก ตามพจนานุกรม จะพบว่า จิตสำนึก หมายถึง ภาวะที่จิต สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัส หรือ เป็นภาวะที่จิตมีความตื่นตัว และเข้าใจในสถานการณ์ ความเป็นจริง และข้อเท็จจริงต่างๆดั่งนั้นจิตสำนึกในความเป็นไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยะ กิจถาวร (2547) ศึกษาเรื่อง สถานการณ์ชายแดนภาคใต้ : มิติทางประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งทางการเมือง วัฒนธรรมหรือศาสนา ผลการวิจัย พบว่า การแบ่งแยกดินแดน ไม่เป็น ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนโดยส่วนใหญ่และ ปัญหาของประชาชนคือ ต้องการการยอมรับ ในสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์และวิถีชีวิตมลายูมุสลิม เพื่อให้ สังคมไทยหลุดพ้นจากความไม่รู้ การกล่าวร้ายกรณี “การแบ่งแยกดินแดน” ที่ทำให้คนไทยทำร้าย คนไทยด้วยกัน การทำความเข้าใจปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ การศึกษาได้มองปัญหาและสาเหตุ ของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านงานวิจัย การสำรวจปัญหาจากประชาชนในพื้นที่พบว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส มีปัญหาที่สัมพันธ์กันมากมาย หลายด้าน และมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน บทความนี้ได้พยายามที่จะหา พยานหลักฐาน ข้อมูลความรู้ที่น่าเชื่อถือจากเอกสาร ทศนะ ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยสรุป สาเหตุของสถานการณ์ปัญหาปัจจุบัน จำแนกได้เป็น 2 ส่วนคือ ปัญหาเดิม คือปัญหาวัฒนธรรมการ ใช้อำนาจรัฐและลัทธิการพัฒนา ซึ่งเป็นปัญหาที่ดำรงอยู่มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และพลวัตของ ปัญหาชาติพันธุ์ ปัญหาเอกลักษณ์ ที่เชื่อมโยง สัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนาของคนกลุ่มใหม่ ที่ เปลี่ยนแปลงไป ความพยายามที่จะช่วยกันจำแนก แยกแยะ และเข้าใจถึงปัญหาและสาเหตุของ ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้สังคมไทยลดความ สับสน ความหวาดระแวง การกล่าวร้ายต่อกันต่อกัน และเริ่มมีสติที่จะร่วมกันค้นหาทางออก ในการ แก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกันอย่างเป็นธรรมและยั่งยืนต่อไป ข้อเสนอทางออกของ ปัญหา แนวทางสันติประชาธรรม บทความนี้ ขอเสนอตัวอย่างข้อเสนอในการแก้ไขจังหวัดชายแดน ภาคใต้ไว้ 2 ประการคือ 1. ยึดรัฐธรรมนูญ ยอมรับความหลากหลาย 2. ใช้แนวทางสันติประชาธรรม

สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณะ (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางด้านนโยบายใน การแก้ปัญหาใน 3จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาความขัดแย้งใน 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ด้านการเมือง มีปัจจัยบางส่วนมาจากศาสนาซึ่งเกิดจากมุมมองที่ต่างกันระหว่างรัฐ กับประชาชนมุสลิมในพื้นที่ ปัจจัยต่อมาเกิดจากความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ทางการเมืองของ ปัตตานีที่แตกต่างกันระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ โดยทั้งสองปัจจัยนี้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือ ทางการเมืองจึงเป็นสาเหตุของปัญหาทางการเมือง ปัจจัยสุดท้ายเกิดจากกลไกของรัฐที่เอื้อต่อการ เกิดความขัดแย้งจนกลายเป็นความรุนแรงในพื้นที่ ประกอบกับความอ่อนแอของสังคมไทยได้ กลายเป็นแรงเสริมให้การทำงานของรัฐบาลยิ่งยั้งขึ้น ซึ่งเห็นได้จากนโยบายของรัฐในช่วง 2 ปีที่ ผ่านมา ดังนั้นข้อเสนอแนะทางการเมืองจากการศึกษานี้จึงมี 2 ประการคือ 1.การจัดการปกครอง โดยเสนอไว้ 5 รูปแบบ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสีย และความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ 2.ควรมีการ ชำระประวัติศาสตร์ของปัตตานีใหม่เพื่อสร้างความเห็นพ้องร่วมกันระหว่างประชาชนมุสลิมในพื้นที่ กับรัฐ ส่วนปัญหาในด้านเศรษฐกิจเกิดจาก 2 ปัจจัยคือ 1. ความยากจน ข้อเสนอแนะในประเด็นนี้ คือควรมีการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพให้ประชาชนที่สอดคล้องกับความหลากหลายของทรัพยากรใน

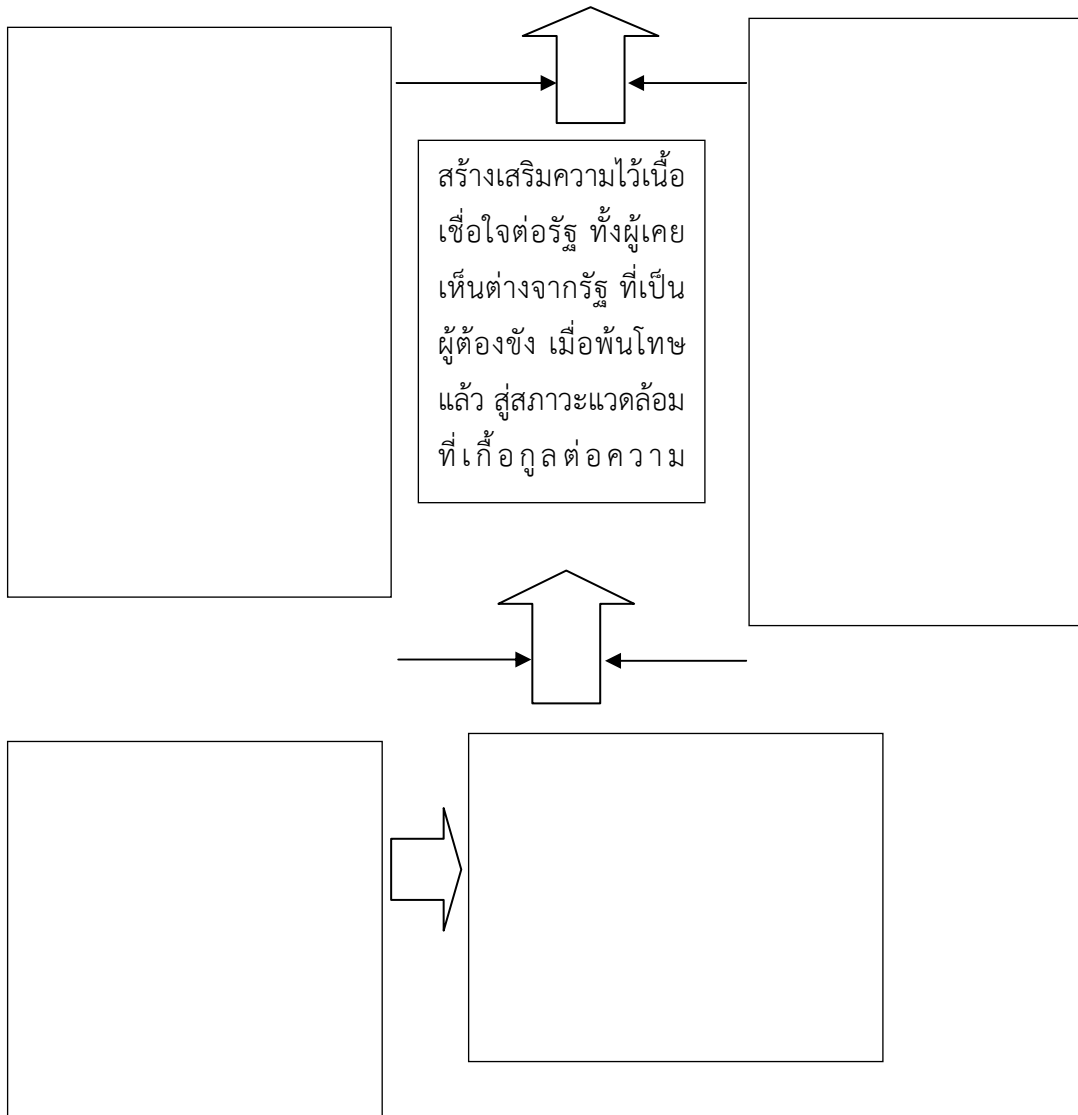
พื้นที่ 2. ปัญหาเรื่องสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รัฐจึงต้องสร้างความชัดเจนในเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชนโดยคำนึงถึงคุณประโยชน์ที่ประชาชนพึงได้รับอย่างทั่วถึงปัญหาในด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจากการที่รัฐไทยขาดความเข้าใจในอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมในพื้นที่ ดังนั้นจึงควรมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของสังคมไทยให้มีการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากสาเหตุด้านการศึกษาซึ่งรัฐพยายามเข้าไปควบคุมการศึกษาของสถาบันปอเนาะซึ่งเป็นแหล่งให้การศึกษาดั้งเดิมของศาสนาอิสลาม แนวทางแก้ไขจึงต้องเริ่มจากการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นรวมถึงพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาโดยตั้งอยู่บนความหลากหลายของวัฒนธรรมและประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับมากที่สุดปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิของความเป็นมนุษย์ในหลายเหตุการณ์ เพราะฉะนั้นจึงควรมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ให้สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้เช่นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้มีความรวดเร็วและตรวจสอบได้ และพัฒนาเทคนิควิธีการสืบสวนให้มีประสิทธิภาพด้วยระบบนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจต่อระบบยุติธรรมของรัฐ

กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สมองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง ครั้งนี้ ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการวิจัยเรื่องการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง ครั้งนี้ ได้ดำเนินการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญหรือคำสำคัญ (Key Word) ต่างๆ ที่ ทั้งในด้านยุทธศาสตร์พระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในการแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี โดยเฉพาะด้านความมั่นคง แนวคิดยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน รวมทั้งแนวคิดการสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคม ตลอดจนทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรักชาติของมนุษย์ รวมทั้งกระบวนการบ่มเพาะแนวคิดแปลกแยกจากรัฐ ให้เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่ ทั้งที่อยู่ในสถานศึกษา และในชุมชน โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาจากผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง เพื่อนำบุคคลเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง

ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์พระราชทานในการแก้ไขปัญหาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ว่า เข้าใจ เข้าถึง พัฒนานั้น ยุทธศาสตร์สำคัญคือการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา สันติวิธีไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่การไม่ใช้อาวุธเข้าตอบโต้หรือจัดการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองเพื่อขจัดรากเหง้าของความรุนแรง หรือเพื่อสลายกำลังของขบวนการที่ก่อความไม่สงบ รวมไปถึงการชนะใจบุคคลในขบวนการดังกล่าว จะทำเช่นนั้นได้จะต้องเริ่มต้นจากการเข้าใจอย่างชัดเจนว่า อะไรคือเงื่อนไขที่ผลักดันและดึงดูดให้ผู้คนก่อความไม่สงบหรือสนับสนุนการกระทำดังกล่าว เงื่อนไขนั้นมีหลายอย่าง แต่หนึ่งในนั้นที่ปฏิเสธไม่ได้ก็คือ ความอยุติธรรม และการไม่เคารพในความเป็นมนุษย์ของเขา พร้อมกันนั้นก็มีความจำเป็นที่เราจะต้องเข้าใจวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีและวิถีคิดของเขาซึ่งในกรณี สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นที่เขายึดถือ ซึ่งการเข้าใจนั้น จะต้องทำความเข้าใจกันทั้งสองฝ่าย เป็นการสื่อสารสองทาง ไม่ใช่กระทำโดยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแต่เพียงฝ่ายเดียว การทำความเข้าใจดังกล่าว จะเป็นรากฐานของการเข้าถึงชาวบ้านได้อย่างแท้จริง หน่วยงานรัฐจะต้องสร้างกลไกหรือเวทีสำหรับการปรึกษาหารือกับชาวบ้าน เช่น จัดตั้งสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประจำจังหวัด โดยมีผู้นำศาสนาและผู้นำชาวบ้านมาร่วมด้วย แล้วจึงจะสามารถสร้างการยอมรับในการร่วมมือกันพัฒนา การพัฒนาที่มีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจในวัฒนธรรมและความเป็นจริงในท้องถิ่นโดยมีการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน มาทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ได้กำหนดประเด็นไว้ชัดเจนว่า เพื่อสร้างเสริมความสงบเรียบร้อยและสันติสุขให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง ให้สถาบันหลักมีความ

มั่นคง เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจอย่างยั่งยืนประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมมีความเข้มแข็ง สามัคคี โปร่งคอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันพร้อมที่จะร่วมแก้ไขปัญหาของชาติ ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายและแนวทางไว้ชัดเจนในการสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ ว่า เพื่อให้คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วน มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีอาชีพการงานและรายได้ที่เพียงพอ ได้รับโอกาสและความเสมอภาคอย่างเท่าเทียม มีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ มีจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจปัญหาสำคัญของสังคม มีความรักความสามัคคี ตระหนักและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติ และพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขและพัฒนาประเทศตลอดจนช่วยเหลือประชาชน โดยการอำนวยความสะดวกอย่างกว้างขวางและครอบคลุม ปลุกฝังจิตสำนึกและคุณสมบัติพื้นฐานคนไทยที่ดีให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม สร้างเสริมความรักความสามัคคีความตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงและพัฒนาประเทศ ให้กับทุกภาคส่วนทั้งประชาชน ตำรวจ ทหาร และหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่น ๆ ผ่านทางโครงการ กิจกรรม และการรณรงค์ต่าง ๆ ตลอดไปจนถึงการดำเนินการอื่นทุกวิถีทางที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องและจริงจังจนประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจน

สำหรับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน นับเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสื่อสารเพื่อการพัฒนา เพราะในการสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศ สังคม และชุมชนนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการนำข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดของการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐบาลหรือหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนานั้น และสิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่เหมาะสมนั้น ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัย กระบวนการหนึ่งซึ่งขาดเสียมิได้ในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย นั่นคือ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Approach) เพราะถือว่าเป็นกระบวนการที่มีส่วนช่วยให้การสื่อสารหรือการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในชุมชนเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้ หากสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสาร พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนภายในชุมชนนี้เอง จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพลังภายในชุมชนให้กลายเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ได้ กล่าวคือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาของชุมชนของตนเอง

สำหรับทฤษฎีการอบรมบ่มเพาะ (Cultivation Theory) <http://thaimisc.pukpik.com/>, เข้าถึงเมื่อ 27 มิ.ย. 57) เป็นทฤษฎีตามกระบวนการทัศนเชิงวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Study) ที่มุ่ง

ศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนในการหล่อหลอมการรับรู้และการตอบสนองของผู้รับสารต่อตนเองและต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับทฤษฎีการปลูกฝังความเป็นจริง อธิบายถึงผลกระทบของสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ ที่เกิดขึ้นในระยะยาวและเป็นผลมาจากการสั่งสม มิใช่ผลกระทบระยะสั้นอย่างทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Theory) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ผลในการสร้างวัฒนธรรมด้านความคิด ความจริง และนำไปสู่พฤติกรรมโดยเฉพาะอิทธิพลจากสื่อโทรทัศน์ที่มีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวัน ทฤษฎีการปลูกฝังความเป็นจริงเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960-1970 ในบรรยากาศที่สื่อมวลชนในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะโทรทัศน์ที่แพร่หลายในหมู่ประชาชนทุกเพศทุกวัยและทุกชั้นเติมไปด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง อาชญากรรม และความขัดแย้ง จนเกิดความวิตกกังวลว่าเนื้อหาเหล่านั้นจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรม

ส่วนแรงจูงใจของมนุษย์ สรุปรว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจหลายอย่างประกอบกัน เช่น ความจำเป็นทางด้านร่างกาย ความต้องการทางสังคม และบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลอีกด้วย ดังนั้น การที่จะสามารถที่จะบอกได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจสิ่งใดโดยเฉพาะจึงเป็นการยากอย่างยิ่ง ในขณะที่พฤติกรรมบางอย่างของมนุษย์อาจเป็นผลมาจากการกระตุ้นหรือการจูงใจของสิ่งเร้าหรือความต้องการหลายๆ ชนิดพร้อมกัน นอกเหนือจากนี้ยังมีพฤติกรรมบางอย่างของมนุษย์ยังแตกต่างกันไปตามสภาพของวัฒนธรรม และค่านิยมของสังคมของแต่ละคน และแม้คนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ที่มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ก็ยังแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือมีแรงจูงใจในสิ่งเดียวกันแตกต่างกันออกไปตามแต่ความเชื่อความต้องการ ความสนใจ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันอีกด้วย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นผลจากการจูงใจมีระบบหรือกระบวนการของแรงจูงใจที่สลับซับซ้อน ซึ่งเป็นผลกระทบจากแรงจูงใจหลายๆ อย่าง ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งก่อนที่จะตัดสินลงไปว่าพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมานั้นเป็นผลมาจากแรงจูงใจอย่างใดแน่

สำหรับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนั้น สรุปรว่า วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่คนสร้างขึ้นมาจากความคิดของตน เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตน ถ้าคนส่วนใหญ่คิดในสิ่งเดียวกัน หรือยอมรับพฤติกรรมแบบเดียวกันไปประเพณีปฏิบัติ พฤติกรรมนั้น ก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคมไป ซึ่งผู้ใดสังกัดสังคมใดก็จะประเพณีปฏิบัติตามแบบอย่างที่ตั้งคนนั้นกำหนดไว้ และจะเป็นแบบเดียวกันหมด เป็นวัฒนธรรมในสังคมนั้น ใครเกิดมาในสังคมนั้น ก็จะได้รับปลูกฝัง สั่งสอนให้รับรู้ ปฏิบัติตามวัฒนธรรมนั้น และองค์ประกอบของวัฒนธรรม แบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน ด้านหนึ่งเป็นนามธรรม ที่ผลักดันพฤติกรรมของบุคคล ได้แก่ บุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ความคิด ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ โลกทัศน์ และอุดมคติ ภาพพจน์ แบบฉบับ (Stereotype) และลักษณะการ (Traits) องค์ประกอบดังกล่าวนี้ เป็นตัวผลักดันพฤติกรรม ให้บุคคล มีการกระทำ หรือแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสถานการณ์ที่บุคคลนั้นเผชิญอยู่ หรือที่เรียกว่า บุคลิกภาพ

ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีข่ายใยชีวิต ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่า วิกฤตทั้งหลายในสังคมมนุษย์ เกิดจากกระบวนการจัดการที่ขัดแย้งกับระบบใหญ่ที่ตนเองเชื่อมโยงอยู่ ปัญหาทั้งหลายจึงไม่อาจแก้ไขได้อย่างยั่งยืนหากมนุษย์ไม่ทำความเข้าใจและจัดแบบแผนของระบบมนุษย์ทุกระดับ ไม่ว่าจะ เป็นระบบชีวิตของปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร หรือสังคมโดยรวม ให้สอดคล้องกับระบบใหญ่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อบุคคลและสังคม คาปร้า เชื่อว่า ทฤษฎีข่ายใยชีวิตจะนำไปสู่การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ ที่จะเปลี่ยนระบบคิดใหม่ วิธีคิดใหม่ที่สามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ทั้งหลายได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) ทฤษฎีข่ายใยชีวิตนี้ มีส่วนประกอบหลัก คือ สัมพันธภาพ (Relationship) เครือข่าย (Network) แบบแผน (Pattern) โครงสร้างกระจาย (Dissipative Structure) กระบวนการ (Process) วงจรป้อนกลับ (Feedback Loop) การจัดการตนเอง (Self Organization) การเรียนรู้และการสร้างสรรค์ (Learning and Creativity) โดยทั้งหมดนี้เป็นองค์รวม (Holistic) ของคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของระบบชีวิตทุกระดับ มีความเชื่อมโยงกันทำให้มีความเข้าใจในระบบชีวิตทั้งหลายว่า ระบบชีวิตทั้งหลายมีสัมพันธภาพระหว่างองค์ประกอบย่อยๆ ทั้งหมดที่อยู่ในระบบ ซึ่งการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่นี้ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ และจะนำไปสู่การจัดการที่เป็นรูปธรรม (Capra, 1997) และนำกรอบความคิดตามทฤษฎีดังกล่าวไปวิเคราะห์ระบบชุมชน ซึ่งจะให้เห็นถึงปัญหาการดำรงอยู่ของระบบชุมชน สาเหตุของวิกฤตการณ์ รวมทั้งทางออกของการแก้ปัญหา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Capra, 1997) สอดคล้องกับชุมชนหรือสังคมด้วย (Capra, 1997) ซึ่งทุกระบบชีวิตที่มนุษย์เกี่ยวข้องอยู่ จะมีกระบวนการ ระบบคิดแต่ละแบบที่ชุมชนหรือกลุ่มคนยึดถือร่วมกัน และถือเป็นแนวทางปฏิบัติ (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2549)

สำหรับแนวคิดยุทธธรรมเปลี่ยนผ่านนั้น สรุปได้ว่า ด้วยบริบทของคำว่า ยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่มี ความคุ้นเคยในเรื่องนี้ เนื่องจากประเทศส่วนใหญ่ที่มีการใช้ความยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน จะเป็นประเทศที่เกิดสงครามทางการเมือง ซึ่งแม้จะมีความแตกต่างจากประเทศไทย หากแต่สามารถใช้แนวทางยุทธธรรมเปลี่ยนผ่านนี้ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาคความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ซึ่งหากต้องการความสำเร็จ จำเป็นที่ต้องมีการดำเนินงานที่เข้มแข็ง เป็นระบบ มีการไปพูดคุยกับผู้คนที่เกี่ยวข้อง ด้วยการเข้าไปรับฟัง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และค้นหาความจริง ทั้งนี้ อาจจะเป็นในรูปแบบของการทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ได้ความรู้ที่เป็นองค์รวม โดยกระบวนการทางยุทธธรรม สามารถหล่อหลอมให้ประชาชนผู้หลงผิด และเคยเห็นต่างจากรัฐให้เปลี่ยนความคิด ปรับทัศนคติในการมองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่อีกแง่มุมหนึ่ง และรอบด้านมากขึ้น เพื่อให้เกิดการคิดเชิงบวก (Positive Thinking) มากขึ้น ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อและเคยหลงผิด เห็นต่างจากรัฐ ไม่ให้สร้างและขยายเครือข่ายแบ่งแยกดินแดน ตลอดจนไม่ให้เกิดมากกระทำ ความผิดซ้ำ อันเป็นการตัดวงจรขบวนการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่แห่งนี้ได้อย่างแท้จริง ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่านเพื่อการร่วมมือกันแก้ปัญหา

และร่วมพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี (Peaceful Way) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำความสงบสุขมาสู่พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้

ส่วนทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่สำคัญ สามารถสรุปได้ว่า การเคลื่อนไหวของชุมชนในรูปแบบพลวัตชุมชนนั้น จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1.การมีดุลยภาพ (Equilibrium) 2.การผสมผสานสัมพันธ์หรือการบูรณาการ (Integration)การมีดุลยภาพเป็นการเคลื่อนไหวที่มีเป้าหมายทำให้เกิดความสมดุล ระหว่างพลังสังคมที่มีอยู่ในชุมชนนั้นๆ ส่วนการบูรณาการเป็นการเคลื่อนไหว ที่ยังคงสภาพของการทำหน้าที่ภายในของแต่ละระบบ (the Inner Workings of the System) ไปพร้อมๆ กับการเชื่อมโยงกับระบบสังคมอื่นๆ (It's Boundaries with other System) อันอาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยรวมในระยะต่อไป สาเหตุที่ทำให้ชุมชนมีพลวัตเกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะเงื่อนไข ต่อไปนี้ 1.ชุมชนต้องมีความสมดุลเสมอ (Equilibrium)ขอบเขตของความสมดุล มาจากการที่แต่ละชุมชน มีพลังทางสังคมอย่างหลากหลาย รวมทั้งพลังที่เกิดขึ้นใหม่ และพลังที่สูญหายไป อันเป็นอุบัติการณ์ที่พบเจออยู่เสมอ ซึ่งวิถีของชุมชนจะดำเนินไปได้ด้วยดีนั้นจำเป็นต้องทำให้กระบวนการพลังงานต่างๆ มีความสมดุลระหว่างกัน 2. ชุมชนต้องมีความผสมผสานหรือบูรณาการระบบ (Integration)เนื่องจากส่วนประกอบต่างๆ ในระบบสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ การเคลื่อนไหวเกิดขึ้นเนื่องด้วยผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบในระบบ ซึ่งอาจเป็นผลกระทบในแต่ละส่วนโดยตรงและผลกระทบทุกส่วนในรูปของกระบวนการก็ได้ ดังนั้นการจัดการให้มีบูรณาการที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นของทุกชุมชน โดยทั้งสองกระแสนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในสังคม ซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์ของระบบสังคมในชุมชนนั้นกับระบบสังคมในชุมชนแวดล้อมอื่นๆ เป้าหมายในการศึกษาพลวัตชุมชน คือ การทำให้ระบบภายในสังคมดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม พร้อมๆ กับการดำรงวิถีแห่งชุมชนนั้นไว้อย่างต่อเนื่องเมื่อเกี่ยวข้องกับระบบสังคมภายนอกชุมชน และนี่คือที่มาของการศึกษาชุมชนในเชิงนิเวศวิทยา(สุรพลพยอมแย้ม, 2556)

ทั้งหมดที่สรุปมานี้ จึงกล่าวได้ว่า เป็นการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในเรื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สมองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง อย่างกว้างขวางและครอบคลุมมากที่สุด เพื่อให้สามารถอธิบายที่มาของการตกลึกเป็นประเด็นสำคัญที่ปรากฏอยู่ในกรอบความคิดการวิจัยในเอกสารฉบับนี้ได้อย่างชัดเจน

บทที่ 3

การสร้างภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธีในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

บทนี้เป็นการศึกษาการสร้างภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธีในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงโดยรายละเอียดของบทนี้ ประกอบไปด้วย

1. ยุทธศาสตร์พระราชทานในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงเชื่อมโยงกับการแก้ปัญหาความไม่สงบใน 3 จชต.
3. บริบทโดยทั่วไปในพื้นที่ จชต.
4. แนวความคิดในการระดมเฉพาะของขบวนการแบ่งแยกดินแดน
5. สภาพโดยทั่วไปของสถานศึกษา ในพื้นที่ 3 จชต.
6. กระบวนการในการระดมเฉพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบ ในสถานศึกษา ในพื้นที่ 3 จชต.
7. รูปแบบการสกัดกั้นการระดมเฉพาะ ในสถานศึกษา ในพื้นที่ 3จชต.
8. สภาพแนวคิดและปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง
9. การดำเนินการของรัฐ โดยเฉพาะการดำเนินการต่อผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน
10. สรุป

ยุทธศาสตร์พระราชทานในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ความเป็นมา

ความเป็นมาของการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติสืบเนื่องมาจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2558 เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ มีอำนาจ

หน้าที่ในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และให้เสนอร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ เพื่อให้เป็นกรอบในการดำเนินงานของรัฐบาล และคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ 2 คณะ คือ 1. คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูปเพื่อจัดทำร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และ 2. คณะอนุกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการตามแนวทางปฏิรูปประเทศ เพื่อจัดทำร่างแผนปฏิบัติการตามแนวทางการปฏิรูปประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี(คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2559)

คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูป ได้ดำเนินการจัดทำร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ตามแนวทางที่คณะรัฐมนตรีกำหนด โดยได้มีการนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มาจากหลายภาคส่วนของคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน นักการเมือง และนักวิชาการ รวมถึงได้พิจารณานำข้อคิดเห็นจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ และความคิดเห็นจากภาคประชาชน มาเป็นข้อมูลในการยกร่างยุทธศาสตร์ชาติ และคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์จะนำเสนอร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และจะมีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ก่อนที่จะนำเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ให้ความเห็นชอบกรอบยุทธศาสตร์ชาติ มาใช้เป็นกรอบในการกำหนดทิศทาง ในการบริหารประเทศภายในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2559- 2564) นอกจากนี้หน่วยงานต่าง ๆ จะได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนระยะ 5 ปี มาถ่ายทอดลงสู่แผนปฏิบัติการระดับกระทรวง และแผนพัฒนารายสาขา ในระหว่างที่กลไกการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ อยู่ระหว่างการดำเนินการ ซึ่งคาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จภายในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2560 (คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2559)

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์

2.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ที่อยู่ในร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี สามารถสรุปได้ ดังนี้(คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2559)

2.1.1 ความมั่นคงของโลกที่กำลังก้าวเข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญการปรับดุลอำนาจของสหรัฐอเมริกาในการพยายามคงบทบาทผู้นำโลกไว้ เพื่อการดุลแห่งอำนาจกับจีนและรัสเซียที่กำลังมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นในเอเชียและยุโรป อาจมีผลทำให้บรรยากาศด้านความมั่นคงของโลกในช่วงปี พ.ศ. 2560 - 2579 มีลักษณะผสมผสานกัน ทั้งความร่วมมือและความขัดแย้ง โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยผลประโยชน์แห่งชาติ ทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคีเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการกำหนดนโยบายของประเทศ และกลุ่มประเทศ

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว เป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับอนาคตของโลก และประเทศไทยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นอัจฉริยะจะ

กระทบการดำรงชีวิตของคน และทำให้เกิดธุรกิจรูปแบบใหม่ รวมทั้งเกิดการเชื่อมต่อ และการบรรจบกันของเทคโนโลยีก้าวหน้า อุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์ ภายใต้เงื่อนไขที่กดดันให้ต้องมีความสอดคล้องกับแนวคิดสีเขียวด้วยเช่นกัน และในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีก็จะมีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาการลดลงของทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งน้ำมัน ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาต้องเผชิญกับภาวะที่ปริมาณลดลง ราคาแพงขึ้น และผลักดันให้มุ่งสู่การผลิตพลังงานทดแทนในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งพืชพลังงานที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของโลก

2.1.3 ความเสี่ยงจากการเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลก เกิดจากโครงสร้างประชากรโลกที่เข้าสู่สังคมสูงวัย และจะส่งผลให้เกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ แต่มีความเสี่ยงให้เกิดการแย่งชิงแรงงานและเงินทุน รวมทั้งมีแรงกดดันต่อการใช้จ่ายงบประมาณด้านสวัสดิการและสาธารณสุขเพิ่มขึ้นในหลาย ๆ ประเทศกลายเป็นความเสี่ยงด้านการคลังที่สำคัญ

2.1.4 ความเสี่ยงจากสภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศที่ผันผวนก่อให้เกิดภัยธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นนั้น กกดดันให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจ การดำรงชีวิต และการผลิตการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

2.1.5 ความพยายามในการกระจายความเจริญ และการพัฒนาให้มีความทั่วถึงมากขึ้น ประกอบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง ตามมาด้วยการมีข้อกำหนดของรูปแบบ และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้พื้นที่ และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การยึดถือหลักการบริหารจัดการที่ดี ทั้งในภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน การใช้ระบอบประชาธิปไตย และการปฏิบัติให้เป็นไปตามสิทธิมนุษยชนจะเข้มข้นมากขึ้น

2.1.6 การพัฒนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันทำให้ประเทศไทย มีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ โดยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลาง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 และได้ขยับสูงขึ้นมาอยู่ในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลางตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 และล่าสุดในปี พ.ศ. 2557 รายได้ประชาชาติต่อหัวเพิ่มขึ้น ฐานการผลิตและบริการหลากหลายขึ้น ฐานการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใหญ่ขึ้นมาก หลายสาขาการผลิต และบริการสามารถแข่งขัน และมีส่วนแบ่งในตลาดโลกสูงขึ้น และสร้างรายได้เงินตราต่างประเทศในระดับสูง อาทิ กลุ่มยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมอาหาร สินค้าเกษตร การท่องเที่ยว และบริการด้านสุขภาพ ฐานเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้นส่งผลให้การจ้างงานเพิ่มขึ้นเป็น 38.1 ล้านคนจากประชากรวัยแรงงาน 38.6 ล้านคน อัตราการว่างงานเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 1.0 ปัญหาความยากจนจึงลดลงตามลำดับ จากร้อยละ 20.0 ในปี พ.ศ.2550 เป็นร้อยละ 10.9 ในปี พ.ศ.2556 คุณภาพชีวิตดีขึ้นในทุกระดับ

2.1.7 โอกาสการได้รับการศึกษา บริการสาธารณสุข บริการสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ รวมถึงการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ มีความครอบคลุมและมีคุณภาพดีขึ้นตามลำดับ ในขณะเดียวกันประเทศไทยก็มีความเป็นสากลมากขึ้น

ความร่วมมือระหว่างประเทศไทย กับนานาชาติ ทั้งในรูปของทวิภาคี และพหุภาคี เพื่อเป็นกลไก และช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของประเทศที่มีความก้าวหน้า ไปมาก รวมทั้งกรอบความร่วมมือที่ช่วยให้ประเทศไทยสามารถยกระดับมาตรฐานต่าง ๆ ไปสู่ ระดับสากลที่มีความคืบหน้ามากขึ้น

2.1.8 โครงสร้างประชากรสูงอายุมากขึ้นตามลำดับ แต่คุณภาพคนโดยเฉลี่ย ยังต่ำและการออมไม่เพียงพอ ประเทศ ขาดแคลนแรงงานทั้งในกลุ่มทักษะฝีมือสูงและกลุ่มทักษะ ฝีมือ ระดับล่าง ผลผลิตภาพแรงงานโดยเฉลี่ยยังต่ำ

2.1.9 ประสบการณ์ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจและการเงินในปี พ.ศ.2540- 2541 ได้ส่งผลให้ภาครัฐ และภาคเอกชนปรับตัวในการบริหารความเสี่ยง และสร้างภูมิคุ้มกันให้ดีขึ้น ตาม แนวคิดการบริหารจัดการที่ดี อันได้แก่ การดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใสรับผิดชอบและ ตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบดีขึ้นมีการกำกับดูแลวินัยทางการเงินการคลังที่กำหนดกรอบของความ ยั่งยืนทางการเงินการคลังเป็นแนวปฏิบัติที่ดีขึ้น และฐานะการคลังมีความมั่นคงมากขึ้น และฐานะเงินสำรอง ระหว่างประเทศอยู่ในระดับสูง มีการปรับปรุงในเรื่องกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ได้มีการ ดำเนินการอย่างเป็นระบบมากขึ้น สร้างความเป็นธรรมให้กับกลุ่มต่าง ๆ สามารถคุ้มครองผู้บริโภค และประชาชนจากการถูกเอาเปรียบได้ดีขึ้น ช่วยสร้างบรรยากาศของการแข่งขันในตลาด และ สนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจในประเทศไทยมีความสะดวกคล่องตัวมากขึ้น

2.1.10 ระบบเศรษฐกิจมีผลิตภาพการผลิตรวมต่ำต้องอาศัยการเพิ่มปริมาณ เป็นแรงขับเคลื่อนหลัก ขณะที่โครงสร้างเศรษฐกิจมีสัดส่วนภาคการค้าระหว่างประเทศต่อขนาดของ เศรษฐกิจสูงกว่าเศรษฐกิจภายในประเทศมาก จึงมีความอ่อนไหว และผันผวนตามปัจจัยภายนอก

2.1.11 ฐานการผลิตเกษตร และบริการมีผลิตภาพการผลิตต่ำ โดยที่การใช้ องค์กรความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อการเพิ่มมูลค่ายังมีน้อย การลงทุน เพื่อการวิจัยและ พัฒนาอย่างไม่เพียงพอ การวิจัยที่ดำเนินการไปแล้วไม่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ และ สังคมได้อย่างคุ้มค่า

2.1.12 การพัฒนานวัตกรรมมีน้อย สำหรับการดำเนินงาน และการบริหาร จัดการภาครัฐก็ยังขาดการบูรณาการ จึงสิ้นเปลืองงบประมาณ การดำเนินงานเพื่อการพัฒนาชาติ ความต่อเนื่อง ประสิทธิภาพต่ำ ขาดความโปร่งใส และขาดความรับผิดชอบ

2.1.13 ปัญหาคอร์รัปชันมีเป็นวงกว้าง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและ ระบบโลจิสติกส์ รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำยังไม่เป็นระบบโครงข่ายที่สมบูรณ์และล่าช้าการบังคับ ใช้กฎหมายยังขาดประสิทธิผล และกฎระเบียบต่าง ๆ ล้าสมัยไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง

2.1.14 คนไทยยังมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น และไม่ ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ขณะที่ความเหลื่อมล้ำ และความแตกแยกในสังคมไทย รวมทั้ง

ปัญหาในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่เผชิญกับภาวะขยะล้นเมือง และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงในทุกด้าน

2.2 นอกจากนี้ ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ฉบับนี้ได้กำหนดปัจจัยและเงื่อนไขภายในประเทศที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ไว้ 2 ประการใหญ่ ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่ออนาคตการพัฒนาประเทศไทยดังนี้(คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2559)

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร สู้สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในระยะเวลา 15- 20ปีต่อจากนี้ไป จะสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กำลังคนในวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ส่วนกำลังคนในผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ย่อมส่งผลกระทบต่อศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ รูปแบบการใช้จ่าย การลงทุน และการออม ตลอดจนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ความมั่นคงทางสังคม และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรทั้งด้านแรงงาน และทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีผลต่อต้นทุนการผลิต และสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ ก็มีนัยต่อการสร้างความสามัคคีสมานฉันท์ในสังคม ข้อจำกัดต่อการยกระดับศักยภาพทุนมนุษย์ ความจำเป็นในการลงทุนเพื่อยกระดับบริการทางสังคม และโครงสร้างพื้นฐาน ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และการปฏิรูปกฎระเบียบและกฎหมายที่ทำให้เกิดความไม่ธรรม และลดความเหลื่อมล้ำ และที่สำคัญเงื่อนไขจำเป็น ที่ต้องปรับตัว คือ การแก้ปัญหาความอ่อนแอของการบริหารราชการแผ่นดิน ที่ทำให้จำเป็นต้องเร่งปฏิรูประบอบราชการ และการเมือง เพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่ดี

2.2.2 โครงสร้างการบริหารประเทศที่ขาดประสิทธิภาพ และความโปร่งใสจะส่งผลให้ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับแรงกดดัน และความเสี่ยงมากขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่กระแสโลกาภิวัตน์เข้มข้นขึ้น เป็นโลกไร้พรมแดนอย่างแท้จริง โดยที่การเคลื่อนย้ายของผู้คน สินค้าและบริการ เงินทุน องค์ความรู้ เทคโนโลยี ข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ เป็นไปอย่างเสรี ส่งผลให้การแข่งขันในตลาดโลกรุนแรงขึ้นโดยที่ประเทศต่าง ๆ เร่งผลักดันการเพิ่มผลิตภาพ และการพัฒนานวัตกรรม เพื่อการแข่งขัน ขณะเดียวกันความเสี่ยง และข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศผันผวนรุนแรงต่อการดำเนินธุรกิจและการดำเนินชีวิตของผู้คนก็เพิ่มขึ้น กฎเกณฑ์และกฎระเบียบของสังคมโลก จึงมีความเข้มงวดมากขึ้นทั้งในเรื่องการปลดปล่อยมลพิษ สิทธิมนุษยชน และกฎระเบียบทางการเงิน เป็นต้น เงื่อนไขต่าง ๆ ดังกล่าวจะเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัวและมีการบริหารความเสี่ยงอย่างชาญฉลาดมากขึ้น โดยที่การปรับตัวจะต้องหยั่งรากลึกลงไป ถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง หากไม่สามารถแก้ปัญหา และปฏิรูปให้สัมฤทธิ์ผลได้ในระยะ 4-5 ปี ต่อจากนี้ไป ประเทศไทยจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน รายได้เฉลี่ยของประชาชน จะไม่สามารถยกระดับให้ดีขึ้นได้คุณภาพคนโดยเฉลี่ยจะยังต่ำ และปัญหาความเหลื่อมล้ำจะรุนแรงขึ้น รวมทั้งทรัพยากรจะลดลงอย่างมากและเสื่อมโทรม

3. การกำหนดวิสัยทัศน์ทางยุทธศาสตร์

การปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย ให้มีเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว และเพื่อเป็นการกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบที่จะต้องขับเคลื่อนประเทศ ไปสู่เป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน และเป็นเอกภาพ ประเทศไทยจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ชาติ ที่ต้องมีการปฏิรูปและปรับเปลี่ยนอย่างเป็นระบบแบบขนานใหญ่ เพื่อให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศเหมาะสมกับภูมิทัศน์ใหม่ของโลก ยืดหยุ่นปรับตัวได้เร็ว สามารถรับมือกับความเสี่ยง และภัยคุกคามแบบใหม่ได้ และสามารถอาศัยโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงบริบทโลกมาสร้างประโยชน์สุขให้กับคนในชาติได้ จะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายของประเทศ และทิศทางในการขับเคลื่อนประเทศให้สอดคล้องกับประเด็นการเปลี่ยนแปลง และความท้าทายต่าง ๆ ของบริบทโลก และบริบทการพัฒนาภายในประเทศ ดังนั้น คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดวิสัยทัศน์ของชาติที่คนไทยทุกคนต้องการบรรลุร่วมกัน คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และย่อเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยวิสัยทัศน์จะต้องสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติ และประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบการอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข เป็นปึกแผ่นมีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคม และการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงาน และอาหารความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกัน ด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีไม่เป็นภาระของโลกและสามารถเกื้อกูลประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า (คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2559)

4. เป้าหมายทางยุทธศาสตร์

จากวิสัยทัศน์ทางยุทธศาสตร์ได้มีการกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ดังนี้ (คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2559)

4.1 เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการพัฒนาอย่างมั่นคง และยั่งยืน โดยสถาบันหลักของชาติดำรงอยู่อย่างมั่นคง เป็นจุดยึดเหนี่ยวของสังคม มีความสามัคคีของคนในชาติ มีความสงบและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในทุกพื้นที่ และมีระดับรายได้ในกลุ่มประเทศรายได้สูง ความเป็นธรรมในสังคม และความเหลื่อมล้ำลดลงในทุกมิติ ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคและโลก

4.2 ระบบเศรษฐกิจมีความเป็นชาติการคำนวณฐานการขยายตัวของการค้าส่งค้าปลีก และเศรษฐกิจดิจิทัลที่เข้มข้นขึ้น มีการเติบโตอย่างมีคุณภาพ กระจายฐานการผลิตและบริการไปในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง มีเสถียรภาพ แข่งขันบนฐานการพัฒนานวัตกรรม และมีฐานการผลิต

บริการ และลงทุนที่เชื่อมโยงในอาเซียน เพื่อให้ประเทศไทยเข้าสู่การมีรายได้สูงภายในปี 2579 และเข้าสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว โดยแยกเป็นภาคต่าง ๆ ดังนี้

4.2.1 ภาคเกษตร ฐานการผลิตที่ใช้ผลผลิตหรือเศษวัสดุเหลือทิ้งจากการเกษตร (Bio-bases) ที่สำคัญ เป็นฐานการผลิตอาหารที่มั่นคง และปลอดภัย และเป็นฐานการผลิตที่มีผลผลิตภาพการผลิตสูง มีระบบบริหารจัดการที่ดีด้านประมง

4.2.2 ภาคอุตสาหกรรมฐานอุตสาหกรรมเดิมมีศักยภาพสูงขึ้นมีอุตสาหกรรมอนาคตที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นฐานรายได้ใหม่ โดยมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางการผลิต การค้า และการลงทุนในอนุภูมิภาค และภูมิภาคอาเซียน เช่น ศูนย์การผลิตรถยนต์ และชิ้นส่วนและศูนย์ทดสอบและวิจัยพัฒนารถยนต์ และชิ้นส่วนของเอเชีย ศูนย์กลางการผลิตพลังงานและวัสดุชีวภาพของภูมิภาคอาเซียน ศูนย์กลางการผลิตอุตสาหกรรมดิจิทัล เป็นต้น

4.2.3 ภาคบริการธุรกิจบริการเดิมได้รับการพัฒนายกระดับคุณภาพและศักยภาพให้สูงขึ้น เช่นการขนส่ง ทั้งทางบก ทางอากาศ และทางทะเล และส่งเสริมธุรกิจบริการอนาคตให้เป็นฐานรายได้ใหม่ โดยมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางการลงทุน และการให้บริการของภูมิภาคอาเซียน เช่น ศูนย์กลาง การให้บริการสุขภาพของภูมิภาคอาเซียน เมืองหลวงแห่งการท่องเที่ยวและบริการของอาเซียน ศูนย์บริการทางการเงิน การศึกษานานาชาติ และบริการด้านโลจิสติกส์ เป็นต้น

4.2.4 วิสาหกิจและการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมต้องเข้มแข็งเป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญของประเทศ

4.2.5 คนไทยในอนาคต มีศักยภาพในการร่วมกันพัฒนาประเทศ สามารถปรับตัวรองรับบริบท การพัฒนาในอนาคต มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะในการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงามรู้คุณค่าความเป็นไทย และมีความรับผิดชอบ เป็นรากฐานที่มั่นคงของชุมชนสังคม รักชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์

4.3 สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรม มีความเหลื่อมล้ำน้อย อัตราความยากจนต่ำมีการกระจายโอกาสเข้าถึงทรัพยากร การสร้างฐานอาชีพบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ และกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง ไม่คอร์รัปชัน โดยที่ประชาชนทุกช่วงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบครัวยุติธรรมมีความสุข

4.4 เศรษฐกิจและสังคมพัฒนาอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจสีเขียว ระดับการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่ำ มีพื้นที่สีเขียวใหญ่ขึ้นประชาชนมีพฤติกรรมผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

4.5 ระบบการบริหารภาครัฐมีประสิทธิภาพ ทันสมัย รับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้และประชาชนมีส่วนร่วม กระจายอำนาจ และมีการกำหนดภารกิจที่เหมาะสมระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น

5. ยุทธศาสตร์ชาติ

เพื่อให้ประเทศบรรลุเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ โดยเน้นที่การมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการบริหารและพัฒนาประเทศ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ (คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2559)

- 5.1 ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง
- 5.2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
- 5.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
- 5.4 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม
- 5.5 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5.6 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

การวิพากษ์ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีของรัฐบาล

ยุทธศาสตร์ชาติเป็นสิ่งที่มีความสำคัญระดับชาติ เป็นความหวังของคนไทยทั้งประเทศว่าจะเป็นแนวทางในการที่จะนำประเทศชาติไปสู่เป้าหมายสูงสุดของประเทศที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทั้งประเทศในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า ได้มีการตั้งคำถามในใจกันมากเรื่องเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ของรัฐบาลในหลายแง่มุมทั้งคำถามว่าจะสามารถใช้ได้จริงหรือไม่ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้จริงหรือไม่ จะนำพาประเทศไปสู่เป้าหมายในอนาคตได้จริงตามที่ต้องการหรือไม่ ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่ ระหว่างการมียุทธศาสตร์ชาติกับการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เคยใช้มาจะมีความแตกต่างกันอย่างไร เป็นต้น รวมถึงคำถามที่ว่าแล้วคณะผู้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติในครั้งนี้ได้นำเอาแนวทางในการจัดทำจากที่ใด ทั้งนี้เพราะตัวแบบในการจัดทำยุทธศาสตร์นั้นจะเป็นสิ่งชี้ถึงความสำเร็จ ความเที่ยงตรง มีเหตุมีผลของยุทธศาสตร์นี้ได้อย่างมาก ซึ่งเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ในการบรรยายเรื่อง “ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาล” ที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ พล.อ. วิลาศ อรุณศรี (2560) ประธานคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ได้กล่าวไว้ว่า “ได้ประยุกต์แนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติมาจากคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ มาใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ของรัฐบาล” และ พล.อ. ชูศักดิ์ เมฆสุวรรณ (2560) ประธานคณะกรรมการในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และกรอบการปฏิรูปของรัฐบาล ได้กล่าวไว้ในการบรรยายเดียวกัน ว่า “การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ยังได้ประยุกต์แนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติมาจากคู่มือด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรสถาบันวิชาการป้องกันประเทศมาใช้ในการจัดทำ

ยุทธศาสตร์ชาติในครั้งนี้ด้วย” โดยการศึกษาครั้งนี้พบว่า ตัวแบบการจัดทำยุทธศาสตร์ที่อยู่ในคู่มือทั้ง 2 ฉบับ ดังกล่าว มีความไม่เหมาะสมเพียงพอไม่สอดคล้องกับหลักวิชาการว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติสมัยใหม่ และไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของโลกในยุคปัจจุบัน และถ้า นำเอาตัวแบบดังกล่าวไปใช้อาจเป็นผลเกิดข้อบกพร่องต่อยุทธศาสตร์ชาติที่สร้าง

ความเสียหายต่อประเทศชาติในอนาคตได้

ดังนั้น เพื่อให้ยุทธศาสตร์ชาติที่ได้สามารถนำไปใช้ขับเคลื่อนประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าตามเป้าหมายที่วางไว้ต่อไปได้ และเพื่อชี้ให้เห็นถึงความไม่เหมาะสมเพียงพอความไม่สอดคล้องกับหลักวิชาการว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติสมัยใหม่ และความไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของโลกในยุคปัจจุบันการศึกษาครั้งนี้ จึงแยกการวิพากษ์โครงสร้างยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือทั้ง 2 เล่มที่ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ของรัฐบาล คือ 1. คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ และ 2. คู่มือด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์

แผนภาพที่ 3-1: ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ที่มา: นเรศ วงศ์สุวรรณ, 2554:5

ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ พบประเด็นความไม่เหมาะสมเพียงพอ ความไม่สอดคล้องกับหลักวิชาการว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติสมัยใหม่ และความไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของโลกในยุคปัจจุบันจำนวน 10 ประเด็น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญต่อความสำเร็จและล้มเหลวของยุทธศาสตร์ชาติทั้งสิ้น มีดังนี้

1.1 ไม่มีเป้าหมาย (Ends) สูงสุดของยุทธศาสตร์ หรือความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Purpose) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดส่วนที่เป็นเป้าหมาย (Ends) สูงสุดของยุทธศาสตร์ชาติ หรือ ที่เรียกว่าอีกอย่างว่า ความมุ่งประสงค์แห่งชาติอันจะทำให้ยุทธศาสตร์ชาติ (National Purpose) ขาดเป้าหมายร่วมที่ประชาชนทั้งประเทศจะเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ขาดความเชื่อมโยงกับหลักพื้นฐานทางประเพณี วัฒนธรรมของคนไทยซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อ (Beliefs) จริยธรรม (Ethics) และค่านิยม (Values) อันเป็นตัวตนที่แท้จริงของคนไทยทั้งประเทศ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน (เช่น ข้อเสนอแนะการรับรู้ เป็นต้น) ขาดเป้าหมายที่ชัดเจนของประเทศขาดเป้าหมายที่อยู่ในวิสัยที่สามารถบรรลุได้ (ตามห่วงระยะเวลาที่กำหนด) ขาดแนวทางในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติในขั้นต่อไปทำให้การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติมีความยุ่งยากสับสนและไม่ครบถ้วนอย่างที่ควรจะเป็นขาดแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ (Grand Strategy) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้ยุทธศาสตร์ชาติมีความครบถ้วนสมบูรณ์ จะเห็นได้ว่าเมื่อตัวแบบในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติของรัฐบาลขาดความมุ่งประสงค์แห่งชาติที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์ชาติมีผลทำให้ตัวแบบนี้ขาดองค์ประกอบที่สำคัญอีกหลายประการดังกล่าว

ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์ชาตินั้นจะต้องมีการกำหนดความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Purpose) ประเทศที่ไม่มีความมุ่งประสงค์แห่งชาติจะเหี่ยวแห้งและเฉาตาย (“a nation without a purpose withers and die”) (พจน์ พงศ์สุวรรณ, 2536) ความมุ่งประสงค์แห่งชาตินี้คือการแสดงออกของค่านิยม (Values) ที่ค่อนข้างจะทนทานถาวรที่ไม่ค่อยจะเปลี่ยนแปลงง่าย ๆ ซึ่งชาตินั้นมีอยู่ดั้งเดิมหรือตั้งแต่เริ่มแรกโดยกำหนดขึ้นตามค่านิยมทางวัฒนธรรม และจริยธรรมของชาตินั้น การกำหนดความมุ่งประสงค์แห่งชาติดังกล่าวนี้จะถูกกำหนดขึ้นเป็นเป้าหมายสูงสุดของประเทศ ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและได้รับรู้ร่วมกันเพื่อที่ประชาชนทั้งประเทศจะได้มีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของประเทศนี้และได้มีส่วนร่วมในการจัดทำและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติไปสู่เป้าหมายสูงสุดอันนี้ สิ่งทีโครงสร้างยุทธศาสตร์ชาติของรัฐบาลขาดไปเกี่ยวกับความมุ่งประสงค์แห่งชาตินี้มีสาระสำคัญที่จะกระทบต่อความสำเร็จและล้มเหลวของยุทธศาสตร์ชาติได้

1.2 มีข้อบกพร่องในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือนี้ได้มีการกำหนดแนวทางในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติอย่างจำเพาะเจาะจงในด้านวิธีการแต่มีข้อบกพร่อง ดังนี้

1.2.1 การนำผลประโยชน์แห่งชาติมากำหนดเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ได้กำหนดผลประโยชน์แห่งชาติเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติอาจจะไม่เหมาะสม เนื่องจากยุทธศาสตร์ชาตินั้นดำเนินการไปเพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนของประเทศ การเริ่มต้นกระบวนการในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติจึงควรที่จะพิจารณาความต้องการร่วมกันของประชาชนในชาติในภาพรวมก่อนนั่นก็คือ ความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Purpose) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของประเทศ และเป็นเป้าหมายร่วมกันของประชาชนทั้งประเทศ

1.2.2 การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติไม่ได้บูรณาการเป็นผลประโยชน์ของประเทศในภาพรวมมาจากการผสมผสานกันระหว่างความต้องการของประเทศ (The Need of Nation) กับความต้องการของประชาชนในชาติ (The Need of People) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้มีการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติที่ไม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทั้งประเทศและอาจจะสร้างความแตกแยกและความขัดแย้งของคนในชาติในเวลาต่อมาได้ เพราะประโยชน์แห่งชาติที่ได้จากกระบวนการนี้ไม่ได้กล่าวถึงการที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในชาติในเบื้องต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการของประชาชนในชาตินั้นมีหลากหลายกลุ่มการที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนให้มีความครบถ้วนเหมาะสมได้มากที่สุดนั้นจำเป็นต้องมีการสำรวจและรวบรวมความต้องการของประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) ภายในประเทศอย่างมีกระบวนการและเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั้งประเทศด้วย ไม่เช่นนั้นแล้วเมื่อผลประโยชน์แห่งชาติที่กำหนดขึ้นแต่ไม่ครอบคลุมกับความต้องการของประชาชนที่มีประเด็นหลากหลายและจากหลากหลายกลุ่มประชาชนและอาจจะทำให้เกิดปัญหาตามมาภายหลังที่เป็นข้อครหาได้ว่า ผลประโยชน์แห่งชาติที่กำหนดขึ้นนั้นตอบสนองต่อความต้องการของคนบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งในอนาคตอาจทำให้เกิดความขัดแย้งของคนในชาติได้

1.2.3 การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติไม่มีกระบวนการที่พิจารณาการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่มีความหลากหลายกลุ่มผลประโยชน์และหลากหลายประเด็นความต้องการตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีกระบวนการในการพิจารณาผลประโยชน์ของประชาชนจึงไม่อาจที่จะนำไปสู่การสร้างความปลอดภัยของคนในชาติได้ และจะเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งที่รุนแรงในอนาคตได้ เนื่องจาก ผลประโยชน์แห่งชาติมีบทบาทอย่างยิ่งต่อความปลอดภัยและความขัดแย้งของคนในชาติ และผลประโยชน์แห่งชาติเป็นความต้องการของประเทศ และความต้องการของคนในประเทศ ความต้องการของประเทศนั้นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าต้องไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับประเทศอื่นและของคนในชาติถ้าการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติไม่มีกระบวนการที่พิจารณาการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่มีความหลากหลายกลุ่มผลประโยชน์และหลากหลายประเด็นความต้องการ อาจจะทำให้

ให้กระทบต่อความปรองดองของคนในชาติได้ เพราะประชาชนที่ไม่ได้รับการตอบสนองต่อผลประโยชน์ของตนจะสร้างความแตกแยกภายในประเทศอย่างที่เคยเกิดขึ้นกับหลายประเทศที่ผ่านมา

1.2.4 ไม่มีการกำหนดลำดับความสำคัญ (Intensity) ของผลประโยชน์แห่งชาติตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดลำดับความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติ ทำให้การดำเนินการทางยุทธศาสตร์ทำได้ยากเพราะไม่ทราบว่าจะต้องมุ่งเน้นเพื่อผลประโยชน์แห่งชาติใดก่อนจากการศึกษา พบว่า ผลประโยชน์แห่งชาติที่กำหนดขึ้นจะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการจัดลำดับในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุต่อผลประโยชน์แห่งชาตินั้น ๆ มากน้อยและซ้ำเร็วต่างกัน รวมถึงประเทศจะได้จัดเตรียมการเพื่อตอบโต้ต่อภัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับผลประโยชน์แห่งชาตินั้น ๆ ด้วย

1.2.4.1 Nuechterlein (1985) ได้เสนอให้มีการจัดลำดับความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติไว้ 4ระดับ คือ

1. ผลประโยชน์ที่สำคัญในการอยู่รอด (Survival Interests)
2. ผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งยวด (Vital Interests)
3. ผลประโยชน์ที่สำคัญ (Major Interests)
4. ผลประโยชน์ที่เป็นผลพลอยได้(Peripheral Interests)

1.2.4.2 Morgenthau (1951) ได้เสนอให้มีการจัดลำดับความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติไว้ 2ระดับ คือ

1. ผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งยวด (Vital Interests)
2. ผลประโยชน์ที่สำคัญรองลงมา (Secondary Interests)

1.2.4.3 America's Commission on National Interests (2000) ได้เสนอให้มีการจัดลำดับความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติไว้ 4 ระดับ คือ

1. ผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งยวด (Vital Interests)
2. ผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่ง (Extremely Interests)
3. ผลประโยชน์ที่สำคัญมาก (Important Interests)
4. ผลประโยชน์ที่สำคัญน้อย (Less Important Interests)

1.3 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมในภาพรวม ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ทำให้ขาดการวิเคราะห์ที่มาของวัตถุประสงค์แห่งชาติ (Ends) ที่ต้องรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ และทำให้ขาดเหตุผลในการเชื่อมโยงที่จะนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายแห่งชาติ โดย Yarger (2006) กล่าวไว้ว่า “...โครงสร้างและกระบวนการทางยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ต้องดำเนินการตรวจสอบสถานะแวดล้อมที่เป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในประเทศ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เป้าหมาย (Ends) ของชาติที่ต้องรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์

แห่งชาติ และกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในภาพรวมหรือมหายุทธศาสตร์อันจะนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายแห่งชาติ”

1.4 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการกำหนดทิศทางและแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการกำหนดทิศทางและแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติซึ่งเรียกอีกอย่างว่า “มหายุทธศาสตร์ชาติ (Grand Strategy)” ทำให้ขาดความสมบูรณ์ด้านการกำหนดภาพรวมอันเป็นภาพใหญ่ของยุทธศาสตร์ชาติ มหายุทธศาสตร์เป็นการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจแห่งชาติในระดับกว้าง การกำหนดสถานะของสภาวะแวดล้อมระดับโลก และสภาวะแวดล้อมภายในประเทศ รวมถึงการกำหนดขอบเขตของวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ของบทบาทของชาติที่มีต่อโลก เป็นกุญแจสำคัญของ การพิจารณาความเป็นไปได้ของการใช้พลังอำนาจแห่งชาติให้เพียงพอต่อการบรรลุผลสำเร็จในวัตถุประสงค์หลักของมหายุทธศาสตร์ (Bartholomees, 2006) ทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมของยุทธศาสตร์ชาติก่อนที่จะจัดทำรายละเอียดในส่วนอื่น ๆ ต่อไปและมหายุทธศาสตร์เปรียบเสมือนการใช้พลังอำนาจแห่งชาติทั้งหมด ที่มีอยู่ทั้งในยามสงครามและยามสงบ เพื่อสนับสนุนวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ของชาติที่มีบทบาทต่อสมาคมโลก รวมถึงจะต้องได้รับการบรรลุผลสำเร็จที่ดีที่สุด ในวัตถุประสงค์แห่งชาติ ทั้งนี้จะต้องเกิดการคำนวณและมีการเชื่อมโยงของเป้าหมาย (Ends) วิธีการ (Ways) และทรัพยากร (Means) ซึ่งทรัพยากร คือ พลังอำนาจแห่งชาติ โดยมหายุทธศาสตร์จะต้องคำนวณ และพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐกิจ และพลังประชาชนของชาติ เพื่อสนับสนุนด้านการทหาร และต้องพัฒนาเครื่องมือทางด้านศีลธรรม เพื่อส่งเสริมจิตวิญญาณของประชาชน ที่มักจะเป็นส่วนสำคัญของการประมวลผล รูปแบบที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นของการใช้พลังอำนาจ มหายุทธศาสตร์ควรกำหนดกฎเกณฑ์ในการกระจายอำนาจระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน และกระจายอำนาจระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคเอกชน ยิ่งไปกว่านั้นพลังอำนาจในการรับมือใช้เครื่องมือแค่เครื่องมือเดียวของมหายุทธศาสตร์ แท้ที่จริงแล้วควรพิจารณาพลังอำนาจการกีดกันทางการเงิน พลังอำนาจการกีดกันทางการทูต พลังอำนาจการกีดกันเชิงพาณิชย์หรือเชิงเศรษฐกิจ และพลังอำนาจการกีดกันทางศีลธรรม เพื่อสลายอำนาจของฝ่ายตรงข้าม มหายุทธศาสตร์ไม่ควรที่จะควรวรรณเครื่องมือต่าง ๆ ไปใช้ แต่ควรกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายด้านสันติภาพในอนาคต ได้แก่ ความมั่นคง และความมั่งคั่ง

มหายุทธศาสตร์เป็นเสมือนยุทธศาสตร์แม่บทของยุทธศาสตร์ชาติหรือเป็นเสมือนพิมพ์เขียวภาพใหญ่ของยุทธศาสตร์ชาติ เป็นโอกาสที่จะได้วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียความเป็นไปได้ ความเที่ยงตรงและสมเหตุสมผล (Validity) ในกรอบใหญ่ล่วงหน้าก่อนหลังจากนั้นจึงจะกำหนดรายละเอียดเป็นยุทธศาสตร์ชาติต่อไป และภาพใหญ่ของยุทธศาสตร์ชาติที่จะต้องพิจารณาก็คือ

1.4.1 เป้าหมาย (Ends) ในภาพรวมของยุทธศาสตร์ชาติ

1.4.2 วิธีการ (Ways) ในภาพรวมของยุทธศาสตร์ชาติ

1.4.3 ทรัพยากร (Means) ในภาพรวมของยุทธศาสตร์ชาติ

1.4.4 การทดสอบยุทธศาสตร์ (Strategic Test) สำหรับมหายุทธศาสตร์

1.4.5 การประเมินความเสี่ยงและการจัดการกับความเสี่ยง (RiskAssessment/Management)

1.5 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการทดสอบยุทธศาสตร์(Strategic Test)ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการทดสอบยุทธศาสตร์ทำให้ขาดหลักประกันหรือไม่มีความมั่นใจว่ายุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดมามีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้งาน หรือสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ยุทธศาสตร์ชาติกำหนดไว้ได้ หรือในแต่ละขั้นตอนจะมีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่นำยุทธศาสตร์ชาติที่ได้ไปสู่การปฏิบัติก็อาจจะสุ่มเสี่ยงต่อความล้มเหลว หรือไม่ก็จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ประชาชนในชาติต้องการอย่างแท้จริงได้

การทดสอบยุทธศาสตร์นั้นต้องการที่จะหาความสมดุลของเป้าหมาย (Ends)วิธีการ (Ways) และทรัพยากร (Means) ของยุทธศาสตร์ชาติหรือมหายุทธศาสตร์ชาติหรือเรียกอีกอย่างว่า “FAS TEST”โดยพิจารณา ดังนี้

1.5.1 ทรัพยากร (Means) มีความเป็นไปได้ (Feasibility) ที่จะนำมาใช้แล้วทำให้บรรลุเป้าหมายหรือไม่?

1.5.2 จะสามารถยอมรับ (Acceptability) ได้หรือไม่ในการนำวิธีการ (Ways)มาใช้สนับสนุนวิธีการ (Ways) ที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย (Ends)?

1.5.3 เป้าหมาย(Ends) ที่กำหนดในยุทธศาสตร์มีความเหมาะสม (Suitability)หรือไม่?

1.6 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงและการจัดการกับความเสี่ยง(Risk Assessment/Management) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงและการจัดการกับความเสี่ยงเนื่องจากสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา และสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะที่แตกต่างไปจากสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในยุคสมัยก่อน ๆ ที่ผ่านมา กล่าวคือ สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเปราะบาง (Volatile) ไม่แน่นอน (Uncertain)ซับซ้อน (Complex) และกำกวม (Ambiguous)และการเกิดพลวัตอยู่ตลอดเวลาทั้งในเรื่องของเวลาและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือ ตัวแปรทั้งหลายนั้นจะต้องมีการแปรผันอยู่ตลอดเวลา การประมาณค่าความเสี่ยงจะต้องมุ่งค้นหาและพิสูจน์ความถูกต้องของความไม่สมดุลของตัวแปรสำคัญทั้งหลาย การจัดการกับความเสี่ยงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของยุทธศาสตร์ชาติเป็นอย่างมาก ถ้ายุทธศาสตร์ชาติมีความเสี่ยงและไม่มีการจัดการกับความเสี่ยงแล้ว โอกาสที่ของยุทธศาสตร์ชาติจะเกิดความล้มเหลวจะมีสูงมาก

1.7 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ขาดการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ความล้มเหลวของยุทธศาสตร์ชาติก็อาจเกิดขึ้นได้ และประชาชนอาจจะไม่สนับสนุนหรือต่อต้านยุทธศาสตร์ชาติได้เนื่องจากประเทศของโลกในศตวรรษที่ 21 ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การปกครองประเทศแบบระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนมีอิสระทางความคิดและมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยภายใต้กรอบของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีที่อยู่ในห้วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ.2560- 2579 ระบอบการปกครองของประเทศไทยก็จะยังคงอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขกล่าวคือ ถ้าประชาชนไม่ได้รับทราบถึงรายละเอียดที่สำคัญของยุทธศาสตร์ชาติที่ประชาชนพึงจะได้รับทราบและได้เข้าไปมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม ประชาชนก็อาจจะต่อต้านยุทธศาสตร์ชาตินั้นหรือไม่ให้การสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ความล้มเหลวของยุทธศาสตร์ชาติก็ย่อมเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ชาติที่จะนำไปสู่การปฏิบัติก็ย่อมต้องมุ่งไปสู่การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนซึ่งเป็นเป้าหมายร่วมของคนไทยทั้งประเทศการที่จะให้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นยุทธศาสตร์ชาติของประชาชน ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้จริง ยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างแท้จริงนั้นจะต้องผ่านความเห็นชอบของประชาชนตามกระบวนการการทำประชาพิจารณ์

1.8 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ การที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ชาติมีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงได้คือ การนำยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติและจะต้องมีการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ตามรายละเอียดของยุทธศาสตร์ที่กำหนด และถ้ามีการทดสอบยุทธศาสตร์อย่างละเอียดรอบคอบขั้นตอนในการนำไปสู่การปฏิบัติก็จะไม่เกิดปัญหาหรือเกิดปัญหาน้อยลงเพราะได้มีการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องมาแล้วในขั้นตอนการทดสอบยุทธศาสตร์ การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติจะต้องมีการดำเนินการ ดังนี้

1.8.1 กำหนดแนวทางในการดำเนินการว่าจะดำเนินการอย่างไร

1.8.2 กำหนดโครงสร้างสายการบังคับบัญชาให้มีความชัดเจน

1.8.3 กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการที่แน่นอนชัดเจน

1.8.4 การกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ๆ

1.8.5 กำหนดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ การให้อำนาจหน้าที่สำหรับผู้ปฏิบัติอย่างแน่นอนชัดเจน

1.9 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการติดตามประเมินผล (Monitor and Evaluation) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการติดตามประเมินผลทำ

ให้ไม่ทราบความสำเร็จหรือล้มเหลวของยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นมาได้ การติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุม (Supervise and Control) เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และหรือประเมินว่าการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สำเร็จตามเป้าหมาย (Ends) ที่กำหนดไว้หรือไม่ การติดตามประเมินผลจะต้องกำหนดดัชนี (Index) ของการติดตามประเมินผล เพื่อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าสถานการณ์ที่ตรวจสอบวัดได้นั้นบรรลุหรือไม่บรรลุเป้าหมายเมื่อเทียบกับเกณฑ์หรือดัชนีที่กำหนดหรือไม่ นอกจากนี้ การติดตามประเมินผลยังสามารถช่วยให้วิเคราะห์เพิ่มเติมให้ทราบปัจจัยเหตุแห่งความสำเร็จและความล้มเหลวดังกล่าวได้ ทำให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงแนวทางดำเนินการต่อไปได้

1.10 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนย้อนกลับไปสู่การปรับปรุงยุทธศาสตร์ (Feedback) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนย้อนกลับไปสู่การปรับปรุงยุทธศาสตร์ทำให้เมื่อยุทธศาสตร์ถึงทางตันเดินหน้าต่อไปไม่ได้ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะเดินหน้าต่อไปสู่การบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติได้ที่กำหนดแล้วนั้นจะไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ทำให้เกิดความล้มเหลวของยุทธศาสตร์ที่มาจากโครงสร้างยุทธศาสตร์ชาติที่ขาดขั้นตอนย้อนกลับไปสู่การปรับปรุงยุทธศาสตร์ก็ย่อมจะเกิดขึ้นได้ เมื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เกิดปัญหาข้อขัดข้องด้วยประการใด ๆ ก็ตาม โดยปกติจะต้องมีการคิดทบทวนและปรับปรุงยุทธศาสตร์ใหม่อีกครั้งเพื่อที่จะให้ยุทธศาสตร์นั้นเดินหน้าต่อไปได้ ดังนั้น ขั้นตอนการย้อนกลับ (Feedback) จึงมีความสำคัญต่อกระบวนการในการจัดทำและการนำยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติเป็นอย่างดี

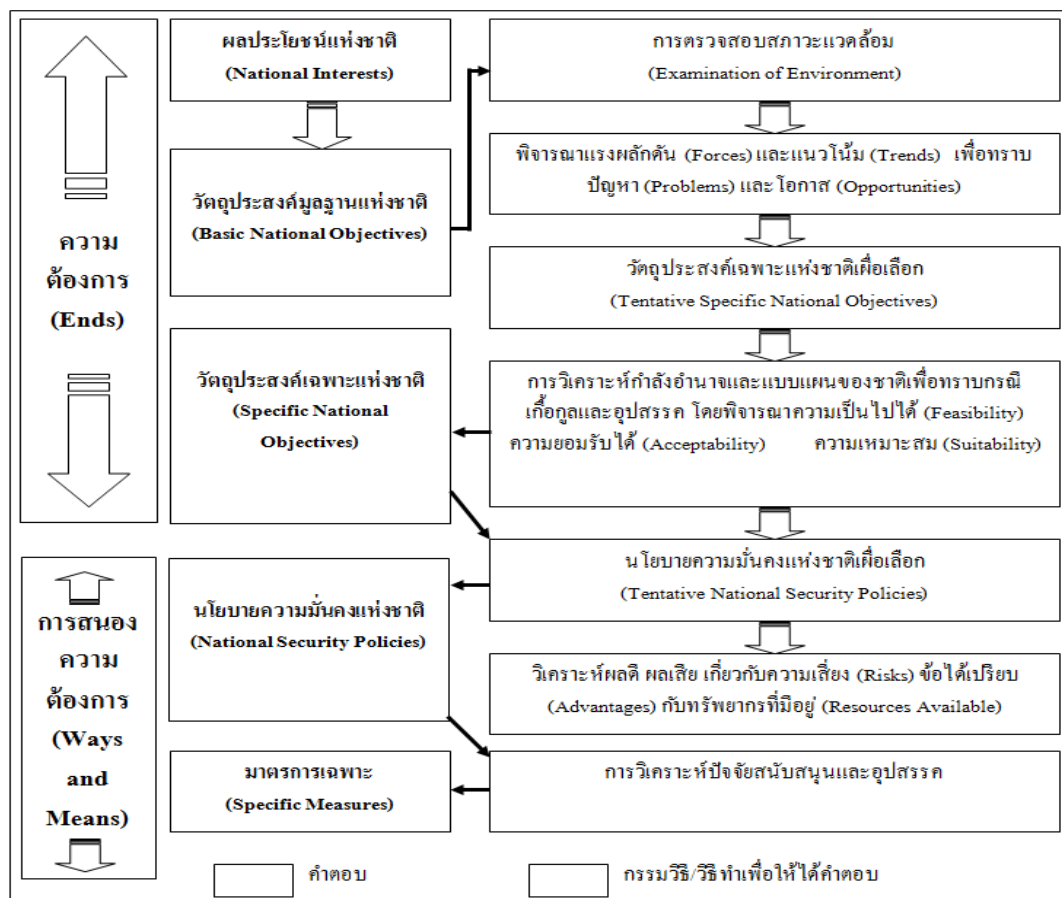
ดังนั้นการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติจะต้องมีการกำหนดขั้นตอนนี้ไว้ว่าการย้อนกลับไปสู่การปรับปรุงยุทธศาสตร์นั้นจะเริ่มจากขั้นตอนใดและไปสู่ขั้นตอนใดของขั้นตอนเดิมที่ได้มีการดำเนินการมาก่อนหน้านี้ และจะต้องกำหนดแนวทางด้วยว่าจะย้อนกลับไปสู่การปรับปรุงเรื่องใดในตัวแบบของยุทธศาสตร์ด้วย โดยปกติแล้วเนื่องจากการกำหนดยุทธศาสตร์นั้นจะต้องมีการกำหนดองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของยุทธศาสตร์ก่อนคือ เป้าหมาย (Ends) วิธีการ (Ways) และทรัพยากร (Means) ดังนั้น การย้อนกลับเพื่อนำไปสู่การทบทวนและการปรับปรุงยุทธศาสตร์จึงควรมุ่งไปสู่การทบทวนเป้าหมาย (Ends) วิธีการ (Ways) และทรัพยากร (Means) ของยุทธศาสตร์เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีการทบทวนยุทธศาสตร์ในภาพรวม หรือ มหายุทธศาสตร์ก่อนเพราะความบกพร่องของยุทธศาสตร์ในรายละเอียดมีสาเหตุมาจากภาพรวมคือ มหายุทธศาสตร์ โดยจะต้องมีการทดสอบยุทธศาสตร์ใหม่อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจจะต้องมีการปรับปรุงทั้งเป้าหมาย (Ends) วิธีการ (Ways) และทรัพยากร (Means) หรือองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งก็อาจเป็นได้

สิ่งที่ต้องพึงเล็งเป็นพิเศษที่หลาย ๆ ประเทศมักใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแนวทางของประเทศให้สามารถก้าวกระโดดไปข้างหน้าให้ได้ก็คือการปรับปรุงเรื่องวัฒนธรรมพื้นฐานของประเทศที่รวมเรียกว่า “ความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Purpose)” ซึ่ง

สาระสำคัญอยู่ที่มีการปรับเรื่องความเชื่อ (Beliefs) จริยธรรม (Ethics) และค่านิยม (Values) ของคนในชาติ ถ้าองค์ประกอบพื้นฐานทางวัฒนธรรมของคนในชาติทั้ง 3 ประการนี้ได้รับการพัฒนาปรับปรุงอย่างเหมาะสมจะสามารถทำให้ประเทศชาติเดินหน้าไปได้และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติก็จะสามารถเดินหน้าไปได้ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่มีการพัฒนาปรับปรุง ความเชื่อ จริยธรรม และค่านิยมของคนในชาติ เมื่อยุทธศาสตร์กำหนดแนวทางพัฒนาประเทศเป็นแบบใหม่วัฒนธรรมพื้นฐานของประชาชนในชาติก็ย่อมจะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงไปด้วย และถ้าไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขความสำเร็จของการพัฒนาประเทศก็ย่อมล้มเหลว หลังจากนั้นต้องพิจารณาปรับปรุงเรื่องวิธีการ (Ways) และทรัพยากร (Means) ของมหายุทธศาสตร์ในลำดับต่อไป เช่น การปรับปรุงด้านองค์ความรู้ใหม่ การปรับปรุงด้านเทคโนโลยี การปรับปรุงด้านคุณภาพของประชากร เป็นต้น

2. คู่มือด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

แผนภาพที่ 3-2 :ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เป็นตัวแบบที่ได้รับการยอมรับของหลายวงการทั่วประเทศว่าเป็นต้นแบบในการเป็นต้นแบบในการจัดทำยุทธศาสตร์มายาวนาน อีกทั้งได้ถูกใช้เป็นตัวแบบหลักสำหรับนักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรทำให้เชื่อกันว่าไม่ว่าวันเวลาผ่านไปยาวนานเท่าใดตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ยังคงจะสามารถใช้ในการตอบสนองต่อความต้องการในการจัดทำยุทธศาสตร์และยุทธศาสตร์ชาติของวงการยุทธศาสตร์ของประเทศไทยได้อย่างที่ไม่มีเวลาล้าสมัย ซึ่งตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของรัฐบาลอีกด้วยแต่หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องยังมีความกังวลใจว่าเมื่อถึงคราวที่จะนำตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไปใช้งานให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจังแล้วตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังตอบสนองต่อความต้องการของรัฐบาลยุคการปฏิรูปประเทศที่ต้องมียุทธศาสตร์ชาติเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนประเทศหรือไม่ และจะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทั้งประเทศที่รอคอยการพัฒนาประเทศตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติได้หรือไม่ เนื่องจากที่ผ่านมาที่ได้มีการนำตัวแบบการจัดทำยุทธศาสตร์ชาตินี้ไปใช้ในการฝึกจัดทำยุทธศาสตร์ชาติมาเป็นเวลายาวนานของนักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรเป็นการฝึกทางวิชาการ การจัดทำเป็นข้อเสนอแนะทางวิชาการ แต่ไม่ได้มีการนำไปทดลองใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนประเทศอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การศึกษาครั้งนี้ พบว่า ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ยังมีประเด็นความไม่เหมาะสมเพียงพอ ความไม่สอดคล้องกับหลักวิชาการว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติสมัยใหม่ และความไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของโลกในยุคปัจจุบันจำนวน 9 ประเด็น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญต่อความสำเร็จและล้มเหลวของยุทธศาสตร์ชาติทั้งสิ้น มีดังนี้

2.1 ไม่มีเป้าหมาย (Ends) สูงสุดของยุทธศาสตร์ หรือความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Purpose) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดส่วนที่เป็นเป้าหมาย (Ends) สูงสุดของยุทธศาสตร์ชาติ หรือ ที่เรียกว่าอีกอย่างว่า ความมุ่งประสงค์แห่งชาติ ประเด็นในข้อนี้จะมีรายละเอียดเหมือนกับประเด็นนี้ในคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหน้า 80-81)

2.2 มีข้อบกพร่องในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือนี้ได้มีการกำหนดแนวทางในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติอย่างจำเพาะเจาะจงในด้านวิธีการแต่มีข้อบกพร่อง ดังนี้

2.2.1 การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) ยังขาดความถูกต้องเหมาะสมตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ได้กำหนดไว้ว่าผลประโยชน์

แห่งชาติเป็นเป้าหมาย (Ends) สูงสุดของยุทธศาสตร์ชาติ แต่ตามทฤษฎียุทธศาสตร์ในปัจจุบัน จะกำหนด ผลประโยชน์แห่งชาติเป็นเพียงเป้าหมายรองของยุทธศาสตร์ชาตินั้น และกำหนดให้ ความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Purpose) เป็นเป้าหมาย (Ends) สูงสุดของยุทธศาสตร์ชาติ เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และให้ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) เป็นขั้นตอนลำดับรองลงมา (Bartholomees, 2006; พจน์ พงศ์สุวรรณ, 2536; โสภณ ศิริงาม, 2559; นักศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 58, 2559) ผลประโยชน์แห่งชาติเป็น เป้าหมายระหว่างทาง เพราะเมื่อบรรลุผลประโยชน์แห่งชาติแล้วจึงจะสามารถบรรลุความมุ่ง ประสงค์แห่งชาติ ซึ่งเป็นเป้าหมาย (Ends) ที่สูงกว่าต่อไปได้

2.2.2 ไม่มีวิธีการและขั้นตอนที่แน่นอนและชัดเจนในการกำหนด ผลประโยชน์แห่งชาติ ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้กำหนดผลประโยชน์ ชาติโดยไม่มีหลักวิชาการอ้างอิง ไม่มีตัวอย่างเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทำให้ยากต่อการ ดำเนินการ ทำให้ผลประโยชน์แห่งชาติที่กำหนดขึ้นตอบคำถามไม่ได้ว่า จะกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ มากน้อยเพียงใดผลประโยชน์แห่งชาติควรที่จะครอบคลุมประเด็นอะไรบ้าง และผลประโยชน์ ชาติควรจะจัดลำดับความสำคัญหรือความเร่งด่วนเพื่อที่จะให้บรรลุต่อผลประโยชน์แห่งชาติ ต่างๆนั้นอย่างไร

2.2.3 ไม่ได้กำหนดว่าต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างไร ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่ได้กำหนดแนวทางที่จะให้การกำหนด ผลประโยชน์แห่งชาติให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อที่จะทำให้ตอบสนองต่อความต้องการของ ประชาชนได้จะทำให้สุ่มเสี่ยงต่อความขัดแย้งของคนในชาติได้อันเนื่องจากผลประโยชน์ขัดกัน ภายในประเทศจากหลักการยุทธศาสตร์ ผลประโยชน์แห่งชาติจะต้องตอบสนองต่อความอยู่รอดของ ประเทศ ความมีเอกราชและบูรณภาพแห่งดินแดน ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ และ ต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนด้วย (พจน์ พงศ์สุวรรณ, 2536)

2.2.4 ไม่ได้กำหนดแนวทางไว้ว่าต้องป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับ ต่างประเทศตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่ได้กำหนดแนวทางไว้ว่าต้อง ป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับต่างประเทศผลประโยชน์แห่งชาติที่อยู่ภายนอกประเทศซึ่งอาจจะ นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ซึ่งความขัดแย้งระหว่างประเทศอาจพัฒนาไปสู่รุนแรงจนเป็น สงครามระหว่างประเทศได้ ดังนั้น การกำหนดผลประโยชน์ชาตินั้นต้องระมัดระวังไม่ให้เกิด ความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศอื่นที่อาจมีประโยชน์ทับซ้อนกัน

2.2.5 ไม่ได้กำหนดแหล่งที่มาที่แน่นอนชัดเจนของผลประโยชน์แห่งชาติ ตัว แบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่ได้กำหนดแหล่งที่มาที่แน่นอนชัดเจนของ ผลประโยชน์แห่งชาติการไม่ได้กำหนดที่แหล่งที่มาของผลประโยชน์แห่งชาติให้ไว้เป็นแนวทางจะทำให้ การดำเนินการให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติเป็นไปด้วยความยากลำบาก และมีความยากใน

การตอบคำถามได้ว่า อะไรคือผลประโยชน์แห่งชาติอีกบ้าง กำหนดจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอครอบคลุมเรื่องอะไรบ้าง

2.3 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการกำหนดทิศทางและแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการกำหนดทิศทางและแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ หรือการขาดขั้นตอนในการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศหรือการขาดขั้นตอนในการกำหนดมหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy) ทำให้ขาดความสมบูรณ์ด้านการกำหนดภาพรวมอันเป็นภาพใหญ่ของยุทธศาสตร์ชาติมหายุทธศาสตร์เป็นการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจแห่งชาติในระดับกว้าง การกำหนดสถานะของสภาวะแวดล้อมระดับโลก และสภาวะแวดล้อมภายในประเทศ รวมถึงการกำหนดขอบเขตของวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ของบทบาทของชาติที่มีต่อโลก เป็นกุญแจสำคัญของการพิจารณาความเป็นไปได้ของการใช้พลังอำนาจแห่งชาติให้เพียงพอต่อการบรรลุผลสำเร็จในวัตถุประสงค์หลักของมหายุทธศาสตร์ (Bartholomees, 2006) ทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมของยุทธศาสตร์ชาติก่อนที่จะจัดทำรายละเอียดในส่วนอื่น ๆ ต่อไปและมหายุทธศาสตร์เปรียบเสมือนการใช้พลังอำนาจแห่งชาติทั้งหมดที่มีอยู่ทั้งในยามสงครามและยามสงบ เพื่อสนับสนุนวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ของชาติที่มีบทบาทต่อสมาคมโลก รวมถึงจะต้องได้รับการบรรลุผลสำเร็จที่ดีที่สุดในวัตถุประสงค์แห่งชาติ ทั้งนี้จะต้องเกิดการคำนวณและมีการเชื่อมโยงของเป้าหมาย (Ends) วิธีการ (Ways) และทรัพยากร (Means) ซึ่งทรัพยากร คือ พลังอำนาจแห่งชาติประเด็นในข้อนี้จะมีรายละเอียดเหมือนกับประเด็นนี้ในของคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหน้า 84)

2.4 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการทดสอบยุทธศาสตร์ (Strategic Test) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการทดสอบยุทธศาสตร์ ทำให้ขาดหลักประกันหรือไม่มีความมั่นใจว่ายุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดมามีความเหมาะสมต่อนำการนำไปใช้งานหรือสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ยุทธศาสตร์ชาติกำหนดไว้ได้ หรือในแต่ละขั้นตอนจะมีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่นำยุทธศาสตร์ชาติที่ได้ไปสู่การปฏิบัติก็อาจจะสุ่มเสี่ยงต่อความล้มเหลวหรือไม่ก็จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ประชาชนในชาติต้องการอย่างแท้จริงได้ประเด็นในข้อนี้จะมีรายละเอียดเหมือนกับประเด็นนี้ในตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศอย่างไรก็ตามตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ได้กำหนดให้ขั้นตอนการทดสอบยุทธศาสตร์ไปใช้การวิเคราะห์พลังอำนาจแห่งชาติ และแบบแผนของชาติ ซึ่งก็ไม่มีประโยชน์อันใดในการที่จะนำการทดสอบยุทธศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์พลังอำนาจแห่งชาติและแบบแผนของชาติเพราะเป้าหมายหลักของการใช้การทดสอบยุทธศาสตร์นั้นต้องการที่จะหาความสมดุลของเป้าหมาย (Ends) วิธีการ

(Ways) และทรัพยากร (Means) ของยุทธศาสตร์เป็นหลัก จึงนับว่าตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ใช้การทดสอบยุทธศาสตร์ผิวดัตถุประสงค์ที่แท้จริง

2.5 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงและการจัดการกับความเสี่ยง (Risk Assessment/Management) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงและการจัดการกับความเสี่ยง เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา และสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะที่แตกต่างไปจากสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในยุคสมัยก่อน ๆ ที่ผ่านมา กล่าวคือ สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเปราะบาง (Volatile) ไม่แน่นอน (Uncertain) ซับซ้อน (Complex) และกำกวม (Ambiguous) และการเกิดพลวัตอยู่ตลอดเวลาทั้งในเรื่องของเวลาและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ตัวแปรทั้งหลายนั้นจะต้องมีการแปรผันอยู่ตลอดเวลา การประมาณค่าความเสี่ยงจะต้องมุ่งค้นหาและพิสูจน์ความถูกต้องของความไม่สมดุลของตัวแปรสำคัญทั้งหลาย การจัดการกับความเสี่ยงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของยุทธศาสตร์ชาติเป็นอย่างมาก ถ้ายุทธศาสตร์ชาติมีความเสี่ยงและไม่มีมาตรการในการจัดการกับความเสี่ยงแล้ว โอกาสที่ของยุทธศาสตร์ชาติจะเกิดความล้มเหลวจะมีสูงมาก

2.6 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ขาดการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ความล้มเหลวของยุทธศาสตร์ชาติก็อาจเกิดขึ้นได้ และประชาชนอาจจะไม่สนับสนุนหรือต่อต้านยุทธศาสตร์ชาติได้ประเด็นในข้อนี้จะมีรายละเอียดเหมือนกับประเด็นนี้ในตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหน้า 86)

2.7 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ การที่จะทำให้อยุทธศาสตร์ชาติมีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงได้ คือ การนำยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ และจะต้องมีการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ตามรายละเอียดของยุทธศาสตร์ที่กำหนด และถ้ามีการทดสอบยุทธศาสตร์อย่างละเอียดรอบคอบ ขั้นตอนในการนำไปสู่การปฏิบัติก็จะไม่เกิดปัญหาหรือเกิดปัญหาน้อยลงเพราะได้มีการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องมาแล้วในขั้นตอนการทดสอบยุทธศาสตร์ การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติจะต้องมีการดำเนินการประเด็นในข้อนี้จะมีรายละเอียดเหมือนกับประเด็นนี้ในตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหน้า 86)

2.8 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการติดตามประเมินผล (Monitor and Evaluation) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการติดตามประเมินผล ทำให้ไม่ทราบความสำเร็จหรือล้มเหลวของยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นมาได้ การติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุม (Supervise and Control) เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และหรือประเมินว่าการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สำเร็จตามเป้าหมาย (Ends) ที่กำหนดไว้หรือไม่ การติดตามประเมินผลจะต้องกำหนดดัชนี (Index) ของการติดตามประเมินผลเพื่อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าสถานการณ์ที่ตรวจสอบวัดได้นั้นบรรลุหรือไม่บรรลุเป้าหมายเมื่อเทียบกับเกณฑ์หรือดัชนีที่กำหนดหรือไม่ นอกจากนี้ การติดตามประเมินผลยังสามารถช่วยให้วิเคราะห์เพิ่มเติมให้ทราบปัจจัยเหตุแห่งความสำเร็จและความล้มเหลวดังกล่าวได้ ทำให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงแนวทางดำเนินการต่อไปได้

2.9 ไม่มีการกำหนดขั้นตอนย้อนกลับไปสู่การปรับปรุงยุทธศาสตร์ (Feedback) ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือฉบับนี้ไม่มีการกำหนดขั้นตอนย้อนกลับไปสู่การปรับปรุงยุทธศาสตร์ ทำให้เมื่อยุทธศาสตร์ถึงทางตันเดินหน้าต่อไปไม่ได้ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะเดินหน้าต่อไปสู่การบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติได้ที่กำหนดแล้วนั้นจะไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ประเด็นในข้อนี้จะมีรายละเอียดเหมือนกับประเด็นนี้ในตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหน้า 87)

สรุป

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 -2579) ของรัฐบาล ที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการบริหารและพัฒนาประเทศ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง
2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม
5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
6. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

โดยยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ได้นำใช้แนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติจากตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติจากคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติจากคู่มือด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรสถาบันวิชาการป้องกันประเทศซึ่งตัว

แบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือทั้ง 2 ฉบับ ประเด็นความไม่เหมาะสมเพียงพอ ความไม่สอดคล้องกับหลักวิชาการว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติสมัยใหม่ และความไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของโลกในยุคปัจจุบัน

ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศพบประเด็นความไม่เหมาะสมเพียงพอ ความไม่สอดคล้องกับหลักวิชาการว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติสมัยใหม่ และความไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของโลกในยุคปัจจุบัน จำนวน 10 ประเด็น คือ

1. ไม่มีเป้าหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์ หรือความมุ่งประสงค์แห่งชาติ
2. มีข้อบกพร่องในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ
3. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมในภาพรวม
4. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการกำหนดทิศทางและแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ
5. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการทดสอบยุทธศาสตร์
6. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงและการจัดการกับความเสี่ยง
7. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน
8. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ
9. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการติดตามประเมินผล
10. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนย้อนกลับไปสู่การปรับปรุงยุทธศาสตร์

ส่วนตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติจากคู่มือด้านการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ พบประเด็นความไม่เหมาะสมเพียงพอ ความไม่สอดคล้องกับหลักวิชาการว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติสมัยใหม่ และความไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของโลกในยุคปัจจุบัน จำนวน 9 ประเด็น คือ

1. ไม่มีเป้าหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์ หรือความมุ่งประสงค์แห่งชาติ
2. มีข้อบกพร่องในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ
3. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในการกำหนดทิศทางและแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ หรือขาดการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศหรือการขาดขั้นตอนในการกำหนดมหายุทธศาสตร์
4. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการทดสอบยุทธศาสตร์
5. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงและการจัดการกับความเสี่ยง
6. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน
7. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ
8. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการติดตามประเมินผล
9. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนย้อนกลับไปสู่การปรับปรุงยุทธศาสตร์

นอกจากนี้ ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือทั้ง 2 ฉบับ มีประเด็น ข้อบกพร่องที่แตกต่างกัน คือ ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ มีการกำหนดขั้นตอนในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมในภาพรวม แต่ตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติจากคู่มือด้านการพัฒนา ยุทธศาสตร์ชาติ ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศไม่มีการกำหนด ขั้นตอนในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมในภาพรวม

บริบทโดยทั่วไปในพื้นที่ จชต.

สภาพโดยทั่วไปที่ดูเหมือนจะปกติสุข จึงแฝงไว้ด้วยความหวาดระแวงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประกอบกับภาพบรรยากาศของด่านตรวจที่มีให้เห็นอยู่ทั่วพื้นที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งลักษณะป้อมปราการของด่านตรวจและการแต่งกายของเจ้าหน้าที่ที่ดูเข้มแข็งพร้อมอาวุธสงคราม ราวกับกำลังอยู่ในสนามรบ รวมทั้งป้อมปราการ เช่น แท่นปูนรูปทรงกลมขนาดสูงเท่าอก ของชาวบ้านร้านตลาดที่ถูกจัดวางเรียงรายอยู่หน้าร้านค้าตามชุมชนเมืองโดยทั่วไป ที่หวังจะป้องกันผลกระทบจากระเบิดรถยนต์จากกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง ตลอดจนสภาพอาคารร้านค้าในชุมชนเมืองที่หลายแห่งอยู่ในสภาพทิ้งร้าง หรือทรุดโทรม หากแต่ส่วนใหญ่ที่เหลืออยู่ก็อยู่ในสภาพไม่คึกคักมากนัก โดยเฉพาะเวลาใกล้พลบค่ำ ถึงยามกลางคืน บรรยากาศโดยทั่วไปก็เงียบสงัด จะมีคึกคักอยู่บ้างก็เป็นบริเวณที่มีการจัดงานมหกรรม โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐตรวจตราการเข้าไปในพื้นที่จัดงานอย่างเข้มงวด ก็ยิ่งทำให้สภาพโดยทั่วไปไม่น่าไว้วางใจโดยเฉพาะกับคนต่างถิ่น ที่เต็มไปด้วยความแตกต่างทั้งทางกายภาพ วิถีชีวิต เหล่านี้เป็นสภาพโดยทั่วไปที่มีผลต่อการลงพื้นที่ และการศึกษาวิจัยในพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษท่ามกลางกลิ่นอายของเสียงระเบิดและควันปืน บนม่านหมอกที่ปกคลุมกลุ่มคนที่ไม่หวังดี ซึ่งอาจจะหาโอกาสลอบทำร้าย สร้างความเสียหายต่อคนต่างถิ่นที่พยายามเข้ามาสานความเข้าใจระหว่างกัน ยิ่งทำให้ความไว้วางใจในสถานการณ์ มีไม่เต็มเหมือนการศึกษาโดยทั่วไป

จากการติดตามและตรวจสอบงานด้านการข่าวของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการข่าวของ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า ได้ปรากฏข่าวสารว่ามีเยาวชนส่วนหนึ่งหายไปจากระบบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาทั้งหญิงและชาย ซึ่งเชื่อว่ากลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง มีการเข้าไปพบปะกับครอบครัวของเยาวชนดังกล่าวที่มีการแก๊งตัวไว้แล้ว เพื่อชักจูงและชี้นำเข้าสู่ขบวนการฯ ดังที่ปรากฏว่าการก่อเหตุหลายๆครั้งในห้วงที่ผ่านมา มีเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการก่อเหตุในลักษณะเป็นส่วนซี้เป่าหรือเข้าไปลอบวางระเบิดด้วยตนเองตามภาพข่าว รวมทั้งจากผลการซักถามจากผู้ที่ถูกจับกุมหรือออกมาแสดงตนที่เคยปฏิบัติภารกิจทางทหารของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง หรือ RKK พบว่า มีสถานศึกษาศาสนาอิสลามเอกชนสอนศาสนาอิสลามและสถานศึกษาเอกชนบางแห่ง มี

ส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มขบวนการฯ ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกลุ่มขบวนการฯ ใช้เป็นแหล่งบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบและปลูกฝังแนวความคิดความเชื่อที่ไม่ถูกต้องให้กับเยาวชนในสถานศึกษาศาสนาอิสลามดังกล่าว และไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเข้าไปตรวจสอบขบวนการฯ บ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบดังกล่าว ทำให้กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงสามารถสร้างเปอมุดอ (เยาวชนจัดตั้ง) โดยมีครูฝึกเยาวชน ที่เรียกว่า “สตีฟเปอมุดอ” รับผิดชอบสอนอาร์เคเคชั้น 2 (มีทั้งหมด 4 ชั้น) โดยชั้น 1 และ 2 เป็นช่วงศึกษาในตำรา ยังไม่พิตร่างกาย ยังไม่ได้ฝึกอะไร แต่ถ้าเป็นพวกออกปฏิบัติการ จะต้องอยู่ชั้น 4 คือเตรียมจะจบแล้ว จุดเริ่มต้นของการเข้าขบวนการฯ เกิดจากอุดมการณ์ โดยเฉพาะการปลดปล่อยเพื่อให้ได้เอกราชและความศีกะนงในช่วงที่เป็นวัยรุ่น การบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบในสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนา กระทบเพื่อสนับสนุนและสืบทอดแนวความคิดในการต่อสู้ด้วยความรุนแรงภายใต้ความเชื่อและศรัทธาใน “สงครามญีฮาด” ทำให้สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงดำรงอยู่ต่อไปและสร้างความสูญเสียให้กับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง(พงษ์ศักดิ์, 2558)

อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ ที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันในแต่ละแห่งดังกล่าวมาข้างต้น ทั้งสภาพแวดล้อม และวิถีชุมชนนั้น คณะวิจัยจึงต้องใช้ความละเอียดรอบคอบในการศึกษาวิเคราะห์อย่างมาก เพื่อให้เกิดความลุ่มลึกและเข้าถึงสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ด้วยการเข้าถึงพื้นที่จริงด้วยตนเองของคณะวิจัย ในขณะที่พื้นที่ที่ศึกษาแห่งนี้ ก็เป็นพื้นที่พิเศษด้วยความไม่ปลอดภัยจากการลอบทำร้ายของกลุ่มหัวรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทุกขณะ ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ของคณะวิจัย มีความยากลำบากในการเดินทางและการรักษาความปลอดภัยในการเดินทางลงพื้นที่เพราะการศึกษาจากคนในสถานศึกษาแต่ละแห่งนั้น ซึ่งจะต้องมีการนัดหมายล่วงหน้า ทำให้เกิดความล่าช้าต่อชีวิตนักวิจัยในการลงพื้นที่ในแต่ละครั้ง ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในลักษณะนี้จึงมีคุณค่ามหาศาลที่ซ่อนอยู่อย่างประเมินค่ามิได้

แนวความคิดในการสะสมบ่มเพาะของขบวนการแบ่งแยกดินแดน

การบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบ จากสถานศึกษา ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในสถานศึกษาอิสลามที่ล่อแหลม เพื่อจัดตั้งสมาชิกและเป็นแหล่งผลิตกำลังรบ ตลอดจนแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ นับเป็นยุทธศาสตร์สำคัญประการหนึ่ง ในการขับเคลื่อนการต่อสู้ของขบวนการแห่งนี้ ให้ยังคงดำรงความต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายสิบปี โดยเน้นยุทธศาสตร์การยึดครองมวลชนในหมู่บ้านเป็นฐาน และอาศัยการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบในสถานศึกษาศาสนาอิสลามเพื่อจัดตั้งสมาชิกและเป็นแหล่งผลิตกำลังรบให้มีความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อจัดตั้งเป็นรัฐปัตตานีดารุสลาม(สุ

รชาติ บำรุงสุข, 2553) แม้การดำเนินการยังไม่บรรลุเป้าหมายในระดับยุทธศาสตร์ใหญ่สุดท้ายที่ต้องการ นั่นคือ การปกครองตนเองอย่างอิสระ แต่ยังคงมีกระบวนการในการนำเยาวชนเป้าหมายมาจัดตั้งเป็นแนวร่วมของขบวนการ จนอาจถึงขั้นร่วมเป็นกองกำลังติดอาวุธในท้ายที่สุด ทั้งนี้เพื่อ ดำรงการต่อสู้ได้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้สถานศึกษาอิสลามบางแห่งในพื้นที่ เป็นแหล่งสะสมบ่มเพาะ แนวความคิดการก่อความไม่สงบ ทำให้กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงสามารถสร้างเปอמודอ(เยาวชนจัดตั้ง) เพื่อ สนับสนุนและสืบทอดแนวความคิดในการต่อสู้ด้วยความรุนแรงภายใต้ความเชื่อและศรัทธาใน” สงครามญีฮาด” ทำให้สถานการณ์ความความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงดำรงอยู่ อย่างต่อเนื่อง

จากการติดตามและตรวจสอบงานด้านการข่าวของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการข่าวของ กองอำนวยการรักษา ความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า ได้ปรากฏข่าวสารว่ามีเยาวชนส่วนหนึ่งหายไปจากระบบ การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาทั้งหญิงและชาย ซึ่งเชื่อว่ากลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง มีการเข้าไปพบปะกับ ครอบครัวของเยาวชนดังกล่าวที่มีการเกร็งตัวไว้แล้วเพื่อชักจูงและชี้นำเข้าสู่ขบวนการฯ ดังที่ปรากฏ ว่าการก่อเหตุหลายๆ ครั้งในห้วงที่ผ่านมา มีเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการก่อเหตุในลักษณะเป็น ส่วนซี้เป้าหรือเข้าไปลอบวางระเบิดด้วยตนเองตามภาพข่าว รวมทั้งจากผลการซักถามจากผู้ที่ถูกจับกุม หรือออกมาแสดงตนที่เคยปฏิบัติภารกิจทางทหารของกลุ่มก่อเหตุรุนแรง หรือ RKK พบว่ามีสถานศึกษา ศาสนาอิสลามเอกชนสอนศาสนาอิสลามและสถานศึกษาปอเนาะบางแห่ง มีส่วนเกี่ยวข้องกับ กลุ่ม ขบวนการฯก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกลุ่มขบวนการฯใช้เป็นแหล่งบ่มเพาะ แนวความคิดการก่อความไม่สงบและปลูกฝังแนวความคิดความเชื่อที่ไม่ถูกต้องให้กับเยาวชนใน สถานศึกษาศาสนาอิสลามดังกล่าวและไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเข้าไปตรวจสอบ ขบวนการฯบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบดังกล่าว ทำให้กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงสามารถสร้าง เปอמודอ (เยาวชนจัดตั้ง) เพื่อสนับสนุนและสืบทอดแนวความคิดในการต่อสู้ด้วยความรุนแรงภายใต้ ความเชื่อและศรัทธาใน”สงครามญีฮาด” ทำให้สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ ยังคงดำรงอยู่ต่อไปและสร้างความสูญเสียให้กับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่และ เจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง(พงษ์ศักดิ์, 2558)

การศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เยาวชนมุสลิมส่วนใหญ่นิยมศึกษาใน สถานศึกษาศาสนาอิสลามสายศาสนา ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับวิถีชีวิตอิสลามมากกว่าสาย สามัญ เริ่มตั้งแต่การเข้าศึกษา ในศูนย์อบรมจริยธรรมเด็กก่อนเกณฑ์หรือตาศึกษาจากมัสยิดในชุมชน ตามด้วยการเข้าศึกษาในสถาบันปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สำหรับในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ปอเนาะเป็นสถานศึกษาศาสนาอิสลามศาสนาที่ดีที่สุดเพราะคนที่เรียนปอเนาะ สามารถเป็นผู้นำศาสนาได้ตั้งนั้นสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงสนับสนุนลูกหลานให้เรียน ปอเนาะโดยไม่รู้สึว่าการศึกษาสายศาสนาดังกล่าว อาจจะทำให้บุตรหลานของตนเสียโอกาสในการ ทำงานที่เป็นสากลในวันข้างหน้า นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เยาวชนมุสลิม เข้าศึกษาด้าน

ศาสนา มากกว่า เนื่องจากผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานเคร่งครัดในศาสนา เพราะมีความเชื่อถือศรัทธาต่อกลุ่มโต๊ะครูหรือครูสอนศาสนาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ประกอบกับเห็นว่า การศึกษาในสถานศึกษาทางศาสนาอิสลามดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตอิสลาม และโอกาสในการเข้าถึงสถานศึกษาดังกล่าวมีมากกว่าสถานศึกษาของรัฐสายสามัญของรัฐทั่วไป ซึ่งขบวนการได้มีการสอดแทรกเข้ามาแสวงประโยชน์จากการที่สถานศึกษา เป็นแหล่งศูนย์รวมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ในการสร้างสมาชิก หรือแนวร่วมขบวนการก่อความไม่สงบรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยใช้สถาบันปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามดังกล่าว เป็นสถานที่ในการหล่อหลอมกลุ่มเกลาคความคิด ความเชื่อ อย่างเป็นระบบ จนเป็นการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบ เพื่อเป้าหมายระดับยุทธศาสตร์สำคัญคือ การแบ่งแยกดินแดน

นักจัดตั้งเยาวชน (เปอร์กาเดส) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสภาปฏิบัติงานกลางของขบวนการ มีหน้าที่ในการสร้างสมาชิกของขบวนการหรือเยาวชนจัดตั้ง(เปอมุดอ) โดยมีงานที่สำคัญคือ การคัดเลือกเยาวชนจากในสถานศึกษาศาสนาอิสลาม เพื่อคัดเลือกเข้าทำการฝึกเป็นเยาวชนจัดตั้ง (เปอมุดอ) และคัดเลือกเข้าทำการฝึกเป็นทหารหรือ RKK ต่อไป

จากผลการซักถามจากผู้ที่ถูกจับกุมหรือออกมาแสดงตนที่เคยปฏิบัติภารกิจทางทหารของกลุ่มก่อเหตุรุนแรง หรือ RKK ของฝ่ายการข่าว กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า พบว่ามีสถานศึกษาศาสนาอิสลามเอกชนสอนศาสนาอิสลามบางแห่ง มีส่วนเกี่ยวข้องกับ กลุ่มขบวนการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกลุ่มขบวนการใช้เป็นแหล่งบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบและปลูกฝังแนวความคิดความเชื่อที่ไม่ถูกต้องให้กับเยาวชนในสถานศึกษาศาสนาอิสลามดังกล่าวซึ่งเจ้าของหรือผู้บริหารสถานศึกษาศาสนาอิสลามบางแห่งอาจจะไม่ทราบ เนื่องจากเป็นการปฏิบัติการลับของขบวนการ ในขณะที่บางแห่งอาจจะทราบแต่ไม่กล้าเปิดเผยเพราะเหตุผลด้านความปลอดภัย หรือเหตุผลด้านอื่นๆ ในขณะเดียวกันบางแห่งเจ้าของหรือผู้บริหารสถานศึกษาศาสนาอิสลามมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงและไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเข้าไปตรวจสอบขบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบดังกล่าว ทำให้ขบวนการสามารถสืบทอดแนวความคิดในการต่อสู้ด้วยการก่อความไม่สงบให้กับเยาวชนในพื้นที่ ได้อย่างต่อเนื่องดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่ขบวนการยังคงมีความต่อเนื่องในการต่อสู้กับฝ่ายเราได้อยู่ขณะนี้ เนื่องมาจาก “เปอมุดอ” ซึ่งเป็นพื้นเพหรือตัวจักรสำคัญ มีการผลิตและสร้างมาจากเยาวชนมลายูมุสลิมจาก 2 ระบบ คือ ในระบบการศึกษา (IPP) และนอกระบบการศึกษา (IPN) โดยเยาวชนทั้ง 2 ระบบนี้ จะมีสัดส่วนที่จัดตั้งมาจากในระบบการศึกษาถึง 90% และสถานศึกษาศาสนาอิสลามที่กลุ่มนักสร้างสมาชิกของขบวนการดำเนินงานผลิตมาจาก 3 สาขาหลักทางการศึกษา ได้แก่ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด หรือตาดีกา, รร.เอกชนสอนศาสนาอิสลาม และสถาบันศึกษาปอเนาะ โดยการส่งคนแฝงตัวเข้ามาเป็น เจ๊ะซู ในตาดีกา, อูสตาส ในสถานศึกษาศาสนาอิสลาม และ อูลามาในหมู่บ้านจัดตั้ง

สภาพโดยทั่วไปของสถานศึกษาในพื้นที่ 3 จต.

สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ของสถานศึกษาในแต่ละแห่งตั้งอยู่โดยรวมแล้ว มีความพิเศษไปจากสถานศึกษาที่มีอยู่โดยทั่วไปในพื้นที่แห่งอื่น(ที่อยู่นอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) ด้วยบริบทที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความเป็นตัวของตัวเองที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมอาทิ การแต่งกายของครูอาจารย์ ตลอดจนนักเรียนในสถานศึกษานั้นๆ ที่มีความเป็นคนไทยมุสลิมอย่างชัดเจน ประกอบกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่สิ่งปลูกสร้างส่วนใหญ่จะมีรูปทรงทางสถาปัตยกรรมในทางศาสนาอิสลาม ซึ่งส่วนใหญ่จะมีสถานที่สำหรับการประกอบพิธีทางศาสนาอยู่ในบริเวณโรงเรียนหรืออย่างน้อยก็อยู่ใกล้ๆ กับสถานศึกษา ยิ่งทำให้บรรยากาศโดยทั่วไปมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดกับพื้นที่อื่นของประเทศ นอกจากนี้ สถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่ ยังมีให้เห็นอยู่มากมาย แสดงให้เห็นว่า คนในพื้นที่ที่มีความมุ่งมั่นในการนำศาสนามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต แม้ทางฝ่ายรัฐจะพยายามแนะนำให้สถานศึกษาในพื้นที่ปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก หากแต่ก็สามารถทำให้สถานศึกษาหลายแห่งที่เดิมเป็นเพียงแหล่งเรียนรู้ทางศาสนาอิสลามอย่างเดียวที่เรียกกันว่าปอเนาะ ต้องปรับตัวมาเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมากขึ้น กล่าวคือสถานศึกษาในพื้นที่ ต้องปรับเปลี่ยนให้มีการจัดการเรียนการสอนทั้งสายสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ควบคู่กับการสอนหลักการทางศาสนาอิสลามด้วย อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนสายศาสนาอิสลามก็ยังคงมีการดำเนินการอย่างเคร่งครัดอยู่ต่อไปอย่างไม่จืดจาง ส่งผลให้สถานศึกษาหลายแห่งมีการแข่งขันกัน เพื่อแย่งชิงบุตรหลานของคนในพื้นที่ให้เข้ามาศึกษาในโรงเรียนของตนกันอย่างรุนแรง ในขณะที่มีการปรับตัวและการแข่งขันของสถานศึกษาในพื้นที่ ก็ยังมีความแตกต่างด้านระดับการพัฒนาอยู่มากในระดับหนึ่ง สังเกตได้จากอาคาร สถานที่รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน เช่น สภาพของห้องเรียน สภาพโต๊ะ เก้าอี้ ที่สถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อย (ไม่ถึง 500 คน) จะอยู่ในสภาพทรุดโทรม ตรงกันข้ามกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 1,000 คนขึ้นไป จะมีความพร้อมของสภาพสถานศึกษาอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งคุณภาพของครูอาจารย์ของสถานศึกษาที่มีส่วนสำคัญในการสร้างคุณภาพการเรียนการสอน โดยสถานศึกษาขนาดใหญ่ จะมีโอกาสเลือกครูอาจารย์ที่มีคุณภาพมาเป็นบุคลากรของตนได้มากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้มีผลโดยตรงมาจากงบประมาณรายหัวของภาครัฐที่สนับสนุนให้นักเรียนในสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนา (ที่มีการสอนทั้งสายสามัญควบคู่สายศาสนา) กล่าวคือ หากสถานศึกษาใด มีจำนวนนักเรียนมาก ก็จะได้งบประมาณจากส่วนนี้มากเป็นเงาตามตัว ทำให้มีงบประมาณในการพัฒนาสถานศึกษาได้มากขึ้น อันเป็นการสร้างโอกาสในการเปิดโลกทัศน์ให้ครูอาจารย์ ตลอดจนนักเรียนในสถานศึกษาแห่งนั้นๆ ให้มีความใฝ่ฝันสู่เป้าหมายที่

เป็นสากลมากขึ้น ทั้งนี้เพื่ออนาคตของตนเองและลูกหลานในการมีโอกาสประกอบอาชีพที่ดีมีรายได้ เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้มากขึ้น

สิ่งดังกล่าวนี้ จะเป็นการลดช่องว่างการสอดแทรกเข้ามาของผู้ไม่หวังดีในการเข้ามา ปลุกกระดม บ่มเพาะแนวคิดสุดโต่ง สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างเด็กและเยาวชนในพื้นที่กับรัฐ ลงได้อย่างมาก ในขณะที่สถานศึกษาหลายแห่ง ยังจำเป็นที่จะต้องมีย่านพักเพื่อให้นักเรียนส่วนหนึ่ง ได้อยู่ประจำที่สถานศึกษา และมีโอกาสในการเรียนรู้หลักคำสอนทางศาสนาอิสลามได้มากกว่าเด็ก ไป-กลับซึ่งหากสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กก็ย่อมมีงบประมาณในการดูแลปรับปรุงหรือซ่อมแซมที่พัก อาศัยได้ไม่เพียงพอ ย่อมส่งผลให้สภาพที่พักประจำสถานศึกษาเหล่านั้นทรุดโทรม และอาจเป็น ช่องว่างให้ผู้ไม่หวังดี สามารถสอดแทรกเข้ามาอบรมบ่มเพาะความเห็นต่างระหว่างตนกับเจ้าหน้าที่ รัฐได้มากขึ้น โดยเฉพาะในยามวิกาลที่เจ้าหน้าที่รัฐขาดโอกาสในการเข้าไปสอดส่องดูแลการเรียน การสอนของครูสอนศาสนาบางคนนี้อาจสอดแทรกแนวคิดเห็นต่างให้เกิดขึ้นกับรัฐได้ ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐก็ตระหนักดีในช่องว่างเหล่านั้น และกำลังหากิจกรรมที่เป็นโอกาส เพื่อให้สามารถ เข้าถึงสถานศึกษาตลอดจนที่พักประจำของนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละแห่งอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนั้น สถานศึกษาโดยส่วนใหญ่ในพื้นที่ ล้วนมีที่มาจากความเป็นสถานที่สำหรับการ เรียนการสอนเฉพาะหลักศาสนาอิสลามที่เรียกกันว่าปอเนาะมาก่อน จึงทำให้แนวคิดการปรับตัว ของสถานศึกษาบางแห่งโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก ยังไม่สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษา สายสามัญ ให้ทัดเทียมสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ หลายแห่งจึงคงเน้นการเรียน การสอนหลักศาสนาเป็นหลักแล้วเสริมวิชาสายสามัญเพื่อให้เข้าเกณฑ์การได้รับการสนับสนุน งบประมาณรายหัวของนักเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการได้ รวมทั้งสถานศึกษาหลายแห่งยังไม่ สามารถเชื่อมโยงการสนับสนุนเกื้อกูลของคนในชุมชนรอบสถานศึกษาได้ดีเท่าที่ควรจะเป็น ส่งผลให้ สถานศึกษาต้องแบกรับภาระของนักเรียนบางคนที่ไม่มีความมุ่งมั่นในการเรียน ขาดวินัยในการใช้ ชีวิต จึงต้องออกจากการศึกษา กลายเป็นช่องว่างให้กลุ่มผู้ไม่หวังดีแสวงประโยชน์จากเด็กที่ ขาดเรียนหรือออกจากระบบการศึกษาเหล่านั้นได้

สภาพบริบทโดยทั่วไปของสถานศึกษาที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ส่วนใหญ่มุ่งเป้าไปที่ สถานศึกษาที่เป็นแหล่งบ่มเพาะ เคยมีประวัติเป็นแหล่งบ่มเพาะ หรือมีแนวโน้ม ส่งบอกเหตุว่า อาจจะเป็นแหล่งบ่มเพาะเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต้องพบ กับความยากลำบาก อันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่อันตรายที่อาจตกเป็นเป้าหมายของกลุ่มคนหัวรุนแรง ที่ต้องการทำร้ายคณะวิจัยเพื่อสร้างสถานการณ์ก็ไม่ได้สูง โดยเฉพาะการวิจัยครั้งนี้ มีความ จำเป็นต้องมีการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) อันประกอบด้วยเจ้าของสถานศึกษา ผู้ได้รับใบอนุญาต ผู้อำนวยการโรงเรียน ตลอดจนครูอาจารย์ทั้งสายสามัญและสายศาสนา และ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ ล่วงหน้า เนื่องจากการเข้าไปในสถานศึกษาในพื้นที่ จเขต ที่เป็นคณะแรกของสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความจริงให้มากที่สุด และเพื่อเป็นการพบปะพูดคุยในลักษณะเจาะลึก (In-depth Interview) ร่วมกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มากที่สุดในเวลาที่มีอำนาจให้ในแต่ละแห่ง ท่ามกลางบรรยากาศของความรู้สึกไม่ปกติเหมือนการเก็บข้อมูลโดยทั่วไป ด้วยการลอบทำร้ายคณะวิจัยจากผู้เห็นต่างจากรัฐและมีแนวคิดรุนแรงสุดโต่งอาจเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้เมื่อสบโอกาส จากการติดตามและตรวจสอบงานด้านการข่าวของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการข่าวของ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า ได้ปรากฏข่าวสารว่ามีเยาวชนส่วนหนึ่งหายไปจากระบบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาทั้งหญิงและชาย ซึ่งเชื่อว่ากลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง มีการเข้าไปพบปะกับครอบครัวของเยาวชนดังกล่าวที่มีการเกร็งตัวไว้แล้ว เพื่อชักจูงและชักนำเข้าสู่ขบวนการฯ ดังที่ปรากฏว่าการก่อเหตุหลายๆ ครั้งในห้วงที่ผ่านมา มีเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการก่อเหตุในลักษณะเป็นส่วนซี้เป่าหรือเข้าไปลอบวางระเบิดด้วยตนเองตามภาพข่าว รวมทั้งจากผลการซักถามจากผู้ที่ถูกจับกุมหรือออกมาแสดงตนที่เคยปฏิบัติการทางทหารของกลุ่มก่อเหตุรุนแรง หรือ RKK พบว่า มีสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามและสถานศึกษาปอเนาะบางแห่ง มีส่วนเกี่ยวข้องกับ กลุ่มขบวนการฯ ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกลุ่มขบวนการฯ ใช้สถานศึกษาบางแห่งเป็นแหล่งบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบและปลูกฝังแนวความคิดความเชื่อที่ไม่ถูกต้องให้กับเยาวชนในสถานศึกษาศาสนาอิสลามดังกล่าวและไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเข้าไปตรวจสอบขบวนการฯ บ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบดังกล่าว ทำให้กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงสามารถสร้างเปอמודอ (เยาวชนจัดตั้ง) เพื่อสนับสนุนและสืบทอดแนวความคิดในการต่อสู้ด้วยความรุนแรงภายใต้ความเชื่อและศรัทธาใน “สงครามญิฮาด” ทำให้สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงดำรงอยู่ต่อไปและสร้างความสูญเสียให้กับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง(พงษ์ศักดิ์, 2558)

การเดินทางลงพื้นที่ศึกษาในแต่ละครั้ง แม้ว่าจะได้รับการดูแล ให้การรักษาความปลอดภัยของคณะวิจัย จากหน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่อย่างแข็งขันในระดับหนึ่ง แต่ไม่อาจทำได้อย่างเอิกเกริก เนื่องจากอาจสร้างความไม่ไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ รวมทั้งจะเป็นการสร้างบรรยากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพูดคุยระหว่างนักวิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ จึงจำเป็นต้องระมัดระวังการแสดงตัวอย่างมาก หากแต่สภาพความเป็นจริง ความอบอุ่นที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัย ตลอดจนการต้อนรับขับสู้ และบรรยากาศของการพูดคุยให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเป็นกันเองต่อคณะวิจัย ก็ยังแฝงไว้ซึ่งความรู้สึกประหวั่นพรั่นพรึง ด้วยช่วงเวลาที่คณะวิจัยลงพื้นที่ทั้ง 4 ครั้ง ก็ยังคงมีกลิ่นอายของเหตุรุนแรงในพื้นที่ใกล้เคียง หรือกระทั่งเกิดเหตุรุนแรงในพื้นที่ที่คณะวิจัยลงพื้นที่ศึกษาและคล้อยหลั่งมาได้ไม่นาน เท่ากับว่า อาจมีการเกาะติดของกลุ่มหัวรุนแรงที่แฝงตัวอยู่ในพื้นที่ และคอยหาโอกาสก่อเหตุทำร้ายคณะวิจัย หรือเจ้าหน้าที่รัฐที่กำลังรักษาความปลอดภัย อย่างไรก็ตามหากพิจารณา

จากการเก็บข้อมูลสภาพโดยทั่วไปแล้ว กลับพบว่า การดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงดำเนินไปตามวิถีชีวิตปกติ โดยเฉพาะพี่น้องชาวมุสลิมที่มีการสัญจรไปมา และการจับจ่ายใช้สอยตามอาคารร้านค้าตลาดเหมือนไม่มีความตื่นกลัวต่อเหตุร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้ ในขณะที่เดียวกัน พี่น้องชาวไทยพุทธ กลับมีความอบอุ่นที่จะอยู่ในชุมชนของตนเองมากกว่าที่จะเดินทางไปที่อื่นโดยไม่จำเป็น

รูปแบบการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบในสถานศึกษาในพื้นที่ จชต.

รูปแบบการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบ ให้เกิดการสร้างความเกลียดชังรัฐ โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นตัวแทนรัฐ ที่ผ่านมานั้น มีอยู่จริง ด้วยการพิสูจน์ทราบจากหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐมาอย่างต่อเนื่อง พบร่องรอยการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษาบางแห่ง จากผู้กระทำผิดที่ถูกจับได้หรือการพิสูจน์หลักฐานตามหลักวิทยาศาสตร์ รวมทั้งการติดตามผู้ต้องสงสัยเข้าไปในสถานศึกษาบางแห่งจนพบร่องรอยการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบ สร้างแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดนให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา จนกระทั่งหน่วยงานด้านความมั่นคงได้เกาะติด จัดชุดเฉพาะกิจจากหน่วยเฉพาะกิจสันติสุขเข้าเกาะติดพิสูจน์ทราบและสร้างความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ตั้งแต่ ปี 2556 จนในปัจจุบันสถานศึกษาเป้าหมายที่หน่วยเฉพาะกิจรับผิดชอบ ไม่พบร่องรอยการฝึก เพื่อสร้างสมาชิกใหม่ หรือใช้เป็นแหล่งพักพิงของ ผกท. เช่นในอดีต ด้วยการเกาะติดสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นมาตรการจำกัดเสรีการปฏิบัติ ควบคุมขัดขวางกลุ่มแกนนำของขบวนการแบ่งแยกดินแดน ในการบ่มเพาะเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม กลุ่มขบวนการฯ อาจมีกระบวนการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบอยู่ โดยหลังจากหน่วยเฉพาะกิจสันติสุขได้เข้าถึงสถานศึกษาในพื้นที่ได้มากขึ้น ขบวนการฯ ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการในการปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา เช่น การสร้างความแนบเนียน โดยไม่ทิ้งร่องรอยของกระบวนการบ่มเพาะสร้างแนวคิดเกลียดชังต่อรัฐ ให้เห็นง่ายๆ อย่างในอดีตที่ผ่านมา ทั้งในห้องเรียน โต๊ะเรียน หรือตามฝาผนังเรือนพักที่อยู่ประจำ ตลอดจนกระดาดหรือแผ่นป้าย เป็นต้น ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องใช้รูปแบบการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้รูปแบบการปกปิดการอบรมบ่มเพาะอาจมีการเปลี่ยนแปลงจากที่กระทำในสถานศึกษาไปเป็นการกระทำนอกสถานศึกษา ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเข้าค่ายนอกสถานที่ในห้วงต่างๆ เช่น ห้วงการปิดภาคเรียน รวมทั้งการใช้สถานที่อื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของหน่วยงานด้านความมั่นคง ในการใช้เป็นแหล่งบ่มเพาะแนวคิดรุนแรง สร้างความเกลียดชังต่อเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งการชักจูงเยาวชนให้หลงผิด เข้าร่วมขบวนการฯ ในรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง

กระบวนการในการเข้าร่วมขบวนการในการศึกษาคั้งนี้ ได้ศึกษาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีระบบ (System Theory) ประกอบด้วย บริบทแวดล้อม(Context) ปัจจัยนำเข้า

(Input) ปัจจัยการดำเนินการ(Process) ปัจจัยผลผลิต(Outcome) และปัจจัยผลกระทบ (Outcome)ซึ่งในการศึกษาวิจัยดังกล่าว มีดังนี้

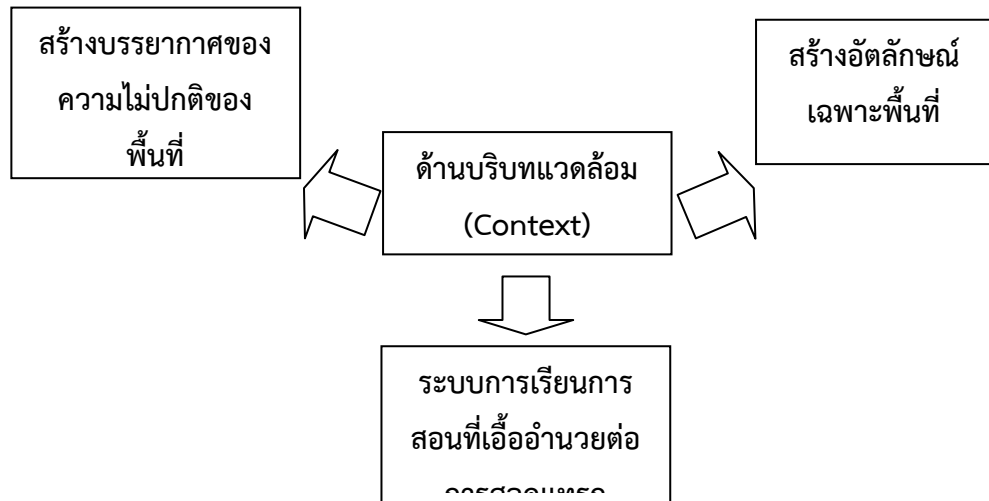
1.ด้านบริบทแวดล้อม(Context)มีดังนี้

1.1 การสร้างบรรยากาศของความไม่ปกติของพื้นที่ กระบวนการบ่มเพาะในสถานศึกษาในพื้นที่ฯ นั้น จะเริ่มด้วยการสร้างบรรยากาศของความไม่ปกติด้วยการเร่งเร้าให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้สึกรับรู้ร่วมกันว่า สถานการณ์ในพื้นที่ขณะนั้น จำเป็นที่ทุกคนต้องร่วมกันต่อสู้เพื่อเป้าหมายเอกราชร่วมกัน ร่วมกันต่อสู้กับฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มคนในพื้นที่ ที่ทุกคนเล็งเห็นร่วมกันว่า ปัจจุบัน ยังมีกลุ่มคนนอกศาสนาเคลื่อนไหวด้วยกองกำลังติดอาวุธหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไทยเคลื่อนไหวให้เห็นอย่างชัดเจนในพื้นที่ ให้เริ่มคิดและสังเกตพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐที่ล่อแหลมต่อความไม่เป็นธรรมมากขึ้น

1.2 ระบบการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการสอดแทรกในกระบวนการบ่มเพาะแนวคิดก่อความไม่สงบนั้น จำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการสอดแทรกการสั่งสมบ่มเพาะแนวคิดตามที่ต้องการได้โดยการจัดระบบการเรียนที่สลับกันไปมาระหว่างการเรียนการสอนสายสามัญกับการเรียนการสอนสายศาสนานั้น สามารถสร้างโอกาสให้ผู้ไม่หวังดีสอดแทรกความแตกต่างทางความคิดความเชื่อให้เด็กและเยาวชนได้สะดวกขึ้น ด้วยไม่มีกลไกใดๆ ของรัฐในการเข้าไปกำกับดูแลการเรียนการสอนศาสนาโดยเฉพาะการมีนักเรียนที่อยู่พักประจำในสถานศึกษา ซึ่งมีการเรียนการสอนทางศาสนา โดยปราศจากการกำกับดูแลใดๆ จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นช่วงเวลากลางคืนและช่วงเวลาเช้าตรู่ที่อาจเป็นโอกาสให้ผู้ไม่หวังดีดำเนินการบ่มเพาะแนวคิดที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อรัฐได้

1.3 การสร้างอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ที่แตกต่างกระบวนการบ่มเพาะแนวคิดก่อความไม่สงบ จำเป็นที่จะต้องสร้างอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของตนขึ้น เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในพื้นที่ (Unity) ให้รับรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมว่า คนในพื้นที่เป็นพวกเดียวกัน เป็นญาติพี่น้องกันที่จะต้องรักสามัคคีและร่วมมือกัน ในขณะเดียวกัน เป็นการสร้างสภาวะแวดล้อมที่ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างจากคนไทยโดยทั่วไป โดยเรียกคนเหล่านั้นว่า คนนอกศาสนา เพื่อแบ่งพรรคแบ่งพวก อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่เกื้อกูลต่อการโน้มน้าวให้เห็นและตระหนักร่วมกันในการเข้าร่วมขบวนการฯโดยอาศัยอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่ถูกปลูกเร้าให้เห็นถึงความแตกต่างจากรัฐไทยและต้องการการปกครองแบบรัฐอิสลามบริสุทธิ์ สร้างความมั่นใจว่าสิ่งที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้วภายใต้ความเชื่อต่างๆ ดังกล่าวที่ถูกปลูกฝัง หรือสร้างให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมขบวนการฯ จึงเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการต่อสู้ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นตามแผนภาพที่ 3-3 ดังนี้

แผนภาพที่ 3-3: กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านบริบทแวดล้อม(Context)

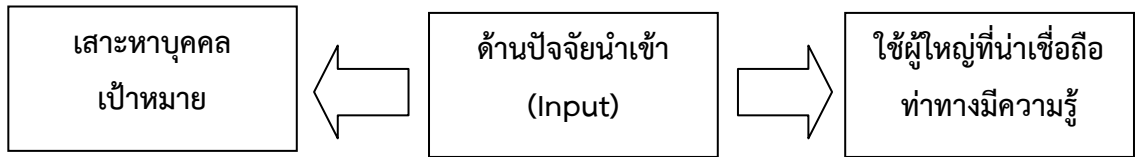

2. ด้านปัจจัยนำเข้า(Input)มีดังนี้

2.1 เสาะหาบุคคลเป้าหมาย ในประเด็นนี้ กลุ่มนักสร้างสมาชิกแนวร่วมใหม่ของขบวนการ จะสังเกตพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อยู่ประจำตามหอพักของสถานศึกษา เพื่อดูว่าเด็กคนไหนมีแนวโน้มที่มีลักษณะ มีวินัย เชื่อฟังครู เคารพครูในหลักสูตรเป็นหลักศาสนาเป็นลำดับแรก แล้วจึงหาโอกาสในการเข้าไปสอบถามความคิดเห็น ความเชื่อ บุคคลนั้นๆ ว่า มีแนวโน้มที่จะร่วมแนวคิดกับขบวนการหรือไม่อย่างไรต่อไปและแสวงประโยชน์จากธรรมชาติในความคิดคะนองในช่วงที่เป็นวัยรุ่น

2.2 ใช้ผู้ใหญ่ที่น่าเชื่อถือ ทำทางมีความรู้บุคคลที่เป็นปัจจัยนำเข้าสำคัญในกระบวนการบ่มเพาะก็คือ บุคคลที่จะเป็นผู้สร้างแนวร่วมใหม่ ที่จะต้องเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ น่าเคารพศรัทธาในสายตาของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เป็นต้นทุนในการพูดคุยโน้มน้าวแนวคิด ความเชื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เพราะด้วยวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ที่มีหลักการทางศาสนาอิสลามเป็นส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้บุคคลที่น่าเคารพเชื่อถือ และมีความรู้มากกว่า ที่สามารถเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในแง่มุมสร้างความเกลียดชังระหว่างคนในพื้นที่กับคนในสวนอื่นได้ละเอียดมากขึ้น จะได้รับความไว้วางใจและเชื่อมั่นจากเด็กและเยาวชนในสถานศึกษามากเป็นพิเศษ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นตามแผนภาพที่ 3-4 ดังนี้

แผนภาพที่ 3-4 : กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านปัจจัยนำเข้า(Input)

3.ด้านการดำเนินการ(Process)มีดังนี้

3.1 การชักชวนของคนใกล้ชิดในสถานศึกษาการชักชวนจากคนใกล้ชิดกับเป้าหมายนั้น เพื่อให้เป้าหมายของการบ่มเพาะแนวคิดฯ ไม่รู้สึกที่กำลังถูกปลุกกระดมแนวคิดรุนแรงในทางตรงข้าม เพื่อให้เกิดความแนบเนียนต่อเป้าหมายของการชักชวนเข้าร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดน โดยจะเริ่มจากการเห็นร่วมกันก่อนว่า จะต้องต่อสู้ร่วมกันเพื่อเป้าหมายของขบวนการฯ เพื่อนสนิท หรือรุ่นพี่ที่ไว้วางใจ หรือคนรู้จัก อาจเป็นคนสนิทที่อยู่ในสถานศึกษา หรือ ในมัสยิดเพื่อตอกย้ำจากคนอื่นที่สามารถเล่าเรื่องได้ละเอียดมากขึ้น รวมทั้งความใกล้ชิดเพื่อสร้างความไว้วางใจ

3.2 การพูดคุยธรรมดาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์รัฐปัตตานีเชื่อมโยงศาสนา การพูดคุยจะเป็นลักษณะที่ไม่ให้บุคคลเป้าหมาย รู้ตัวว่า กำลังถูกชักจูงให้ร่วมขบวนการฯ เป็นการพูดคุยแบบสบายๆ เพื่อหยั่งท่าทีของบุคคลเป้าหมายว่า จะมีปฏิกิริยาตอบรับหรือปฏิเสธเรื่องราวเหล่านั้นมากน้อยแค่ไหน ที่สำคัญการพูดคุยเรื่องประวัติศาสตร์รัฐปัตตานีนี้ จะสอดแทรกเรื่องราวของประวัติศาสตร์ที่ปะปนไปกับเรื่องราวประวัติศาสตร์รัฐปัตตานีอันยิ่งใหญ่และเป็นอิสระจนถูกสยามยึดครอง โดยตอกย้ำชี้ให้เห็นถึงการต่อสู้เพื่อพระเจ้า เพื่อศาสนาหรือการชี้ให้เห็นว่าการต่อสู้เพื่อเอกราชของคนมุสลิมนั้น ถือเป็นหน้าที่หรือข้อบังคับทางศาสนา (วาฮิบ) ที่คนมุสลิมทุกคนจะต้องทำ หากใครปฏิเสธจะเป็นบาป หรือการฆ่าคนนอกศาสนาไม่เป็นบาปแต่ในทางตรงข้ามจะได้บุญแทน เมื่อตายไปวิญญาณจะบริสุทธิ์ บาปที่เคยมีติดตัวก็จะหมดไปและจะได้ไปสวรรค์พบพระเจ้า เน้นให้เห็นว่าคนมลายูปัตตานีถูกทรมาณ ถูกกวาดต้อนไปใช้แรงงานทาสในสยามเพื่อให้เห็นถึงความโหดร้ายของรัฐสยามต่างๆ นาๆสร้างความแค้น ชิงชังต่อรัฐไทย เช่น เล่าเรื่องคนสยามจับชาวมลายูปัตตานีเจาะเอ็นร้อยหวาย กวาดต้อนเดินทางไปกรุงเทพฯ ฯ เพื่อชุดคลองแสนแสบ (เรื่องเล่าดังกล่าวผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดให้ตรงกัน) ดังคำกล่าวอ้างที่ว่า “...พวกเราจึงต้องร่วมกันต่อสู้เพื่อเอาดินแดนปัตตานีกลับคืนมา และแก้แค้นให้ชาวมุสลิมเราต้องร่วมกันต่อสู้ หากเราไม่สู้แล้วใครจะสู้หรือเราเป็นทาสเขามา 200 ปีแล้ว...” เป็นต้นโดยมีจุดเริ่มต้นของการเข้าขบวนการฯ เกิดจากอุดมการณ์ โดยเฉพาะการปลดปล่อยเพื่อให้ได้เอกราช

3.3 การกระทำตอกย้ำสม่ำเสมอต่อเนื่องโดยการพูดคุยจะกระทำอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ ประมาณ 1 สัปดาห์ และถี่ขึ้นเป็นเดือนถึงหลายเดือน ส่วนใหญ่เป็นการตอกย้ำถึงความจำเป็นทางประวัติศาสตร์ของรัฐปัตตานี ที่มุ่งเน้นการสร้างความคิดแค้น เกลียดชังคนนอกศาสนา

ที่กระทำทารุณกับคนมุสลิมในอดีต โดยเฉพาะในห้วงหลังเหตุการณ์“มัสยิดกรือเซะ” หรือ เหตุการณ์ตายหมู่ในอำเภอ “ตากใบ” เป็นสิ่งเร้าและตอกย้ำความจริงทางประวัติศาสตร์ในประเด็น นี้เป็นอย่างดีในการชวนเชื่อ ซึ่งในเหตุการณ์ครั้งนั้น มีพี่น้องมุสลิมต้องเสียชีวิตอย่างปริศนาจำนวนมาก ซึ่งเป็นตัวอย่างจากปรากฏการณ์จริงที่จับต้องได้ ก็ยิ่งทำให้เกิดความเชื่อในสิ่งที่ผู้ชักจูงพูด ก่อให้เกิดความชิงชัง เจ็บปวด อายากแค้นให้พี่น้องมุสลิมผู้สูญเสียเหล่านั้น อันเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าร่วมขบวนการฯ หรือแม้แต่การกระทำเหล่านั้นจะเป็นเหตุเล็กๆ น้อยๆ เช่น การบังคับใช้กฎ จรรยาที่อ้างว่าชาวพุทธที่ได้รับการผ่อนปรน ในขณะที่การดำเนินการกับคนมุสลิมโดยเฉพาะวัยรุ่น จะถูกตรวจอย่างเข้มงวด เป็นต้น เป็นการตอกย้ำความเชื่อให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่รัฐไทยยังมีการเลือก ปฏิบัติ เป็นการรังแกเหยียดหยาม ไม่ให้เกียรติคนมุสลิมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็น ปัจจัยสำคัญที่ผู้ชักจูง ชี้นำ โน้มน้าวให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องเข้าร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดน ในการต่อสู้เอาดินแดนของตนเองคืนมา และเพื่อความเป็นเอกราชของพี่น้องชาวมุสลิมในที่สุด

หลังจากนั้นก็มีการอบรมให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์รัฐปัตตานีอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอกย้ำเป็นเวลาแรมเดือน เป็นการผลิตซ้ำทางความคิด (Re-Product) โดยอาจเรียกไปอบรมเป็น ระยะเวลา เช่น สัปดาห์ละ 1-2 วัน ในหอพักของสถานศึกษาในช่วงเวลากลางวัน เป็นต้น รวมทั้งการ แยกเป็นกลุ่มย่อยๆ (ที่เป็นแกนนำของเด็กและเยาวชน) แยกไปตามอาคารบ้านเรือนในชุมชนต่างๆ รอบสถานศึกษานั้นๆ เพื่อไม่ให้ทางการสอดส่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมกับผู้ที่มาให้ความรู้(ช่วงนี้) ที่เป็นคนนอกหมู่บ้าน เป็นผู้ใหญ่น่าเชื่อถือ ทำทางมีความรู้ หรือเป็นครูสอนศาสนา

3.4 การให้บุคคลเป้าหมายกลับไปคิดและตัดสินใจเองกระบวนการปมเพาะ แนวคิดการก่อความไม่สงบนี้ ขบวนการไม่ได้ใช้วิธีบีบบังคับบุคคลเป้าหมายให้เข้าร่วม แต่ส่วนใหญ่ จะให้เด็กและเยาวชนที่เป็นเป้าหมาย ได้กลับไปคิดและตัดสินใจเอง ซึ่งส่วนใหญ่ที่ได้รับการกระทำ ตามกระบวนการ(Process) ถึงขั้นนี้แล้ว ก็มักจะตัดสินใจเข้าร่วม เพราะการดำเนินการนี้มี กระบวนการในการกล่อมเกล่าอย่างเป็นระบบมีการสร้างความถี่ในการชักจูง และปิดกั้นให้บุคคล เป้าหมายในการเข้าร่วมขบวนการฯ ได้รับข้อมูลด้านเดียว (ลักษณะของสังคมปิดจึงทำได้ง่าย)โดย ตอกย้ำชี้นำให้เห็นถึงการต่อสู้เพื่อพระเจ้า เพื่อศาสนา มุ่งเน้นสร้างความแค้น ชิงชังต่อรัฐไทย

3.5 การใช้พฤติกรรมหมู่กระบวนการในการปมเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบ ร่วมกับขบวนการฯ นั้น ยังใช้พฤติกรรมหมู่ ในการสร้างเรื่องให้กลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา เห็นว่า คนส่วนใหญ่ในสถานศึกษา เข้าร่วมขบวนการกันหมดแล้วเป็นการสร้างจิตวิทยาหมู่ ที่เมื่อเห็น เพื่อนๆ เข้าร่วมขบวนการแล้ว ตนเองก็ปฏิเสธได้ยาก ต้องเข้าร่วมด้วยเพราะอาจถูกดูถูกจากเพื่อน ว่าไม่กล้าหาญ ไม่ใช่ลูกผู้ชายหรือถึงขั้นไม่ให้เข้ากลุ่มได้ ดังคำกล่าวของผู้ที่เคยหลงผิดเข้าร่วม ขบวนการฯ อดีตสมาชิกปีอาร์เอ็นและกลับใจเข้าร่วมโครงการพาคนกลับบ้าน คนหนึ่งที่กล่าวว่า “เดิมทีมีคนชวนเข้าขบวนการแต่ยังไม่ไป แต่เมื่อคนรอบข้างในพื้นที่เขาเข้าร่วมกันไปแล้ว ผมก็กลัว ว่าจะกลายเป็นแกะดำ จึงต้องเข้าร่วมขบวนการฯ ไปด้วย” และเหตุผลในการที่ต้องสู้เพื่อพระเจ้า

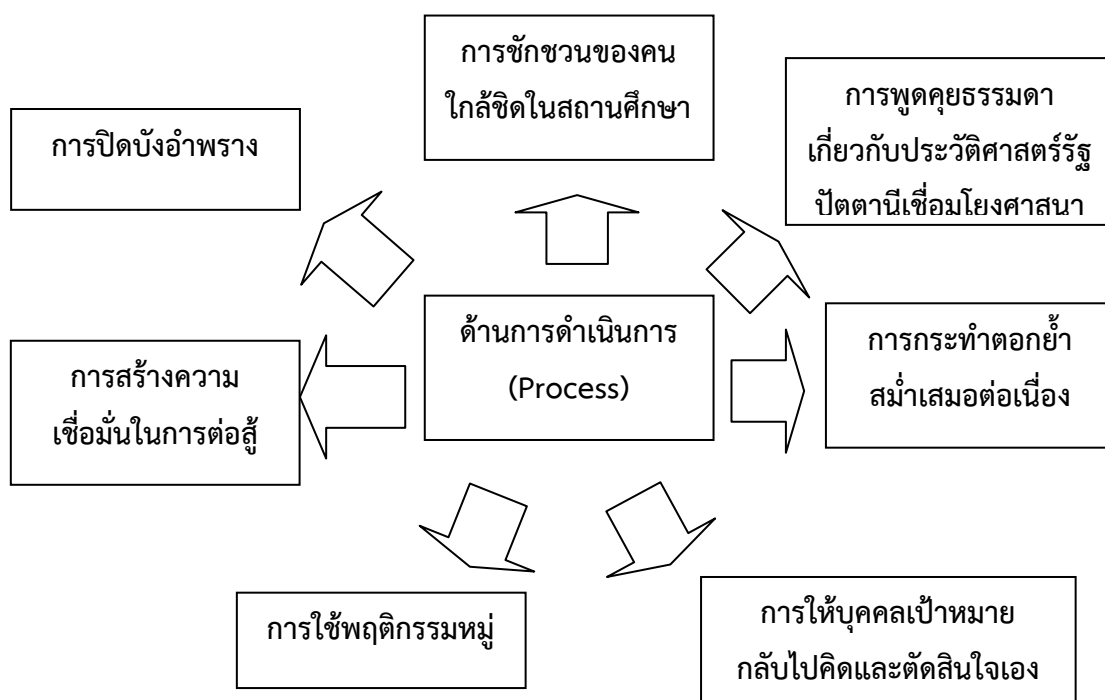
เพื่ออิสรภาพของชาวมุสลิมมาอยู่ปัตตานี รวมทั้งการสร้างอุดมการณ์รัฐปัตตานีอิสลามบริสุทธิ์ เพื่อศาสนา เพื่อพระเจ้า โดยอ้างว่าปัจจุบันกำลังถูกทำลายจากคนนอกศาสนา (คนพุทธหรือรัฐไทย) ด้วยการนำแนวคิดของโลกตะวันตกมาใช้ในพื้นที่แห่งนี้อันความเจริญแบบโลกตะวันตกนั้นจะนำมาซึ่งการออกห่างจากวิถีของพระเจ้าที่บัญญัติไว้ในพระคำภีร์เป็นต้น

3.6 การสร้างความเชื่อมั่นในการต่อสู้สร้างความเชื่อมั่น ด้วยการบอกกล่าววาทะชวนการฯ ได้รับการสนับสนุนจากพี่น้องมุสลิมจากต่างประเทศ การเข้าร่วมชวนการของคนในพื้นที่มากมายแล้ว (เหลือผู้ถูกชักชวนเท่านั้น) สร้างความมั่นใจว่าสิ่งที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว ภายใต้ความเชื่อต่างๆ ดังกล่าวที่ถูกปลุกฝัง หรือสร้างให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมชวนการฯ เป็นต้น และหลังจากที่บุคคลเป้าหมายบรรลุผลการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบในเบื้องต้นแล้ว จะมีการสาบานตน (การชูเปาะ) หลังจากนั้น จะมีกระบวนการฝึก โดยมีครูฝึกเยาวชน ที่เรียกว่า “สตาฟเปอฆอดอ” รับผิดชอบสอนอาร์เคเคชั้น 2 (มีทั้งหมด 4 ชั้น) โดยชั้น 1 และ 2 เป็นช่วงศึกษาในตำรายังไม่พิตร่างกาย ยังไม่ได้ฝึกอะไร แต่ถ้าเป็นพวกออกปฏิบัติการณ์ จะต้องอยู่ชั้น 4 คือเตรียมจะจบแล้วจุดเริ่มต้นของการเข้าชวนการฯ เกิดจากอุดมการณ์ โดยเฉพาะการปลดปล่อยเพื่อให้ได้เอกราช และความศีกะคนองในช่วงที่เป็นวัยรุ่นโดยเริ่มจากการฝึกเพื่อสร้างความพร้อมของร่างกาย ด้วยการออกกำลังกายในห้วงเวลาหนึ่ง แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ ช่วงแรกจะใช้เวลาเป็นเดือน จนระยะหลังจะเหลือแค่ 15 – 20 วัน โดยแยกเป็นกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 6 คน เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจพบจากเจ้าหน้าที่รัฐ หลังจากฝึกร่างกายแล้วก็จะมีกรฝึกทดสอบจิตใจ ความอดทนต่างๆ เช่น การกลิ้งลงเขา หรือการแช่น้ำทั้งคืน หรือการชี่ร่อไฟฟ้าแดง เพื่อค่อยๆ ทดสอบจิตใจ สร้างความมั่นใจก่อน ด้วยการทดลองให้ทำงานเล็กๆ ก่อน เช่น ไรยตะปูเรือใบ ดูนันทาง หรือเผายางรถยนต์ เผาตู้โทรศัพท์สาธารณะ หากสำเร็จก็จะมอบหมายให้ทำงานใหญ่ๆ ต่อไป เช่น การนำวัตถุระเบิดไปวาง และการยิงเป้าหมาย เป็นต้น นอกจากนั้นการฝึก ยังมีการสอนการยิงปืน(ใช้ไม้แทนปืนจริง) ฝึกปฐมพยาบาล ให้ดูหนังสงคราม โดยจะมีการทดสอบทุกขั้นตอนของการฝึก เพื่อคัดเลือกผู้ที่ผ่านการฝึกในแต่ละชั้น เข้าสู่การฝึกขั้นสูงต่อไป ร่วมกับกระบวนการสร้างเชื่อมั่นในการต่อสู้ว่าชัยชนะของชวนการฯ มีความเป็นไปได้จริง และการสร้างความฮึกเหิม จนกระทั่งตกลงใจเข้าร่วมกับชวนการแบ่งแยกดินแดนในที่สุด

3.7 การปิดบังอำพรางเมื่อเด็กและเยาวชนที่มีลักษณะท่าทางและแนวคิดตรงตามต้องการแล้ว จะถูกหล่อหลอมกล่อมเกลามาจากผู้ที่มีหน้าที่โน้มน้าวสร้างสมาชิกร่วมชวนการฯ ใหม่ จนมีความเชื่ออย่างแรงกล้าและมีแนวคิดสุดโต่งแล้ว ก็จะถูกชวนการนำมาสู่กระบวนการฝึกเพื่อเตรียมความพร้อมในการก่อเหตุรุนแรง โดยลักษณะการฝึกของชวนการฯ จะเป็นการปฏิบัติแบบปิดลับ ที่แม้กระทั่งพ่อและแม่ จะไม่รู้วาลูกของตนไปไหนหรือทำอะไร เพราะส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนส่วนนี้ก็อยู่ที่โรงเรียนประจำ(หอพัก) หรือโกหกพ่อแม่ว่าไปอยู่บ้านเพื่อนบ้าง ไปทำงานที่มาเลเซียบ้างเพื่อปิดบังพ่อแม่หลังจากฝึกแล้ว ก็จะใช้ชีวิตในสถานศึกษาของตนตามปกติ และการใช้

ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านของตนเองตามปกติ การทำความดี เป็นคนดีให้ปรากฏแก่สายตาของครู-อาจารย์ ทั่วไปในสถานศึกษา หรือชาวบ้านในชุมชนที่เรียกกันว่า “กลุ่มคนหน้าขาว”หรือ“แนวร่วมรุ่นใหม่” และรอรับคำสั่งให้ปฏิบัติการก่อเหตุ สำหรับการให้ก่อเหตุก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน ความเหมาะสมกับวัยและสภาพของแต่ละคนหรือแต่ละพื้นที่ ใครทำผิดพลาดก็จะให้แก่ตัวใหม่ หรือ บางครั้งก็จะถูกลงโทษ ด้วยการให้คำสัจย์แก่ตนเองในการอดอาหารจนกว่าจะก่อเหตุสำเร็จเป็นต้น ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นตามแผนภาพที่ 3-5 ดังนี้

แผนภาพที่ 3-5 :กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษาด้านการ ดำเนินการ(Process)

4. ด้านผลผลิต(Output)มีดังนี้

4.1 ได้แนวร่วมขบวนการหน้าใหม่เพิ่มมากขึ้น กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เป็นการดำเนินการที่หากกระทำได้จนบรรลุเป้าหมายแล้ว จะส่งผลให้ขบวนการแบ่งแยกดินแดนเกิดแนวร่วมขบวนการฯ เพิ่มมากขึ้น ด้วยเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำนี้ จะร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนการต่อสู้กับรัฐไทยได้เป็นอย่างดี แม้เด็กและเยาวชนที่เป็นเป้าหมายเหล่านั้น จะไม่ถึงขั้นเข้าร่วมติดอาวุธ หรือร่วมใช้ความรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่ก็ยังเป็นกลุ่มเดียวกันที่สามารถนำไปใช้

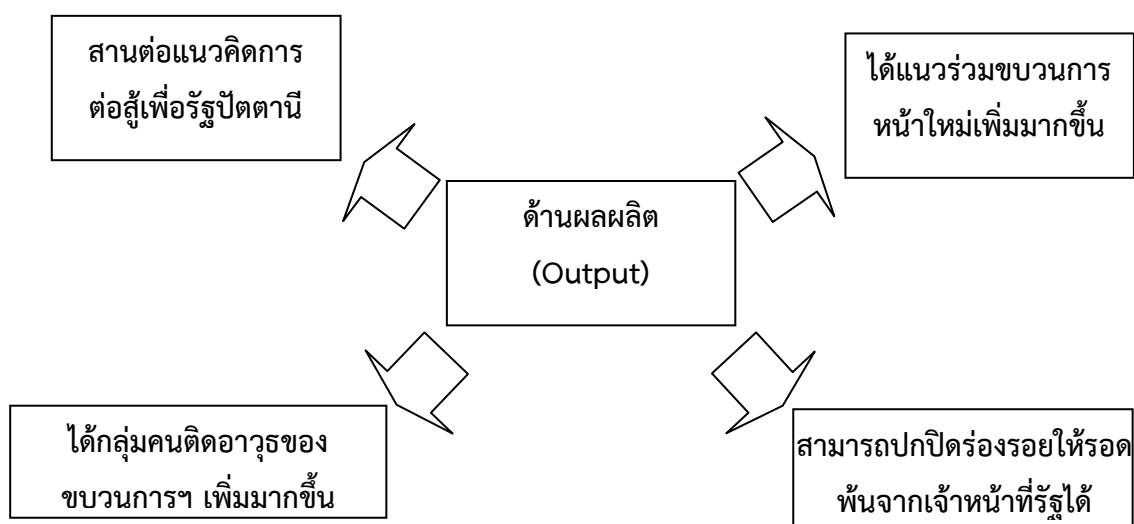
ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งได้ เช่น การติดตามเป้าหมายบุคคลของรัฐเพื่อการก่อเหตุร้าย หรือการหาข้อมูลข่าวสารให้กับแกนนำของขบวนการฯ ตลอดจนการเป็นส่วนสนับสนุนการขับเคลื่อนของขบวนการฯ อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น

4.2 สามารถปกป้องร่องรอยให้รอดพ้นจากเจ้าหน้าที่รัฐได้ กระบวนการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา มีเป้าหมายสำคัญคือ การหล่อหลอมเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ ให้เข้ามามีความคิดความเชื่อในแนวทางเดียวกันกับขบวนการฯ ในขณะเดียวกัน ก็ยังเป็นช่องว่างของหน่วยงานภาครัฐ ที่ไม่อาจเกาะติดคนรุ่นใหม่เหล่านี้ที่ไม่เคยมีประวัติอาชญากรรมในแฟ้มประวัติของทางการรัฐไทยแต่อย่างใด ช่วยทำให้การก่อเหตุร้ายต่างๆ กระทำได้ง่ายขึ้นจากการหาข่าวหรือการสืบสวนติดตามจับกุมของฝ่ายรัฐ หลังการก่อเหตุร้ายแล้ว กลุ่มเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีประวัติขาวสะอาด จึงสามารถช่วยปกป้องร่องรอยการขับเคลื่อนการต่อสู้กับรัฐไทยได้เป็นอย่างดี

4.3 ได้กลุ่มคนติดอาวุธของขบวนการฯ เพิ่มมากขึ้นผลผลิตของกระบวนการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา ในพื้นที่3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น นอกจากจะได้กลุ่มเด็กและเยาวชนหน้าใหม่ที่เข้ามาช่วยสืบทอด สานต่อแนวคิดและกระบวนการขับเคลื่อนการต่อสู้กับรัฐไทย เพื่อเป้าหมายเอกราชของกลุ่มแกนนำอย่างมีพลังต่อเนื่องยาวนานได้นั้น โดยได้แนวร่วมขบวนการฯ ทางความคิด มีเจตจำนงร่วมกันในการต่อสู้กับรัฐไทยแล้ว ยังมีเป้าหมายสุดท้ายในการโน้มนำกลุ่มเด็กและเยาวชนคนหน้าใหม่ ให้เข้ามาร่วมขบวนการต่อสู้ด้วยการใช้ความรุนแรงอีกด้วย เพราะเมื่อใดที่เด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อในการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบ ได้มีความเชื่ออย่างแรงกล้า มีความคิดแบบสุดโต่งได้เมื่อใด ก็มีโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อเหล่านั้น ถลากล้าเข้ามาสู่วงจรของกระบวนการก่อความไม่สงบมากขึ้น จนถึงนั้นถอนตัวออกจากขบวนการฯ ไม่ได้ เนื่องจากอาจติดคดีความ หรือหวาดกลัวการทำร้ายตนเอง หรือญาติของตน ส่งผลให้การขับเคลื่อนการต่อสู้กับรัฐไทยของขบวนการฯ ยังคงศักยภาพการต่อสู้อยู่ได้ยาวนานมากขึ้นตามต้องการ

4.4 สานต่อแนวคิดการต่อสู้เพื่อรัฐปัตตานีได้อย่างต่อเนื่อง กระบวนการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาในพื้นที่3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีเป้าหมายชัดเจนที่ต้องการติดอาวุธทางความคิดให้เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ให้มีความเชื่อในสิ่งที่ถูกบ่มเพาะจากขบวนการฯ จนมีแนวความคิดร่วมกันในการต่อสู้ร่วมกันกับขบวนการฯ แห่งนี้ เพื่อขับเคลื่อนสู่เป้าหมายปกครองตนเองตามที่ต้องการ เป็นเป้าหมายแรกของกระบวนการบ่มเพาะแนวคิดให้เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ในสถานศึกษา ได้มาสานต่อแนวคิดสุดโต่งที่กลุ่มแกนนำต้องการ เป็นการสร้างพลังในการต่อสู้ทั้งในปัจจุบันและสานต่อไปถึงการต่อสู้ในอนาคต เป็นพลังในการยืนหยัดต่อสู้กับรัฐไทยได้อยู่ต่อไปในคนรุ่นต่อไป จากรุ่นสู่รุ่นไม่สิ้นสุด ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นตามแผนภาพที่ 3-6 ดังนี้

แผนภาพที่ 3-6 :กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษาด้าน
ผลิต(Output)

5. ด้านผลกระทบ(Outcome)มีดังนี้

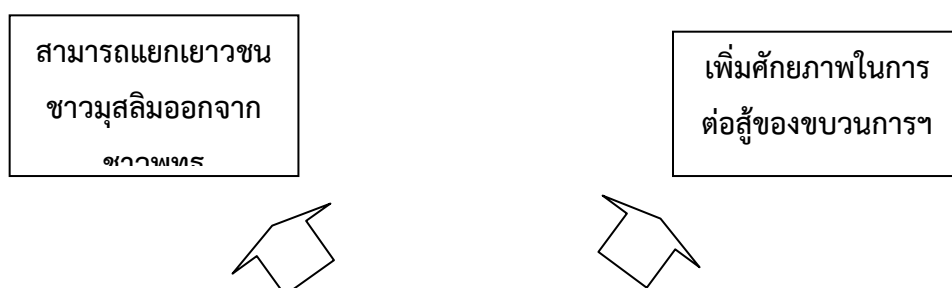
5.1 สามารถแยกเยาวชนชาวมุสลิมออกจากชาวพุทธการแบ่งแยกชาวไทยมุสลิมออกจากชาวไทยพุทธ เป็นการกระทำที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งการกระทำในปัจจุบันที่มีการก่อเหตุรุนแรงสร้างความเข้าใจผิดระหว่างคนไทยพุทธกับคนไทยมุสลิม ด้วยการปลอมตัวเป็นเจ้าหน้าที่รัฐไปโจมตีผู้คนที่อยู่ในสถานที่ที่มีชาวไทยมุสลิมอยู่กันเป็นจำนวนมาก ทั้งศาสนสถาน หรือร้านน้ำชาในหมู่บ้าน เป็นต้น ร่วมกับการโจมตีพี่น้องไทยพุทธที่เป็นชาวบ้านร้านตลาดโดยทั่วไป ทั้งชุมชนชาวไทยพุทธ และการก่อเหตุลอบยิงเป็นรายบุคคล เพื่อสร้างความเข้าใจผิด ก่อให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างกันซึ่งเป็นคนทั่วไปในปัจจุบัน ร่วมกับการบ่มเพาะแนวความคิดความเกลียดชัง สร้างความห่างเหินระหว่างเด็กและเยาวชนชาวมุสลิมกับเด็กและเยาวชนคนไทยพุทธกันตั้งแต่ในวัยเยาว์ เกิดความจิตจางในความสัมพันธ์ ซึ่งส่วนหนึ่ง มาจากกระบวนการที่พยายามอ้างว่า (ชาคริต, 2560) “การจัดการศึกษาที่แยกเด็กมุสลิมออกจากเด็กพุทธ เป็นการป้องกันกระบวนการของรัฐไทยในการผสมกลมกลืนหรือทำลายชาติพันธุ์มลายูและศาสนาอิสลาม จนเกิดการต่อต้านรัฐบาลมาเป็นลำดับ จนรัฐบาลได้เปิดกว้างทางการศึกษาเป็นการเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ขบวนการสามารถใช้โอกาสนี้แบ่งแยกชาวมุสลิมออกจากชาวไทยพุทธได้ตั้งแต่เด็ก เพิ่มโอกาสในการบ่มเพาะแนวความคิดในการต่อสู้กับรัฐไทยให้กับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา อันเป็นกระบวนการแยกเยาวชนคนรุ่นใหม่ออกจากกัน เพื่อไม่ให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขาดโอกาสสืบสานความเป็นเพื่อน ไม่ให้มีโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ของเด็กและเยาวชน

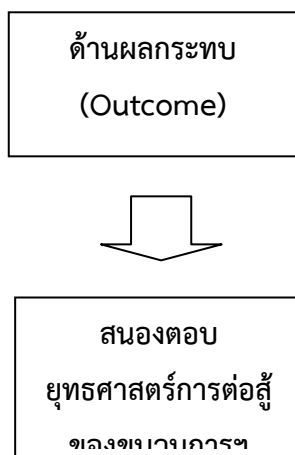
ในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกัน ก็เป็นการสร้างโอกาสให้ขบวนการฯ สอดแทรกแนวคิดสู่โต่งให้เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้ง่ายมากขึ้น

5.2 เพิ่มศักยภาพในการต่อสู้ของขบวนการฯ การที่ขบวนการแบ่งแยกดินแดนสามารถดำเนินการตามกระบวนการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบ สร้างความเคียดแค้นชิงชังให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย ก็จะช่วยเสริมสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมกันขับเคลื่อนการต่อสู้กับรัฐไทย เป็นการเสริมสร้างพลังในการต่อสู้ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเพียงแค่นำร่วมขบวนการฯ เห็นพ้องในแนวคิดที่ได้รับการบ่มเพาะจากคนในขบวนการฯ แล้ว อันจะสร้างโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อเหล่านั้น ได้มาร่วมกับขบวนการฯ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง จนถึงขั้นเข้ามาร่วมกับขบวนการฯ อย่างเต็มตัว โดยร่วมก่อเหตุร้ายหรือเป็นส่วนหนึ่งของการก่อเหตุร้าย ก็จะนำมาซึ่งศักยภาพในการต่อสู้ของขบวนการฯ กับรัฐไทยอย่างเห็นได้ชัด

5.3 สนองตอบยุทธศาสตร์การต่อสู้ของขบวนการฯ กระบวนการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบ ในสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น มีเป้าหมายสำคัญคือการแสวงหาการสานต่อแนวคิด เจตนารมณ์ในการต่อสู้กับรัฐไทยจนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย นั่นคือ การปกครองตนเอง ซึ่งหัวใจสำคัญคือการส่งผ่าน ถ่ายทอดแนวคิดและเจตนารมณ์นี้ ให้บังเกิดขึ้นกับคนรุ่นใหม่ในชุมชน รวมทั้งคนรุ่นใหม่ที่กำลังเรียนรู้อยู่ในสถานศึกษาอย่างชัดเจน จนกระทั่งเป็นเจตจำนงร่วมกันของคนในพื้นที่ทั้งคนรุ่นใหม่ปัจจุบันและคนรุ่นใหม่ที่จะช่วยกันสานต่อการขับเคลื่อนการต่อสู้กับรัฐไทยนี้จนกว่าจะได้ชัยชนะ ใช้กระบวนการแทรกแซงและแสวงประโยชน์จากระบบการศึกษาในพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เอกชนสามารถเปิดสถานศึกษา แล้วใช้เป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่ง ในการปลูกปั้นแนวคิด สร้างกระแสสามัญนิยมจนเกิดความห่างเหินระหว่างกันในระยะยาว อันเป็นยุทธศาสตร์การต่อสู้ของขบวนการฯ ที่เน้นการต่อสู้แบบยืดเยื้อยาวนาน ด้วยการสะสมบ่มเพาะแนวคิดเกลียดชังรัฐไทยให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา สอดแทรกเพื่อครอบงำการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกในการร่วมกันกับขบวนการฯ เพื่อการต่อสู้กับรัฐไทยให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา รองรับ ตลอดจนสนองตอบยุทธศาสตร์การต่อสู้ของขบวนการฯ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นตามแผนภาพที่ 3-7 ดังนี้

แผนภาพที่ 3-7: กระบวนการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ด้านผลกระทบ(Outcome)

รูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะ ในสถานศึกษา ในพื้นที่ ๓ จชต.

การสกัดกั้นการขยายตัวของ ผกร. ในสถานศึกษาและการเสริมสร้างความเข้าใจ(พงษ์ศักดิ์, 2558)เป็นกลยุทธ์ส่วนหนึ่งของแผนเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่ จชต.ประจำปี 2556 โดยการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบในสถานศึกษานั้นต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้บริหาร ครูสอนศาสนา และนักเรียนให้รับทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสถานการณ์ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีของ ผกร. นโยบายและการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐและชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการเสริมสร้างทัศนคติความเป็นมิตร และทัศนคติในเชิงบวกต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายเรา รวมถึงการเปิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ให้เยาวชนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา อันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นในนโยบายการแก้ไขปัญหาของรัฐ และปฏิเสธการใช้ความรุนแรง รวมถึงการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีมิให้ถูกชักจูงและตกเป็นเครื่องมือของ ผกร.

รูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษาฯ ครั้งนี้จะศึกษารูปแบบการสกัดกั้น ใน 2 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบที่องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงานหลัก 2. รูปแบบที่องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงานสนับสนุนการศึกษารูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ของหน่วยงานภาครัฐ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้จึงได้ศึกษาโดยใช้การก่อรูปจากปรากฏการณ์จริง ตามแนวทางของทฤษฎีฐานราก(Grounded Theory) จากปรากฏการณ์นิยม(Phenomenology) โดยดำเนินการศึกษาวิจัยจากปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้น เป็นการสร้างองค์ความรู้จากฐานราก โดยการเข้าถึงแหล่งข้อมูล ร่วมกับการวิเคราะห์เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) รวบรวมวิเคราะห์และตีความจากบุคคลในพื้นที่จริงด้วยตัวของผู้นให้ข้อมูลเอง อันเป็นการสร้างองค์ความรู้จากความคิดเห็นของฐานรากของ

สถานศึกษาเองโดยการศึกษารูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษาฯ ครั้งนี้จะศึกษารูปแบบการสกัดกั้น มีข้อค้นพบ ดังนี้

1.รูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดฯ ที่องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักได้แก่

1.1 เข้าถึงการเรียนการสอนในวิชาการทางศาสนาการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความสงบ ในสถานศึกษานั้น พบว่า ส่วนใหญ่มาจากการเรียนการสอนในช่วงเรียนสายศาสนาทั้งในเวลากลางวัน และเวลากลางคืน อันเป็นช่วงเวลาที่เป็นสัญญาณของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการเกาะติดกระบวนการบ่มเพาะแนวคิดที่เป็นภัยต่อความมั่นคงในสถานศึกษา ที่สามารถสอดแทรกแนวคิดแปลกแยกต่างๆ ในช่วงของการเรียนการสอนในห้วงเวลาดังกล่าวได้ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐ จะต้องมีการมาตรการในการสอดแทรกครูสอนศาสนา หรือมีมาตรการในการสอบทานการสอนของครูสอนช่วงศาสนาได้ ตลอดจนการมีเครือข่ายครูและนักเรียนที่เป็นฝ่ายรัฐคอยให้ข้อมูลสิ่งบอกเหตุ หรือมีการแนวคิดการปฏิบัติที่ล่อแหลมต่อการสร้างความเกลียดชังให้เกิดขึ้นระหว่างเด็กและเยาวชนกับภาครัฐ ทั้งในสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนา และศูนย์อิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ที่ตั้งอยู่ในชุมชนทุกแห่ง โดยการจัดระเบียบการเรียนการสอนหลักศาสนาให้เป็นมาตรฐานและเกื้อกูลต่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติวิธี

1.2 ช่วงชิงการนำการเรียนการสอนในวิชาทางศาสนาหน่วยงานภาครัฐ จะต้องมีการมาตรการในการสร้างคนดีมีทักษะที่ดีต่อรัฐ เป็นตัวแทนรัฐในการเข้าไปสอนศาสนาในสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนา และใน ศูนย์อิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ที่ตั้งอยู่ในชุมชนทุกแห่ง จัดให้เป็นโครงการที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ในลักษณะที่สอนน้อง ตลอดจนการสร้างสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาศรัทธา ในรูปแบบเดียวกันกับชุมชนศรัทธา ที่รัฐได้สร้างกลุ่มดาอีย์ ซึ่งเป็นกลุ่มคนมุสลิมฝ่ายรัฐที่แตกฉานในหลักศาสนาขึ้นมา โดยรัฐต้องอำนวยความสะดวกในการดำเนินการของกลุ่มดาอีย์อย่างมีพลังและมีความต่อเนื่อง ในรูปแบบของการนำคนดีที่ถูกต้องมาทดแทนกลุ่มคนที่พยายามสอดแทรกบิดเบือนศาสนาอย่างมีวาระซ่อนเร้น ให้กลุ่มดาอีย์เข้าไปมีส่วนร่วมสอนศาสนาในสถานศึกษา หอพักของสถานศึกษา และศูนย์อิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ตลอดจนการจัดประชุมสัมมนาเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคนสอนศาสนาในสถานศึกษาและตาดีกา กับกลุ่มดาอีย์ ที่สามารถโต้แย้ง เปิดทัศนคติอย่างกว้างขวางระหว่างกันได้ตามหลักการอิสลาม

1.3 การสลายแนวความคิดและการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับกลุ่มเป้าหมายการสลายแนวความคิดและการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับกลุ่มเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและควบคู่กันไปอย่างสัมพันธ์ประสานสอดคล้องและเกื้อหนุนกันมิได้แยกออกจากกันอย่างชัดเจนโดยมีแนวทางการปฏิบัติและวัตถุประสงค์ดังนี้ เด็กและเยาวชนที่ยังไม่ได้มีแนวคิดร่วมขบวนการฯ หรือยังไม่ได้รับการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มสีขาว แต่ถือว่าเป็น

เป็นกลุ่มเฝ้าระวัง จะมุ่งเน้นการพูดคุยอบรม สร้างปฏิสัมพันธ์ตามกระบวนการเข้าถึง เพื่อมุ่งทำความเข้าใจ ให้มีทัศนคติที่ดีต่อรัฐ ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในแบบพหุสังคม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันมิให้ถูกชักจูงเข้าสู่ขบวนการฯ สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มที่ยังลังเล หรือได้รับการบ่มเพาะจากขบวนการฯ บ้างแล้ว หากแต่ยังไม่ตกลงใจร่วมขบวนการฯ ชัดเจน ถือเป็นกลุ่มสีเทา ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยง อาจมีโอกาสร่วมขบวนการในไม่ช้าการดำเนินการจะมุ่งเน้นการทำความเข้าใจ ในหลักศาสนาที่ถูกต้อง และการปิดเป็นอนข้อมูลเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากขบวนการฯ ให้ได้รับข้อมูลอีกด้านหนึ่งจากภาครัฐหรือตัวแทนจากรัฐเพื่อป้องกันการถลำลึกเข้าร่วมขบวนการฯ สำหรับกลุ่มสีดำซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนมีความเชื่อคล้อยตามการบ่มเพาะจนสนิทใจและเข้าร่วมขบวนการฯ แล้วการดำเนินการจะเป็นกลุ่มหลักที่ต้องเฝ้าระวังมากเป็นพิเศษ มุ่งเน้นการพูดคุย มีปฏิสัมพันธ์ทั้งในสถานศึกษาและการนำพาทำกิจกรรมนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างโอกาสในการเสริมสร้างความเข้าใจ สร้างความเชื่อมั่นต่อรัฐ และการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมจนถึงขั้นปรับเปลี่ยนทัศนคติ สลายอุดมการณ์สงครามญิฮาดให้เจือจางลง เพื่อให้ยุติความเคลื่อนไหว และออกจากขบวนการฯ

1.4 จัดระบบการศึกษาที่สามารถตรวจสอบได้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) จังหวัดในพื้นที่ จะต้องเร่งการจักระบบการบริหารจัดการของตนเองให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นสากลมากขึ้น และต้องมีกลยุทธ์ในการจักระบบการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน สามารถตรวจสอบกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริง ทั้งการเรียนการสอนสายสามัญและสายศาสนาด้วยการดำเนินการตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานการศึกษาเอกชน (สช.) ในระดับจังหวัด และระดับอำเภอขึ้นอย่างเร่งด่วน (ชาคริต, 2560) การกระทำอย่างเร่งรีบ ทั้งการเร่งรีบจัดตั้งและการเร่งรีบจัดหาบุคลากรเข้าบรรจุในหน่วยงานดังกล่าว ได้เปิดช่องว่างให้ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามขนาดใหญ่ในพื้นที่ จขต. มีโอกาสสนับสนุน ผลักดันบุคคลที่มีสายสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับตนเข้าบรรจุเป็นบุคลากรใน สช.จังหวัดและ สช.อำเภอมากเป็นพิเศษ เพื่อส่งคนเข้าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน และเอื้อประโยชน์ให้สถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่ได้อย่างมีพลัง

1.5 สร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาของรัฐปัจจุบัน สถานศึกษาของรัฐที่จัดการเรียนการสอนทั้งสายสามัญและสายศาสนาในพื้นที่ กำลังถูกสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่ทำการตลาด แย่งเด็กและเยาวชนไปเรียนในสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนามากขึ้น ด้วยระบบการอุดหนุนรายหัวของภาครัฐ โดยเฉพาะในสถานศึกษาของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายหลังจากการมีพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 ได้ส่งผลให้สถานศึกษาของรัฐเกือบทุกแห่งอยู่ในสภาพที่อ่อนแอ ด้วยมีจำนวนนักเรียนในแต่ละสถานศึกษาของรัฐ ลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด สะท้อนค่านิยมและแนวคิดของคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดีว่า กำลังนิยมชมชอบสถานศึกษาในแบบใดและกำลัง

คิดและอาจจะมีแนวโน้มพฤติกรรมไปในทางที่เป็นผลกระทบเชิงลบต่อความมั่นคงของชาติในที่สุด ด้วยสถานศึกษาทางศาสนาอิสลามอย่างเดียวที่เรียกว่า “ปอเนาะ” หลายแห่ง ได้แปรสภาพไปเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนามากขึ้นอย่างก้าวกระโดด ด้วยพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 ที่ให้ระบบการศึกษาที่เปิดกว้างให้แก่ชาวไทยมุสลิมในสนับสนุนให้การศึกษามีทางเลือกหลากหลายมากขึ้น ซึ่งการเกิดขึ้นอย่างก้าวกระโดดของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนสำคัญประการหนึ่งคือการได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐในการสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ศึกษาในสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้กลุ่มคนในพื้นที่ต่างเร่งดำเนินการก่อตั้งสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาขึ้นมาหลายแห่ง และการขยายขนาดสถานศึกษาจากเดิมให้สามารถรองรับนักเรียนได้มากขึ้น นั่นก็หมายความว่า สถานศึกษาแห่งนั้นก็จะได้รับเงินอุดหนุนรายหัวของนักเรียนในสถานศึกษาของตนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ (ชาคริต, 2560) ด้วยการพัฒนาการด้านเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ทำให้พ่อ-แม่ หรือผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ ยังคงมีความต้องการที่จะส่งบุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษาศึกษาในสถานศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานและเป็นที่น่าไว้วางใจ เพื่ออนาคตที่ดีของบุตรหลานของตนที่จะมีโอกาสสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ ร่วมกับการที่พ่อ-แม่ หรือผู้ปกครองของนักเรียนในพื้นที่ส่วนใหญ่ ยังคงต้องการให้บุตรหลานของตนได้มีโอกาสศึกษาหลักศาสนาอิสลาม และการปฏิบัติตามหลักศาสนกิจอันเป็นวิถีชีวิตของพี่น้องชาวมุสลิมอย่างแยกไม่ออก ด้วยหลักศาสนาอิสลามเป็นทั้งชีวิตและจิตใจของประชาชนในพื้นที่อย่างแรงกล้า จึงนิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันตามค่านิยมทางสังคมท้องถิ่นที่คงเชื่อมั่นในบรรดาครูอาจารย์สอนศาสนามากกว่าครูในสถานศึกษาของรัฐ เพื่อพยายามส่งเสริมให้บรรดาบุตรหลานของตนเป็นมุสลิมที่ดีตามหลักคำสอน รวมทั้งการได้รับบริการอย่างหลากหลายจากสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาที่หลายแห่งให้การอุปถัมภ์ค้ำจุนเด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่มีฐานะยากจน ให้มีโอกาสได้เรียนหนังสืออย่างทั่วถึง อันเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งทางศาสนาอิสลามที่ผู้มีต้องช่วยเหลือพี่น้องที่ขาดแคลนในหลากหลายประการ เช่น การที่สถานศึกษามีรถรับ-ส่งนักเรียนอย่างเพียงพอ การสนับสนุนอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนยากจน และการมีที่พักประจำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากสถานศึกษา ไม่สะดวกในการเดินทางไป-กลับได้ โดยงบประมาณส่วนหนึ่ง ได้มาจากการเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียนจากรัฐและการบริจาคเงินจากคนในชุมชน พ่อ-แม่ ผู้ปกครอง และชุมชน

ดังที่ปรากฏข้อมูลการตรวจสอบรายชื่อนักเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวจากกระทรวงศึกษาธิการ ในห้วงปี 2556 – 2558 โดยสถานศึกษาในพื้นที่กว่า 256 แห่ง ต้องถูกเรียกคืนเงินอุดหนุนนักเรียนรายหัวที่มีรายชื่อนักเรียนซ้ำซ้อน ส่อไปในทางทุจริต จากสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนา เป็นเงินกว่า 134 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปล่อยปะละเลย ไม่เอาใจใส่ในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้(ชาคริต,2560) แรงจูงใจจากผลประโยชน์มหาศาลที่รั่วไหลในสถานศึกษาเอกชน

สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการดำเนินงานของรัฐบางแห่ง ในรูปแบบของ ธุรกิจการศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ด้วยปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ การได้รับเงินอุดหนุนนักเรียนรายหัวจากรัฐบาล ในอัตราต่างๆ ดังนี้ ระดับชั้นอนุบาล 11,667 บาท ประถม 11,367 บาท มัธยมต้น 13,660.50 บาท และมัธยมปลายสามัญ 13,960.50 บาท (ศูนย์ข้อมูล & ข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง, 2557) ทั้งนี้ สถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่ไม่จดทะเบียนเป็นมูลนิธิ จะได้รับเงินอุดหนุนจำนวนดังกล่าว 100% ส่วนสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาที่ยังไม่จดทะเบียนเป็นมูลนิธิ จะได้รับเงินอุดหนุนเพียง 70% ของเงินรายหัวที่กำหนดดังกล่าว

ดังนั้นจึงเกิดสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่แปรสภาพจากปอเนาะ ขึ้นมาอย่างมากมาย รวมทั้งสถานศึกษาที่มีอยู่เดิมก็พยายามขยายฐานนักเรียนให้มากขึ้น เพื่อแย่งชิง เด็กและเยาวชนเข้ามาเป็นนักเรียนในสถานศึกษาของตนให้มากที่สุด โดยให้ครู-อาจารย์หรือบุคลากร ในสถานศึกษาเป็นผู้ชักจูงบุตรหลาน ญาติพี่น้องเข้ามาเรียน รวมทั้งการส่งนักเรียนของสถานศึกษาของตน ที่เรียนศาสนาชั้นชานาวิ (ชั้น 10) ไปเป็นอุสตาซ หรือ อุสตาซอะ ไปทำหน้าที่สอนหนังสือตาม โรงเรียนตาดีกาเครือข่ายในหมู่บ้านชุมชน เพื่อสอดแทรกชักชวนเด็ก เยาวชน หรือโน้มน้าวพ่อ-แม่ หรือผู้ปกครอง ให้เห็นพ้องในการส่งบุตรหลานของตนเข้ามาเรียนในสถานศึกษาของตน โดยมีแรงจูงใจจากความเชื่อถือ ศรัทธาในตัวอุสตาซ ที่แทรกซึมลงไปทำการตลาดถึงในหมู่บ้าน ร่วมกับแรงจูงใจให้เป็นค่าตอบแทนรายหัว ตลอดจนสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาบางแห่ง จะตอบแทน ด้วยการสนับสนุนงบประมาณให้กับคนในหมู่บ้านกู้ยืมเงิน มาใช้ในการจัดซื้อรถยนต์ส่วนตัวและใช้รับ-ส่งนักเรียนระหว่างสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนากับหมู่บ้านอีกด้วย

และเนื่องจากผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานเคร่งครัดในศาสนาเพราะมีความเชื่อถือ ศรัทธาต่อกลุ่มโต๊ะครูหรือครูสอนศาสนาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ประกอบกับเห็นว่า การศึกษาในสถานศึกษาทางศาสนาอิสลามดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตอิสลาม และโอกาสในการเข้าถึงสถานศึกษาดังกล่าวมีมากกว่าสถานศึกษาของรัฐสายสามัญของรัฐทั่วไป ซึ่งขบวนการได้มีการสอดแทรกเข้ามาแสวงประโยชน์จากการที่สถานศึกษา เป็นแหล่งศูนย์รวมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ในการสร้างสมาชิก หรือแนวร่วมขบวนการก่อความไม่สงบรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยใช้สถาบันปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามดังกล่าว เป็นสถานที่ในการหล่อหลอม กล่อมเกลาความคิด ความเชื่อ อย่างเป็นระบบ จนเป็นการบ่มเพาะแนวความคิดการก่อความไม่สงบ และด้วยความเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของขบวนการแบ่งแยกดินแดนภาคใต้ ทำให้สถานศึกษาบางแห่งในพื้นที่ดังกล่าว เป็นจุดศูนย์ดุลที่หน่วยงานภาครัฐ ไม่สามารถเข้าถึงสถานศึกษาเหล่านั้นได้อย่างแท้จริง

ในขณะที่สถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลาม กำลังได้รับความนิยม เชื่อถือจากพ่อ-แม่ หรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อย่างสูง จึงมีความไว้วางใจที่จะส่งบุตรหลาน

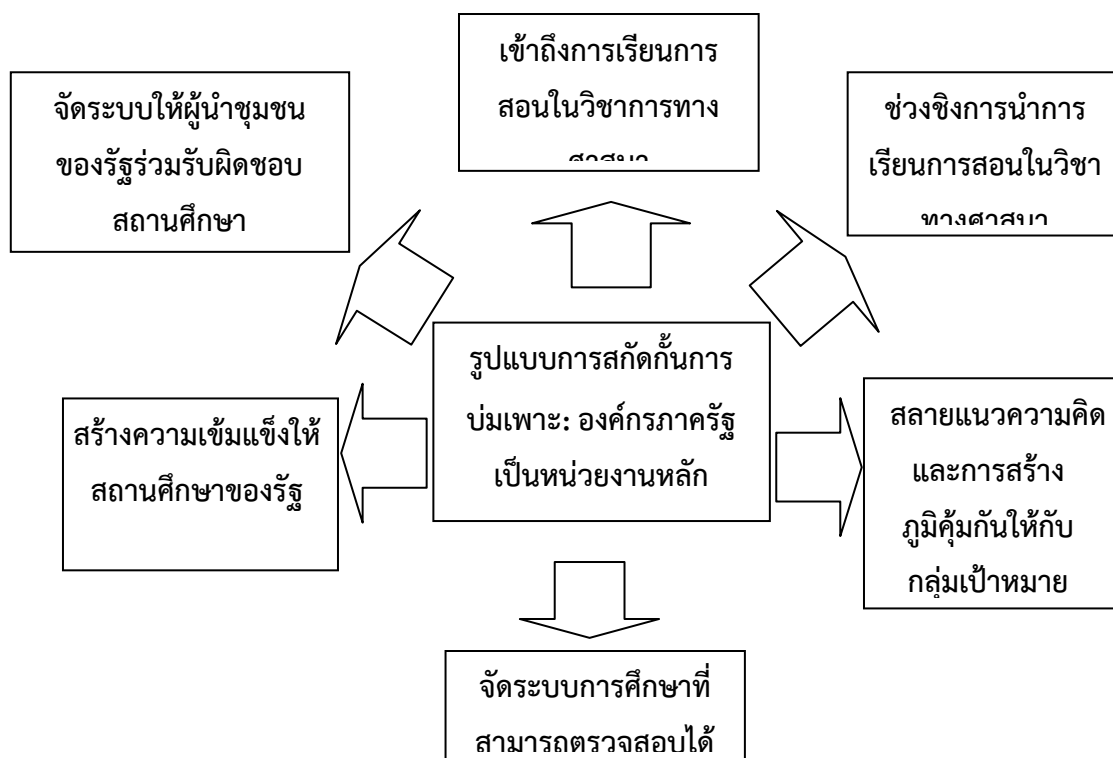
มาเรียนในสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามมากกว่า สถานศึกษาในระดับเดียวกันของรัฐ ส่งผลให้จำนวนนักเรียนที่เรียนในสถานศึกษาของรัฐ ตั้งแต่ระดับอนุบาล ชั้นประถม ชั้นมัธยมต้นจนถึงมัธยมปลาย มีจำนวนลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด อันเป็นผลมาจากพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 รวมถึงการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีกลยุทธ์ เป้าหมายชัดเจนในการดำเนินการ เพื่อการแข่งขันให้อยู่รอดในธุรกิจการศึกษาในพื้นที่ ได้ส่งผลให้สถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีความเข้มแข็ง ในขณะที่สถานศึกษาในระดับเดียวกันที่เป็นของรัฐเกือบทุกแห่งกลับอยู่ในสภาพที่อ่อนแอ ด้วยมีจำนวนนักเรียนในแต่ละสถานศึกษาของรัฐ ลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด สะท้อนค่านิยมและแนวคิดของคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี กำลังนิยมชมชอบสถานศึกษาในแบบใดและกำลังคิดและอาจจะมีความโน้ม พฤติกรรมไปในทางที่เป็นผลกระทบเชิงลบต่อความมั่นคงของชาติในที่สุด สถานศึกษาของรัฐซึ่งควรจะเป็นแหล่งที่จะเริ่มต้นสำคัญในการปลูกฝังค่านิยมใหม่ ปูพื้นฐาน สร้างจิตสำนึกของความเป็นชาติ ในการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมตามแนวทางของรัฐบาลได้ หากกลับต้องเผชิญกับสภาวะที่อ่อน ด้อยกว่าสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่อยู่หลายประการ ซึ่งอาจเป็นผลกระทบเชิงลบต่อความมั่นคงในอนาคตของชาติที่มุ่งประสงค์ที่จะผนึกกำลังทุกภาคส่วนของชาติ ขับเคลื่อนการ แก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ด้วยแนวคิดพหุวัฒนธรรมได้ในที่สุด

ดังนั้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาของรัฐ ในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ จึงเป็นคำตอบสำคัญในการแสวงหาแนวทางให้สถานศึกษาของรัฐ ในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ให้เป็นตัวจักรสำคัญในการหล่อหลอมกลมเกลียวเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ ร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการแก้ปัญหาการก่อความไม่ สงบในพื้นที่และร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น อย่างมีพลังจากเด็กและเยาวชน รวมทั้งครู อาจารย์ ผู้บริหาร สถานศึกษาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นตลอดจนเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความเข้าใจ ปรับทัศนคติที่ดี ให้กับเยาวชนในสถานศึกษาเหล่านั้นให้สถานศึกษาของรัฐมีความเข้มแข็ง เป็นแหล่งผลิตมวลชน ให้กับภาครัฐอันจะทำให้การนำสันติสุขมาสู่พื้นที่ที่มีความเป็นไปได้มากขึ้น ตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลให้ผู้ก่อความไม่สงบแนวคิดสุดโต่ง จำเป็นต้องยุติการใช้ อาวุธ และกลับมาต่อสู้ในแนวทางสันติวิธีในที่สุด (คณะวิจัยศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2549)

1.6 จัดระบบให้ผู้นำชุมชนของรัฐร่วมรับผิดชอบสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ จะต้องมีการออกมาตรการในการจัดระบบให้ผู้นำชุมชนของรัฐ โดยเฉพาะกำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านที่มีสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาตั้งอยู่ ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการ การศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อร่วมกันให้ความคิดเห็น แสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง กัน และร่วมตรวจสอบความโปร่งใสของการดำเนินการในทุกมิติของสถานศึกษาให้มากขึ้น เพื่อสร้าง การมีส่วนร่วมจากผู้นำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในสถานศึกษาในพื้นที่มากขึ้นเป็นสถานศึกษาของ

ชุมชนโดยชุมชน เพื่อคนในชุมชนอย่างแท้จริง พร้อมรับการตรวจสอบจากทุกหน่วยงานได้ตลอดเวลา ซึ่งสามารถให้เห็นเป็นแผนภาพที่ 3-8 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3-8 :รูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดฯ ที่องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงานหลัก

2. รูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดฯ ที่องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงานสนับสนุนได้แก่

2.1 นำความร่วมมือจากองค์กรเอกชนหน่วยงานภาครัฐต้องแสวงหาความร่วมมือสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชนที่มีความพร้อมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะองค์กรภาคเอกชนที่อยู่นอกพื้นที่ มาร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ทั้งทางกายภาพและวิธีคิด เป็นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงสถานศึกษา และเปิดโลกทัศน์ใหม่ให้มีมุมมองในหลากหลายมิติ นำความเข้มแข็งขององค์กรภาคเอกชนมาร่วมมือกับสถานศึกษา พัฒนาสถานศึกษาในทุกมิติได้มากกว่า การสนับสนุนจากภาครัฐเพียงอย่างเดียวพร้อมกับการสร้างโอกาสให้ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นเป้าหมาย ได้มีโอกาสในการเรียนรู้แนวคิดและวิธีการในการบริหารจัดการสมัยใหม่ของภาคเอกชน อันจะช่วยให้เกิดกระแสใหม่ที่ปิดกั้นแนวคิดเดิมที่อาจเป็นอุปสรรคในการพัฒนาได้

2.2 ช่วงชิงการนำโครงการสนับสนุนจากต่างประเทศด้วยสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาหลายๆ แห่ง ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาในต่างประเทศในหลากหลายรูปแบบ

เช่น ทุนการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาแบบให้เปล่า เป็นต้น โดยการสนับสนุนดังกล่าวอยู่นอกเหนือการกำกับดูแลจากภาครัฐ อันอาจเกิดช่องว่างให้เกิดการบ่มเพาะแนวคิดที่เป็นปรปักษ์กับรัฐ หรือการสร้างค่านิยมที่เป็นภัยต่อความเป็นชาติได้ หน่วยงานภาครัฐ จึงต้องเร่งออกมาตราการหรือโครงการสนับสนุนนักเรียนที่ต้องการศึกษาต่อในต่างประเทศ ในสถาบันที่ทำข้อตกลงร่วม (MOU) กับรัฐ เพื่อเพิ่มทางเลือก สร้างโอกาสให้เยาวชนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยม 6 ในพื้นที่ ได้เข้ารับการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่รัฐบาลมีความสัมพันธ์ด้วยมากขึ้น โดยการแสวงหาความร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชนร่วมให้การสนับสนุนการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในต่างประเทศที่คัดสรรแล้ว ในหลายมิติ มากกว่าการให้การสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากสถาบันจากต่างประเทศในปัจจุบัน

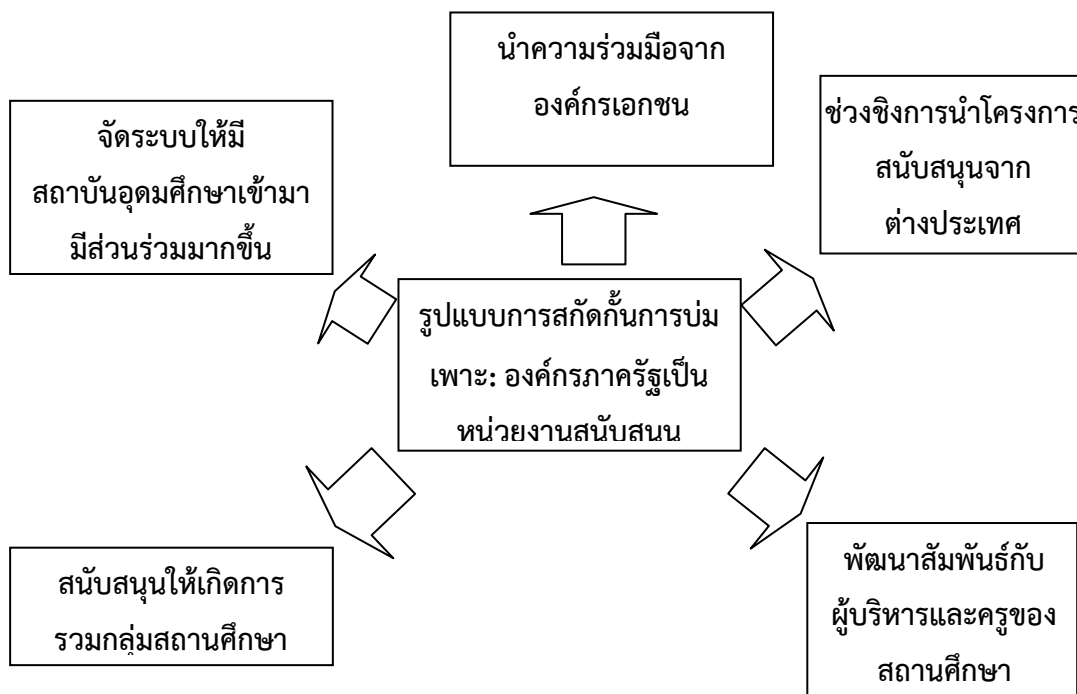
2.3 พัฒนาสัมพันธ์กับผู้บริหารและครูของสถานศึกษากระบวนการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบในสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่ ในปัจจุบัน ยังคงมีการดำเนินการอยู่ หากแต่เมื่อหน่วยงานด้านความมั่นคงภาครัฐมีนโยบายในการเกาะติดมากขึ้น ทำให้สถานศึกษาที่ยังคงมีแนวคิดดังกล่าว มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการดำเนินการที่มีความแนบเนียนมากขึ้น เช่น การทำกิจกรรมนอกพื้นที่สถานศึกษา การทำกิจกรรมรับน้องใหม่นอกสถานศึกษา ที่มุ่งออกนอกพื้นที่จังหวัด อันเป็นช่องว่างของหน่วยงานความมั่นคง (หน่วยเฉพาะกิจสันติสุข) ที่มีหน้าเกาะติดเฉพาะในสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่รับผิดชอบ ไม่สามารถติดตามการจัดกิจกรรมนอกพื้นที่ของสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาได้ ประกอบกับความไม่สะดวกในการติดตามแม้ประสงค์จะติดตามไปสังเกตการณ์การจัดกิจกรรมนอกพื้นที่ได้ เพราะอาจสร้างความไม่สบายใจ คับข้องใจให้เกิดขึ้นกับครู-นักเรียน ที่อาจมองว่า เจ้าหน้าที่รัฐกำลังติดตาม จับผิดก็เป็นได้ ดังนั้น รูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะที่ดีและมีความแนบเนียนกว่าการติดตามกิจกรรม หน่วยงานภาครัฐ จึงต้องมีกระบวนการพัฒนาสัมพันธ์ สร้างทัศนคติที่ดี เสริมความไว้วางใจของผู้บริหารและครูของสถานศึกษานั้นๆ และสร้างความมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการบ่มเพาะแนวคิดที่ไม่เป็นผลดีร่วมกัน เพื่อสร้างการตระหนักรู้ร่วมกันว่า ถึงเวลาแล้วที่สถาบันการศึกษาของตนนั้น จะเป็นแหล่งบ่มเพาะคนดี มีแนวคิดที่เป็นมิตร สามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความแตกต่างในแบบพหุวัฒนธรรม ร่วมกันสร้างสรรค์เด็กและเยาวชนที่เป็นอนาคต ในการพัฒนาท้องถิ่นให้ดียิ่งๆ ขึ้น ร่วมกับการใช้ความสัมพันธ์ที่ดีกับครู-อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา และเด็กนักเรียน ที่เกิดขึ้นดังกล่าว สร้างตัวแทนรัฐ (Agents) ช่วยกันถ่ายทอดแนวคิด สร้างความเข้าใจรับรู้ที่ถูกต้อง ร่วมเป็นหูเป็นตาให้กับหน่วยงานความมั่นคงได้อย่างแนบเนียนอีกประการหนึ่งด้วย

2.4 สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มสถานศึกษาหน่วยงานภาครัฐ การสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่ นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานภาครัฐ จะต้องมี การสร้างเครือข่ายในการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐานชัดเจน ในลักษณะสถานศึกษาเครือข่าย เพื่อร่วมกันเสริมจุดแข็ง และลดจุดอ่อนซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจัดตั้งคณะ

ผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย เพื่อร่วมกันตรวจสอบ ถ่วงดุลสถานศึกษาในเครือข่าย และสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการบริหารสถานศึกษาให้เป็นประโยชน์สอดคล้องกับแนวทางของรัฐมากยิ่งขึ้น

2.5 จัดระบบให้มีสถาบันอุดมศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ปัจจุบันสถาบันการศึกษาเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่ มีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้การดูแลสนับสนุน รับช่วงต่อจากสถานศึกษาระดับมัธยมปลายอยู่แล้วจังหวัดละ 1 แห่ง โดย จังหวัดยะลา ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดปัตตานี ได้แก่ มอ.ปัตตานี ส่วนจังหวัดนราธิวาส ได้แก่ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ซึ่งก็สามารถสร้างกระแสความนิยมของเยาวชนในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม จุดด้อยของสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าว คือ การมีที่ตั้งในบริบทสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น อาจไม่ได้ช่วยเปิดโลกทัศน์ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างขวางมากขึ้นเท่าที่ควร หน่วยงานภาครัฐ จึงต้องเร่งจัดทำโครงการ หรือมีมาตรการที่ต่อเนื่อง ในการจัดระบบให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษาต่อในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับบริบทในท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อสร้างโอกาสให้เยาวชนในพื้นที่ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนต่างพื้นที่ได้อย่างหลากหลายมากขึ้น มีโอกาสในการเรียนรู้ ซึมซับ วัฒนธรรมที่แตกต่างจากแหล่งอื่น มีประสบการณ์ในการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างได้อย่างสันติ อันเป็นการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบได้ในเชิงบวกมากขึ้น ซึ่งสามารถให้เห็นเป็นแผนภาพที่ 3-9 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3-9 : รูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดฯ ที่องค์กรภาครัฐเป็นหน่วยงาน

สภาพแนวคิดและปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ต้องขังและจำเลยในคดีความมั่นคงในพื้นที่ 3 จชต. ทั้งชายจำนวน 42 คน และหญิง จำนวน 2 คน รวมทั้งเจ้าหน้าที่เรือนจำ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน ในเรือนจำกลาง จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย เรือนจำกลาง จว.สงขลา เรือนจำกลาง จว.ปัตตานี และเรือนจำกลาง จว.ยะลา พบว่าสภาพของแนวคิดของผู้ต้องขังคดีความมั่นคงฯ ยังไม่ยอมรับในกระบวนการตัดสินคดีที่ผ่านมา มีจำนวน 44 คน (คิดเป็นร้อยละ 95.65) ส่วนที่เหลือเป็นเพียงผู้ร่วมขบวนการฯ และเพียงแต่อยู่ในเหตุการณ์เท่านั้น นั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องขังคดีความมั่นคงฯ ดังกล่าว ล้วนไม่ยอมรับในระบบยุติธรรมของรัฐ ซึ่งเกิดจากการไม่เชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่รัฐและระบบรัฐเป็นพื้นฐาน ประกอบกับกระบวนการดำเนินคดี ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน อาจมีส่วนหนึ่งซึ่งถูกส่งต่อความคิด ความเชื่อกันมาว่า มีความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมเท่าที่ควร เหล่านี้ จะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการส่งต่อความคิดที่ขัดแย้ง สร้างความแปลกแยกแตกต่างจากรัฐอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ไม่ใช่การถ่ายทอดความคิดแบ่งแยกดินแดนโดยตรง

แม้กระบวนการในเรื่องจำที่มีในปัจจุบัน จะดำเนินการด้วยการเคารพในสิทธิความเชื่อ และวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอย่างมากแล้วก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหารฮาลาล ที่ประกอบอาหารด้วยผู้ต้องขังชาวมุสลิมเอง หรือการละหมาดตามห้วงเวลาที่กำหนดในหลักศาสนาอิสลาม การปรับห้วงเวลารับประทานอาหารของพี่น้องผู้ต้องขังชาวมุสลิมให้เหมาะสมในห้วงถือศีลอด ตลอดจนการถ่ายทอดคำสอนตามหลักศาสนาก็ตาม หากแต่สภาพของความคิดที่ยังเป็นปัญหาคับข้องใจของผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงก็คือ การที่พวกเขาไม่ได้รับความยุติธรรมเท่าที่ควร เหล่านี้คือเงื่อนไขสำคัญที่อาจส่งผลให้แนวโน้มในอนาคต เมื่อผู้ต้องขังได้พ้นโทษและออกไปจากเรือนจำไปแล้ว ตลอดจนญาติพี่น้อง คู่สมรส บุตร หลาน มีโอกาสความเป็นไปได้สูงที่จะมีความหวาดระแวงการดำเนินการของรัฐอยู่ต่อไป ซึ่งล่อแหลมต่อการตกเป็นเป้าหมายในการขยายแนวร่วมของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งอย่างน้อย บุคคลเหล่านี้ ก็จะเป็นกลุ่มที่สืบทอดและร่วมขยายแนวคิดการเห็นต่างจากรัฐในรูปแบบต่างๆ ไปได้ เพราะความคิดของการไม่ยอมรับในกระบวนการยุติธรรมเหล่านั้น ได้ถูกถ่ายทอดไปยังกลุ่มผู้ต้องขังรายอื่นๆ โดยเฉพาะผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงด้วยกันในเรือนจำ ตลอดจนญาติพี่น้อง และบุคคลในครอบครัว ที่มาเยี่ยมในเรือนจำ อันจะเป็นการขยายต่อความเห็นต่างจากรัฐให้กว้างขวางออกไป ด้วยไม่เชื่อมั่นในระบบของรัฐตามที่กล่าวอ้าง

นอกจากนั้น ในสภาพของความคิดในปัจจุบันของผู้ต้องขัง ที่สืบเนื่องจากการไม่ยอมรับในกระบวนการพิจารณาคดีที่ผ่านมาข้างต้น ยังส่งผลให้กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านั้น มีความคิดที่ขุ่นเคืองรัฐ ด้วยคิดว่า รัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้นเหตุที่ทำให้คนในครอบครัวของเขาต้องใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ด้วยความยากลำบาก ด้วยผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นหลักสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเมื่อคนเหล่านี้ ถูกพิจารณาว่ามีความผิดในคดีความมั่นคงฯ ตามที่ถูกกล่าวหา จึงทำให้ถูกจำขังในเรือนจำ อันส่งผลให้คนอันเป็นที่รักของคนเหล่านี้ ต้องลำบากในการใช้ชีวิต ความรู้สึกเหล่านี้ ยิ่งตอกย้ำความคับข้องใจของผู้ต้องขังเหล่านี้ ให้มีความเห็นต่างจากรัฐมากขึ้นเรื่อยๆ และมีแนวโน้มของความคับข้องใจจนเป็นชนวนเหตุของความคิดแปลกแยกแตกต่างจากรัฐมากขึ้นๆ

ในขณะที่ความหวังกังวลของผู้ต้องขังเหล่านี้ ที่เกือบทุกคน จะมีความคิดว่า เมื่อออกไปจากเรือนจำในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าได้แล้ว พวกเขาจะดำรงชีวิต หาเลี้ยงชีพอย่างไร พวกเขาจะยังคงใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ในท้องถิ่นเดิมของตนอยู่หรือไม่ ด้วยมูลเหตุจากการที่ส่วนใหญ่คิดว่าที่ตนเองต้องมาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำในขณะนั้นนั้น มีการคุกคามหรือมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐส่วนหนึ่งมาก่อน ตลอดจนบางส่วนเคยคิดว่าถูกหลอกจากเจ้าหน้าที่รัฐให้รับสารภาพ หรือถูกหลอกให้เข้าร่วมโครงการพาคนกลับบ้าน แล้วถูกจับกุมดำเนินคดีในภายหลัง จนแพ้คดีกลายเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งรวมทั้งสมาชิกในสมาชิกครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังคงรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นเดิมของตน ด้วยหวาดระแวงจากการสืบทอดความคิดต่อๆ กัน และคิดไปเองว่า อาจถูกเจ้าหน้าที่รัฐเพ่งเล็ง ตรวจสอบพฤติกรรมเป็นพิเศษ จนถึงขั้นคิดไปว่าอาจถูกยึดเยียดข้อหาความมั่นคง หากเกิดเหตุร้ายในพื้นที่ในอนาคตได้ เหล่านี้คือต้นตอของความเห็น

ต่างจากรัฐ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ล่อแหลมต่อการขยายแนวคิดแปลกแยกจากขบวนการแบ่งแยกดินแดน ให้เกิดแนวร่วมขบวนการฯ ได้โดยง่าย

การดำเนินการของรัฐ โดยเฉพาะการดำเนินการต่อผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำและผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาปัญหาของการถ่ายทอดความคิดต่างจากรัฐและการดำเนินการของรัฐที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พบว่า สภาพปัญหาอันเกิดจากแนวคิดอันแปลกแยกแตกต่างจากรัฐ ของผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงฯ ที่อยู่ในเรือนจำ ยังมีความคุกรุ่นอยู่ในใจตลอดมา และมีแนวโน้มที่จะมีความคับข้องใจมากขึ้นๆ ตามกาลเวลาที่ผ่านไป แม้ผู้ต้องขังเกือบทั้งหมดในคดีความมั่นคง จะสามารถผ่อนคลายความอึดอัดใจในการถูกจองจำไปบ้าง แต่ก็ด้วยการผ่อนคลายความเครียดด้วยหลักคำสอนทางศาสนาที่ตนเองเคารพนับถือ โดยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดตามคำสอนว่า ทุกสิ่งที่เกิดกับตนเอง แม้แต่การถูกจองจำในเรือนจำนั้นก็ประสงค์ของพระเจ้า ซึ่งได้ลิขิตไว้แล้ว หากแต่นั้น ไม่ได้ทำให้ความคิดแปลกแยก แตกต่างจากรัฐลดน้อยถอยลงแต่อย่างใด ในขณะที่การเข้าใจรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้ต้องขังโดยรัฐนั้น ยังไม่มีการดำเนินการเท่าที่ควร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพการดำรงอยู่ทางความคิดคับข้องใจของผู้ต้องขังและครอบครัวในกระบวนการพิจารณาคดีของรัฐ ยังคงมีอยู่ต่อไป โดยรัฐ ยังไม่ให้ความสำคัญของการแก้ไขปัญหาเหล่านี้เท่าที่ควร ด้วยเหตุที่หน่วยงานรัฐส่วนใหญ่เห็นว่าเมื่อกระบวนการยุติธรรม ถึงที่สุดแล้ว ทุกอย่างก็เป็นอันจบไป และหมดสิ้นการดำเนินการใดๆ ของรัฐอีกต่อไป รวมทั้งระบบและกระบวนการบริหารจัดการของเรือนจำของรัฐนั้น เปรียบเสมือนพื้นที่ปิด จึงไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายความมั่นคงของรัฐ นักวิชาการ เข้าไปศึกษาข้อมูลเชิงลึกในอีกแง่มุมหนึ่งในเรือนจำได้เท่าที่ควร จึงขาดโอกาสในการเข้าใจรับรู้ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนรูปแบบการส่งต่อความคิดที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคง ซึ่งอาจทำให้เกิดการพลิกฟื้นของความขัดแย้งในพื้นที่ในรูปแบบอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการต่อสู้กับรัฐของขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้ในอนาคต นอกจากนี้ รัฐเองยังไม่มีกระบวนการในการสานต่อกระบวนการแก้ปัญหาในลักษณะดังกล่าวอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ทั้งกลุ่มคนที่เป็นผู้ต้องขัง ตลอดจนญาติพี่น้อง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังขาดการดูแล ให้แนวคิดและความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสมเท่าที่ควร ด้วยรัฐ ยังขาดหน่วยงานเจ้าภาพที่จะเป็นหน่วยงานในการบูรณาการการแก้ปัญหาด้านนี้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการบูรณาการการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบระหว่างกระทรวงยุติธรรม โดยเรือนจำ กับหน่วยงานความมั่นคง และกระทรวงหรือหน่วยงานในการศึกษานอกระบบ การพัฒนาอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งหน่วยงานส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงภัยอันตรายที่กำลังก่อตัวขึ้นเงียบๆ ประดุจดังกำลังก่อตัวของคลื่นใต้น้ำ ที่พร้อมจะถาโถมเข้าหาฝั่งเมื่อโอกาสอำนวย

สรุป

สภาพของแนวคิดของผู้ต้องขังคดีความมั่นคงฯ ยังไม่ยอมรับในกระบวนการตัดสินคดีที่ผ่านมา มีจำนวน 44 คน (คิดเป็นร้อยละ 95.65) ส่วนที่เหลือเป็นเพียงผู้ร่วมขบวนการฯ และเพียงแต่อยู่ในเหตุการณ์เท่านั้น นั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องขังคดีความมั่นคงฯ ดังกล่าว ล้วนไม่ยอมรับในระบอบยุติธรรมของรัฐ ซึ่งเกิดจากการไม่เชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่รัฐและระบบรัฐเป็นพื้นฐาน ประกอบกับกระบวนการดำเนินคดี ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน อาจมีส่วนหนึ่งซึ่งถูกส่งต่อความคิด ความเชื่อกันมาว่า มีความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมเท่าที่ควร เหล่านี้ จะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการส่งต่อความคิดที่ขัดแย้ง สร้างความแปลกแยกแตกต่างจากรัฐอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ไม่ใช่การถ่ายทอดความคิดแบ่งแยกดินแดนโดยตรง

แม้กระบวนการในเรือนจำที่มีในปัจจุบัน จะดำเนินการด้วยการเคารพในสิทธิความเชื่อ และวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอย่างมากแล้วก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหารฮาลาล ที่ประกอบอาหารด้วยผู้ต้องขังชาวมุสลิมเอง หรือการละหมาดตามห้วงเวลาที่กำหนดในหลักศาสนาอิสลาม การปรับห้วงเวลารับทานอาหารของพี่น้องผู้ต้องขังชาวมุสลิมให้เหมาะสมในห้วงถือศีลอด ตลอดจนการถ่ายทอดคำสอนตามหลักศาสนา ก็ตาม หากแต่สภาพของความคิดที่ยังเป็นปัญหาคับข้องใจของผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงก็คือ การที่พวกเขาไม่ได้รับความยุติธรรมเท่าที่ควร เหล่านี้คือเงื่อนไขสำคัญที่อาจส่งผลให้แนวโน้มในอนาคต เมื่อผู้ต้องขังได้พ้นโทษและออกไปจากเรือนจำไปแล้ว ตลอดจนญาติพี่น้อง คู่สมรส บุตร หลาน มีโอกาสความเป็นไปได้สูงที่จะมีความหวาดระแวงการดำเนินการของรัฐอยู่ต่อไป ซึ่งล่อแหลมต่อการตกเป็นเป้าหมายในการขยายแนวร่วมของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในรูปแบบต่างๆ สภาพของความคิดในปัจจุบันของผู้ต้องขัง ที่สืบเนื่องจากการไม่ยอมรับในกระบวนการพิจารณาคดีที่ผ่านมาข้างต้น ยังส่งผลให้กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านั้น มีความคิดที่ขุ่นเคืองรัฐ ด้วยคิดว่า รัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้นเหตุที่ทำให้คนในครอบครัวของเขาต้องใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ด้วยความยากลำบาก ด้วยผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นหลักสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเมื่อคนเหล่านี้ ถูกพิจารณาว่ามีความผิดในคดีความมั่นคงฯ ตามที่ถูกกล่าวหา จึงทำให้ถูกจำขังในเรือนจำ อันส่งผลให้คนอันเป็นที่รักของคนเหล่านี้ ต้องลำบากในการใช้ชีวิต ความรู้สึกเหล่านี้ ยิ่งตอกย้ำความคับข้องใจของผู้ต้องขังเหล่านี้ ให้มีความเห็นต่างจากรัฐมากขึ้นเรื่อยๆ และมีแนวโน้มของความคับข้องใจจนเป็นชนวนเหตุของความคิดแปลกแยกแตกต่างจากรัฐมากขึ้นๆ ในขณะที่ความหวังกังวลของผู้ต้องขังเหล่านี้ ที่เกือบทุกคน จะมีความคิดว่า เมื่อออกไปจากเรือนจำในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าได้แล้ว พวกเขาจะดำรงชีวิต หาเลี้ยงชีพอย่างไร พวกเขาจะยังคงใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ในท้องถิ่นเดิมของตนอยู่หรือไม่ ด้วยมูลเหตุจากการที่ส่วนใหญ่คิดว่าที่ตนเองต้องมาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำในขณะนี้ นั้น มีการคุกคามหรือมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐส่วนหนึ่งมาก่อน ตลอดจนบางส่วนเคยคิดว่าถูกหลอกจากเจ้าหน้าที่รัฐให้รับสารภาพ หรือถูกหลอกให้เข้าร่วมโครงการพาคน

กลับบ้าน แล้วถูกจับกุมดำเนินคดีในภายหลัง จนแพ็คดีกลายเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งรวมทั้งสมาชิกในสมาชิกครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังคงรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นเดิมของตน ด้วยหวาดระแวงจากการสืบทอดความคิดต่อๆ กัน

กล่าวโดยสรุป กระบวนการถ่ายทอดแนวคิดเห็นต่างเพื่อแสวงหาแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดนในเรือนจำนั้น ยังไม่มีการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวโดยตรง หากแต่จะเป็นการขยายต่อแนวคิดแปลกแยกแตกต่างจากรัฐ โดยการดำเนินการในรูปแบบอื่น บนพื้นฐานของการไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ซึ่งนั่น จะเป็นมูลเหตุสำคัญในการขยายความคิดคับข้องใจ ออกห่างจากรัฐ และมีแนวโน้มในการปลุกตัวออกห่างจากรัฐมากขึ้น ทั้งตัวผู้ต้องขังเอง ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว และมีมิตรสหายในพื้นที่ ซึ่งจะเป็กลุ่มเป้าหมายที่ล่อแหลมต่อการปลุกกระดม ชี้นำ ขยายความคิดให้ออกห่างจากรัฐ และมีโอกาสเข้าเป็นแนวร่วมอย่างใดอย่างหนึ่งในขบวนการแบ่งแยกดินแดน 3 จขต. ได้ในที่สุด

บทที่ 4

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรม เปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

บทนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรม
เปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สนองตอบ
ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงโดยรายละเอียดของบทนี้ ประกอบไปด้วย

1. การสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุทธธรรมของรัฐ
ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง
2. การสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และ
เมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อ
พัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ
ด้านความมั่นคง
4. สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยน
ผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
โดยมีรายละเอียด ดังนี้

**การสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุทธธรรม
ของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดใน
คดีความมั่นคง**

1. การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ สนับสนุนการแก้ไขปัญหাজังหวัดชายแดน
ภาคใต้

กล่าวทั่วไป

การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ (Strategic Communication: SC) เป็นการดำเนินการต่อเป้าหมายเพื่อที่จะสร้าง/เสริม/หรือดำรงไว้ซึ่ง สภาวะที่เกื้อกูลต่อความก้าวหน้าของผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของชาติ ผ่านการประสานกันของข้อมูลข่าวสาร แนวเนื้อหา แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ อย่างประสานสอดคล้องกับพลังอำนาจของชาติในด้านอื่น ๆ โดยขีดความสามารถหลักที่นำมาใช้สนับสนุนก็คือ การประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติการข่าวสาร และการทูตภาคประชาชน เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผสมผสานการดำเนินงานเชิงบูรณาการ เพื่อสร้างความเข้าใจ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาซึ่งความเชื่อมั่น ความร่วมมือ ความไม่ต่อต้าน และความศรัทธา ให้สาธารณชนได้อย่างยั่งยืนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ถือเป็นดำเนินการที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ มาประยุกต์ใช้วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ ความเชื่อถือ ความศรัทธา การมีส่วนร่วม เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดจนกระทั่งถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

สภาพแวดล้อมของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์

ปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ วิธีการกระจายของสื่อ ทำให้การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารในสภาพแวดล้อมของการสื่อสารมีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้อิทธิพลที่เป็นผลมาจากกิจกรรมของรัฐบาล สามารถส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของประชาชนได้อย่างเข้าถึงและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้าง ดำรงความน่าเชื่อถือและอิทธิพลของชาติ การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องวางยุทธศาสตร์การสื่อสาร เพื่อช่วงชิงการเสนอข่าวสารอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และสอดคล้องในทุกกิจกรรมที่สามารถสื่อไปยังเป้าหมายผู้รับข่าวสารที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำเป็นต้องอาศัยทั้งขีดความสามารถการสนองตอบ และกระบวนการที่รวดเร็วต่อสถานการณ์

สภาพแวดล้อมมีสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ เป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนในการปฏิบัติการ โดยต้องคำนึงว่าประชาชนคิดอย่างไร และประชาชนจะเข้าใจสภาพแวดล้อมได้อย่างไร เพราะเหตุใด อาจต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของข่าวสารในมิติข่าวสารและการรับรู้ เพื่อปรับสภาพของระบบสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งการวิเคราะห์ ควรประเมินอคติของเป้าหมายที่มีอยู่เดิม ลักษณะพิเศษทางวัฒนธรรม รูปแบบการตอบสนองต่อสิ่งเร้า การจูงใจ

บทบาทของกองทัพกับการสื่อสารทางยุทธศาสตร์

กองทัพมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ (SC) โดยใช้ในการปฏิบัติการข่าวสาร (IO) กิจกรรมสาธารณะ (PA) และกลาโหมสนับสนุนต่อการทูตสาธารณะ (Defense Support Public Diplomacy: DSPD) ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ (SC) โดยให้รวมอยู่ในการวางแผนปฏิบัติการทางทหารทุกโอกาส ซึ่งการจัดความสอดคล้องของหัวข้อ ข้อความ ภาพ และการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ถือเป็น

เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการบรรลุภารกิจ อย่างไรก็ตามการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ยังรวมถึงกิจกรรมระดับยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่นอกขอบเขตของกระทรวงกลาโหม

อย่างไรก็ตามกองทัพมีขีดจำกัด โดยปัจจุบันกองทัพยังไม่มีการจัดองค์กร การฝึก หรือจัดเครื่องมือเพื่อวิเคราะห์ วางแผน ประสาน และสนธิ ในขอบเขตของขีดความสามารถที่มีอยู่ อย่างเพียงพอที่จะสนับสนุนผลประโยชน์ชาติ ดังนั้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมของข่าวสารที่แผ่ขยายไปทั่วโลก กระทรวงกลาโหมจึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงกระบวนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์กับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐบาลอย่างประณีต และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

คำจำกัดความของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์บริบทกองบัญชาการกองทัพไทย

กองบัญชาการกองทัพไทยได้ให้คำจำกัดความตามร่างหลักนิยามกองทัพไทยสำหรับการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ได้แก่ “ความพยายามของรัฐบาลที่มุ่งต่อการทำความเข้าใจ และปฏิบัติต่อเป้าหมายหลัก เพื่อ สร้างเสริมหรือรักษาสภาพการณ์หรือเงื่อนไขที่สนับสนุน และความก้าวหน้าของผลประโยชน์ นโยบาย และวัตถุประสงค์ของรัฐบาล โดยอาศัยการใช้โครงการ แผน หัวข้อ และผลผลิตที่ประสานสอดคล้องกับการปฏิบัติของเครื่องมือทั้งหมดของพลังอำนาจแห่งชาติ”

หลักการดำเนินการของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์

ปัจจุบัน ศสย.สพท. ได้ปรับปรุงหลักการดำเนินการของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของ บก.ทท. ให้มีความเหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 9 ประเด็น เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

1. การขับเคลื่อนด้วยผู้นำ

ผู้นำต้องแสดงเจตนาธรรมณ์ วัตถุประสงค์ และแนวทางที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความมั่นใจในการสนธิความพยายามเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของ SC

ผู้นำต้องทำให้เกิดการสอดประสานกันระหว่าง คำพูด ท่าที การปฏิบัติ และภาพประกอบ โดยจัดสรรทรัพยากร SC ตามความเร่งด่วนเพื่อเชื่อมโยงไปยังแผนอย่างเหมาะสม

2. ความน่าเชื่อถือ

การสร้างที่น่าเชื่อถือ เกิดจากการรับรู้ความจริง ความถูกต้อง โดยการประสานสอดคล้องการปฏิบัติ ภาพ และคำพูด มิให้เกิดการขัดแย้งและความไม่สอดคล้องในการรับรู้ระหว่างคำพูดและการกระทำ ความน่าเชื่อถือต้องอาศัยการสื่อสารโดยบุคคลอื่นๆ ที่ถูกมองว่ามีความน่าเชื่อถือมากกว่าผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือ

3. ความเข้าใจ

อะไรที่เราพูด ทำ หรือแสดง อาจไม่ใช่สิ่งที่ผู้อื่นได้ยินหรือเห็น การปฏิบัติโดยปราศจากความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย สามารถนำไปสู่ความเข้าใจผิดที่สำคัญ และอาจนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่เสียหายร้ายแรงดังนั้นจะต้องเข้าใจเชิงลึกต่อ ทศนคติ วัฒนธรรม บุคลิกลักษณะ พฤติกรรม

ประวัติศาสตร์ มุมมอง และระบบทางสังคม จัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ปรับสภาพการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

4. การสนทนา

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ต้องการการสนทนาหลายๆ แง่ของปัญหาระหว่างฝ่ายต่างๆ รวมถึงการฟังอย่างตั้งใจ การปฏิบัติ และการติดตามความเข้าใจซึ่งกันและกัน จะนำไปสู่ความเชื่อใจ การสนทนาจะเป็นการแลกเปลี่ยนแนวความคิดเพื่อสนับสนุนความเข้าใจและการสร้างความสัมพันธ์

ผู้นำควรใช้ประโยชน์จากการสนทนาระหว่างการพบปะกับผู้นำหลักเพื่อวางนโยบายและการปฏิบัติ ให้อยู่ในสภาพแวดล้อมก่อนการปฏิบัติ

5. เอกภาพของความพยายาม

การสื่อสารทางยุทธศาสตร์จะต้องสนธิในทางตั้งจากระดับยุทธศาสตร์จนถึงระดับยุทธวิธี และทางระดับของผู้เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง

ผู้นำจะต้องประสานและสอดคล้องขีดความสามารถและเครื่องมือของพลังอำนาจภายในความรับผิดชอบของตน พื้นที่อิทธิพล และพื้นที่สนใจ เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยพึงระลึกว่าหน่วยงานของฝ่ายเรา จะไม่ปฏิบัติโดยลำพัง

6. มุ่งต่อผลลัพธ์

การสื่อสารทางยุทธศาสตร์จะต้องให้ความสำคัญต่อการบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการตามผลลัพธ์สุดท้ายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน อาศัยการประเมินผลด้วยตัวชี้วัดซึ่งถือเป็นการทบทวนและตรวจสอบการดำเนินงานผู้นำจะต้องกำหนดแนวทางทั้งหมดที่องค์กรทำและพูด ครอบคลุม สอดประสานกับหน้าที่อื่นๆ เพื่อบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ

7. การตอบสนอง

การตอบสนองด้วยข้อความต่อเป้าหมาย สถานที่ จังหวะที่เหมาะสม และเวลาที่ถูกต้อง จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ หรือผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการ แต่ละปัญหาต้องการจังหวะในการปฏิบัติแตกต่างกัน การเลือกใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพแวดล้อม ขีดความสามารถของฝ่ายเรา ทักษะของฝ่ายตรงข้าม

8. ความต่อเนื่อง

การบรรลุความสำเร็จอาศัยการวิเคราะห์ วางแผน การปฏิบัติ และการประเมินที่ต่อเนื่องเพื่อปรับยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถย้อนกลับไปมาได้ โดยจะต้องทำให้ เร็วกว่าฝ่ายตรงข้ามอยู่เสมอ

กระบวนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์

กระบวนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของ บก.ทท. ในปัจจุบันได้ผ่านการวิเคราะห์ วิจัย การพูดคุย และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ โดย ศศย.สปท. ซึ่งได้จัดทำเป็นเอกสาร วิจัยการพัฒนาแนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของกองทัพไทยขึ้น กำหนดตัวแบบของ กระบวนการวางแผนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ 7 ประการ ดังนี้

1. การกำหนดความชัดเจนต่อเจตนารมณ์ของผู้นำหรือผู้บริหารระดับสูง

เจตนารมณ์และแนวทางของผู้นำถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้ปฏิบัติงาน โดย ผู้นำควรแสดงเจตนารมณ์ นโยบาย ทิศทางต่อการดำเนินงานอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับ ทราบถึงจุดมุ่งหมายยุทธศาสตร์ จะทำให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ได้อย่าง ถ่องแท้มากขึ้น และทุกฝ่ายปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน จนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ก่อนการดำเนินการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ โดยผู้นำนั้น ต้องมีการวางแผนบูรณาการการทำงาน ร่วมกันระหว่างทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถึงความเป็นไปได้ที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์

การดำเนินการต่อประเด็นใดก็ตาม จะต้องมีความชัดเจนในการพิจารณาสถานการณ์ กลุ่มเป้าหมาย ชีตความสามารถทางยุทธศาสตร์ เพื่อสร้างผลกระทบตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ วัตถุประสงค์ของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ได้แก่ สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ ความ เชื่อถือ ความศรัทธา การมีส่วนร่วม เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิด และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นต้น สามารถ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2.1 ระดับยุทธศาสตร์ – เพื่อให้ระดับผู้นำของฝ่ายตรงข้าม เกิดการรับรู้ เข้าใจ จนกระทั่งตกลงใจ หรือตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ของฝ่ายเรา

2.2 ระดับยุทธการ – เพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อการวางแผนในระดับผู้บังคับบัญชา พื้นที่หรือกลยุทธ์ของฝ่ายตรงข้าม

2.3 ระดับยุทธวิธี – เพื่อทำให้มีผลต่อการปฏิบัติในระดับหน่วยปฏิบัติการในสนาม ของฝ่ายตรงข้าม

3. การสำรวจสภาพแวดล้อม

การเข้าใจสภาพแวดล้อมของสถานการณ์อย่างลึกซึ้ง อาศัยศาสตร์การข่าว การ รวบรวมข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์สถานการณ์เฉพาะ การเข้าใจผลกระทบซึ่งกันและกันในทุกมิติ ทั้ง การเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคม ข่าวสาร โครงสร้างพื้นฐาน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องอาศัย การรับรู้สภาพแวดล้อมของ ฝ่ายเราและฝ่ายตรงข้ามว่ามีลักษณะทางกายภาพ บุคคล และ ความรู้สึกนึกคิดอย่างไร เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข่าวตามวงรอบข่าวกรอง จนนำไปสู่การ กำหนดแผน กำหนดพื้นที่ และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ผู้นำต้องเข้าใจว่าสถานการณ์ปัจจุบันมีความซับซ้อนและแปรเปลี่ยนตลอดเวลา ทั้ง ลักษณะพิเศษทางวัฒนธรรม รูปแบบการจูงใจ การรับรู้ และการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจผันแปร

ตามท้องถิ่น วัฒนธรรม สถานการณ์ ทั้งนี้ วิธีการและเครื่องมือ ที่ใช้ได้ผลในสถานการณ์หนึ่ง อาจจะใช้ไม่ได้กับอีกสถานการณ์หนึ่ง ดังนั้นเพื่อนำไปสู่การตกลงใจในการปฏิบัติการ อาจต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่เข้าใจมุมมองทางวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา การเมือง และเศรษฐกิจในพื้นที่เป้าหมาย จะสามารถช่วยเหลือผู้วิเคราะห์และวางแผนได้

4. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

การพิจารณากลุ่มเป้าหมาย ทั้งฝ่ายตรงข้าม ฝ่ายเป็นกลาง และ ฝ่ายเรา ที่อาจส่งผลกระทบต่อหรือที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยรวมถึงเป้าหมายทั้งรายบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ถูกเลือกให้รับอิทธิพลที่สร้างขึ้น เนื่องจากผู้นำหรือผู้บัญชาการอาจต้องใช้ทำที่และวิธีการที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติและพฤติกรรมตามต้องการ โดยในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร จะต้องวิเคราะห์ความคิดของสังคมและประชาชนในพื้นที่ให้ได้มากที่สุด เพื่อกำหนดแผนการปฏิบัติแต่ละกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง

5. การวางรูปแบบ

การออกแบบหรือการวางแผนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ จะประกอบด้วยการพัฒนา 3 ส่วน ได้แก่ รูปแบบ (Theme) สิ่งที่จะสื่อ (Message) และกิจกรรม (Activity) ตามเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการใช้การผสมผสานองค์ประกอบกิจกรรม ชีตความสามารถของ SC อย่างสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้นำหรือผู้บัญชาการ โดยการออกแบบตารางประสานสอดคล้อง หน่วยงานรับผิดชอบและหน่วยปฏิบัติหลัก

5.1 รูปแบบ (Theme)

เป็นการกำหนดประเด็นหลัก และวางแผนสำหรับ SC เสนอปัญหาต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะต่อผู้นำ หรือผู้บัญชาการ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ สภาพแวดล้อมทางยุทธการและปัจจัยอื่นๆ อีกหลายประการ เพื่อให้ฝ่ายเรา ฝ่ายเป็นกลาง และฝ่ายตรงข้าม มีแนวคิด ความเชื่อ หรือพฤติกรรมเป็นไปตามที่ฝ่ายเราต้องการ

5.2 สิ่งที่จะสื่อ (Message)

เป็นการกำหนดเนื้อหาของข่าวสารทำที่ การปฏิบัติที่จะใช้ในการส่งไปถึงกลุ่มเป้าหมาย แล้วทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการตีความ มีความเชื่อตามประเด็นที่ฝ่ายเราต้องการสื่อออกไป

5.3 กิจกรรม (Activity)

เป็นการกำหนดโครงการ กิจกรรม (Activity) เพื่อเป็นช่องทางที่จะกำหนดเครื่องมือที่ใช้ (MEAN) นำสิ่งที่จะสื่อ (Message) ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นเสมือนวิธีการ เครื่องมือเทคนิค หรือกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ เพื่อสร้างผลกระทบและสภาวะที่ต้องการด้านปฏิบัติการ ภายในมิติทางกายภาพ มิติทางข้อมูลข่าวสาร และมิติทางกระบวนการความคิด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมาย จนกระทั่งสามารถนำไปสู่

ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น การอาศัยกิจกรรมต่างๆ นั้นต้องรู้ช่องทางการสื่อสาร โดยการวางแผน ซึ่งต้องพัฒนา Theme Message และ Activity ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยสื่อหลายหลายรูปแบบ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการประชาสัมพันธ์ (Public Affairs : PA) รายการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผ่านโทรทัศน์ วิทยุ วารสารสื่อบนหนังสือพิมพ์ สื่อออนไลน์ เว็บไซต์ เฟซบุ๊กไลน์อื่บุคคลความทางวิชาการ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว การแถลงข่าว การจัดประชุมสัมมนา ฯลฯ ซึ่งหากสามารถเพิ่มประสิทธิภาพสื่อในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจากกิจกรรมต่างๆ ได้ ก็จะทำให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการจะได้มากยิ่งขึ้น

ขีดความสามารถในการดำเนินการด้าน SC เพื่อการป้องกันการบัญชาการควบคุมของผู้บัญชาการ มีส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ข่าวสาร (Information) เป็นเนื้อหา หรือ ความหมายของข้อมูลที่เกิดจากการกระทำ 2) ข้อมูล (Data) เป็นสัญญาณในการแปลความ เช่น ตัวอักษรหรือสัญญาณทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น 3) ความรู้ (Knowledge) เป็นข้อมูลข่าวสารในบริบทที่ทำให้เกิดการปฏิบัติโดยตรง 4) อิทธิพล (Influence) เป็นการกระทำหรือพลังในการสร้างผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการต่อกลุ่มเป้าหมาย 5) เครื่องมือ (Means) เป็นทรัพยากรที่สามารถใช้งานได้ของรัฐบาล (National Government) องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ (Non - Nation Actor) เป็นต้น 7) ขีดความสามารถที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสาร (Information - Related Capabilities : IRCs) 8) กลุ่มเป้าหมาย (Target Audience : TA) เป็นบุคลากรเป้าหมาย ทั้งรายบุคคล หรือกลุ่มบุคคล 9) วัตถุประสงค์ที่ต้องการ (End) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาจากแนวทางในการประยุกต์ใช้ขีดความสามารถที่เกี่ยวข้อง (Related Capabilities)

การรู้จักกิจกรรม IRCs ได้รับการสนับสนุนโดยขีดความสามารถของปฏิบัติการต่างๆ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ (STRATCOM) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ องค์กรประกอบ/ขีดความสามารถสนับสนุน (Supporting Capabilities) และองค์กรประกอบ/ขีดความสามารถที่เกี่ยวข้อง (Related Capabilities)

6. การกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จเป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน SC หรือฝ่ายเราควรให้ความสำคัญ เนื่องจากถือเป็นปัจจัยหลักซึ่งจะนำไปสู่การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยจากสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อาจต้องทำให้ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยแห่งความสำเร็จตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ตามห้วงเวลานั้นๆ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของ SC อาจกำหนดดังนี้

- 6.1 เอกภาพในการสื่อสาร - โดยการมีทิศทางที่ชัดเจน พุดเป็นเสียงเดียวกัน
- 6.2 ความต่อเนื่อง - การดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดการรับรู้มากขึ้น

6.3 ความรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ – ในแต่ละกรณีอาจใช้ระยะเวลาในการดำเนินการไม่เท่ากันในแต่ละเหตุการณ์ย่อมมีช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินการ

6.4 ความมีเอกภาพในความพยายาม

6.5 ความน่าเชื่อถือ – โดยต้องอาศัยผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดความเชื่อ ยอมรับ จนกระทั่งได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ

6.6 การประเมินผลมุ่งติดตามผลลัพธ์

6.7 ความยืดหยุ่น

6.8 ความพร้อมของทรัพยากร

7. การประเมินผล

ด้วยการกำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicators : KPI) และการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป็นการติดตามความก้าวหน้าในขณะดำเนินการสื่อสารยุทธศาสตร์สู่การบรรลุภารกิจ และประเมินผลสัมฤทธิ์ หลังสิ้นสุดการดำเนินงาน ซึ่งถือว่ามี ความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเหลือผู้นำหรือผู้บัญชาการในการตัดสินใจและปรับการปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการ โดยอาจประเมินได้จากความตกลงใจ หรือความร่วมมือตามวัตถุประสงค์ของ SC ที่สื่อออกไปอย่างชัดเจน และถึงแม้ว่าในบางครั้งขั้นตอนการประเมินผลอาจกระทำได้ยาก เนื่องจากไม่สามารถกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนได้ โดยเฉพาะ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความเชื่อมั่น หรือประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ ซึ่งมีความเป็นนามธรรมสูง ซึ่งยากในการประเมินผลให้เห็นอย่างชัดเจน แต่เนื่องด้วย “การรบและการทัพสามารถพ่ายแพ้ในมิติการรับรู้ของสภาวะแวดล้อมของข่าวสาร” ดังนั้นการประเมินผลความคืบหน้าผลการดำเนินงานเป็นระยะ (ขึ้นอยู่กับความสำคัญของประเด็นปัญหา) จึงมีบทบาทสำคัญในกิจกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ และการสร้างการประเมินผลลัพธ์ในมิติการรับรู้จากความพยายามในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ยังถือเป็นสิ่งท้าทาย

2. แนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในครั้งนี้ กำหนดให้ผู้นำหรือผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ นายกรัฐมนตรี ซึ่งมีเครื่องมือในการแก้ไขปัญห ทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ระดับยุทธการ และระดับยุทธวิธี ได้มีแนวทางที่สำคัญเพื่อให้หน่วยงานราชการต่างๆ นำไปขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติในลักษณะบูรณาการร่วมกันอย่างมีเอกภาพ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2562 – 2565)

การกำหนดความชัดเจนต่อเจตนารมณ์ของผู้นำหรือผู้บริหารระดับสูง

เจตนารมณ์ของนายกรัฐมนตรีจะสะท้อนให้ทุกฝ่ายทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ก่อเหตุรุนแรง และนานาชาติได้รับรู้การดำเนินการของภาครัฐ ทำให้เกิดความเชื่อมั่น หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในที่สุด โดยที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาวางแผน/โครงการร่วมกัน เพื่อเป็นการบูรณาการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ตามเจตนารมณ์ที่กำหนด

สำหรับการกำหนดเจตนารมณ์ในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรชี้ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐมุ่งแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าสามารถรักษาความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติ รวมทั้งจำกัดเสรีในการปฏิบัติของกลุ่มผู้ก่อเหตุเหตุรุนแรง

ตัวอย่างการกำหนดเจตนารมณ์ในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ฯ ดังนี้

“รัฐบาลไทยยืนยันเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยสันติวิธี ซึ่งเรามีความชอบธรรมในการปฏิบัติโดยทุกหน่วยงานที่ลงไปปฏิบัติงานต้องเคารพในหลักสิทธิมนุษยชนและเป็นไปตามตัวบทกฎหมาย ขอให้เชื่อมั่นว่ารัฐบาลจะยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก เน้นย้ำทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องขอให้ร่วมมือและทำงานกันอย่างใกล้ชิดเพื่อสร้างความปลอดภัยให้สำเร็จ ประชาชนจะต้องได้รับความรู้เพื่อมาพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น อะไรที่ผิดกฎหมายในพื้นที่จะต้องไม่มี แม้ว่าเราจะมีความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่เราก็มีภัยเดียวกันที่สำคัญคือ ภัยยาเสพติด ซึ่งทำร้ายลูกหลานของเรา สำหรับผู้ที่ยังหลงผิดหรือเข้าใจผิดนั้น รัฐบาลขอให้กลับตัวกลับใจกลับบ้าน การใช้ความรุนแรงไม่ใช่ทางออกของปัญหา การเข้ามาพูดคุยกันเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นทางออกมากกว่า ขอยืนยันว่ารัฐบาลไม่นิ่งนอนใจหากเจ้าหน้าที่รัฐมีการเอาเปรียบ อุดมธรรม หรือใช้ความรุนแรงต่อพี่น้องประชาชน แต่ที่พร้อมที่จะดำเนินการตามกฎหมายอย่างเด็ดขาด หากยังคงมีการใช้ความรุนแรงต่อประชาชนผู้บริสุทธิ์”

การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์

เพื่อให้การสื่อสารทางยุทธศาสตร์มีความสอดคล้องและตรงกับสภาพปัญหา กรอบแนวคิด และเจตนารมณ์ สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ดังนี้

ตารางที่ 4-1 วัตถุประสงค์ของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์

เจตนารมณ์	วัตถุประสงค์
รัฐบาลมีความชอบธรรมในการแก้ไขปัญหา จชต. ด้วยแนวทางสันติวิธี	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้รับรู้ต่อสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และการแก้ไขปัญหา จชต. ของรัฐบาลด้วยแนวทางสันติวิธี ไม่ใช่ความรุนแรงและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน 2. เพื่อขยายผลความสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมายที่มีความชอบธรรม 3. เพื่อสร้างความเข้าใจประวัติศาสตร์และหลักศาสนาที่ถูกต้องป้องกันการบิดเบือนข้อเท็จจริง
ทุกภาคส่วนมีความเชื่อมั่น พร้อมให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมต่อการทำงานของรัฐบาล	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อสร้างความเข้าใจและไว้วางใจระหว่างประชาชนต่างศาสนาในพื้นที่โดยสร้างกระแสการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุข 2. เพื่อสร้างการรับรู้การพัฒนาศักยภาพของพื้นที่และคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรมอย่างทั่วถึง 3. เพื่อสร้างความไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่รัฐ และพร้อมเข้า

	<p>มามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา จชต.</p> <p>4. เพื่อสร้างความพร้อมและความเข้าใจต่อกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข</p>
<p>ผกร. และผู้ให้การสนับสนุน ยุติการใช้ความรุนแรงและการให้การสนับสนุน</p>	<p>1. เพื่อลดความชอบธรรมของ ผกร. และผู้ให้การสนับสนุน</p> <p>2. เพื่อลดศักยภาพของ ผกร. จนยอมรับว่าไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จจากการปฏิบัติที่ทั้งปวง</p>

การสำรวจสภาวะแวดล้อม

จากการรวบรวมข้อมูลข่าวสารและวิเคราะห์สถานการณ์เฉพาะ สามารถกำหนดสภาวะแวดล้อมดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4-2การกำหนดสภาวะแวดล้อม

การกำหนดสภาวะแวดล้อม	
ด้านการเมือง (P)	<p>- ปัญหาการเมืองไทยกับชายแดนภาคใต้ถือเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกันโดยสัมพันธ์กับการปกครองซึ่งมีความอ่อนแอในหลายๆ ด้าน เช่น การปกครองที่ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความใส่ใจ ขาดคุณธรรมและความจริงใจ และไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจให้กับประชาชน เป็นอีกสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน</p> <p>- การแก้ไขปัญหาต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ ต้องสร้างความอยู่ดีของฝ่ายการเมืองและบรรยากาศทางการเมือง ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพล</p>

	<p>มากที่สุด เพราะฝ่ายการเมืองเป็นผู้อนุมัตินโยบาย แต่งตั้งบุคลากรสำคัญ รวมถึงการอนุมัติงบประมาณสำหรับการดำเนินการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความขัดแย้งของการเมืองท้องถิ่น จะเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ที่ต้องการรักษาผลประโยชน์ไว้ของกลุ่มจนกลายเป็นปัญหาภัยแทรกซ้อน ทำให้การแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น - ฝ่ายมวลชนและแนวร่วมที่แอบแฝงอยู่กับองค์กรภาคประชาสังคมจะเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยหยิบฉวยประเด็นต่างๆ ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา มาบิดเบือนใช้เป็นเงื่อนไขหล่อเลี้ยงความรุนแรง การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกพื้นที่ เพื่อสร้างภาพให้น่าเชื่อถือว่าเป็นการทำงานด้านสันติวิธีและด้านสิทธิมนุษยชนและจัดกิจกรรมปลุกกระแสอัตลักษณ์ ความมีตัวตนด้วยการชูประเด็นวาทะกรรม “ปาตานี” เพื่อขับเคลื่อนงานการเมืองในการกำหนดใจตนเอง (RSD) - จากการลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญใน จชต. (วัน 4 อำเภอ จว.ส.ข.) ที่ไม่ผ่าน น่าจะส่งผลให้ BRN เร่งรัดเงินงานการเมืองตามแนวทาง “สิทธิในการกำหนดใจตนเอง (The Right of Self Determination) มากยิ่งขึ้น - พยายามเข้าไปมีบทบาทในการปกครองท้องถิ่นทุกระดับ โดยส่งคนของกลุ่มขบวนการเข้าไปทำหน้าที่ หลังจากลอบสังหารผู้ดำรงตำแหน่งที่ให้การสนับสนุนฝ่ายรัฐ เพื่อดำรงไว้ซึ่งเขตอิทธิพลของกลุ่ม ผกร.
--	--

ตารางที่ 4-2การกำหนดสถานะแวดล้อม(ต่อ)

<p>ด้านการเมือง (P) - ฝ่ายเรา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กอ.รมน. เป็นหน่วยระดับแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติรับผิดชอบหลักในการกำหนดความสำคัญเร่งด่วนของการปฏิบัติตามนโยบาย ประกอบด้วย เร่งเพิ่มประสิทธิภาพการรักษาความปลอดภัยที่มุ่งลดเหตุรุนแรงในพื้นที่เป้าหมาย/กลุ่มเป้าหมาย ลดพื้นที่เขตอิทธิพลของกลุ่ม ผกร. และเฝ้าระวังความปลอดภัยให้แก่ประชาชน/ชุมชน โดยเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกับ
-----------------------------------	---

		ภาครัฐอย่างใกล้ชิด รวมทั้งเร่งป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแทรกซ้อนอย่างต่อเนื่อง
	- ฝ่ายตรงข้าม	- “อาร์เคเค” (RKK) ย่อมาจาก รุนดา กัมปูลัน เคซิล (Runda Kumpulan Kecil) ที่คนมักจะเข้าใจผิดว่า เป็นอีกกลุ่มองค์กรหนึ่งซึ่งไม่ใช่ ความจริงมันเป็นชื่อเรียกของหน่วยปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็วในพื้นที่ พวกนี้จะฝังตัวอยู่ตามหมู่บ้าน มีความเข้มแข็งและปกปิดตัวเอง แม้แต่พ่อแม่ก็ไม่ทราบความเคลื่อนไหวที่ผิดปกติใดๆ มีหน่วยย่อยเป็นชุด ชุดละ 6 คน ซึ่งเป้าหมายของชุดปฏิบัติการนี้คืออยากให้มีนักรบหรือเยาวชนทหารรวมแล้วจังหวัดละ 1,000 คน หลักการก่อเหตุคือชี้เป้าเข้าถึง ยิงซ้ำ คุ่มกัน ถอนตัวเร็ว พอไปก่อเหตุและผลงานมากขึ้นนั้นก็จะมีการคัดตัวอีกชั้น เพื่อนำไปฝึกเพิ่มเติมยกระดับเป็น “เยาวชนคอมมานโด” (Commando) หรือเยาวชนปฏิวัติ จากนั้นกลุ่มหัวกระตี่ของชุดนี้ก็จะได้เลื่อนขั้นขึ้นไปอีก เป็น “ฮาริเมานักรบภูเขา” (Harimount)
เศรษฐกิจ (E)		- เนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เป็นส่วนที่เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดจังหวัดภาคใต้ของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน โดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ รวมทั้งกลุ่มประเทศด้านเอเชียใต้ ดังนั้นจึงมีศักยภาพในการขยายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว - ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน โครงสร้างด้านเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม การทำสวน ยางพารา สวนปาล์ม น้ำมันและสวนผลไม้ นอกจากนี้ ยังมีผู้ประกอบการประมงในเขตที่ติดกับฝั่งทะเลอ่าวไทยและน่านน้ำสากล - ผลผลิตสินค้าหลักของพื้นที่ ได้แก่ ยางพาราและผลิตภัณฑ์ประมงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของพื้นที่และของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ประมงจากทะเล

ตารางที่ 4-2การกำหนดสถานะแวดล้อม(ต่อ)

		นับว่าเป็นแหล่งใหญ่มีปริมาณมากที่สุดของประเทศ ซึ่ง
--	--	--

		<p>สามารถสร้างความเชื่อมโยงไปสู่อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรประเภทอาหารทะเลกระป๋อง</p> <p>- ด้านการท่องเที่ยวมีข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่มีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติมากมาย จึงมีศักยภาพที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังมีวัฒนธรรมเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นในทุกจังหวัด</p>
<p>สังคม (S)</p>	<p>- สภาพโครง นํ้าทาง สังคมและ จิตวิทยา</p> <p>- ประชากร ส่วนใหญ่</p> <p>- การศึกษา</p>	<p>- มีลักษณะพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ทั้งด้านภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม ประเพณี ที่สำคัญคือความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพราะฝ่ายตรงข้ามพยายามอาศัยความแตกต่างเหล่านี้เป็นข้อมูลแอบอ้างต่อการสร้างเงื่อนไขในการปฏิบัติการ สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนส่วนใหญ่ จะกระจุกตัวอยู่รวมกันหนาแน่น ลักษณะเป็นกลุ่มบ้าน มีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปตามหลักปฏิบัติและหลักศรัทธา เชื่อฟังผู้นำศาสนา มีมัสยิดและร้านน้ำชาเป็นแหล่งพบปะสำคัญ หากเป็นชุมชนที่จัดตั้งแล้ว ย่อมเกื้อกูลต่อการดำเนินการของ ผกร. ใช้เป็นที่หลบซ่อนก่อนหรือหลังก่อเหตุ อำพรางเป็นจริงหรือใช้มวลชนขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างได้ผล</p> <p>- เป็นชาวไทยมุสลิมนับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 85 นอกนั้นเป็นชาวไทยนับถือศาสนาพุทธ และชาวไทยเชื้อสายจีน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่นับถือศาสนาอิสลามสภาพความเป็นอยู่ในพื้นที่ชนบทและในเมืองจีนไม่แตกต่างกันมากนัก มักจะรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มก้อน โดยความผูกพันยึดเหนี่ยวกับศาสนา</p> <p>- ประชาชนในพื้นที่ที่เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม นิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาและปอเนาะ มากกว่าที่จะศึกษาในโรงเรียนของรัฐ เด็กในระดับอนุบาลและประถมศึกษา นอกจากจะศึกษาในระบบโรงเรียนของรัฐแล้วในวันเสาร์และวันอาทิตย์ จะต้องเข้ารับการศึกษาคำความรู้</p>

ดังนั้น การสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดนั้น รัฐควรจะต้องดำเนินการตามแนวทางการสื่อสารระดับยุทธศาสตร์ดังที่กล่าวมา ดังตัวอย่างเช่นในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ฯ ดังนี้

“รัฐบาลไทยยืนยันเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยสันติวิธี ซึ่งเรามีความชอบธรรมในการปฏิบัติโดยทุกหน่วยงานที่ลงไปปฏิบัติงานต้องเคารพในหลักสิทธิมนุษยชนและเป็นไปตามตัวบทกฎหมาย ขอให้เชื่อมั่นว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญเป็นธรรมตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด โดยเน้นย้ำทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ร่วมมือและทำงานกันอย่างใกล้ชิดตามหลักมนุษยธรรม เพื่อนำสันติสุข ความปลอดภัยมาให้พี่น้องประชาชนให้สำเร็จ อะไรที่ผิดกฎหมายในพื้นที่จะต้องไม่มี แม้ว่าเราจะมีความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่เราก็มีความเป็นมนุษยชาติบนโลกใบนี้ร่วมกัน สำหรับผู้ที่ยังหลงผิดหรือเข้าใจผิดนั้น รัฐบาลขอให้กลับตัวกลับใจกลับบ้าน การใช้ความรุนแรงไม่ใช่ทางออกของปัญหา การเข้ามาพูดคุยกันเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นทางออกมากกว่า ขอยืนยันว่ารัฐบาลได้เน้นย้ำเจ้าหน้าที่รัฐให้ปฏิบัติงานตามหลักของกฎหมาย สร้างความเป็นธรรมตามระบบยุติธรรมของรัฐ นำสันติสุขมาสู่พี่น้องประชาชนตามแนวทางสันติวิธี และเชื่อมั่นได้ว่า จะไม่มีการเอาเปรียบ อยุติธรรม หรือใช้ความรุนแรงต่อพี่น้องประชาชนโดยเด็ดขาด”

และแปลงไปการสื่อสารระดับยุทธการ สู่การสื่อสารในระดับปัจเจกบุคคลที่เรียกว่าการสื่อสารในระดับยุทธวิธีต่อไปอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินการเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ส่งผลอย่างมีนัยยะสำคัญ (Impact) ต่อกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง โดยมุ่งเน้นให้เข้าใจและรับรู้ในวงกว้างระดับมหภาคสู่ระดับจุลภาค สื่อสารการแก้ไข ปัญหาความเห็นต่างจากรัฐของรัฐที่สื่อให้เห็นถึงการให้ความยุติธรรมตามระบบยุติธรรมของรัฐอย่างสูงสุดและเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งการแสดงผลงานที่ควบคู่กับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก พร้อมทั้งการให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือตกเป็นจำเลยในกระบวนการยุติธรรมตามหลักสากลบนพื้นฐานของการให้เกียรติผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีความมั่นคงตามหลักมนุษยธรรม ตลอดจนการให้โอกาสในการจัดหาทนายที่จำเลยให้การยอมรับ พร้อมเปิดโอกาสให้พบปะพูดคุยกับทนายหรือนักกฎหมายตลอดจนนักสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง ควบคู่กับการประชาสัมพันธ์สื่อสารให้ญาติพี่น้องหรือคนในครอบครัวของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีความมั่นคง รวมทั้งผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคงที่ออกไปใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ ให้เข้าใจรับรู้ถึงการให้ความสำคัญธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหรือผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงตามระบบยุติธรรมของรัฐอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา

การสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่วัฒนธรรมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ

1. สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปในพื้นที่ จชต.

ปัจจุบัน สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ จชต. มีแนวโน้มลดลง แต่ยังมีสถานการณ์ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ความรุนแรงตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่มีความละเอียดอ่อนและมีผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างยิ่ง ด้วยเป็นปัญหาความรุนแรงที่เป็นผลมาจากเงื่อนไขที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกันใน 3 ระดับ คือ 1) เงื่อนไขระดับตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากกลุ่มที่มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ การสร้างเงื่อนไขจากเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ภัยแทรกซ้อนและการใช้ความรุนแรงอันมีเหตุจากความแค้นและความเกลียดชัง 2) เงื่อนไขระดับโครงสร้าง คือ โครงสร้างการปกครองไม่สนองตอบกับความต้องการ ไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกเลือกปฏิบัติและขาดอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริง และ 3) เงื่อนไขระดับวัฒนธรรม ประชาชนไทยมลายูในพื้นที่บางส่วนรู้สึกแปลกแยกไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยเห็นว่าการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ หวาดระแวงและมีอคติ ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ จึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนในพื้นที่บางส่วนยอมรับหรือเห็นด้วยกับฝ่ายที่ใช้ความรุนแรงและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ หยิบยกมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อเป้าหมายของตน

การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการดำเนินการตามนโยบายการบริหารและการพัฒนา จชต. พ.ศ. 2555-2560 ที่ผ่านมา ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน จึงทำให้การแก้ไขปัญหาและพัฒนา จชต. มีความก้าวหน้าตามลำดับ ภาครัฐมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดระบบการดำเนินงานด้านความมั่นคงและด้านการพัฒนาให้มีความสอดคล้องมากขึ้น ปรับกลไกการบริหารให้มีเอกภาพ มีการบูรณาการงบประมาณแผนงานโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นโยบายและการเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง ทั้งนี้มีความคืบหน้าที่ชัดเจน คือ การเปิดเวทีพูดคุยเพื่อสันติสุข จชต. ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน กล้าแสดงออกและเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ จชต. ภาครัฐและเจ้าหน้าที่รัฐมีการปรับตัว พัฒนาความรู้ ความเข้าใจและความทุ่มเทต่อการแก้ไขปัญหาเพิ่มเติม จนทุกฝ่ายมีความมั่นใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างสันติสุข อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญ คือ การแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การสร้างเอกภาพและการบูรณาการ การทำงานร่วมกันของภาครัฐให้มากยิ่งขึ้น โดยหลังจากมีการปรับโครงสร้างการบริหารราชการ จชต. ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องเอกภาพและการบูรณาการการดำเนินงานตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ ทำ

ให้อุปสรรคในเรื่องการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาคือเป็นเอกภาพเริ่มมีทิศทางที่ชัดเจนและแนวโน้มที่ดีขึ้น

สถานการณ์ในพื้นที่มีแนวโน้มดีขึ้นตามลำดับ นับตั้งแต่ปี 2555 สถิติเหตุการณ์และการสูญเสียลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โครงสร้างของกลุ่ม ผกร. ถูกทำลาย สูญเสียกองกำลังติดอาวุธมวลชนและแนวร่วมลดลงจากทั้งการปฏิบัติการทางทหาร การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่และการกลับตัวกลับใจเข้าร่วมโครงการพาคคนกลับบ้าน และมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 และถูกจำกัดเสรีในการปฏิบัติการอย่างหนัก แต่คงมีความพยายามในการก่อเหตุ โดยได้ปรับเปลี่ยนวิธีและรูปแบบในการก่อเหตุมาเป็นการก่อเหตุแบบเร่งด่วนมากขึ้น รวมทั้งมุ่งกระทำต่อเป้าหมายที่ทำให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง เช่น เขตเมืองเศรษฐกิจและเป้าหมายที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งผู้ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อเป็นการตอบโต้และทำลายความเชื่อมั่นและจากภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นกระทบกับประชาชนผู้บริสุทธิ์อยู่บ่อยครั้ง ทำให้ผู้แทนองค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of the Islamic Cooperation : OIC) และองค์กรสิทธิมนุษยชน (Human Right Watch) แสดงท่าทีไม่เห็นด้วยกับการกระทำของกลุ่ม ผกร. อย่างชัดเจน และออกแถลงการณ์ประณามผู้ก่อเหตุว่าเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้แสดงท่าทีอย่างชัดเจน ผ่านการสำรวจทัศนคติ ต้องการให้รัฐและกลุ่ม ผกร. แก้ไขปัญหาความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี ด้วยเป้าหมายสถานการณ์ความรุนแรงที่ยืดเยื้อยาวนาน กังวลใจต่อปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัว รายได้ไม่พอรายจ่าย การศึกษาของบุตรหลานและยาเสพติด ต้องการให้รัฐพัฒนาพื้นที่ จชต. ให้มีความเจริญเหมือนจังหวัดอื่นๆ โดยในระยะหลังๆ ประชาชนเหล่านั้นได้ออกมาให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในรูปแบบต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะการรักษาความปลอดภัยเส้นทางและชุมชนของตนเองในรูปแบบของชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ชุดคุ้มครองตำบล สมาชิกไทยอาสาป้องกันชาติและอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน และได้มีการรวมตัวกันจัดกิจกรรม เพื่อแสดงออกถึงการต่อต้านความรุนแรงในทุกรูปแบบ และรณรงค์การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นมากขึ้น มีการบูรณาการระหว่างส่วนราชการต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรมและขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุย เพื่อให้เป็นทางออกจากความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี โดยมีกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ 6 กลุ่ม (BRN PULO MKP PULO DSPP PULO – P4 BIPP และ GMIP) เข้าร่วมกระบวนการพูดคุย ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากยิ่งขึ้น ขณะที่โลกปกติของรัฐก็สามารถขับเคลื่อนงานการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นเป็นลำดับ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งผลให้ประชาชนและกลุ่มภาคประชาสังคมในพื้นที่มีความตื่นตัวต่อกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขมากขึ้น จนโครงสร้างทางสังคมได้รับการพัฒนา เพื่อให้เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็งตามเป้าหมายระดับยุทธศาสตร์ของรัฐมากขึ้น ทั้งนี้ การเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมดังกล่าว จะเป็นการสร้างโอกาสให้เกิดการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคนในพื้นที่กับ

เจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้น อันจะเป็นการสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้ว ให้กลับมาสู่การยอมรับในกระบวนการแก้ปัญหาด้วยกลไกในระบบยุติธรรมของรัฐมากขึ้น จนนำไปสู่สถานะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐในรูปแบบต่างๆมากขึ้นในโอกาสต่อไป

ด้วยสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนส่วนใหญ่ จะกระจุกตัวอยู่รวมกันหนาแน่น ลักษณะเป็นกลุ่มบ้าน มีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปตามหลักปฏิบัติและหลักศรัทธา เชื้อพืงผู้นำศาสนา มีมัสยิดและร้านน้ำชาเป็นแหล่งพบปะสำคัญ หากเป็นชุมชนที่จัดตั้งแล้วย่อมเกื้อกูลต่อการดำเนินการของ ผกร. ใช้เป็นที่หลบซ่อนก่อนหรือหลังก่อเหตุอาชญากรรมเป็นจริงหรือใช้มวลชนขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างได้ผลโดยประชาชนในพื้นที่แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ชาวไทยมุสลิมชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยพุทธ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมนับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 85 นอกนั้นเป็นชาวไทยนับถือศาสนาพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่นับถือศาสนาอิสลาม สภาพความเป็นอยู่ในพื้นที่ชนบทและในเมืองจึงไม่แตกต่างกันมากนัก มักจะรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มก้อน โดยความผูกพัน ยึดเหนี่ยวกับศาสนา และที่สำคัญคือสภาพโครงสร้างทางสังคมและจิตวิทยาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ทั้งด้านภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมประเพณีฝ่ายตรงข้ามกับรัฐ จึงพยายามอาศัยความแตกต่างเหล่านี้เป็นข้อมูลแอบอ้างต่อการสร้างเงื่อนไขในการปฏิบัติการสร้างความเห็นต่างจากรัฐในทุกรูปแบบ และกลุ่มคนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้ว ก็เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญกลุ่มหนึ่งที่ขบวนการและแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้ดำเนินการยุยงปลุกปั่นให้ผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ทั้งผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษแล้วตลอดจนญาติพี่น้องและบุคคลในครอบครัวรวมทั้งเพื่อนๆ ในกลุ่ม ต่างมีความรู้สึกนึกคิดที่เป็นปรปักษ์กับรัฐ โดยสร้างการไม่ยอมรับในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ เพื่อจะนำไปสู่การเห็นต่างจากรัฐในทุกรูปแบบ และเพิ่มโอกาสในการชักจูงโน้มน้าวให้กลุ่มคนเป้าหมายเหล่านั้น มาร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งในที่สุด

2.สภาพแนวคิดและปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง

สภาพของแนวคิดของผู้ต้องขังคดีความมั่นคงฯ ยังไม่ยอมรับในกระบวนการตัดสินคดีที่ผ่านมา มีจำนวน 44 คน (คิดเป็นร้อยละ 95.65) ส่วนที่เหลือเป็นเพียงผู้ร่วมขบวนการฯ และเพียงแต่อยู่ในเหตุการณ์เท่านั้น นั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องขังคดีความมั่นคงฯ ดังกล่าว ล้วนไม่ยอมรับในระบบยุติธรรมของรัฐ ซึ่งเกิดจากการไม่เชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่รัฐและระบบรัฐเป็นพื้นฐาน ประกอบกับ

กระบวนการดำเนินคดี ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน อาจมีส่วนหนึ่งซึ่งถูกส่งต่อความคิด ความเชื่อกัน มาว่า มีความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมเท่าที่ควร เหล่านี้ จะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการส่งต่อความคิดที่ ขัดแย้ง สร้างความแปลกแยกแตกต่างจากรัฐอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ไม่ใช่การถ่ายทอดความคิดแบ่งแยก ดินแดนโดยตรง

แม้กระบวนการในเรือนจำที่มีในปัจจุบัน จะดำเนินการด้วยการเคารพในสิทธิความ เชื่อ และวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอย่างมากแล้วก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหารฮาลาล ที่ ประกอบอาหารด้วยผู้ต้องขังชาวมุสลิมเอง หรือการละหมาดตามห้วงเวลาที่กำหนดในหลักศาสนา อิสลาม การปรับห้วงเวลารับทานอาหารของพี่น้องผู้ต้องขังชาวมุสลิมให้เหมาะสมในห้วงถือศีลอด ตลอดจนการถ่ายทอดคำสอนตามหลักศาสนาก็ตาม หากแต่สภาพของความคิดที่ยังเป็นปัญหา คับ ขังใจของผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงก็คือ การที่พวกเขาไม่ได้รับความยุติธรรมเท่าที่ควร เหล่านี้คือ เงื่อนไขสำคัญที่อาจส่งผลให้แนวโน้มในอนาคต เมื่อผู้ต้องขังได้พ้นโทษและออกไปจากเรือนจำไปแล้ว ตลอดจนญาติพี่น้อง คู่สมรส บุตร หลาน มีโอกาสความเป็นไปได้สูงที่จะมีความหวาดระแวง การ ดำเนินการของรัฐอยู่ต่อไป ซึ่งล่อแหลมต่อการตกเป็นเป้าหมายในการขยายแนวร่วมของขบวนการ แบ่งแยกดินแดนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งอย่างน้อย บุคคลเหล่านี้ ก็จะเป็นกลุ่มที่สืบทอดและร่วมขยาย แนวคิดการเห็นต่างจากรัฐในรูปแบบต่างๆ ไปได้ เพราะความคิดของการไม่ยอมรับในกระบวนการ ยุติธรรมเหล่านั้น ได้ถูกถ่ายทอดไปยังกลุ่มผู้ต้องขังรายอื่นๆ โดยเฉพาะผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงฯ ด้วยกันในเรือนจำ ตลอดจนญาติพี่น้อง และบุคคลในครอบครัว ที่มาเยี่ยมในเรือนจำ อันจะเป็นการ ขยายต่อความเห็นต่างจากรัฐให้กว้างขวางออกไป ด้วยไม่เชื่อมั่นในระบบของรัฐตามที่กล่าวอ้าง

นอกจากนั้น ในสภาพของความคิดในปัจจุบันของผู้ต้องขัง ที่สืบเนื่องจากการไม่ ยอมรับในกระบวนการพิจารณาคดีที่ผ่านมาข้างต้น ยังส่งผลให้กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านั้น มีความคิดที่ ขุ่นเคืองรัฐ ด้วยคิดว่า รัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้นเหตุที่ทำให้คนในครอบครัวของเขาต้องใช้ชีวิตอยู่ ในพื้นที่ด้วยความยากลำบาก ด้วยผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นหลักสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเมื่อ คนเหล่านี้ ถูกพิจารณาว่ามีความผิดในคดีความมั่นคงฯ ตามที่ถูกกล่าวหา จึงทำให้ถูกจำขังใน เรือนจำ อันส่งผลให้คนอันเป็นที่รักของคนเหล่านี้ ต้องลำบากในการใช้ชีวิต ความรู้สึกเหล่านี้ ยิ่ง ตอกย้ำความคับข้องใจของผู้ต้องขังเหล่านี้ ให้มีความเห็นต่างจากรัฐมากขึ้นเรื่อยๆ และมีแนวโน้ม ของความคับข้องใจจนเป็นชนวนเหตุของความคิดแปลกแยกแตกต่างจากรัฐมากขึ้นๆ

ในขณะที่ความหวงกังวลของผู้ต้องขังเหล่านี้ ที่เกือบทุกคน จะมีความคิดว่า เมื่อ ออกไปจากเรือนจำในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าได้แล้ว พวกเขาจะดำรงชีวิต หาเลี้ยงชีพอย่างไร พวกเขา จะยังคงใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ในท้องถิ่นเดิมของตนอยู่ได้หรือไม่ ด้วยมูลเหตุจากการที่ส่วนใหญ่คิด ว่าที่ตนเองต้องมาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำในขณะนี้ นั้น มีการคุกคามหรือมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจาก เจ้าหน้าที่รัฐส่วนหนึ่งมาก่อน ตลอดจนบางส่วนเคยคิดว่าถูกหลอกจากเจ้าหน้าที่รัฐให้รับสารภาพ หรือถูกหลอกให้เข้าร่วมโครงการพาคนกลับบ้าน แล้วถูกจับกุมดำเนินคดีในภายหลัง จนแพ้กคดี

กลายเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งรวมทั้งสมาชิกในสมาชิกครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังคงรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นเดิมของตน ด้วยหวาดระแวงจากการสืบทอดความคิดต่อๆ กัน และคิดไปเองว่า อาจถูกเจ้าหน้าที่รัฐเพ่งเล็ง ตรวจสอบพฤติกรรมเป็นพิเศษ จนถึงขั้นคิดไปว่าอาจถูกยึดเยียดข้อหาความมั่นคง หากเกิดเหตุร้ายในพื้นที่ในอนาคตได้ เหล่านี้คือต้นตอของความเห็นต่างจากรัฐ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ล่อแหลมต่อการขยายแนวคิดแปลกแยกจากขบวนการแบ่งแยกดินแดน ให้เกิดแนวร่วมขบวนการฯ ได้โดยง่าย

จากการศึกษาปัญหาของการถ่ายทอดความคิดต่างจากรัฐและการดำเนินการของรัฐที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พบว่า สภาพปัญหาอันเกิดจากแนวคิดอันแปลกแยกแตกต่างจากรัฐ ของผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงฯ ที่อยู่ในเรือนจำ ยังมีความคุกรุ่นอยู่ในใจตลอดมา และมีแนวโน้มที่จะมีความคับข้องใจมากขึ้นๆ ตามกาลเวลาที่ผ่านไป แม้ผู้ต้องขังเกือบทั้งหมดในคดีความมั่นคง จะสามารถผ่อนคลายความอึดอัดใจในการถูกจองจำไปบ้าง แต่ก็ด้วยการผ่อนคลายความเครียดด้วยหลักคำสอนทางศาสนาที่ตนเองเคารพนับถือ โดยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดตามคำสอนว่า ทุกสิ่งที่เกิดกับตนเอง แม้แต่การถูกจองจำในเรือนจำนั้น ก็เป็นประสงค์ของพระเจ้า ซึ่งได้ลิขิตไว้แล้ว หากแต่นั้นไม่ได้ทำให้ความคิดแปลกแยก แตกต่างจากรัฐลดน้อยถอยลงแต่อย่างใด ในขณะที่การเข้าใจรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้ต้องขังโดยรัฐนั้น ยังไม่มีการดำเนินการเท่าที่ควร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพการดำรงอยู่ทางความคิดคับข้องใจของผู้ต้องขังและครอบครัวในกระบวนการพิจารณาคดีของรัฐ ยังคงมีอยู่ต่อไป โดยรัฐ ยังไม่ให้ความสำคัญของการแก้ไขปัญหาเหล่านี้เท่าที่ควร ด้วยเหตุที่หน่วยงานรัฐส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อกระบวนการยุติธรรม ถึงที่สุดแล้ว ทุกอย่างก็เป็นอันจบไป และหมดสิ้นการดำเนินการใดๆ ของรัฐอีกต่อไป รวมทั้งระบบและกระบวนการบริหารจัดการของเรือนจำของรัฐนั้น เปรียบเสมือนพื้นที่ปิด จึงไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายความมั่นคงของรัฐ นักวิชาการ เข้าไปศึกษาข้อมูลเชิงลึกในอีกแง่มุมหนึ่งในเรือนจำได้เท่าที่ควร จึงขาดโอกาสในการเข้าใจรับรู้ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนรูปแบบการส่งต่อความคิดที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคง ซึ่งอาจทำให้เกิดการพลิกฟื้นของความขัดแย้งในพื้นที่ในรูปแบบอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการต่อสู้กับรัฐของขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้ในอนาคต นอกจากนี้ รัฐเองยังไม่มีกระบวนการในการสานต่อกระบวนการแก้ปัญหาในลักษณะดังกล่าวอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ทั้งกลุ่มคนที่เป็นผู้ต้องขังตลอดจนญาติพี่น้อง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังขาดการดูแล ให้แนวคิดและความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสมเท่าที่ควร ด้วยรัฐ ยังขาดหน่วยงานเจ้าภาพที่จะเป็นหน่วยงานในการบูรณาการการแก้ปัญหาด้านนี้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการบูรณาการการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบระหว่างกระทรวงยุติธรรม โดยเรือนจำ กับหน่วยงานความมั่นคง และกระทรวงหรือหน่วยงานในการศึกษานอกระบบ หน่วยงานพัฒนาอาชีพ รวมทั้งหน่วยงานพัฒนาคุณภาพชีวิตต่างๆ ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสอดคล้องประสานเป็นเนื้อเดียวกันโดยมุ่งเป้าประสงค์ไปที่การแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงเป็นหลัก โดยเฉพาะการสร้างการยอมรับในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

3. สภาพแวดล้อมของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อสร้างเสริมความไว เนื้อเชื่อใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะ แวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ

การขับเคลื่อนงานการเมืองของฝ่ายแนวร่วมและองค์กรภาคประชาสังคม จะยังคงมีการดำเนินงานทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ทั้งการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยแสวงประโยชน์จากสถานการณ์การเมืองระดับประเทศ เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่และจัดเวทีสาธารณะ เพื่อแพร่แนวคิดและอุดมการณ์ที่เคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิการกำหนดใจตนเอง โดยแอบแฝงการปลุกกระดม สร้างแนวร่วมกลุ่มขบวนการ ผ่านองค์กรภาคประชาสังคมทั้งในและต่างประเทศที่เป็นแนวร่วมในการจัดกิจกรรม ควบคู่กับการใช้สื่อออนไลน์เผยแพร่ซึ่งนำประชาชน โดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมของอำนาจรัฐ ในการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการใช้กฎหมายพิเศษของรัฐในพื้นที่ เพื่อปลุกกระดมต่อต้านและสร้างความเห็นต่างจากรัฐจนนำไปสู่ความเกลียดชังเจ้าหน้าที่รัฐโดยอาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ วิธีการกระจายของสื่อ ทำให้การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารในสภาพแวดล้อมของการสื่อสารมีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้อิทธิพลที่เป็นผลมาจากกิจกรรมของรัฐบาล สามารถส่งผลกระทบโดยตรงต่อความคิดเห็นของประชาชนได้อย่างเข้าถึงและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้าง และดำรงความน่าเชื่อถือและอิทธิพลของชาติ การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ภาครัฐจึงจำเป็นต้องวางยุทธศาสตร์การสื่อสาร เพื่อช่วงชิงการเสนอข่าวสารอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และสอดคล้องในทุกกิจกรรมที่สามารถสื่อไปยังเป้าหมายผู้รับข่าวสารที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำเป็นต้องอาศัยทั้งขีดความสามารถการสนองตอบ และกระบวนการที่รวดเร็วต่อสถานการณ์

สภาพแวดล้อมมีสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างเสริมความไวเนื้อเชื่อใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐเป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนในการปฏิบัติการ ดังนั้น การศึกษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่อย่างรอบด้านในทุกมิติจึงมีความสำคัญในลำดับแรก โดยต้องคำนึงว่าผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ทั้งผู้ต้องขังและที่พ้นโทษแล้ว ตลอดจนญาติพี่น้องและบุคคลในครอบครัว คิดอย่างไร และกลุ่มคนเหล่านั้นจะเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมของรัฐอย่างถูกต้องได้อย่างไร ด้วยวิธีการใด อาจต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของข่าวสารในมิติข่าวสารและการรับรู้ เพื่อปรับสภาพของระบบสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งการวิเคราะห์ ควรประเมินอคติของเป้าหมายที่มีอยู่เดิม ลักษณะพิเศษทางวัฒนธรรม รูปแบบการตอบสนองต่อสิ่งเร้า การจงใจตลอดจนการติดตามประเมินผลสำเร็จอย่างเป็นระบบและจริงจังต่อเนื่องควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างเสริมความ

ไว้เนื้อเชื่อใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้วให้มีความรู้สึกนึกคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข เพิ่มความมั่นใจในการออกมาใช้ชีวิตอย่างปกติสุขหลังพ้นโทษในอนาคตได้อีกด้วย อันจะเป็นการตัดวงจรการแสวงหาแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดน จากกลุ่มคนที่เคยเห็นต่างจากรัฐเหล่านั้น ลดทอนศักยภาพในการต่อสู้กับรัฐของกลุ่มคนแนวคิดสุดโต่งให้ลดน้อยถอยลงจนไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้อีกต่อไป ทั้งยังเป็นการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ ของกลุ่มมวลชนในพื้นที่ทุกหมู่เหล่า โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เคยเห็นต่างจากรัฐเหล่านั้น ให้กลับมีพลังในการขับเคลื่อนสังคมสันติสุขบนแนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรมในที่สุด

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สมองตอพุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Approach) เพราะถือว่าเป็นกระบวนการที่มีส่วนช่วยให้การสื่อสารหรือการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในชุมชนเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้ หากสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสาร พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนภายในชุมชนนี้เอง จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพลังภายในชุมชนให้กลายเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ได้ กล่าวคือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาของชุมชนของตนเองและการที่จะจงใจให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาอย่างมีพลังในชุมชนใดๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นสำคัญ

สำหรับแนวคิดการสื่อสารเพื่อพัฒนานั้น ได้มีพัฒนาการมาเป็นระยะๆ โดยทั่วไป การสื่อสาร (Communication) หมายถึง การกระทำที่มีสิ่งเร้าและมีการโต้ตอบต่อสิ่งเร้า โดยบุคคลหนึ่งตั้งใจหรืออาจไม่ตั้งใจส่งสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นการตอบสนองจากอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นเหตุการณ์ที่ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 5 อย่างคือ 1) ผู้ส่งสาร 2) สิ่งเร้าหรือสาร 3) ช่องทาง 4) ผู้รับสาร และ 5) การตอบสนอง นอกจากนี้ Rogers (1995) ได้กล่าวถึงความหมายของการสื่อสารว่า เป็นกระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสารไปยังผู้รับสาร โดยมีเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้รับสารส่วนการพัฒนา (Development) นั้นหมายถึง การทำหรือแก้ไข

ปัญหา (Problem Solving) เพื่อให้สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมดีขึ้น (Melkote, 2011) หรือเป็นการนำความคิดใหม่เข้าสู่ระบบสังคม เพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น (Rogers, 1995) โดยสรุปแล้ว การพัฒนา หมายถึง แนวความคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีแผน โดยผ่านเข้าไปในกลไกของรัฐ ซึ่งรัฐจะกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาจากปัญหาและความต้องการของประชาชน

ในยุคแรกของการนำการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนา กล่าวได้ว่า เป็นลักษณะหนึ่งของการสื่อสารที่ใช้กลยุทธ์สื่อมวลชนมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อสร้างความทันสมัยและสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนา ต่อมาได้เริ่มเน้นลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ของคนในชุมชน (Community-based) และท้องถิ่น (Local-based) ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อสารที่ยึดการตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นเป้าหมายหลัก จึงมีการผสมผสานการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงและเป็นที่เข้าใจยอมรับจากคนในชุมชนและท้องถิ่น

ในยุคปัจจุบันนี้ได้เริ่มใช้แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation) ที่บ่งบอกถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เช่น ชุมชนต้องการอะไร ใช้วิธีการและช่องทางการสื่อสารใดที่เหมาะสมกับชุมชน และมีส่วนกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา จึงไม่ได้เน้นการใช้เพียงแค่อสื่อมวลชนเหมือนที่ผ่านมา แต่เป็นการสื่อสารในรูปแบบใดก็ได้ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาจใช้ทั้งสื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อชุมชน เพื่อโน้มน้าวให้คนได้รับรู้ และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาชุมชนโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วม เป็นหลักการที่เน้นความสำคัญของประชาชน ชาวบ้าน หรือสมาชิกชุมชนในการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินการตามแผน การติดตามประเมินผล และการรับประโยชน์จากการพัฒนานั้น ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อหมู่บ้านหรือชุมชนของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานั้นโดยตรง การกระทำในลักษณะนี้จำเป็นต้องเริ่มโดยการรวมกลุ่มประชาชนตามความสนใจหรือความถนัดในกิจกรรมการพัฒนาที่จัดขึ้น และค่อย ๆ เพิ่มขีดความสามารถและความรับผิดชอบในการดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาให้แก่ประชาชน จนในที่สุดประชาชนสามารถดำเนินงานด้วยตนเองตามลำพังได้

2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าวโดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติและต่อมาได้มีการตรา

พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560 โดยกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติเพื่อรับผิดชอบในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดวิธีการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติในการติดตามการตรวจสอบและการประเมินผลรวมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกภาคส่วนดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

ทั้งนี้ ความมั่นคงถือเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุดของทุกสังคมในทุกยุคทุกสมัยโดยกรอบแนวคิดความมั่นคงให้น้ำหนักความสำคัญกับมิติที่เกี่ยวข้องทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหารแตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อมของแต่ละช่วงเวลาปัจจุบันในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ส่งผลให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดและพลิกผันได้ทำให้มิติที่พึ่งถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างไม่อาจแบ่งแยกได้ด้วยเหตุนี้กรอบแนวคิดความมั่นคงแบบเดิมจึงถูกปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเป็นกรอบแนวคิดใหม่ที่เรียกว่า “ความมั่นคงแบบองค์รวม” ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงจึงมีเป้าหมายสำคัญเพื่อบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคงปลอดภัยและมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน ไปจนถึงระดับความมั่นคงของมนุษย์และทุกมิติให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบและทุกระดับความรุนแรงควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการภาคเอกชนประชาสังคมและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐรวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาลเพื่อมุ่งที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่นๆให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญคือประเทศชาติมั่นคงประชาชนมีความสุขเน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคงปลอดภัยเอกราชอธิปไตยและมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือเทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบและทุกระดับความรุนแรงควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการภาคเอกชนประชาสังคมและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐรวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาลเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่นๆให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงมีเป้าหมายสำคัญในภาพรวมระยะ 20 ปีที่เป็นรูปธรรมชัดเจนคือ “ประเทศชาติมั่นคงประชาชนมีความสุข” โดยเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งและความรักความสามัคคีปรองดองของคนในชาติตลอดถึงการปลูกจิตสำนึกด้านความมั่นคงให้เกิดขึ้นใน

ประชาชนทุกระดับการพัฒนาระบบงานด้านการข่าวให้มุ่งเน้นการบูรณาการข้อมูลข่าวสารด้านความมั่นคงอย่างเป็นระบบการพัฒนาปรับปรุงกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงให้มีเอกภาพมีประสิทธิภาพและมีการบูรณาการดำเนินงานอย่างแท้จริงโดยปัญหาความมั่นคงเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการแก้ไขประกอบด้วยปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินปัญหายาเสพติดปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปัญหาอาชญากรรมทางไซเบอร์และปัญหาการทุจริตในระบบราชการ

สำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ในส่วนของการพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็งมีความพร้อมตระหนักในเรื่องความมั่นคงและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีอาชีพการงานและรายได้ที่เพียงพอได้รับโอกาสและความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมมีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติมีจิตสำนึกและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเข้าใจปัญหาสำคัญของสังคมมีความรักความสามัคคีตระหนักและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติและพร้อมเข้ามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศตลอดจนช่วยเหลือประชาชนโดยการอำนวยความสะดวกอย่างกว้างขวางและครอบคลุมปลูกฝังจิตสำนึกและคุณสมบัติพื้นฐานคนไทยที่ดีให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมสร้างเสริมความรักความสามัคคีความตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงและพัฒนาประเทศให้กับทุกภาคส่วนทั้งประชาชนตำรวจทหารและหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่นๆผ่านทางโครงการกิจกรรมและการรณรงค์ต่างๆตลอดไปจนถึงการดำเนินการอื่นทุกวิถีทางที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องและจริงจังจนประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจน

สำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาเดิมที่มีอยู่อย่างตรงประเด็นจนหมดไปอย่างรวดเร็วและป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอันจะส่งผลให้การบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศในทุกๆด้านดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความไม่สงบใน จชต. คือ การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันเพื่อให้ปัญหาเดิมที่มีอยู่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจนยุติลงหรือไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติรวมทั้งให้การบริหารและการพัฒนาบ้านเมืองเดินหน้าไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพโดยผลักดันการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาทุกภาคส่วนในทุกประเด็นอย่างเป็นระบบส่งเสริมการหารือวางแผนและยกระดับวิธีการแก้ไขปัญหาที่อาศัยการผนึกกำลังคนและทรัพยากรให้มีส่วนร่วมแบบบูรณาการอย่างแท้จริงเสริมสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานหลักและรองในการป้องกันแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือประชาชนรวมไปถึงการส่งเสริมผลักดันหลักการนโยบายยุทธศาสตร์ตลอดถึงโครงการสำคัญของประเทศให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

และที่สำคัญคือประเด็นของการสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไขจนเกิดความสงบและสันติสุขอย่างยั่งยืนประชาชนในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมรวมทั้งได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันกับภาคอื่นๆ โดยยกระดับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างมีเอกภาพครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มเป้าหมายมีการบูรณาการความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่ที่แผนการดำเนินงานการลงมือปฏิบัติตลอดถึงการติดตามประเมินและรายงานผลอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันทุกระดับส่งเสริมและอำนวยความสะดวกพิธีการในการเข้าแก้ไขปัญหาสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการลดความรุนแรงรวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสมมุ่งเน้นการขจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวรส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้นต่อไปพร้อมเสริมสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเห็นต่างตามแนวทางสันติวิธีผ่านกลไกต่างๆ มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่อย่างเข้มแข็งต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการของทุกกลุ่มประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจเข้าใจถึงพัฒนา” หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทในแต่ละท้องถิ่น พร้อมทั้งการร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้านภูมิภาคโลกรวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐเพื่อให้ความมั่นคงในภาพรวมทั้งในระดับประเทศภูมิภาคและโลกมีการพัฒนาไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริงเป็นรูปธรรมและยั่งยืนโดยผลักดันส่งเสริมให้การดำเนินการและความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นไปตามหลักการปฏิบัติสากลกฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศพร้อมคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ติระหว่างรัฐต่อรัฐเอกชนต่อเอกชนและประชาชนต่อประชาชนสร้างเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันและระงับภัยคุกคามทุกรูปแบบพร้อมพัฒนาความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกระดับของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงอาเซียนรวมถึงระหว่างมิตรประเทศในทุกกรณี

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงมีดังนี้

3.1 ความสำคัญของหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (The Significant of Public Participation)

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นแนวนโยบายที่สำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วม

จึงมีความหมายที่กว้างและเกี่ยวข้องกับบุคคลในทุกระดับทุกส่วน ดังที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดความหมายไว้เพื่อการดำเนินงานขององค์การว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมเล็ก หรือสังคมขนาดใหญ่ ได้มีส่วนร่วมช่วยเหลืออย่างเต็มที่ต่อสังคมนั้น ๆ อันได้แก่ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เช่น การพิจารณาปัญหา การตั้งนโยบาย การตัดสินใจประเด็นสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาประชาชาติ และการประเมินความต้องการของสังคมนั้นๆ

ในที่ประชุมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ณ องค์การสหประชาชาติเมื่อ ค.ศ. 1975 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายของการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็ตาม ดังนั้น การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองหนึ่ง ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าครอบคลุมประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

ประเด็นที่ 2 การมีส่วนร่วมสะท้อนให้เห็นถึงการเกี่ยวข้องโดยสมัครใจ และเป็นประชาธิปไตยในกรณีของการเอื้อให้เกิดการพัฒนา การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย นโยบายและการวางแผนดำเนินการโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

ประเด็นที่ 3 การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและทรัพยากรเพื่อพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติจะช่วยก่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ได้รับ

ประเด็นที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะเป็นในบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาในการกำหนดชีวิตของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชน จัดเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจึงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของตนเอง ก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนเอง มิใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

โดยสรุปแล้ว การพัฒนาท้องถิ่นโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วม เป็นหลักการที่เน้นความสำคัญของประชาชน ชาวบ้าน หรือสมาชิกชุมชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะในกรณีศึกษาฉบับนี้ที่เน้นกลุ่มคนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ในการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนาท้องถิ่นตนเองตามแนวทางสันติวิธี ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินการตามแผน การติดตามประเมินผล และการรับประโยชน์จากการพัฒนานั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐ คือ การให้โอกาสที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในเชิงบวก โดยร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐในทางสร้างสรรค์ ร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายรอรับการพัฒนาจากรัฐที่เคยเห็นต่างจากรัฐและคนในท้องถิ่นตนเองสามารถดำรงชีวิตที่ดีขึ้นตามความจำเป็น และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่น ด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงตามแนวทางสันติวิธีที่พึงประสงค์ได้

3.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน (Forms of Public Participation)

การที่ผู้เคยเห็นต่างจากรัฐและประชาชนภายในท้องถิ่น มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ซึ่งสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา นั้น จำเป็นต้องมีความร่วมมือในการดำเนินการพร้อม ๆ กันในทุกระดับ ทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในท้องถิ่นชุมชนนั้นๆ เอง เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามแนวทางสันติวิธีได้ด้วยตนเองโดยรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ สามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

3.2.1 การสร้างการรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ผู้เคยเห็นต่างจากรัฐและประชาชนในท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินโครงการฯ ตลอดจนผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการยอมรับและหลอมรวมพลังในการขับเคลื่อนการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

3.2.2 การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับผู้เคยเห็นต่างจากรัฐและประชาชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นสาธารณะและสร้างความกระจ่างในการดำเนินงานพร้อมข้อมูลสำคัญที่จะสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและเกิดความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด

3.2.3 การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชน และฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และเข้าใจในรายละเอียดในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในท้องถิ่นนั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

3.2.3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

3.2.3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.2.3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

3.2.4 การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐและประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการยอมรับในโครงการพัฒนานั้นๆ และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ทั้งยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงโดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จuxt. อีกด้วย กล่าวคือ ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ในส่วนของการพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็งมีความพร้อมตระหนักในเรื่องความมั่นคงและมีส่วน

ร่วมในการแก้ไขปัญหาหนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีอาชีพการงานและรายได้ที่เพียงพอได้รับโอกาสและความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมมีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติมีจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเข้าใจปัญหาสำคัญของสังคมมีความรักความสามัคคีตระหนักและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติและพร้อมเข้ามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศตลอดจนช่วยเหลือประชาชนโดยการอำนวยความสะดวกอย่างกว้างขวางและครอบคลุมปลูกฝังจิตสำนึกและคุณสมบัติพื้นฐานคนไทยที่ดีให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมสร้างเสริมความรักความสามัคคีความตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงและพัฒนาประเทศให้กับทุกภาคส่วนทั้งประชาชนตำรวจทหารและหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่นๆผ่านทางโครงการกิจกรรมและการรณรงค์ต่างๆตลอดไปจนถึงการดำเนินการอื่นทุกวิถีทางที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องและจริงจังจนประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจน

และที่สำคัญคือประเด็นของการสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสมเพื่อให้อุบัติการณ์ความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไขจนเกิดความสงบและสันติสุขอย่างยั่งยืนประชาชนในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมรวมทั้งได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันกับภาคอื่นๆโดยยกระดับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างมีเอกภาพครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มเป้าหมายมีการบูรณาการความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่แผนการดำเนินงานการลงมือปฏิบัติตลอดถึงการติดตามประเมินและรายงานผลอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันทุกระดับส่งเสริมและอำนวยความสะดวกประสิทธิภาพในการเข้าแก้ไขปัญหาสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการลดความรุนแรงรวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสมมุ่งเน้นการจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวรส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่างๆ

ทั้งนี้ Cohen (1996) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในงานพัฒนา สามารถกระทำได้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในเชิงการกระทำ โดยที่สมาชิกในชุมชนได้อุทิศแรงกายในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
2. การมีส่วนร่วมในเชิงเงินงบประมาณ โดยที่สมาชิกในชุมชนได้อุทิศเงินในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน
3. การมีส่วนร่วมในเชิงความรับผิดชอบ โดยมีการกระจายภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกในชุมชน

4. การมีส่วนร่วมในเชิงการตัดสินใจ โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับสมาชิกในชุมชนอีกด้วย

นอกจากนี้ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ยังได้ถูกนำเสนอผ่านหลักการ 6 Cs ประกอบไปด้วย

1. Co-operation การร่วมมือของคนในท้องถิ่น หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนก็ตาม ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกคนในท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาจึงจะประสบความสำเร็จ

2. Compliance การยินยอมทำงานเพื่อคนในท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายภารกิจหรือหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นต้องยินยอมที่จะทำงานเพื่อท้องถิ่นของตนอย่างเต็มที่

3. Consultation การให้คำปรึกษา หมายถึง การสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้คำปรึกษาอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งการปรึกษาหารือถือเป็นกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยกระบวนการดังกล่าวนี้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) และการสื่อสารในแนวราบ (Horizontal Communication)

4. Cooperation การให้ความร่วมมือ หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกทำงานร่วมกันเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาอย่างเหมาะสม

5. Co-learning การเรียนรู้ร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การทำงานเป็นทีม

6. Collective Action การลงมือกระทำร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนเองและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติด้วยตนเอง

กล่าวได้ว่า การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมนั้นเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐและประชาชนและภาคต่าง ๆ ในท้องถิ่น ซึ่งการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งภาคประชาชนนั้นมีบทบาทหน้าที่ที่พึงปฏิบัติในกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. ต้องรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม และกลวิธีกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิต จนสามารถปฏิบัติในชุมชนของตนเองได้

2. สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนไปสู่ชุมชนอื่น รวมทั้งติดตามช่วยเหลือให้ชุมชนอื่นปฏิบัติได้เช่นกัน

3. ระดมทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ทั้งเรื่องกำลังคน เงิน และวัสดุอุปกรณ์

4. ช่วยเหลือกันเองในปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ภายในชุมชน หรือร้องขอให้ภาคอื่นมาช่วยหากเห็นว่าจำเป็น

5. พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอยู่เป็นประจำ โดยช่วยเหลือกันเองหรือร่วมกับภาคอื่น ๆ

ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐตามแนวทางสันติวิธีนั้น จำเป็นต้องมีการแสวงหาการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ควบคู่กับวิธีการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมในวงกว้าง ซึ่งหมายถึง การที่ประชาชนผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐและสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการตัดสินใจร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นเองในทุกระดับ ขั้นตอนอย่างแท้จริง โดยรัฐเป็นเพียงส่วนที่ให้ความรู้ ความสะดวก และเป็นผู้สนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาต่างๆ เหล่านั้นให้บรรลุผลสำเร็จ โดยการสนับสนุนให้ผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการพัฒนาหรือเป็นผู้ร่วมสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างการยอมรับในหมู่ประชาชนในท้องถิ่นเองและนำความภาคภูมิใจมาสู่ผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐให้มีทัศนคติที่ดีในการมองโลกและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในที่สุด

อย่างไรก็ตามสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธวิธีเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงนั้น สามารถสรุปข้อค้นพบสำคัญเชิงหลักการ ของรูปแบบการดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐในภาพรวม อันประกอบด้วย

1. สานสัมพันธ์กล่าวคือหน่วยงานภาครัฐ จะต้องเร่งการสร้างการเข้าใจรับรู้ซึ่งกันและกันระหว่างบุคลากรในเรือนจำ ตลอดจนชุมชนที่ผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐได้พ้นโทษและออกไปใช้ชีวิตปกติ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกและพัฒนาความสัมพันธ์อันดี เสริมสร้างการไว้วางใจของประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐให้แน่นแฟ้น ด้วยกิจกรรมที่สอดรับกับสภาพของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ อันจะเป็นก้าวแรกของการเข้าถึงประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวได้อย่างเป็นระบบ

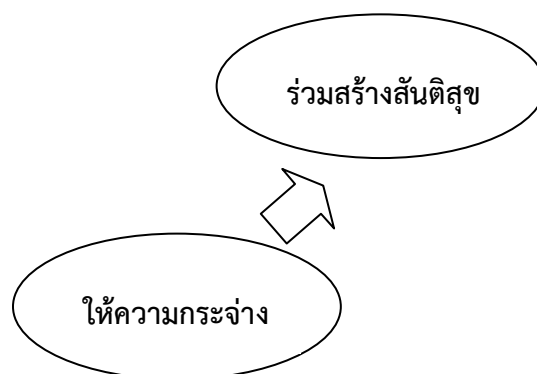
2. มุ่งมั่นจริงใจกล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐ จะต้องให้ความจริงใจต่อกระบวนการเพื่อการเข้าถึงประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวดังกล่าว อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งแสดงออกถึงความจริงใจในการดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาและการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ เชิงประจักษ์

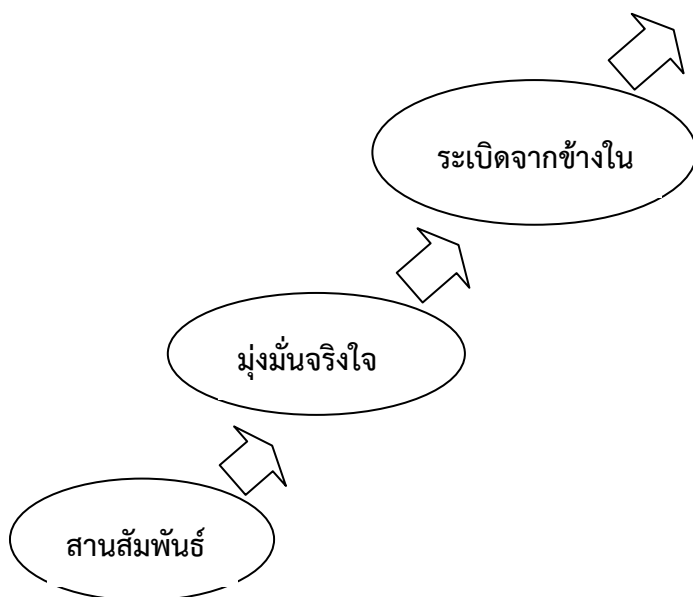
3. ระเบิดจากข้างในกล่าวคือ การดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐทุกฝ่าย เป็นเพียงผู้จุดประกายความคิด แสวงหาทางออกและการพัฒนา ด้วยคนในท้องถิ่นเอง อันเป็นการสร้างอนาคตใหม่ของคนในท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย ด้วยคนในท้องถิ่นเอง ให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ด้วยประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่นเอง

4. ให้ความกระจ่างกล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐ จะต้องเร่งให้ข้อมูลที่เป็นจริงอย่างรอบด้านมากขึ้น อันเป็นการเปิดโลกทัศน์ และมุมมองใหม่ต้องการแสวงหาทางออก ด้วยข้อมูลที่แท้จริง เพื่อให้ประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่น คิดได้เองว่า ควรจะมุ่งหน้าขับเคลื่อนท้องถิ่นของตนไปในทิศทางใดในทางสร้างสรรค์เพื่อสิ่งที่ดีกว่าสภาพการณ์ในปัจจุบัน

5. ร่วมสร้างสันติสุข กล่าวคือหน่วยงานภาครัฐ ต้องเร่งการขับเคลื่อนทุกองคาพยพ ด้วยบุคลากรร่วมกับประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาในทางสร้างสรรค์ ด้วยประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่นเอง โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนการขับเคลื่อนดังกล่าว เพื่อเป้าหมายของการสร้างอนาคตของชาติ ด้วยคนแนวคิดใหม่ ที่เป็นแนวคิดเชิงบวก(Positive Thinking) เพื่อความเจริญของท้องถิ่นเอง บนเส้นทางของสันติวิธีที่ทุกคนมุ่งมั่นร่วมกัน โดยสามารถแสดงให้เห็น ตามแผนภาพที่ 4.1 ดังนี้

แผนภาพที่ 4-1การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม

ที่มา :โครงการวิจัยเรื่องรูปแบบการสกัดกั้นการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบจากสถานศึกษา ในพื้นที่ 3 จชต. (2561)

สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาในบทที่ 4 นี้ เป็นการศึกษาที่อยู่ในบริบทที่เกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 โดยผลการศึกษสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

สภาพของแนวคิดของผู้ต้องขังคดีความมั่นคงฯ ยังไม่ยอมรับในกระบวนการตัดสินใจที่ผ่านมา มีจำนวน 44 คน (คิดเป็นร้อยละ 95.65) ส่วนที่เหลือเป็นเพียงผู้ร่วมขบวนการฯ และเพียงแต่อยู่ในเหตุการณ์เท่านั้น นั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องขังคดีความมั่นคงฯ ดังกล่าว ล้วนไม่ยอมรับในระบบยุทธธรรมของรัฐ ซึ่งเกิดจากการไม่เชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่รัฐและระบบรัฐเป็นพื้นฐาน ประกอบกับกระบวนการดำเนินคดี ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน อาจมีส่วนหนึ่งซึ่งถูกส่งต่อความคิด ความเชื่อกันมาว่า มีความไม่บริสุทธิ์ยุทธธรรมเท่าที่ควร เหล่านี้ จะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการส่งต่อความคิดที่

ขัดแย้ง สร้างความแปลกแยกแตกต่างจากรัฐอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ไม่ใช้การถ่ายทอดความคิดแบ่งแยกดินแดนโดยตรง

แม้กระบวนการในเรือนจำที่มีในปัจจุบัน จะดำเนินการด้วยการเคารพในสิทธิความเชื่อและวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอย่างมากแล้วก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหารฮาลาล ที่ประกอบอาหารด้วยผู้ต้องขังชาวมุสลิมเอง หรือการละหมาดตามห้วงเวลาที่กำหนดในหลักศาสนาอิสลาม การปรับห้วงเวลารับทานอาหารของพี่น้องผู้ต้องขังชาวมุสลิมให้เหมาะสมในห้วงถือศีลอดตลอดจนการถ่ายทอดคำสอนตามหลักศาสนาก็ตาม หากแต่สภาพของความคิดที่ยังเป็นปัญหาคับข้องใจของผู้ต้องขังในคติความมั่นคงก็คือ การที่พวกเขาไม่ได้รับความยุติธรรมเท่าที่ควร เหล่านี้คือเงื่อนไขสำคัญที่อาจส่งผลให้แนวโน้มในอนาคต เมื่อผู้ต้องขังได้พ้นโทษและออกไปจากเรือนจำไปแล้วตลอดจนญาติพี่น้อง คู่สมรส บุตร หลาน มีโอกาสความเป็นไปได้สูงที่จะมีความหวาดระแวงการดำเนินการของรัฐอยู่ต่อไป ซึ่งล่อแหลมต่อการตกเป็นเป้าหมายในการขยายแนวร่วมของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในรูปแบบต่างๆ สภาพของความคิดในปัจจุบันของผู้ต้องขัง ที่สืบเนื่องจากการไม่ยอมรับในกระบวนการพิจารณาคดีที่ผ่านมาข้างต้น ยังส่งผลให้กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านั้น มีความคิดที่ขุ่นเคืองรัฐ ด้วยคิดว่า รัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้นเหตุที่ทำให้คนในครอบครัวของเขาต้องใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ด้วยความยากลำบาก ด้วยผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นหลักฐานสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเมื่อคนเหล่านี้ ถูกพิจารณาว่ามีความผิดในคดีความมั่นคงฯ ตามที่ถูกกล่าวหา จึงทำให้ถูกจำขังในเรือนจำ อันส่งผลให้คนอันเป็นที่รักของคนเหล่านี้ ต้องลำบากในการใช้ชีวิต ความรู้สึกเหล่านี้ ยิ่งตอกย้ำความคับข้องใจของผู้ต้องขังเหล่านี้ ให้มีความเห็นต่างจากรัฐมากขึ้นเรื่อยๆ และมีแนวโน้มของความคับข้องใจจนเป็นชนวนเหตุของความคิดแปลกแยกแตกต่างจากรัฐมากขึ้นๆ ในขณะที่ความหวังกวลงของผู้ต้องขังเหล่านี้ ที่เกือบทุกคน จะมีความคิดว่า เมื่อออกไปจากเรือนจำในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าได้แล้ว พวกเขาจะดำรงชีวิต หาเลี้ยงชีพอย่างไร พวกเขาจะยังคงใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ในท้องถิ่นเดิมของตนอยู่หรือไม่ ด้วยมูลเหตุจากการที่ส่วนใหญ่คิดว่าที่ตนเองต้องมาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำในขณะนั้นนั้น มีการคุกคามหรือมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐส่วนหนึ่งมาก่อนตลอดจนบางส่วนเคยคิดว่าถูกหลอกจากเจ้าหน้าที่รัฐให้รับสารภาพ หรือถูกหลอกให้เข้าร่วมโครงการพาคนกลับบ้าน แล้วถูกจับกุมดำเนินคดีในภายหลัง จนแพ็คดีกลายเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งรวมทั้งสมาชิกในสมาชิกครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังคงรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นเดิมของตน ด้วยหวาดระแวงจากการสืบทอดความคิดต่อๆ กันโดยกระบวนการถ่ายทอดแนวคิดเห็นต่างเพื่อแสวงหาแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดนในเรือนจำนั้น ยังไม่มีการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวโดยตรง หากแต่จะเป็นการขยายต่อแนวคิดแปลกแยกแตกต่างจากรัฐ โดยการดำเนินการในรูปแบบอื่น บนพื้นฐานของการไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ซึ่งนั่น จะเป็นมูลเหตุสำคัญในการขยายความคิดคับข้องใจ ออกห่างจากรัฐ และมีแนวโน้มในการปลุกตัวออกห่างจากรัฐมากขึ้น ทั้งตัวผู้ต้องขังเอง ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว และมีมิตรสหายในพื้นที่ ซึ่งจะเป็น

กลุ่มเป้าหมายที่ล่อแหลมต่อการปลุกกระตม ชี้นำ ขยายความคิดให้ออกห่างจากรัฐ และมีโอกาสเข้าเป็นแนวร่วมอย่างใดอย่างหนึ่งในขบวนการแบ่งแยกดินแดน 3 จขต. ได้ในที่สุด

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นแนวนโยบายที่สำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมจึงมีความหมายที่กว้างและเกี่ยวข้องกับบุคคลในทุกระดับทุกส่วน ดังที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดความหมายไว้เพื่อการดำเนินงานขององค์การว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมเล็ก หรือสังคมขนาดใหญ่ ได้มีส่วนช่วยเหลืออย่างเต็มที่ต่อสังคมนั้น ๆ อันได้แก่ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เช่น การพิจารณาปัญหา การตั้งนโยบาย การตัดสินใจประเด็นสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาประชาชาติ และการประเมินความต้องการของสังคมนั้น ๆ จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคม ไม่ว่าจะเป็นบริบทของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาในการกำหนดชีวิตของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชน จัดเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจึงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของตนเอง ก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตน การจัดลำดับความสำคัญ การเข้าร่วมในการพัฒนา และได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยเป็นกระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนเอง มิใช่การกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

โดยสรุปแล้ว การพัฒนาท้องถิ่นโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วม เป็นหลักการที่เน้นความสำคัญของประชาชน ชาวบ้าน หรือสมาชิกชุมชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะในกรณีศึกษาฉบับนี้ที่เน้นกลุ่มคนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ในการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนาท้องถิ่นตนเองตามแนวทางสันติวิธี ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินการตามแผน การติดตามประเมินผล และการรับประโยชน์จากการพัฒนานั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐ คือ การให้ออกาสที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในเชิงบวก โดยร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐในทางสร้างสรรค์ ร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ใน

ชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายรอรับการพัฒนาจากรัฐที่เคยเห็นต่างจากรัฐและคนในท้องถิ่นตนเอง สามารถดำรงชีวิตที่ดีขึ้นตามความจำเป็น และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่น ด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ได้ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงตามแนวทางสันติวิธีที่พึงประสงค์ได้โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความไม่สงบใน จชต. คือ การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันเพื่อให้ปัญหาเดิมที่มีอยู่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจนยุติลงหรือไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติรวมทั้งให้การ บริหารและการพัฒนาบ้านเมืองเดินหน้าไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพโดยผลักดันการ วิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาทุกภาคส่วนในทุกประเด็นอย่างเป็นระบบส่งเสริมการหารือ วางแผนและยกระดับวิธีการแก้ไขปัญหาที่อาศัยการฉันทกกำลังคนและทรัพยากรให้มีส่วนร่วมแบบ บูรณาการอย่างแท้จริงเสริมสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานหลักและรองในการป้องกันแก้ไข ปัญหาและช่วยเหลือประชาชนรวมถึงการส่งเสริมผลักดันหลักการนโยบายยุทธศาสตร์ตลอดถึง โครงการสำคัญของประเทศให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

และที่สำคัญคือประเด็นของการสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไข จนเกิดความสงบและสันติสุขอย่างยั่งยืนประชาชนในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมรวมทั้งได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันกับภาคอื่นๆ โดยยกระดับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างมีเอกภาพครอบคลุมทุกพื้นที่และ ทุกกลุ่มเป้าหมายมีการบูรณาการความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่ แผนการดำเนินงานการลงมือปฏิบัติตลอดถึงการติดตามประเมินและรายงานผลอย่างสอดคล้อง ต่อเนื่องกันทุกระดับส่งเสริมและอำนวยความสะดวกประสิทธิภาพในการเข้าแก้ไขปัญหาสภาวะ แวดล้อมที่เอื้อต่อการลดความรุนแรงรวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมใน พื้นที่อย่างเหมาะสมมุ่งเน้นการขจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและ ถาวรส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหา ต่างๆที่จะเกิดขึ้นต่อไปพร้อมเสริมสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเห็นต่างตามแนวทางสันติวิธีผ่านกลไก ต่างๆ มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่อย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการของทุกกลุ่มประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนตามยุทธศาสตร์ พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งศาสตร์พระราชา มา ประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทในแต่ละท้องถิ่น พร้อมทั้งการร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศ เพื่อนบ้านภูมิภาคโลกรวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐเพื่อให้ความมั่นคงในภาพรวมทั้งใน ระดับประเทศภูมิภาคและโลกมีการพัฒนาไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริงเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

การพัฒนาท้องถิ่นโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วม เป็นหลักการที่เน้นความสำคัญของ ประชาชน ชาวบ้าน หรือสมาชิกชุมชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะในกรณีศึกษาฉบับนี้ที่เน้นกลุ่มคนที่เคย

เห็นต่างจากรัฐ ในการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนาท้องถิ่นตนเองตามแนวทางสันติวิธี ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินการตามแผน การติดตามประเมินผล และการรับประโยชน์จากการพัฒนานั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐ คือ การให้โอกาสที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในเชิงบวก โดยร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อการกำหนดปัญหาและความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐในทางสร้างสรรค์ ร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายรอรับการพัฒนาจากรัฐที่เคยเห็นต่างจากรัฐและคนในท้องถิ่นตนเองสามารถดำรงชีวิตที่ดีขึ้นตามความจำเป็น และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่น ด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้

โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธีนั้น กล่าวได้ว่าการที่ผู้เคยเห็นต่างจากรัฐและประชาชนภายในท้องถิ่น มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ซึ่งสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา นั้น จำเป็นต้องมีความร่วมมือในการดำเนินการพร้อม ๆ กันในทุกระดับ ทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในท้องถิ่นชุมชนนั้นๆ เอง เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามแนวทางสันติวิธีได้ด้วยตนเองโดยรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ สามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ 1. การสร้างการรับรู้ข่าวสาร (Public Information) 2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับผู้เคยเห็นต่างจากรัฐและประชาชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นสาธารณะและสร้างความกระจ่างในการดำเนินงานพร้อมข้อมูลสำคัญที่จะสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและเกิดความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด 3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชน และฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และเข้าใจในรายละเอียดในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในท้องถิ่นนั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่ (1) การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) (2) การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) (3) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ 4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของเคยเห็นต่างจากรัฐและประชาชนในท้องถิ่น

ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม อันประกอบด้วย

1. สานสัมพันธ์กล่าวคือหน่วยงานภาครัฐ จะต้องเร่งการสร้างการเข้าใจรับรู้ซึ่งกันและกันระหว่างบุคลากรในเรือนจำ ตลอดจนชุมชนที่ผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐได้พ้นโทษและออกไปใช้ชีวิตปกติ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกและพัฒนาความสัมพันธ์อันดี เสริมสร้างการไว้วางใจของประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐให้แน่นแฟ้น ด้วยกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ อันจะเป็นก้าวแรกของการเข้าถึงประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวได้อย่างเป็นระบบ

2. มุ่งมั่นจริงใจกล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐ จะต้องให้ความจริงจังต่อกระบวนการเพื่อการเข้าถึงประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวดังกล่าว อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งแสดงออกถึงความจริงใจในการดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาและการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ เชิงประจักษ์

3. ระเบิดจากข้างในกล่าวคือ การดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐทุกฝ่าย เป็นเพียงผู้จุดประกายความคิด แสวงหาทางออกและการพัฒนา ด้วยคนในท้องถิ่นเอง อันเป็นการสร้างอนาคตใหม่ของคนในท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย ด้วยคนในท้องถิ่นเอง ให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ด้วยประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่นเอง

4. ให้ความกระจ่างกล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐ จะต้องเร่งให้ข้อมูลที่เป็นจริงอย่างรอบด้านมากขึ้น อันเป็นการเปิดโลกทัศน์ และมุมมองใหม่ต้องการแสวงหาทางออก ด้วยข้อมูลที่แท้จริง เพื่อให้ประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่น คิดได้เองว่า ควรจะมุ่งหน้าขับเคลื่อนท้องถิ่นของตนไปในทิศทางใดในทางสร้างสรรค์เพื่อสิ่งที่ดีกว่าสภาพการณ์ในปัจจุบัน

5. ร่วมสร้างสันติสุข กล่าวคือหน่วยงานภาครัฐ ต้องเร่งการขับเคลื่อนทุกองคาพยพด้วยบุคลากรร่วมกับประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาในทางสร้างสรรค์ ด้วยประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่นเอง โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนการขับเคลื่อนดังกล่าว เพื่อเป้าหมายของการสร้างอนาคตของชาติ ด้วยคนแนวคิดใหม่ ที่เป็นแนวคิดเชิงบวก(Positive Thinking) เพื่อความเจริญของท้องถิ่นเองบนเส้นทางของสันติวิธีที่ทุกคนมุ่งมั่นร่วมกัน

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการยอมรับในโครงการพัฒนานั้นๆ และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ทั้งยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงโดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ จชต. อีกด้วย กล่าวคือ ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ในส่วนของการพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็งมีความพร้อมตระหนักในเรื่องความมั่นคงและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีอาชีพการงานและรายได้ที่เพียงพอได้รับโอกาสและความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมมีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุก

มิติมิจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเข้าใจปัญหาสำคัญของสังคมมีความรักความสามัคคี
ตระหนักและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติและพร้อมเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น
ของตนเอง ตามแนวทางสันติวิธี ด้วยกลุ่มของตนเอง โดยกลุ่มของตนเอง และเพื่อกลุ่มของตนเองที่
สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านความมั่นคงที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การแก้ไขปัญหาและการพัฒนา ทั้งยังเป็นไปตามยุทธศาสตร์พระราชทานของพระบาทสมเด็จพระ
ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงพระราชทานไว้ว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อความมั่นคง มั่ง
คั่ง อย่างยั่งยืนของคนในท้องถิ่นเองในที่สุด

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ 3 ข้อ คือ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง

จากผลการวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อดังกล่าวข้างต้น โดยมีรายละเอียดข้อสรุป ดังนี้

1. ผลการศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

ผลการศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 มีรายละเอียดผลการศึกษา โดยสรุปดังนี้

1.1 การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ (Strategic Communication: SC) เป็นการดำเนินการต่อเป้าหมายเพื่อที่จะสร้าง/เสริม/หรือดำรงไว้ซึ่ง สภาวะที่เกื้อกูลต่อความก้าวหน้าของผลประโยชน์ และวัตถุประสงค์ของชาติ ผ่านการประสานกันของข้อมูลข่าวสาร แนวเนื้อหา แผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ อย่างประสานสอดคล้องกับพลังอำนาจของชาติในด้านอื่น ๆ โดยขีดความสามารถ

หลักที่นำมาใช้สนับสนุนก็คือ การประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติการข่าวสาร และการทูตภาคประชาชน เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผสมผสานการดำเนินงานเชิงบูรณาการ เพื่อสร้างความเข้าใจ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาซึ่งความเชื่อมั่น ความร่วมมือ ความไม่ต่อต้าน และความศรัทธาให้สาธารณชนได้ อย่างยั่งยืนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ถือเป็น การดำเนินการที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ มาประยุกต์ใช้วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ ความเชื่อถือ ความศรัทธา การมีส่วนร่วม เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดจนกระทั่งถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมปัจจุบัน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ วิธีการกระจายของสื่อ ทำให้การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร ในสภาพแวดล้อมของการสื่อสารมีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้อิทธิพลที่เป็นผลมาจากกิจกรรมของรัฐบาล สามารถส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อความคิดเห็นของประชาชนได้อย่าง เข้าถึงและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้าง ดำรงความน่าเชื่อถือ และอิทธิพลของชาติ การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องวางยุทธศาสตร์การสื่อสาร เพื่อช่วงชิง การเสนอข่าวสารอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และสอดคล้องในทุกกิจกรรมที่สามารถสื่อไปยังเป้าหมาย ผู้รับข่าวสารที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำเป็นต้องอาศัยทั้งขีดความสามารถการ สนองตอบ และกระบวนการที่รวดเร็วต่อสถานการณ์

สภาพแวดล้อมมีสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ เป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนในการปฏิบัติการ โดยต้องคำนึงว่าประชาชนคิดอย่างไร และ ประชาชนจะเข้าใจสภาพแวดล้อมได้อย่างไร เพราะเหตุใด อาจต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของ ข่าวสารในมิติข่าวสารและการรับรู้ เพื่อปรับสภาพของระบบสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งการ วิเคราะห์ ควรประเมินอคติของเป้าหมายที่มีอยู่เดิม ลักษณะพิเศษทางวัฒนธรรม รูปแบบการตอบสนอง ต่อสิ่งเร้า การจูงใจอย่างไรก็ตามกองทัพมีขีดจำกัด โดยปัจจุบันกองทัพยังไม่มีการจัดองค์กร การฝึก หรือจัดเครื่องมือเพื่อวิเคราะห์ วางแผน ประสาน และสนธิ ในขอบเขตของขีดความสามารถที่มีอยู่ อย่างเพียงพอที่จะสนับสนุนผลประโยชน์ชาติ ดังนั้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม ของข่าวสารที่แผ่ขยายไปทั่วโลก กระทรวงกลาโหมจึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงกระบวนการสื่อสารทาง ยุทธศาสตร์กับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐบาลอย่างประณีต และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

ปัจจุบัน ศสย.สพท. ได้ปรับปรุงหลักการดำเนินการของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของ บก.ทท. ให้มีความเหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 9 ประเด็น เรียงตามลำดับ ความสำคัญ ดังนี้ 1. การขับเคลื่อนด้วยผู้นำ 2. ความน่าเชื่อถือ 3. ความเข้าใจ 4. การสนทนา 5. เอกภาพของความพยายาม 6. มุ่งต่อผลลัพธ์ 7. การตอบสนอง 8. ความต่อเนื่องทั้งนี้ กระบวนการ วางแผนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของ บก.ทท. ในปัจจุบันได้ผ่านการวิเคราะห์ วิจัย การพูดคุย และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ โดย ศสย.สพท. ซึ่งได้จัดทำเป็นเอกสารวิจัยการพัฒนา แนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของกองทัพไทยขึ้น กำหนดตัวแบบของกระบวนการวางแผนการ สื่อสารทางยุทธศาสตร์ 7 ประการ ดังนี้ 1. การกำหนดความชัดเจนต่อเจตนารมณ์ของผู้นำหรือ

ผู้บริหารระดับสูง2. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์3. การสำรวจสถานะแวดล้อม4. การกำหนดและทำความเข้าใจเป้าหมายและกลุ่มเป้าหมาย5. การวางรูปแบบโดยการออกแบบหรือการวางแผนการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ จะประกอบด้วยการพัฒนา 3 ส่วน ได้แก่ รูปแบบ (Theme) สิ่งที่จะสื่อ (Message) และกิจกรรม (Activity) ตามเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยใช้การผสมผสานองค์ประกอบกิจกรรม ชีตความสามารถของ SC อย่างสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้นำหรือผู้บัญชาการ โดยการออกแบบตารางประสานสอดคล้องหน่วยงานรับผิดชอบและหน่วยปฏิบัติหลักโดยเป็นการกำหนดโครงการ กิจกรรม (Activity) เพื่อเป็นช่องทางที่จะกำหนดเครื่องมือที่ใช้ (MEAN) นำสิ่งที่จะสื่อ (Message) ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นเสมือนวิธีการ เครื่องมือ เทคนิค หรือกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ เพื่อสร้างผลกระทบและสถานะที่ต้องการด้านปฏิบัติการ ภายในมิติทางกายภาพ มิติทางข้อมูลข่าวสาร และมิติทางกระบวนการความคิด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมาย จนกระทั่งสามารถนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ทั้งนี้ ปัจจัยแห่งความสำเร็จเป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน SC หรือฝ่ายเราควรให้ความสำคัญ เนื่องจากถือเป็นปัจจัยหลักซึ่งจะนำไปสู่การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยจากสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อาจต้องทำให้ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยแห่งความสำเร็จตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ตามห้วงเวลานั้นๆ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของ SC อาจกำหนดดังนี้1. เอกภาพในการสื่อสาร – โดยการมีทิศทางที่ชัดเจน พูดยุติเป็นเสียงเดียวกัน2. ความต่อเนื่อง – การดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดการรับรู้มากขึ้น3. ความรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ – ในแต่ละกรณีอาจใช้ระยะเวลาในการดำเนินการไม่เท่ากันในแต่ละเหตุการณ์ย่อมมีช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินการ4. ความมีเอกภาพในความพยายาม5. ความน่าเชื่อถือ – โดยต้องอาศัยผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดความเชื่อ ยอมรับ จนกระทั่งได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ6. การประเมินผลมุ่งติดตามผลลัพธ์7. ความยืดหยุ่น8. ความพร้อมของทรัพยากร

1.2 แนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในครั้งนี้ กำหนดให้ผู้บัญชาการหรือผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ นายกรัฐมนตรี ซึ่งมีเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา ทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ระดับยุทธการ และระดับยุทธวิธี ได้มีแนวทางที่สำคัญเพื่อให้หน่วยงานราชการต่างๆ นำไปขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติในลักษณะบูรณาการร่วมกันอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดห้วงเวลาในการดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2562 – 2565) โดยเจตนารมณ์ของนายกรัฐมนตรีจะสะท้อนให้ทุกฝ่ายทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ก่อเหตุรุนแรง และนานาชาติได้รับรู้การดำเนินการของภาครัฐ ทำให้เกิดความเชื่อมั่น หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ในที่สุด โดยที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาวางแผน/โครงการร่วมกัน เพื่อเป็นการบูรณาการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ที่กำหนดสำหรับการกำหนดเจตนารมณ์ในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรชี้ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐมุ่งแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าสามารถรักษาความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติ รวมทั้งจำกัดเสรีในการปฏิบัติของกลุ่มผู้ก่อเหตุเหตุรุนแรง

สำหรับการสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดนั้น รัฐควรจะต้องดำเนินการตามแนวทางการสื่อสารระดับยุทธศาสตร์ดังที่กล่าวมา ดังตัวอย่างเช่นในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ฯ ดังนี้

“รัฐบาลไทยยืนยันเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสันติวิธี ซึ่งเรามีความชอบธรรมในการปฏิบัติโดยทุกหน่วยงานที่ลงไปปฏิบัติงานต้องเคารพในหลักสิทธิมนุษยชนและเป็นไปตามตัวบทกฎหมาย ขอให้เชื่อมั่นว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด โดยเน้นย้ำทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ร่วมมือและทำงานกันอย่างใกล้ชิดตามหลักมนุษยธรรม เพื่อนำสันติสุข ความปลอดภัยมาให้พี่น้องประชาชนให้สำเร็จ อะไรที่ผิดกฎหมายในพื้นที่จะต้องไม่มี แม้ว่าเราจะมีความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่เราก็มีความเป็นมนุษยชาติบนโลกใบนี้ร่วมกัน สำหรับผู้ที่ยังหลงผิดหรือเข้าใจผิดนั้น รัฐบาลขอให้กลับตัวกลับใจกลับบ้าน การใช้ความรุนแรงไม่ใช่ทางออกของปัญหา การเข้ามาพูดคุยกันเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นทางออกมากกว่า ขอยืนยันว่ารัฐบาลได้เน้นย้ำเจ้าหน้าที่รัฐให้ปฏิบัติงานตามหลักของกฎหมาย สร้างความเป็นธรรมตามระบบยุติธรรมของรัฐ นำสันติสุขมาสู่พี่น้องประชาชนตามแนวทางสันติวิธี และเชื่อมั่นได้ว่า จะไม่มีการเอาเปรียบ อยุติธรรม หรือใช้ความรุนแรงต่อพี่น้องประชาชนโดยเด็ดขาด”

และแปลงไปการสื่อสารระดับยุทธการ สู่อำนาจสื่อสารในระดับปัจเจกบุคคลที่เรียกว่าการสื่อสารในระดับยุทธวิธีต่อไปอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินการเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ส่งผลอย่างมีนัยยะสำคัญ (Impact) ต่อกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง โดยมุ่งเน้นให้เข้าใจและรับรู้ในวงกว้างระดับมหภาคสู่ระดับจุลภาค สื่อสารการแก้ไขปัญหามองเห็นต่างจากรัฐของรัฐที่สื่อให้เห็นถึงการให้ความยุติธรรมตามระบบยุติธรรมของรัฐอย่างสูงสุดและเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งการแสดงพยานที่ควบคู่กับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก พร้อมทั้งการให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือตกเป็นจำเลยในกระบวนการยุติธรรมตามหลักสากลบนพื้นฐานของการให้เกียรติผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีความมั่นคงตามหลักมนุษยธรรม ตลอดจนการให้โอกาสในการจัดหาทนายที่จำเลยให้การยอมรับ พร้อมเปิดโอกาสให้พบปะพูดคุยกับทนายหรือนักกฎหมายตลอดจนนักสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง ควบคู่กับการประชาสัมพันธ์สื่อสารให้

ญาติพี่น้องหรือคนในครอบครัวของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีความมั่นคง รวมทั้งผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคงที่ออกไปใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ ให้เข้าใจรับรู้ถึงการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหรือผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงตามระบบยุติธรรมของรัฐอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา

2. ผลการศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

ผลการศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 มีรายละเอียดผลการศึกษาโดยสรุปคือ

2.1 สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปในพื้นที่ จชต.

ปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่มีความละเอียดอ่อนและมีผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างยิ่ง ด้วยเป็นปัญหาความรุนแรงที่เป็นผลมาจากเงื่อนไขที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกันใน 3 ระดับ คือ 1) เงื่อนไขระดับตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากกลุ่มที่มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ การสร้างเงื่อนไขจากเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ภัยแทรกซ้อนและการใช้ความรุนแรงอันมีเหตุจากความแค้นและความเกลียดชัง 2) เงื่อนไขระดับโครงสร้าง คือ โครงสร้างการปกครองไม่สนองตอบกับความต้องการไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกเลือกปฏิบัติและขาดอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริง และ 3) เงื่อนไขระดับวัฒนธรรม ประชาชนไทยมลายูในพื้นที่บางส่วนรู้สึกแปลกแยกไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยเห็นว่าการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ หวาดระแวงและมื่อคติ ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ จึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนในพื้นที่บางส่วน ยอมรับหรือเห็นด้วยกับฝ่ายที่ใช้ความรุนแรงและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ หยิบยกมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อเป้าหมายของตน

การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการดำเนินการตามนโยบายการบริหารและการพัฒนา จชต. พ.ศ. 2555-2560 ที่ผ่านมา ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน จึงทำให้การแก้ไขปัญหาและพัฒนา จชต. มีความก้าวหน้าตามลำดับ ภาครัฐมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดระบบการดำเนินงานด้านความมั่นคงและด้านการพัฒนาให้มีความสอดคล้องมากขึ้น ปรับกลไกการบริหารให้มีเอกภาพ มีการบูรณาการงบประมาณแผนงานโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นโยบายและการเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง ทั้งนี้มีความคืบหน้าที่ชัดเจน คือ การเปิดเวทีพูดคุยเพื่อสันติสุข จชต. ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน กล้าแสดงออกและเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ จชต. ภาครัฐและเจ้าหน้าที่รัฐมีการปรับตัว พัฒนาคความรู้ ความเข้าใจและความทุ่มเทต่อการแก้ไขปัญหาเพิ่มเติม จนทุกฝ่ายมีความมั่นใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างสันติสุข อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญ คือ การแปลง

นโยบายไปสู่การปฏิบัติ การสร้างเอกภาพและการบูรณาการ การทำงานร่วมกันของภาครัฐให้มากยิ่งขึ้น โดยหลังจากมีการปรับโครงสร้างการบริหารราชการ จชต. ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องเอกภาพและการบูรณาการการดำเนินงานตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ ทำให้อุปสรรคในเรื่องการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาที่เป็นเอกภาพเริ่มมีทิศทางที่ชัดเจนและแนวโน้มที่ดีขึ้น

จากภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นกระทบกับประชาชนผู้บริสุทธิ์อยู่บ่อยครั้ง ทำให้ผู้แทนองค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of the Islamic Cooperation : OIC) และองค์การสิทธิมนุษยชน (Human Right Watch) แสดงท่าทีไม่เห็นด้วยกับการกระทำของกลุ่ม ผกร. อย่างชัดเจน และออกแถลงการณ์ประณามผู้ก่อเหตุว่าเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้แสดงท่าทีอย่างชัดเจน ผ่านการสำรวจทัศนคติ ต้องการให้รัฐและกลุ่ม ผกร. แก้ไขปัญหาความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี ด้วยเป้าหมายสถานการณ์ความรุนแรงที่ยืดเยื้อยาวนาน กังวลใจต่อปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัว รายได้ไม่พอรายจ่าย การศึกษาของบุตรหลานและยาเสพติด ต้องการให้รัฐพัฒนาพื้นที่ จชต. ให้มีความเจริญเหมือนจังหวัดอื่นๆ โดยในระยะหลังๆ ประชาชนเหล่านั้นได้ออกมาให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะการรักษาความปลอดภัยเส้นทางและชุมชนของตนเองในรูปแบบของชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ชุดคุ้มครองตำบล สมาชิกไทยอาสาป้องกันชาติและอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน และได้มีการรวมตัวกันจัดกิจกรรม เพื่อแสดงออกถึงการต่อต้านความรุนแรงในทุกรูปแบบ และรณรงค์การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นมากขึ้น มีการบูรณาการระหว่างส่วนราชการต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรมและขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุย เพื่อให้เป็นทางออกจากความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี โดยมีกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ 6 กลุ่ม (BRN PULO MKP PULO DSPP PULO – P4 BIPP และ GMIP) เข้าร่วมกระบวนการพูดคุย ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากยิ่งขึ้น ขณะที่กลไกปกติของรัฐก็สามารถขับเคลื่อนงานการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นเป็นลำดับ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งผลให้ประชาชนและกลุ่มภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่มีความตื่นตัวต่อกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขมากขึ้น จนโครงสร้างทางสังคมได้รับการพัฒนา เพื่อให้เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็งตามเป้าหมายระดับยุทธศาสตร์ของรัฐมากขึ้น ทั้งนี้ การเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมดังกล่าว จะเป็นการสร้างโอกาสให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคนในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้น อันจะเป็นการสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้ว ให้กลับมาสู่การยอมรับในกระบวนการแก้ปัญหาด้วยกลไกในระบบยุติธรรมของรัฐมากขึ้น จนนำไปสู่สถานะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐในรูปแบบต่างๆ มากขึ้นในโอกาสต่อไป

ด้วยสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนส่วนใหญ่ จะกระจุกตัวอยู่ร่วมกันหนาแน่น ลักษณะเป็นกลุ่มบ้าน มีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปตามหลักปฏิบัติและหลักศรัทธา เชื้อพืงผู้นำศาสนา มี

มัสยิดและร้านอาหารเป็นแหล่งพบปะสำคัญ หากเป็นชุมชนที่จัดตั้งแล้วย่อมเกื้อกูลต่อการดำเนินการของ ผกร. ใช้เป็นที่หลบซ่อนก่อนหรือหลังก่อเหตุอำพรางเป็นจริงหรือใช้มวลชนขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างได้ผลโดยประชาชนในพื้นที่แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ชาวไทยมุสลิมชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยพุทธ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมนับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 85 นอกนั้นเป็นชาวไทยนับถือศาสนาพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่นับถือศาสนาอิสลาม สภาพความเป็นอยู่ในพื้นที่ชนบทและในเมืองจึงไม่แตกต่างกันมากนัก มักจะรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มก้อน โดยความผูกพัน ยึดเหนี่ยวกับศาสนา และที่สำคัญคือสภาพโครงสร้างทางสังคมและจิตวิทยาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ทั้งด้านภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมประเพณี ฝ่ายตรงข้ามกับรัฐ จึงพยายามอาศัยความแตกต่างเหล่านี้เป็นข้อมูลแอบอ้างต่อการสร้างเงื่อนไขในการปฏิบัติการสร้างความเห็นต่างจากรัฐในทุกรูปแบบ และกลุ่มคนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้ว ก็เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญกลุ่มหนึ่งที่ขบวนการและแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้ดำเนินการยุยงปลุกปั่นให้ผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ทั้งผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษแล้วตลอดจนญาติพี่น้องและบุคคลในครอบครัวรวมทั้งเพื่อนๆ ในกลุ่ม ต่างมีความรู้สึกนึกคิดที่เป็นปรปักษ์กับรัฐ โดยสร้างการไม่ยอมรับในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ เพื่อจะนำไปสู่การเห็นต่างจากรัฐในทุกรูปแบบ และเพิ่มโอกาสในการชักจูงโน้มน้าวให้กลุ่มคนเป้าหมายเหล่านั้น มาร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งในที่สุด

2.2 สภาพแนวคิดและปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง

สภาพของความคิดในปัจจุบันของผู้ต้องขัง ที่สืบเนื่องจากการไม่ยอมรับในกระบวนการพิจารณาคดีที่ผ่านมาข้างต้น ยังส่งผลให้กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านั้น มีความคิดที่ขุ่นเคืองรัฐ ด้วยคิดว่า รัฐโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้นเหตุที่ทำให้คนในครอบครัวของเขาต้องใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ด้วยความยากลำบาก ด้วยผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นหลักสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเมื่อคนเหล่านี้ ถูกพิจารณาว่ามีความผิดในคดีความมั่นคงฯ ตามที่ถูกกล่าวหา จึงทำให้ถูกจำขังในเรือนจำ อันส่งผลให้คนอื่นเป็นที่รักของคนเหล่านี้ ต้องลำบากในการใช้ชีวิต ความรู้สึกเหล่านี้ ยิ่งตอกย้ำความคับข้องใจของผู้ต้องขังเหล่านี้ ให้มีความเห็นต่างจากรัฐมากขึ้นเรื่อยๆ และมีแนวโน้มของความคับข้องใจจนเป็นชนวนเหตุของความคิดแปลกแยกแตกต่างจากรัฐมากขึ้นๆ ในขณะที่ความหวังกังวลของผู้ต้องขังเหล่านี้ ที่เกือบทุกคน จะมีความคิดว่า เมื่อออกไปจากเรือนจำในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าได้แล้ว พวกเขาจะดำรงชีวิต หาเลี้ยงชีพอย่างไร พวกเขาจะยังคงใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ในท้องถิ่นเดิมของตนอยู่หรือไม่ ด้วยมูลเหตุจากการที่ส่วนใหญ่คิดว่าที่ตนเองต้องมาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำในขณะนี้มัน มีการคุกคามหรือมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐส่วนหนึ่งมาก่อน ตลอดจนบางส่วนเคยคิดว่า ถูกหลอกจากเจ้าหน้าที่รัฐให้รับสารภาพ หรือถูกหลอกให้เข้าร่วมโครงการพาคนกลับบ้าน แล้วถูก

จับกุมดำเนินคดีในภายหลัง จนแพ็คดีกลายเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งรวมทั้งสมาชิกในสมาชิกครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังคงรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นเดิมของตน ด้วยหวาดระแวงจากการสืบทอดความคิดต่อๆ กัน และคิดไปเองว่า อาจถูกเจ้าหน้าที่รัฐเพ่งเล็งตรวจสอบพฤติกรรมเป็นพิเศษ จนถึงขั้นคิดไปว่าอาจถูกยึดเยียดข้อหาความมั่นคง หากเกิดเหตุร้ายในพื้นที่ในอนาคตได้ เหล่านี้คือต้นตอของความเห็นต่างจากรัฐ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ล่อแหลมต่อการขยายแนวคิดแปลกแยกจากขบวนการแบ่งแยกดินแดน ให้เกิดแนวร่วมขบวนการฯ ได้โดยง่าย

จากการศึกษาปัญหาของการถ่ายทอดความคิดต่างจากรัฐและการดำเนินการของรัฐที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พบว่า สภาพปัญหาอันเกิดจากแนวคิดอันแปลกแยกแตกต่างจากรัฐของผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงฯ ที่อยู่ในเรือนจำ ยังมีความคุกรุ่นอยู่ในใจตลอดมา และมีแนวโน้มที่จะมีความคับข้องใจมากขึ้นๆ ตามกาลเวลาที่ผ่านไป แม้ผู้ต้องขังเกือบทั้งหมดในคดีความมั่นคง จะสามารถผ่อนคลายความอึดอัดใจในการถูกจองจำไปบ้าง แต่ก็ด้วยการผ่อนคลายความเครียดด้วยหลักคำสอนทางศาสนาที่ตนเองเคารพนับถือ โดยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดตามคำสอนว่า ทุกสิ่งที่เกิดกับตนเอง แม้แต่การถูกจองจำในเรือนจำนั้น ก็เป็นประสงค์ของพระเจ้า ซึ่งได้ลิขิตไว้แล้ว หากแต่นั้นไม่ได้ทำให้ความคิดแปลกแยก แตกต่างจากรัฐลดน้อยถอยลงแต่อย่างใด ในขณะที่การเข้าใจรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้ต้องขังโดยรัฐนั้น ยังไม่มีการดำเนินการเท่าที่ควร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพการดำรงอยู่ทางความคิดคับข้องใจของผู้ต้องขังและครอบครัวในกระบวนการพิจารณาคดีของรัฐ ยังคงมีอยู่ต่อไป โดยรัฐ ยังไม่ให้ความสำคัญของการแก้ไขปัญหาเหล่านี้เท่าที่ควร ด้วยเหตุที่หน่วยงานรัฐส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อกระบวนการยุติธรรม ถึงที่สุดแล้ว ทุกอย่างก็เป็นอันจบไป และหมดสิ้นการดำเนินการใดๆ ของรัฐอีกต่อไป รวมทั้งระบบและกระบวนการบริหารจัดการของเรือนจำของรัฐนั้น เปรียบเสมือนพื้นที่ปิด จึงไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายความมั่นคงของรัฐ นักวิชาการ เข้าไปศึกษาข้อมูลเชิงลึกในอีกแง่มุมหนึ่งในเรือนจำได้เท่าที่ควร จึงขาดโอกาสในการเข้าใจรับรู้ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนรูปแบบการส่งต่อความคิดที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคง ซึ่งอาจทำให้เกิดการพลิกฟื้นของความขัดแย้งในพื้นที่ในรูปแบบอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการต่อสู้กับรัฐของขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้ในอนาคต นอกจากนี้ รัฐเองยังไม่มีกระบวนการในการสานต่อกระบวนการแก้ปัญหาในลักษณะดังกล่าวอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ทั้งกลุ่มคนที่เป็นผู้ต้องขังตลอดจนญาติพี่น้อง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังขาดการดูแล ให้แนวคิดและความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสมเท่าที่ควร ด้วยรัฐ ยังขาดหน่วยงานเจ้าภาพที่จะเป็นหน่วยงานในการบูรณาการการแก้ปัญหาด้านนี้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการบูรณาการการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบระหว่างกระทรวงยุติธรรม โดยเรือนจำ กับหน่วยงานความมั่นคง และกระทรวงหรือหน่วยงานในการศึกษานอกระบบ หน่วยงานพัฒนาอาชีพ รวมทั้งหน่วยงานพัฒนาคุณภาพชีวิตต่างๆ ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสอดประสานเป็นเนื้อเดียวกันโดยมุ่งเป้าประสงค์ไปที่การแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงเป็นหลัก โดยเฉพาะการสร้างการยอมรับในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

2.3 สภาพแวดล้อมของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ เพื่อสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ

สภาพแวดล้อมมีสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐเป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนในการปฏิบัติการ ดังนั้น การศึกษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่อย่างรอบด้านในทุกมิติจึงมีความสำคัญในลำดับแรก โดยต้องคำนึงว่าผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ทั้งผู้ต้องขังและที่พ้นโทษแล้ว ตลอดจนญาติพี่น้องและบุคคลในครอบครัว คิดอย่างไร และกลุ่มคนเหล่านั้นจะเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมของรัฐอย่างถูกต้องได้อย่างไร ด้วยวิธีการใด อาจต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของข่าวสารในมิติข่าวสารและการรับรู้ เพื่อปรับสภาพของระบบสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งการวิเคราะห์ ควรประเมินอคติของเป้าหมายที่มีอยู่เดิม ลักษณะพิเศษทางวัฒนธรรม รูปแบบการตอบสนองต่อสิ่งเร้า การจูงใจตลอดจนการติดตามประเมินผลสำเร็จอย่างเป็นระบบและจริงจังต่อเนื่องควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้วให้มีความรู้สึกนึกคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข เพิ่มความมั่นใจในการออกมาใช้ชีวิตอย่างปกติสุขหลังพ้นโทษในอนาคตได้อีกด้วย อันจะเป็นการตัดวงจรการแสวงหาแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดน จากกลุ่มคนที่เคยเห็นต่างจากรัฐเหล่านั้น ลดทอนศักยภาพในการต่อสู้กับรัฐของกลุ่มคนแนวคิดสุดโต่งให้ลดน้อยถอยลงจนไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้อีกต่อไป ทั้งยังเป็นการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ ของกลุ่มมวลชนในพื้นที่ทุกหมู่เหล่า โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เคยเห็นต่างจากรัฐเหล่านั้น ให้กลับมีพลังในการขับเคลื่อนสังคมสันติสุขบนแนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรมในที่สุดภาครัฐจึงจำเป็นต้องวางยุทธศาสตร์การสื่อสาร เพื่อช่วงชิงการเสนอข่าวสารอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และสอดคล้องในทุกกิจกรรมที่สามารถสื่อไปยังเป้าหมายผู้รับข่าวสารที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำเป็นต้องอาศัยทั้งขีดความสามารถการสนองตอบ และกระบวนการที่รวดเร็วต่อสถานการณ์

3. ผลการศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3

จากการศึกษาการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง พบว่า มีประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Approach) เพราะถือว่า เป็นกระบวนการที่มีส่วนช่วยให้การสื่อสารหรือการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกใน

ชุมชนเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้ หากสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสาร พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนภายในชุมชนนี้เอง จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพลังภายในชุมชนให้กลายเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ได้ กล่าวคือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาของชุมชนของตนเองและการที่จะจูงใจให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาอย่างมีพลังในชุมชนใดๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นสำคัญ

3.2 สอดรับกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติและต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560 ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ในส่วนของการพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็งมีความพร้อมตระหนักในเรื่องความมั่นคงและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีอาชีพการงานและรายได้ที่เพียงพอได้รับโอกาสและความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมมีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติมีจิตสำนึกเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเข้าใจปัญหาสำคัญของสังคมมีความรักความสามัคคีตระหนักและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติและพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศตลอดจนช่วยเหลือประชาชนโดยการอำนวยความสะดวกอย่างกว้างขวางและครอบคลุมปลูกฝังจิตสำนึกและคุณสมบัติพื้นฐานคนไทยที่ดีให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม สร้างเสริมความรักความสามัคคีความตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงและพัฒนาประเทศให้กับทุกภาคส่วนทั้งประชาชน ตำรวจทหารและหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่นๆ ผ่านทางโครงการกิจกรรมและการรณรงค์ต่างๆ ตลอดไปจนถึงการดำเนินการอื่นทุกวิถีทางที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องและจริงจังจนประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจน

สำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาเดิมที่มีอยู่อย่างตรงประเด็นจนหมดไปอย่างรวดเร็วและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่เกิดขึ้นอันจะส่งผลให้การบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้านดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความไม่สงบใน จต. คือ

การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันเพื่อให้ปัญหาเดิมที่มีอยู่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจนยุติลงหรือไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติรวมทั้งให้การบริหารและการพัฒนาบ้านเมืองเดินหน้าไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพโดยผลักดันการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาทุกภาคส่วนในทุกประเด็นอย่างเป็นระบบส่งเสริมการหารือวางแผนและยกระดับวิธีการแก้ไขปัญหาที่อาศัยการผนึกกำลังคนและทรัพยากรให้มีส่วนร่วมแบบบูรณาการอย่างแท้จริงเสริมสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานหลักและรองในการป้องกันแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือประชาชนรวมถึงการส่งเสริมผลักดันหลักการนโยบายยุทธศาสตร์ตลอดถึงโครงการสำคัญของประเทศให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และที่สำคัญคือประเด็นของการสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไขจนเกิดความสงบและสันติสุขอย่างยั่งยืนประชาชนในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมรวมทั้งได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันกับภาคอื่น ๆ โดยยกระดับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างมีเอกภาพครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มเป้าหมายมีการบูรณาการความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่แผนการดำเนินงานการลงมือปฏิบัติตลอดถึงการติดตามประเมินและรายงานผลอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันทุกระดับส่งเสริมและอำนวยความสะดวกธรรมชาติประสิทธิภาพในการเข้าแก้ไขปัญหาสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการลดความรุนแรงรวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสมมุ่งเน้นการขจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวรส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้นต่อไปพร้อมเสริมสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเห็นต่างตามแนวทางสันติวิธีผ่านกลไกต่างๆ มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่อย่างเข้มแข็งต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการของทุกกลุ่มประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจเข้าถึงพัฒนา” หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทในแต่ละท้องถิ่น พร้อมทั้งการร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้านภูมิภาคโลกรวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มีใช้ภาครัฐเพื่อให้ความมั่นคงในภาพรวมทั้งในระดับประเทศภูมิภาคและโลกมีการพัฒนาไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริงเป็นรูปธรรมและยั่งยืนโดยผลักดันส่งเสริมให้การดำเนินการและความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นไปตามหลักการปฏิบัติสากลกฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศพร้อมคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ติระหว่งรัฐต่อรัฐเอกชนต่อเอกชนและประชาชนต่อประชาชนสร้างเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันและระงับภัยคุกคามทุกรูปแบบพร้อมพัฒนาความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกระดับของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงอาเซียนรวมถึงระหว่างมิตรประเทศในทุกกรณี

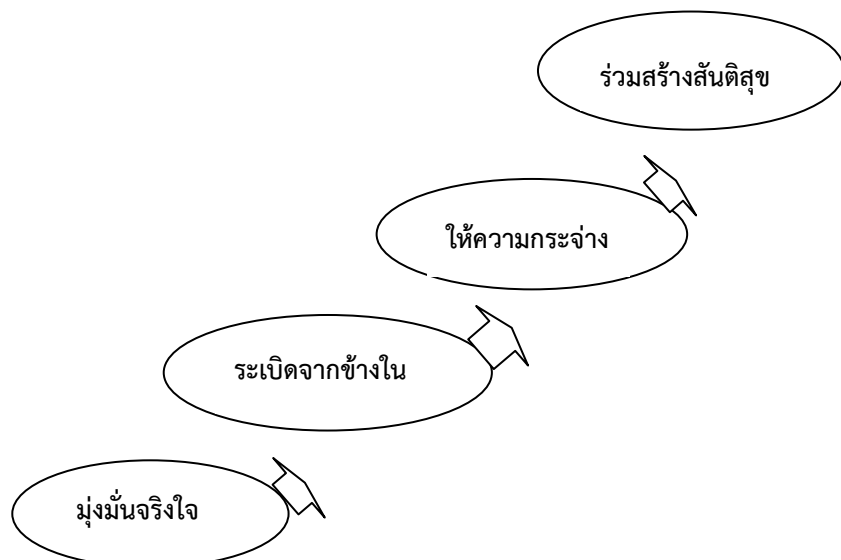
3.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สนองตอบ ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง

จากการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถสรุปข้อค้นพบสำคัญเชิงหลักการ ของรูปแบบการดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐในภาพรวม อันประกอบด้วย 1) สานสัมพันธ์กล่าวคือหน่วยงานภาครัฐ จะต้องเร่งการสร้างการเข้าใจรับรู้ซึ่งกันและกันระหว่างบุคลากรในเรือนจำ ตลอดจนชุมชนที่ผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐได้พ้นโทษและออกไปใช้ชีวิตปกติ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกและพัฒนาความสัมพันธ์อันดี เสริมสร้างการไว้วางใจของประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐให้แน่นแฟ้น ด้วยกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ อันจะเป็นก้าวแรกของการเข้าถึงประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวได้อย่างเป็นระบบ 2) มุ่งมั่นจริงใจกล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐ จะต้องให้ความจริงจังต่อกระบวนการเพื่อการเข้าถึงประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวดังกล่าว อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งแสดงออกถึงความจริงใจในการดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาและการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ เชิงประจักษ์ 3) ระเบิดจากข้างในกล่าวคือ การดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐทุกฝ่าย เป็นเพียงผู้จุดประกายความคิด แสวงหาทางออกและการพัฒนา ด้วยคนในท้องถิ่นเอง อันเป็นการสร้างอนาคตใหม่ของคนในท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย ด้วยคนในท้องถิ่นเอง ให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ด้วยประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่นเอง 4) ให้ความกระจ่างกล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐ จะต้องเร่งให้ข้อมูลที่เป็นจริงอย่างรอบด้านมากขึ้น อันเป็นการเปิดโลกทัศน์ และมุมมองใหม่ต้องการแสวงหาทางออก ด้วยข้อมูลที่แท้จริง เพื่อให้ประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่น คิดได้เองว่า ควรจะมุ่งหน้าขับเคลื่อนท้องถิ่นของตนไปในทิศทางใดในทางสร้างสรรค์เพื่อสิ่งที่ดีกว่าสภาพการณ์ในปัจจุบัน 5) ร่วมสร้างสันติสุข กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐ ต้องเร่งการขับเคลื่อนทุกองคาพยพ ด้วยบุคลากรร่วมกับประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาในทางสร้างสรรค์ ด้วยประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่นเอง โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนการขับเคลื่อนดังกล่าว เพื่อเป้าหมายของการสร้างอนาคตของชาติ ด้วยคนแนวคิดใหม่ ที่เป็นแนวคิดเชิงบวก(Positive Thinking) เพื่อความเจริญของท้องถิ่นเอง บนเส้นทางของสันติวิธีที่ทุกคนมุ่งมั่นร่วมกัน

ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการยอมรับในโครงการพัฒนานั้นๆ และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ทั้งยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ จต. อีกด้วย กล่าวคือ ประเด็นยุทธศาสตร์

ชาติด้านความมั่นคง ในส่วนของการพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมตระหนักในเรื่องความมั่นคง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วน มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีอาชีพการงานและรายได้ที่เพียงพอ ได้รับโอกาสและความเสมอภาคอย่างเท่าเทียม มีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ มีจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจปัญหาสำคัญของสังคม มีความรักความสามัคคี ตระหนักและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติ และพร้อมเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ตามแนวทางสันติวิธี ด้วยกลุ่มของตนเอง โดยกลุ่มของตนเอง และเพื่อกลุ่มของตนเอง ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านความมั่นคงที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา ทั้งยังเป็นไปตามยุทธศาสตร์พระราชทานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงพระราชทานไว้ว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืนของคนในท้องถิ่นเองในที่สุดโดยสามารถแสดงให้เห็น ตามแผนภาพที่ 5.1 ดังนี้

แผนภาพที่ 5-1: รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรนำข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ ไปกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนในการสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง ผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ตลอดจนครอบครัวเพื่อให้หน่วยระดับพื้นที่สามารถมีแนวทางที่ชัดเจน เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง

1.2 รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว ตลอดจนครอบครัว สู่สถานะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐเพื่อตอบสนองงานด้านความมั่นคงของชาติ

1.3 รัฐบาลควรนำแนวทางการสื่อสารระดับยุทธศาสตร์ที่ค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ ไปเป็นกรอบในการกำหนดนโยบายการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีพลังและก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

1.4 รัฐบาลควรนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ไปกำหนดเป็นนโยบายสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

2.1 หน่วยงานความมั่นคงควรนำแนวทางและรูปแบบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รูปแบบการสร้างการมีส่วนร่วมครั้งนี้ มีความสมบูรณ์ชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 หน่วยงานความมั่นคงและกระทรวงยุติธรรมตลอดจนกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรนำข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไปขยายผลให้ความรู้ความเข้าใจต่อหน่วยที่จะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปทำการวิจัยต่อยอดได้ใน 3 ประเด็นหลัก ๆ คือ

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว ตลอดจนครอบครัว ผู้สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐเพื่อการสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ตอบสนองงานด้านความมั่นคงของชาติ

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบูรณาการหน่วยงานด้านความมั่นคงกับกรมราชทัณฑ์และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการร่วมกันสร้างการยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง ตลอดจนครอบครัวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น

3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการขยายผลความร่วมมือระหว่างผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ในการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สู่ความร่วมมือในระดับประชาคมอาเซียน

3.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการติดตามประเมินผลความคืบหน้าในการดำเนินการตามระบบยุติธรรมเปลี่ยนผ่านของรัฐ ต่อผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เคยเป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง เมื่อกลับสู่การใช้ชีวิตปกติแล้ว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

เกอร์บเนอร์และคณะ, 1980 อ้างใน Severin, W.J. & Tankard J.W., 1988 : 313.

คณะกรรมการไทยมุสลิมแก้ปัญหาไทยมุสลิม, (มปป.), ไทยมุสลิมแก้ปัญหาไทยมุสลิม. โรเนียว เย็บเล่ม.

คณะกรรมการการทหาร วุฒิสภา และคณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, เอกสารวิจัยเรื่อง การแก้ปัญหา 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : การบูรณาการมิติ การพัฒนาและมิติความมั่นคง, 2549.

นิติตปริญญาโทวัดผลการศึกษา, การสร้างแบบสำรวจความสนใจในอาชีพตามทฤษฎีของฮอลแลนด์. เอกสารส่วนหนึ่งของการศึกษาวิชาวัดผล. 2555.

บุญชม ศรีสะอาด, รูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน. ปริญญาโทศิลปศาสตร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, อัดสำเนา. 2524.

บุญชม ศรีสะอาด และ นิภา ศรีไพโรจน์, รูปแบบการสอนวิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัยที่มี ประสิทธิภาพ. มหาสารคาม : ปรีดาการพิมพ์, 2531.

ปิยะ กิจถาวร, รายงานการวิจัยผ่านเวทีชาวบ้านจำนวน 13 ครั้ง ในพื้นที่ 9 อำเภอของจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2545.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546

هماเจ้าตุ้ง, นิพนธ์การทหาร 6 เรื่องของประธานهماเจ้าตุ้ง, ปักกิ่ง, 1967.

พิเชษฐ วิสัยจร, พลตรี. “กุญแจสำคัญแก้ปัญหา 3จังหวัดชายแดนภาคใต้”, ยูตีไฟฟ์, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

โฆเซอินทวงศ์, เอกสารประกอบการสอน กระบวนวิชา HU 801พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร (Human Behaviors in Organization).กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะศึกษาศาสตร์, ภาควิชาการศึกษาต่อเนื่อง, 2549.

โยธิน ศันสนยุทธ์. มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

สุรชาติ บำรุงสุข. ความมั่นคงศึกษา : การก่อการร้าย และการก่อความไม่สงบร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

สุรพงษ์โสธรนะเสถียร. การสื่อสารเพื่อการจัดการในองค์การธุรกิจ. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย, 2533.

ศูนย์มุสลิมศึกษาสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาการศึกษา

ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้กรณีศึกษาปอเนาะ. กรุงเทพฯ: ศรีบุรณคอมพิวเตอร์
การพิมพ์, 2549.

เอกสารวิจัย

ดิเรกบงการ, พ.อ.. ปัญหาเศรษฐกิจ/การพัฒนาของรัฐส่งผลต่อปัญหาความไม่สงบใน 3จังหวัด
ชายแดนภาคใต้, เอกสารงานวิจัยการสร้างองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหา 3 จังหวัด
ชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน, สำนักงานวิจัยและพัฒนาการทหารกลาโหม.2548.

ดิเรก ดิประเสริฐ, พ.อ.. เอกสารวิจัย เรื่องแนวทางในการพัฒนาองค์กรด้านความมั่นคงในพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้, 2551.

ธีรวิทย์ เจริญศิลป์, พ.อ..แนวทางการปฏิบัติงานกิจการพลเรือนในพื้นที่ 3จังหวัดชายแดนภาคใต้,
เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. วิทยาลัยการทัพบก. 2549.

พร ภิศก, พ.อ. และคณะ. การเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติการจิตวิทยาของหน่วยทหาร
ขนาดเล็กเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้,
รายงานการวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,2550.

พร ภิศก, พ.อ. และคณะ.แนวทางการกระตุ้นการเข้ามอบตัวของขบวนการแบ่งแยกดินแดนใน
พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้, รายงานการวิจัย, โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, 2552.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

เปี่ยมศักดิ์ คุณากรประทีป, “แผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5จังหวัดชายแดนภาคใต้ปี 2552-2555”.
(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.nesdb.go.th/rtals/0/eco_datas/area/Plan_dev/Plan 5P-5.pdf](http://www.nesdb.go.th/rtals/0/eco_datas/area/Plan_dev/Plan%205P-5.pdf)=อัญพจน์-3-สิงหาคม-2010,2549.

อุดมชัย ธรรมมาสาโรชต์. “ยุทธศาสตร์ ดับไฟใต้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
[www.newsplus.co.th/NewsDetail.php?id=อัญพจน์-3-กรกฎาคม 2551](http://www.newsplus.co.th/NewsDetail.php?id=อัญพจน์-3-กรกฎาคม%202551), 2553.

อุทัยวรรณกาญจนกามล. “การเข้าถึงชุมชนเชิงบวก”.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :
www.scribd.com/doc/4615299, 2008.

ภาษาต่างประเทศ

Books

- Dahrendorf, Ralph. Class and Class Conflict in Industrial Society. Stanford : Stanford University Press, 1959.
- Krishna, Corporate Social Responsibility and Firm Size, Nanyang Technological University (NTU) - Nanyang Business School, 2007.
- Putnam, Robert. Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton : Princeton University, 1993.
- South Thailand Insurgency, http://en.wikipedia.org/wiki/South_Thailand_insurgency, Accessed June 28,2010.
- Sir Robert Thompson. Defeating Communist Insurgency. London :Chalto&Windus, 1966.
- Strauss, A. and Corbin, J. Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques. Newbury Park, CA: Sage. 1990.
- Ian F.W.Beckett. Encyclopedia of Guerrilla Warfare.New York : Prentice – Hall, Inc. 2001.
- Department of Defense.U.S. Army Counterinsurgency Handbook.New York : Prentice – Hall, Inc. 2007.
- Etzioni, Amitai. Modern Organization.Englewood Cliffs. New York : Prentice – Hall, Inc. 1964.
- Holland, John L.The Psychology of Vocational Choice.Blaisdell Publishing Co. 1966.
- Holland, John L. “Current Psychological Theories of Occupation Choice and Thier Implications for national Planning”**CIRF Abstracts**. Vol.71968 pp.5/b537.
- Holland, John L.Making Vocational Choice : A Theory fo Career. New Jersey : Prentice-Hall. 1973.
- Gilmer, V. B. Industrial Psychology. New York : McGraw-Hill Book. 1971.

ภาคผนวก

ผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

เรื่องการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธีในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง

ที่มาของแนวคำถาม :

1.วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุทธธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง

1.2 เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ

1.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สอนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง

2.คำถามการวิจัย

2.1 แนวทางการสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุทธธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคงเป็นอย่างไร

2.2แนวทางการสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐเป็นอย่างไร

2.3 แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สอนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงเป็นอย่างไร

โดยมีข้อคำถามในรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มผู้เห็นต่าง ในเรือนจำกลางในพื้นที่

มีวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับสภาพของเรือนจำ ตลอดจนการดำรงชีวิตประจำวันในเรือนจำเป็นอย่างไรบ้างมีปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดอย่างไร หรือไม่มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข หรือไม่ ตลอดจนการที่จะทำให้การบริหารเรือนจำมีคุณภาพ การศึกษาสูงขึ้นได้อย่างไรนอกจากนั้นแล้ว ในเรือนจำในพื้นที่ ในอดีตและปัจจุบันยังมีการสอดแทรกแนวคิดที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอย่างไรบ้าง รวมทั้งการแสวงหาการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นในการหล่อหลอมความคิดเชิงบวกให้กับผู้เห็นต่างจากรัฐได้อย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของผู้เห็นต่างกับรัฐในการพัฒนาท้องถิ่นของตน เมื่อพ้นโทษแล้วได้อย่างไรบ้าง

2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่

2.1 มีวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะของการบริหารเรือนจำในพื้นที่ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยในการเข้าถึงผู้เห็นต่างจากรัฐที่อยู่ในเรือนจำของหน่วยงานภาครัฐ ในปัจจุบันมีการดำเนินการอย่างไรบ้างมีปัญหาอุปสรรค หรือข้อจำกัดอย่างไร หรือไม่มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข หรือไม่ อย่างไร

2.2 มีวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการบ่มเพาะแนวคิดการก่อความไม่สงบในเรือนจำ ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน เป็นอย่างไรบ้าง และมีแนวคิดในการเจาะลึกข้อมูลในกระบวนการบ่มเพาะแนวคิดที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติอย่างไร

2.3 วัตถุประสงค์การเก็บข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สถานะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐอย่างไร

หน่วยงานภาครัฐ ในพื้นที่ จะมีแนวทางใดที่จะสนับสนุน เกื้อกูลกันและกัน เพื่อให้สร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว ได้มากขึ้น ได้อย่างไรบ้างรวมทั้งมีแนวทางใดอีกบ้าง ในการเพิ่มช่องทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และควรดำเนินการอย่างไร

3. กลุ่มผู้นำชุมชน

มีวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับการทางการสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สถานะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อ

ความร่วมมือกับรัฐอย่างไร ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วย ยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการนำไปสู่การปฏิบัตินั้น มีแนวทางอย่างไร ที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ และในพื้นที่พิเศษ เช่นใน จังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้ น่าจะมีปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดอย่างไร หรือไม่ มีความจำเป็นที่ จะต้องปรับปรุงแก้ไข หรือไม่ อย่างไร ตลอดจนการที่จะแสวงหาการมีส่วนร่วมของผู้เคยเห็นต่าง จากรัฐ เมื่อพ้นโทษแล้วในการพัฒนาท้องถิ่นของตนร่วมกับชุมชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำมาซึ่งสันติสุขได้อย่างไร ตลอดทั้งหน่วยงานภาครัฐ ในพื้นที่ จะมีแนวทางใดที่จะสนับสนุน เกื้อกูลกันและกัน เพื่อให้การดำเนินการ ควบคู่กับการเพิ่มช่องทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของ ประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ใน พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มากขึ้น ได้อย่างไรบ้าง

ภาคผนวก ข

บรรยายภาคการเก็บข้อมูลภาคสนาม
จว.ปัตตานี

บรรยากาศการเก็บข้อมูลภาคสนาม
จว.นราธิวาส

168

บรรยากาศการเก็บข้อมูลภาคสนาม

จว.ยะลา

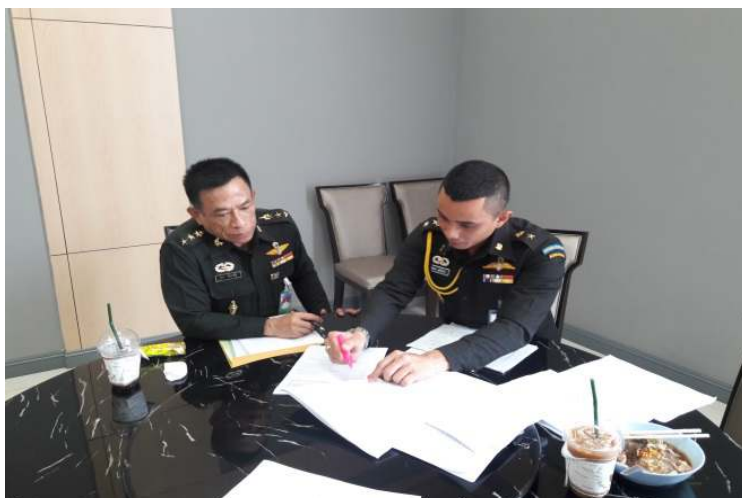

บรรยากาศการเก็บข้อมูล

จว.สงขลา

ประวัติย่อ ผู้วิจัย

ชื่อ พ.อ. ดิเรก ดีประเสริฐ

การศึกษา

วท.บ.(ทบ.) รร. นายร้อย จปร.

ศศ.ม.(การทหาร) รร. เสนาธิการทหารบก

กจ.ด. ม. ราชภัฏสวนดุสิต

รร.ทหาร

รร. เติร์ยมทหาร รุ่นที่ 23

รร. นายร้อย จปร. รุ่นที่ 34

รร. เสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำ ชุดที่ 74

การศึกษาต่างประเทศ

Strategic Management at University of California,
Berkeley, 2005

ตำแหน่ง

ผู้บังคับกองร้อย กองพันทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์

อาจารย์ รร. เสนาธิการทหารบก

อาจารย์หัวหน้ากองวิชายุทธศาสตร์ รร. เสนาธิการทหารบก

ผู้ช่วยอาจารย์อำนวยการส่วนวิชายุทธวิธี รร. เสนาธิการทหารบก

รองผู้อำนวยการกอง รร. เสนาธิการทหารบก

ที่อยู่

รร. เสนาธิการทหารบก ถ. เทอดดำริห์ เขตดุสิต กทม. 10300

โทรฯ 0 2241 4047, 0 8182 42099

Direk23@hotmail.com

ตำแหน่ง

หัวหน้ากอง รร.สธ.ทบ.

ที่อยู่

รร. เสนาธิการทหารบก ถ. เทอดดำริห์ เขตดุสิต กทม. 10300

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

เรื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สมองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง

ผู้วิจัย พ.อ.ดิเรก ดีประเสริฐ

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ตำแหน่ง รองผู้บัญชาการ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพของความคิดในปัจจุบันของผู้ต้องขัง ที่สืบเนื่องจากการไม่ยอมรับในกระบวนการพิจารณาคดีที่ผ่านมา ยังส่งผลให้กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านั้น มีความคิดที่ขุ่นเคืองรัฐ ด้วยคิดว่า รัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้นเหตุที่ทำให้คนในครอบครัวของเขาต้องใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ด้วยความยากลำบาก ด้วยผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นหลักสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเมื่อคนเหล่านี้ ถูกพิจารณาว่ามีความผิดในคดีความมั่นคงฯ ตามที่ถูกกล่าวหา จึงทำให้ถูกจำขังในเรือนจำ อันส่งผลให้คนอันเป็นที่รักของคนเหล่านี้ ต้องลำบากในการใช้ชีวิต ความรู้สึกเหล่านี้ ยิ่งตอกย้ำความคับข้องใจของผู้ต้องขังเหล่านี้ ให้มีความเห็นต่างจากรัฐมากขึ้นเรื่อยๆ และมีแนวโน้มของความคับข้องใจจนเป็นชนวนเหตุของความคิดแปลกแยกแตกต่างจากรัฐมากขึ้นๆ ในขณะที่ความหวงกังวลของผู้ต้องขังเหล่านี้ ที่เกือบทุกคน จะมีความคิดว่า เมื่อออกไปจากเรือนจำในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าได้แล้ว พวกเขาจะดำรงชีวิตหาเลี้ยงชีพอย่างไร พวกเขาจะยังคงใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ในท้องถิ่นเดิมของตนอยู่ได้หรือไม่ ด้วยมูลเหตุจากการที่ส่วนใหญ่คิดว่าที่ตนเองต้องมาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำในขณะนี้ นั้น มีการคุกคามหรือมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐส่วนหนึ่งมาก่อน ตลอดจนบางส่วนเคยคิดว่าถูกหลอกจากเจ้าหน้าที่รัฐให้รับสารภาพ หรือถูกหลอกให้เข้าร่วมโครงการพาคนกลับบ้าน แล้วถูกจับกุมดำเนินคดีในภายหลัง จนแพ็คดีกลายเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งรวมทั้งสมาชิกในสมาชิกครอบครัวของผู้ต้องขังที่ยังคงรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นเดิมของตน ด้วยหวาดระแวงจากการสืบทอดความคิดต่อๆ กัน และคิดไปเองว่า อาจถูกเจ้าหน้าที่รัฐเพ่งเล็ง ตรวจสอบพฤติกรรมเป็นพิเศษ จนถึงขั้นคิดไปว่าอาจถูกยึดเยียดข้อหาความมั่นคง หากเกิดเหตุร้ายในพื้นที่ในอนาคตได้ เหล่านี้คือต้นตอของความเห็นต่างจากรัฐ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่หล่อหลอมต่อการขยายแนวคิดแปลกแยกจากขบวนการแบ่งแยกดินแดน ให้เกิดแนวร่วมขบวนการฯ ได้โดยง่าย บนพื้นฐานของการไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ

จากการศึกษาปัญหาของการถ่ายทอดความคิดต่างจากรัฐและการดำเนินการของรัฐที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พบว่า สภาพปัญหาอันเกิดจากแนวคิดอันแปลกแยกแตกต่างจากรัฐ ของผู้ต้องขังในคดีความมั่นคงฯ ที่อยู่ในเรือนจำ ยังมีความคุกรุ่นอยู่ในใจตลอดมา และมีแนวโน้มที่จะมีความคับข้องใจมากขึ้นๆ ตามกาลเวลาที่ผ่านไป แม้ผู้ต้องขังเกือบทั้งหมดในคดีความมั่นคง จะสามารถผ่อนคลายความอึดอัดใจในการถูกจองจำไปบ้าง แต่ก็ด้วยการผ่อนคลายความเครียดด้วยหลักคำสอนทางศาสนาที่ตนเองเคารพนับถือ โดยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดตามคำสอนว่า ทุกสิ่งที่เกิดกับตนเอง แม้แต่การถูกจองจำในเรือนจำนั้น ก็เป็นประสงค์ของพระเจ้า ซึ่งได้ลิขิตไว้แล้ว หากแต่นั้น ไม่ได้ทำให้ความคิดแปลกแยก แตกต่างจากรัฐลดน้อยถอยลงแต่อย่างใด ในขณะที่การเข้าใจรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้ต้องขังโดยรัฐนั้น ยังไม่มีการดำเนินการเท่าที่ควร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพการดำรงอยู่ทางความคิดคับข้องใจของผู้ต้องขังและครอบครัวในกระบวนการพิจารณาคดีของรัฐ ยังคงมีอยู่ต่อไป โดยรัฐ ยังไม่ให้ความสำคัญของการแก้ไขปัญหาเหล่านี้เท่าที่ควร ด้วยเหตุที่หน่วยงานรัฐส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อกระบวนการยุติธรรม ถึงที่สุดแล้ว ทุกอย่างก็เป็นอันจบไป และหมดสิ้นการดำเนินการใดๆ ของรัฐอีกต่อไป รวมทั้งระบบและกระบวนการบริหารจัดการของเรือนจำของรัฐนั้น เปรียบเสมือนพื้นที่ปิด จึงไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายความมั่นคงของรัฐ นักวิชาการ เข้าไปศึกษาข้อมูลเชิงลึกในอีกแง่มุมหนึ่งในเรือนจำได้เท่าที่ควร จึงขาดโอกาสในการเข้าใจรับรู้ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนรูปแบบการส่งต่อความคิดที่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคง ซึ่งอาจทำให้เกิดการพลิกผันของความขัดแย้งในพื้นที่ในรูปแบบอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการต่อสู้กับรัฐของขบวนการแบ่งแยกดินแดนได้ในอนาคต นอกจากนี้ รัฐเองยังไม่มีกระบวนการในการสานต่อกระบวนการแก้ปัญหาในลักษณะดังกล่าวอย่างชัดเจนและเป็นระบบ ทั้งกลุ่มคนที่เป็นผู้ต้องขัง ตลอดจนญาติพี่น้อง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังขาดการดูแล ให้แนวคิดและความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสมเท่าที่ควร ด้วยรัฐ ยังขาดหน่วยงานเจ้าภาพที่จะเป็นหน่วยงานในการบูรณาการการแก้ปัญหาด้านนี้อย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง
2. เพื่อสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ
3. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สมองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง” ประกอบด้วยขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง อาทิ ยุทธศาสตร์พระราชทานในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดการสร้างการมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง แนวคิดการอบรมบ่มเพาะ แนวคิดยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน
2. ขอบเขตด้านประชากร เป็นผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคงในพื้นที่ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และนักการทหารระดับสูงที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการแก้ปัญหาคความไม่สงบ ในพื้นที่
3. ขอบเขตด้านเวลา ตุลาคม 2561 – พฤษภาคม 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการดำเนินการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านหลักวิชาการว่าด้วยการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) เพื่อแยกแยะให้เห็นถึงส่วนประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่างๆ ของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ออกมาสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สมองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง ต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษานี้ผลการวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง ๒ ข้อ โดยได้ทำการศึกษาทั้งส่วนของการเสนอเนื้อหาของยุทธศาสตร์และหลักวิชาการทางยุทธศาสตร์ และรวมถึงตัวแบบในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ของรัฐบาลได้พบข้อต่อที่สำคัญของตัวแบบในการจัดทำยุทธศาสตร์ของรัฐบาล ทั้งตัวแบบการจัดทำยุทธศาสตร์ในระดับชาติของสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ พ.ศ.๒๕๕๔ และตัวแบบในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติของ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ผู้วิจัยนำข้อต่อดังกล่าวไปสังเคราะห์เป็นปัจจัยความสำเร็จและล้มเหลวของการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติจำนวน ๑๖ ประการ อันนำไปสู่การกำหนดตัวแบบการจัดทำยุทธศาสตร์และยุทธศาสตร์ชาติในศตวรรษที่ ๒๑ ที่แก้ไขข้อต่อที่พบจากตัวแบบที่ศึกษาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่าด้วยตัวแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะมีความเหมาะสมต่อการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีของประเทศไทยต่อไป

โดยมีรายละเอียด ผลการศึกษาวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยต่อบัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสร้างการเข้าใจ
 รับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ
 ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง ผลการศึกษาโดยสรุป คือ

1.1 การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ (Strategic Communication: SC)เป็นการ
 ดำเนินการต่อเป้าหมายเพื่อที่จะสร้าง/เสริม/หรือดำรงไว้ซึ่ง สภาวะที่เกื้อกูลต่อความก้าวหน้าของ
 ผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของชาติ ผ่านการประสานกันของข้อมูลข่าวสาร แนวเนื้อหา แผนงาน
 โครงการและกิจกรรมต่างๆ อย่างประสานสอดคล้องกับพลังอำนาจของชาติในด้านอื่นๆ โดยขีด
 ความสามารถหลักที่นำมาใช้สนับสนุนก็คือ การประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติการข่าวสาร และการทูต
 ภาคประชาชน เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ผสมผสานการดำเนินงานเชิงบูรณาการ เพื่อสร้างความเข้าใจ
 ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาซึ่งความเชื่อมั่น ความร่วมมือ ความไม่ต่อต้าน และความศรัทธาให้
 สาธารณชนได้อย่างยั่งยืน การสื่อสารทางยุทธศาสตร์ ถือเป็นดำเนินการที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และ
 ศิลป์ มาประยุกต์ใช้วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ ความเชื่อถือ ความ
 ศรัทธา การมีส่วนร่วม เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดจนกระทั่งถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ปัจจุบัน
 ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ วิธีการกระจายของสื่อ ทำให้การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารใน
 สภาพแวดล้อมของการสื่อสารมีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้อิทธิพลที่เป็นผลมา
 จากกิจกรรมของรัฐบาล สามารถส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของประชาชนได้อย่างเข้าถึง
 และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้าง ดำรงความน่าเชื่อถือและ
 อิทธิพลของชาติ การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องวางยุทธศาสตร์การสื่อสาร เพื่อช่วงชิงการ
 เสนอข่าวสารอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และสอดคล้องในทุกกิจกรรมที่สามารถสื่อไปยังเป้าหมายผู้รับ
 ข่าวสารที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำเป็นต้องอาศัยทั้งขีดความสามารถการสนองตอบ
 และกระบวนการที่รวดเร็วต่อสถานการณ์

1.2 แนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดน ภาคใต้

แนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดน
 ภาคใต้ในครั้งนี้ กำหนดให้ผู้นำหรือผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ นายกรัฐมนตรี ซึ่งมีเครื่องมือในการแก้ไข
 ปัญหา ทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ระดับยุทธการ และระดับยุทธวิธี ได้มีแนวทางที่สำคัญเพื่อให้
 หน่วยงานราชการต่างๆ นำไปขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติในลักษณะบูรณาการร่วมกันอย่ามี
 เอกภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2562 –
 2565) โดยเจตนารมณ์ของนายกรัฐมนตรีจะสะท้อนให้ทุกฝ่ายทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ก่อเหตุรุนแรง
 และนานาชาติได้รับรู้การดำเนินการของภาครัฐ ทำให้เกิดความเชื่อมั่น หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
 ในที่สุด โดยที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาวางแผน/โครงการร่วมกัน เพื่อเป็นการบูร
 ณาการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ที่กำหนด สำหรับการกำหนดเจตนารมณ์ในการ

สื่อสารทางยุทธศาสตร์สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรชี้ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐมุ่งแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าสามารถรักษาความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติ รวมทั้งจำกัดเสรีในการปฏิบัติของกลุ่มผู้ก่อเหตุเหตุรุนแรง

2. ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ ผลการศึกษาโดยสรุป คือ

2.1 สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปในพื้นที่ จชต.

ปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่มีความละเอียดอ่อนและมีผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างยิ่ง ด้วยเป็นปัญหาความรุนแรงที่เป็นผลมาจากเงื่อนไขที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกันในระดับ คือ 1) เงื่อนไขระดับตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากกลุ่มที่มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ การสร้างเงื่อนไขจากเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ภัยแทรกซ้อนและการใช้ความรุนแรงอันมีเหตุจากความแค้นและความเกลียดชัง 2) เงื่อนไขระดับโครงสร้าง คือ โครงสร้างการปกครองไม่สนองตอบกับความต้องการ ไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกเลือกปฏิบัติและขาดอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริง และ 3) เงื่อนไขระดับวัฒนธรรม ประชาชนไทยมลายูในพื้นที่บางส่วนรู้สึกแปลกแยกไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยเห็นว่าการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ หวาดระแวง และมีอคติ ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ จึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนในพื้นที่บางส่วน ยอมรับหรือเห็นด้วยกับฝ่ายที่ใช้ความรุนแรงและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐหยิบยกมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อเป้าหมายของตน

2.2 สภาพแนวคิดและปัญหาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ และผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีความมั่นคง

สภาพของความคิดในปัจจุบันของผู้ต้องขัง ที่สืบเนื่องจากการไม่ยอมรับในกระบวนการพิจารณาคดีที่ผ่านมาข้างต้น ยังส่งผลให้กลุ่มผู้ต้องขังเหล่านั้น มีความคิดที่ขุนเคืองรัฐ ด้วยคิดว่า รัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้นเหตุที่ทำให้คนในครอบครัวของเขาต้องใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ด้วยความยากลำบาก ด้วยผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นหลักสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเมื่อคนเหล่านี้ ถูกพิจารณาว่ามีความผิดในคดีความมั่นคงฯ ตามที่ถูกกล่าวหา จึงทำให้ถูกจำขังในเรือนจำ อันส่งผลให้คนอันเป็นที่รักของคนเหล่านี้ ต้องลำบากในการใช้ชีวิต ความรู้สึกเหล่านี้ ยิ่งตอกย้ำความคับข้องใจของผู้ต้องขังเหล่านี้ ให้มีความเห็นต่างจากรัฐมากขึ้นเรื่อยๆ และมีแนวโน้มของความคับข้องใจจนเป็นชนวนเหตุของความคิดแปลกแยกแตกต่างจากรัฐมากขึ้นๆ ในขณะที่ความหวงก้วงวลของผู้ต้องขังเหล่านี้ ที่เกือบทุกคน จะมีความคิดว่า เมื่อออกไปจากเรือนจำในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าได้แล้ว พวกเขาจะดำรงชีวิต หาเลี้ยงชีพอย่างไร พวกเขาจะยังคงใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ในท้องถิ่นเดิมของตนอยู่ได้

หรือไม่ ด้วยมูลเหตุจากการที่ส่วนใหญ่คิดว่าที่ตนเองต้องมาใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำในขณะนั้นนั้น มีการคุกคามหรือมีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐส่วนหนึ่งมาก่อน ตลอดจนบางส่วนเคยคิดว่าถูกหลอกจากเจ้าหน้าที่รัฐให้รับสารภาพ หรือถูกหลอกให้เข้าร่วมโครงการพาคนกลับบ้าน แล้วถูกจับกุมดำเนินคดีในภายหลัง จนแพ็คดีกลายเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งรวมทั้งสมาชิกในสมาชิกครอบครัวของผู้ต้องขัง ที่ยังคงรู้สึกไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นเดิมของตน ด้วยหวาดระแวงจากการสืบทอดความคิดต่อๆ กัน และคิดไปเองว่า อาจถูกเจ้าหน้าที่รัฐเพ่งเล็ง ตรวจสอบพฤติกรรมเป็นพิเศษ จนถึงขั้นคิดไปว่าอาจถูกยึดเยียดข้อหาความมั่นคง หากเกิดเหตุร้ายในพื้นที่ในอนาคตได้ เหล่านี้คือต้นตอของความเห็นต่างจากรัฐ อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ล่อแหลมต่อการขยายแนวคิดแปลกแยกจากขบวนการแบ่งแยกดินแดน ให้เกิดแนวร่วมขบวนการฯ ได้โดยง่าย

2.3 สภาพแวดล้อมของการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ เพื่อสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ

สภาพแวดล้อมมีสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้ว สู่สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ เป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนในการปฏิบัติการ ดังนั้น การศึกษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่อย่างรอบด้านในทุกมิติจึงมีความสำคัญในลำดับแรก โดยต้องคำนึงว่าผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ทั้งผู้ต้องขังและที่พ้นโทษแล้ว ตลอดจนญาติพี่น้องและบุคคลในครอบครัว คิดอย่างไร และกลุ่มคนเหล่านั้นจะเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมของรัฐอย่างถูกต้องได้อย่างไร ด้วยวิธีการใด อาจต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของข่าวสารในมิติข่าวสารและการรับรู้ เพื่อปรับสภาพของระบบสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งการวิเคราะห์ ควรประเมินอคติของเป้าหมายที่มีอยู่เดิม ลักษณะพิเศษทางวัฒนธรรม รูปแบบการตอบสนองต่อสิ่งเร้า การมุ่งใจตลอดจนการติดตามประเมินผลสำเร็จอย่างเป็นระบบและจริงจังต่อเนื่องควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและเมื่อพ้นโทษแล้วให้มีความรู้สึกนึกคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข เพิ่มความมั่นใจในการออกมาใช้ชีวิตอย่างปกติสุขหลังพ้นโทษในอนาคตได้อีกด้วย อันจะเป็นการตัดวงจรการแสวงหาแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดน จากกลุ่มคนที่เคยเห็นต่างจากรัฐเหล่านั้น ลดทอนศักยภาพในการต่อสู้กับรัฐของกลุ่มคนแนวคิดสุดโต่งให้ลดน้อยถอยลงจนไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้อีกต่อไป

3. ผลการศึกษาที่ต่อบัณฑิตผู้ประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สนองตอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง ผลการศึกษาพบว่า

3.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Approach) เพราะถือว่า เป็นกระบวนการที่มีส่วนช่วยให้การสื่อสารหรือการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในชุมชน

เป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้ หากสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสาร พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนภายในชุมชนนี้เองจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพลังภายในชุมชนให้กลายเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ได้ กล่าวคือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาของชุมชนของตนเอง และการที่จะจูงใจให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาอย่างมีพลังในชุมชนใดๆ นั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นสำคัญ

3.2 สอดรับกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ในส่วนของการพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมตระหนักในเรื่องความมั่นคง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วน มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีอาชีพการงานและรายได้ที่เพียงพอ ได้รับโอกาสและความเสมอภาคอย่างเท่าเทียม มีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ มีจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจปัญหาสำคัญของสังคม มีความรักความสามัคคี ตระหนักและให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติ และพร้อมเข้ามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ และสอดคล้องกับความต้องการของทุกกลุ่มประชาชนโดยเฉพาะเยาวชน ตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทในแต่ละท้องถิ่น พร้อมทั้งการร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก

3.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สอดรับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

จากการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุติธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปข้อค้นพบสำคัญเชิงหลักการ ของรูปแบบการดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐในภาพรวม อันประกอบด้วย 1) สานสัมพันธ์ กล่าวคือหน่วยงานภาครัฐ จะต้องเร่งการสร้างการเข้าใจรับรู้ซึ่งกันและกันระหว่างบุคลากรในเรือนจำ ตลอดจนชุมชนที่ผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐได้พ้นโทษและออกไปใช้ชีวิตปกติ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกและพัฒนาความสัมพันธ์อันดี เสริมสร้างการไว้วางใจของประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐให้แน่นแฟ้น ด้วยกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ อันจะเป็นก้าวแรกของการเข้าถึงประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจน

ครอบครัวได้อย่างเป็นระบบ 2) มุ่งมั่นจริงจัง กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐ จะต้องให้ความจริงจังต่อกระบวนการเพื่อการเข้าถึงประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวดังกล่าว อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ ซึ่งแสดงออกถึงความจริงจังในการดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาและการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ เชิงประจักษ์ 3) ระเบิดจากข้างใน กล่าวคือ การดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐทุกฝ่าย เป็นเพียงผู้จุดประกายความคิด แสวงหาทางออกและการพัฒนา ด้วยคนในท้องถิ่นเอง อันเป็นการสร้างอนาคตใหม่ของคนในท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย ด้วยคนในท้องถิ่นเอง ให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ด้วยประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่นเอง 4) ให้ความกระจ่าง กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐ จะต้องเร่งให้ข้อมูลที่ เป็นจริงอย่างรอบด้านมากขึ้น อันเป็นการเปิดโลกทัศน์ และมุมมองใหม่ต้องการแสวงหาทางออก ด้วยข้อมูลที่แท้จริง เพื่อให้ประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่น คิดได้เองว่า ควรจะมุ่งหน้าขับเคลื่อนท้องถิ่นของตนไปในทิศทางใดในทางสร้างสรรค์เพื่อสิ่งที่ดีกว่า สภาพการณ์ในปัจจุบัน 5) ร่วมสร้างสันติสุข กล่าวคือหน่วยงานภาครัฐ ต้องเร่งการขับเคลื่อนทุกองค์ภาพ ด้วยบุคลากรร่วมกับประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่น ไปสู่การพัฒนาในทางสร้างสรรค์ ด้วยประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐตลอดจนครอบครัวและคนในท้องถิ่นเอง โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนการขับเคลื่อนดังกล่าว เพื่อเป้าหมายของการสร้างอนาคตของชาติ ด้วยคนแนวคิดใหม่ ที่เป็นแนวคิดเชิงบวก (Positive Thinking) เพื่อความเจริญของท้องถิ่นเอง บนเส้นทางของสันติวิธีที่ทุกคนมุ่งมั่นร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรนำข้อค้นพบจากการศึกษาค้างนี้ ไปกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนในการสร้างการเข้าใจรับรู้ และยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง ผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ตลอดจนครอบครัว เพื่อให้หน่วยระดับพื้นที่สามารถมีแนวทางที่ชัดเจน เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง

1.2 รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้วตลอดจนครอบครัว สู่สถานะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ เพื่อตอบสนองงานด้านความมั่นคงของชาติ

1.3 รัฐบาลควรนำแนวทางการสื่อสารระดับยุทธศาสตร์ที่ค้นพบในการศึกษาค้างนี้ ไปเป็นกรอบในการกำหนดนโยบายการสื่อสารทางยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีพลังและก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

1.4 รัฐบาลควรนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ไปกำหนดเป็นนโยบายสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ด้วยยุทธธรรมเปลี่ยนผ่าน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

2.1 หน่วยงานความมั่นคงควรนำแนวทางและรูปแบบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รูปแบบการสร้างการมีส่วนร่วมครั้งนี้ มีความสมบูรณ์ชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 หน่วยงานความมั่นคงและกระทรวงยุติธรรมตลอดจนกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรนำข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไปขยายผลให้ความรู้ความเข้าใจต่อหน่วยที่จะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขัง และเมื่อพ้นโทษแล้ว ตลอดจนครอบครัว สู่ภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความร่วมมือกับรัฐ เพื่อการสร้างเสริมความไว้วางใจต่อรัฐ ตอบสนองงานด้านความมั่นคงของชาติ

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบูรณาการหน่วยงานด้านความมั่นคงกับกรมราชทัณฑ์และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการร่วมกันสร้างการยอมรับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ของผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง ตลอดจนครอบครัว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น

3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการขยายผลความร่วมมือระหว่างผู้ที่เคยเห็นต่างจากรัฐ ในการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางสันติวิธี ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่ความร่วมมือในระดับประชาคมอาเซียน

3.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการติดตามประเมินผลความคืบหน้าในการดำเนินการตามระบบยุติธรรมเปลี่ยนผ่านของรัฐ ต่อผู้เคยเห็นต่างจากรัฐ ที่เคยเป็นผู้ต้องขังและผู้เคยกระทำความผิดในคดีความมั่นคง เมื่อกลับสู่การใช้ชีวิตปกติแล้ว